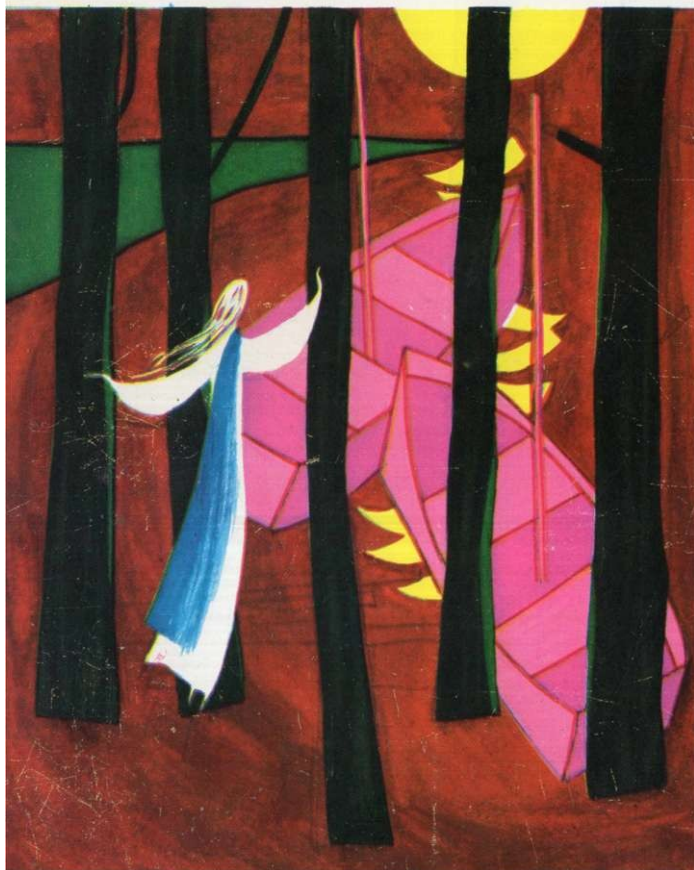

b. björnson
fata pescarului

Björnstjerne Björnson
Fata pescarului

ÎN ROMÂNEȘTE DE IULIA SOARE ȘI VIRGIL
TEMPEANU
PREFAȚĂ DE OVIDIU DRÂMBĂ

Ilustrația copertei: *Sergiu Georgescu*
1966

Editura pentru literatură

Traducerea versurilor cuprinse în nuvelele: *Ame și Fata pescarului*, de Ion Caraion

Björnstjerne Björnson

Gesammelte Werke (Band I, Band II) S. Fischer Verlag, Berlin

PREFAȚA

„Căruia se rostește numele lui Björnstjerne Björnson parcă s-ar desfășura stindardul Norvegiei. Cu calitățile și lipsurile lui, cu geniul – și cu slăbiciunile sale, el e tot atât de complet norvegian pe cât de complet francez este Voltaire. În personalitatea sa Björnson rezumă întregul popor. Niciun alt contemporan nu reprezintă atât de desăvârșit dragostea acestui popor față de patrie și libertate, conștiința de sine, sinceritatea și energia sa tânără”. 1

În această lumină în care îl vede contemporanul său: renumitul critic danez Brandes, apare Björnson și poporului său – azi, ca și în urmă cu șapte decenii: ca cel mai popular și mai tipic scriitor norvegian.

Personalitatea lui se definea prin masivitate și combativitate, prin generozitate și optimism. Însuși numele lui pare un nume simbolic: în limba norvegiană *björn* înseamnă urs, *Björnson* – fiul ursului, iar *Björnstjerne* – constelația Ursa Mare. *„Puternic ca fiara al cărei nume se găsește de două ori în numele său”* – remarcă Brandes. *„După firea sa, el e pe jumătate căpetenie de clan, pe jumătate poet. El întrunește în persoana sa cele două personaje principale ale Norvegiei vechi: pe căpetenia de clan*

Georg Brandes, *Moderne Geister*, Frankfurt am Main, 1897.

fi pe skald”. Omul care aproape o jumătate de secol a stat în mijlocul luptelor culturale și politice ale Norvegiei era o inepuizabilă sursă de energie. Singur și-a recunoscut, metaforic, sensul întregii sale vieți în impetuoasa declanșare de energie vitală a începutului de

primăvară - când, în versurile unei bucăți ocazionale, și-a schițat parcă un mic autoportret moral:

„April e luna care-mi plice, Căci tot ce-i vechi în nou prefăce. Aprilul firea mi-o aprinde, Chul noul rădăcină prinde.

April cu flăcări e, cu tunet, April e chitec și răsunet, Vorință-i, flacăra aprinsă, Voință de-a trăi, nestinsă!”

Înalt de statură, foarte robust, cu mișcări hotărâte, cu o voce puternică și cu o privire calmă, fermă, pătrunzătoare, orator dotat cu o logică stringentă și cu o perfectă promptitudine în replică, Björnson avea o fire în multe privințe deosebită de cea a lui Ibsen - prietenul cu care nu o dată a avut serioase diferende de principii, dar care n-a putut să nu-i recunoască „sufletul regesc”. Spre deosebire de austerul autor al lui *Brand*, Björnson nu se închidea în mândria încruntată a însinguratului aplecat îndelung și tăcut asupra unei idei care-l frământă. Nici scrisul său nu are sobrietatea maximă sau uneori chiar crisparea scrisului lui Ibsen - ci este destins, este stilul unui scriitor care conversează familiar, povestește zâmbind, vorbește încălzind; adeseori și atacă, e adevărat - dar când lovește nu urmărește să distrugă, ci să convertească, să îndrume, să convingă și să schimbe oamenii și lucrurile. Temperament diferit de cel al lui Ibsen, Björnson era un om foarte sociabil, o fire foarte activă, dinamică, expansivă, orator pasionat, încrezător în oameni, îndrăgostit de natură, de patrie, de popor, de tradițiile lui. *„Geniul său e un geniu cu brațele deschise”* - îl definea Brandes.

E interesant de observat că, dintre cele trei țări scandinave, cea mai vitregită (nu numai de natură, ci și de istorie) a fost Norvegia, care abia în 1905 și-a câștigat independența; în schimb, Norvegia și-a luat revanșa în literatură. Căci, în timp ce Suedia n-a dat circulației literare universale (nu ne referim și la contemporani) decât pe August Strindberg și pe Selma Lagerlöf, iar Danemarca - doar pe H. Chr. Andersen, mai puțin pe J.P. Jakobsen (și desigur în primul rând pe L. Holberg,

norvegian însă de origine), Norvegia a dat o serie mai lungă în care figurează Henrii Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Jonas Lie, Alexander Kielland, Knut Hamsun, Sigrid Undsed, Johan Bojer. Dar, din toată această serie, scriitorul care a însemnat o prezență dominantă timp de câteva decenii în viața culturală a țării a fost Bjørnson. O prezență de autoritate și ca dramaturg, și ca prozator, și ca poet, și ca ziarist, și ca orator. O prezență care s-a impus și prin activitatea sa politică – contradictorie, desigur – dar totdeauna animată de un patriotism sincer și declarat în astfel de cuvinte de patos romantic, de natură să exercite un efect cert asupra maselor: *„Vreau să trăiesc în Noivegia, să lovesc și să fiu lovit în Norvegia, să cânt și să mor în Norvegia”*. Impunea asupra maselor în priciul rând caracterul lui: optimist, activ, robust, combativ. Nu numai în înfățișarea sa fizică ci și în caracterul său, Bjørnson avea ceva din masivitatea strămoșilor săi vikingi. *„Neamul vikingilor – scria el într-o piesă – este un stejar al voinței care și-a înfipt rădăcinile în stâncile acestea”*.

Iu voința de viață liberă, dreaptă, curată a poporului acestei Norveгии, stânească și aspră ca istoria sa, și-a înfipt și Bjørnson (ca să vorbim în limbajul său) rădăcinile faptei.

Și aceasta e ceea ce dă grandoare omului, scriitorului și combatantului Bjørnstjerne Bjørnson.

*

S-a născut în 1832, într-un sat de munte în care oamenii trudeau în galeriile minelor de aramă. Tatăl său, pastor în acel sat, era fiu de țărani – și viitorul scriitor va fi toată viața mândru de originea sa țărănească. Țărănească, deci nobilă; pentru că țăranii norvegieni trăiau cu mândrie sentimentul trecutului când strămoșii lor. cei de pe uscat, nu cunoscuseră niciodată iobăgia, iar cei de pe mare, îndrăzneții „regi ai mării”, stăpânind furtunile și nesfârșitele întinderi ale apelor, fuseseră cei clintii care abandonaseră navigația de coastă aventurându-se în larg; cu mai bine de opt sute de ani în urmă corăbiile lor conduse de Leif Erikson ajunseseră pe coastele Americii!

Apoi pastorul s-a mutat într-alt sat, pierdut în fundul

unui fiord, unde copilul Björnsterne a cunoscut îndeaproape viața de îndârjită luptă cu puterile naturii a pescarilor și țăranilor. Pe suprafața de peste 820.000 km pătrați, cât avea Norvegia, trăiau mai puțin de un milion și jumătate de locuitori. Numai unu la sută din suprafața țării era pământ cultivabil – dar nici chiar pe roadele acestui pământ puțin oamenii nu puteau conta decât cam într-un an din cinci. În mijlocul lor scriitorul de mai târziu – care își va împrăști mereu imaginația și își va alimenta scrisul cu impresii și scene trăite personal – va învăța să iubească peisajul aspru și fantastic, să cunoască poveștile, legendele mitologice, sau istorice, să admire vigoarea fizică a pescarilor și țăranilor, energia morală și umorul lor.

La Universitatea din Cristiania. Björnson studiază dreptul, pasionându-se însă mai mult de teatru și de literatură. Dar atmosfera culturală din capitală îl dezamăgește. Din 1814 Norvegia se despărțise de Danemarca, după ce timp de aproape patru sute de ani fusese simplă provincie daneză.

Apoi, *„pe vremea cirul în toată Europa victoria asupra lui Napoleon s-a dovedit a fi o victorie a reacțiunii asupra revoluției, Norvegia a folosit ocazia pentru a-și cuceri o constituție cu mult mai democratică decât orice altă constituție contemporană din Europa”* Dar viața culturală a țării continua să stea sul) o dominantă influență daneză. Încât vacanțele petrecute în satul său erau pentru Björnson cele mai plăcute ocazii de reconfortare morală, în mijlocul oamenilor simpli, pe care locurile și istoria îi făcuse aspri și totuși surprinzător de sensibili, mândri dar și prietenoși, sinceri deși zgârciți la vorbă. Îndrăzneți și totuși duioși de naivi. Așa îi cunoaște, așa îi iubește și așa îi va transpune Björnson în povestirile și nuvelele sale. Deocamdată însă tânărul se dăruiește poeziei, în care va cânta frumusețile peisajului, măreția trecutului și aspirațiile nobile ale prezentului. Și țăranii învățau pe de rost, recitau și cântau versurile tânărului skald modern...

Dar tânărul student nu era numai un contemplativ, ci și un impulsiv, o fire combativă. Începe să publice și

foiletoane în care, cu mult nerv, pledează pentru un teatru național. Pleacă la Copenhaga, scrie aici prima sa operă dramatică (refuzată de direcția teatrului) *între bătălii*, o dramă istorică într-un act, a cărei acțiune se petrece în legendarul trecut medieval norvegian, inspirată din străvechile *edde* (publicate de islandezul Snorri în secolul al XIII-lea) și aducând, în afara celor doi regi în conflict, figurile energice Inge și a soțului ei, în același timp arcaș și cântăreț. Versurile eddelor și ale sngfis-elor vor exercita o puternică influență asupra imaginației lui Björnson nu numai în scrierile sale din această primă fază, romantică – acum când „*un suflu de epopee barbară impulsionează și înalță Norvegia secolului al XIX-lea*” 8 – ci și mai târziu.

1 Engels în scrisoarea către Paul Ernst. În: K. Marx și F. Engels, *Despre artă și literatură*, Ed. P.M.R., 1953, p. 20.

2 L. Maury, *L'Imagination scandinave. Études et portraits*, II-e éd. Paris. 1929. p. 103.

În nuvelele sale țărănești când scriitorul îi va privi pe țăranii vremii sale în lumina poetică a virtuților acelor strămoși îndepărtați.

Înapoiat în patrie, Björnson este numit – succesor al lui Ibsen – director al teatrului național din Bergen, orașel patriarhal cu o atmosferă impregnată de amintirile trecutului. Aici scrie piese de aceeași factură romantică, colaborează la ziare (în stilul polemic care îi este propriu și care îi va crea din nou dușmăanii) și scrie versuri animate de un cald patriotism. Refuzând patosul sonor al prestigiosului romantic al vremii, danezul Oelensehlaeger, Björnson își scrie poemele sincer și simplu, astfel rămânând poetul cel mai popular al țării sale. Între aceste poezii, cea intitulată *Da, iubim această țară*, îmbrăcând haina muzicii lui Nordraak, a devenit încă acum o sută de ani și a rămas până azi imnul național norvegian. După doi ani, mutându-se la Gristiania, își publică primele nuvele țărănești, începând cu *Synnoce Solbahken* – care-l face repede cunoscut chiar și dincolo de hotarele țării – urmată apoi de alte două, nu mai puțin reprezentative, *Atne* și *Flăcăul vesel*.

Cu o bursă acordată de guvern, Björnson face o călătorie de trei ani în Italia și Germania. La Roma, scrie piesele *Regele S vetre* și – culmea creației sale în domeniul dramei istorice – *Sigurii cel Rău*, în trei părți, cu un personaj central de mare consistență scenică, cu o forță de evocare remarcabilă, cu o acțiune condusă captivant și cu un conflict dramatic puternic. În general, dramele istorice ale lui Björnson din această perioadă „*vor să dea un îndreptar sentimentelor naționale ale concetățenilor săi, transpunând viața contemporană pe plantă vechii și glorioasei istorii norvegiene*”¹.

La înapoierea în țară, scriitorul este numit director al teatrului din capitală.

Între timp, recenta agresiune (1864) a Prusiei contra Danemarcei determinase în sânul intelectualității din țările nordice o intensificare a mișcării panscanclinave care preconiza unirea politică a celor trei țări surori spre a putea astfel rezista amenințării prusace. Scriitorii caută să întrețină prin scrisul lor o atmosferă de agitație politică și de entuziasm paitriotic, îndemnând la abnegație și exaltând eroismul strămoșesc. Acest curent, căruia i se va alătura Ibsen, poetul și dramaturgul – îl influențează și pe Björnson. Poezia pe care o scrie acum nu mai are prospețimea și ingenuitatea de odinioară, în schimb, aduce un simț al realității contemporane și accente dramatice, ceea ce a făcut ca unele poeme (*Vreau să-mi apăr țara, Cântecul marinarului Norvegia*) să devină repede populare.² Totodată ia amploare și o mișcare cu caracter politic și cultural în același timp, inițiată de renumitul istoric și folclorist Grundtvig, care predica exaltarea mistică a scandinavismului, înlocuirea protestantismului puritan și rigid printr-un „creștinism vesel” și susținerea unei culturi țărănești în afara oricăror influențe moderne europene.

---

1 Clemente Giamiini, Teatro iwrvegese, Milano, Nuova Accademia Editrice, 1957, p. 527.

2 Giuseppe Gabetti, Bjiirnstjerne Bjornson. In : Enciclopedia italiana, voi. VII, pp. 169—172.

Björnson, sedus pentru moment de acest ultim punct al grundtvigianismului (întemeierea „școlilor superioare țărănești” – dar sedus și de prestigiul și entuziasmul cu care Grundtvig studia mitologia și vechea istorie scandinavă) s-a alăturat pentru scurt timp acestei mișcări retrograde. În curând însă vederile lui Björnson (care de altminteri nu manifestase niciodată aplicații mistice) se schimbă radical. Atent la noile curente europene de idei, în special la curentul pozitivist; este atras de progresele științei, de teoria evoluționistă și de filosofia pozitivistă. După o nouă călătorie în Italia, creștinismul i se pare acum învechit: Dumnezeu trebuie căutat numai în conștiința progresului – În *avangarda, nu în ariergarda omenirii*”, afirmă el. În drama *Regele* atacă violent monarhia, exprimă idei republicane și subliniază influența nefastă pe care o exercită biserica prin intermediul instituției monarhice, Religiozitatea puritană este denunțată în piesa *Leonarda* ca fiind insuficientă din punct de vedere moral, formalistă și convențională, iar în povestirea intitulată *Praf*, ca având o influență nocivă asupra tineretului. Ziaristul neobosit (numărul periodicelor pe care le-a redactat sau la care a colaborat se ridică la peste 50) și oratorul cu mare priză la public (care a ținut numeroase conferințe nu numai în Norvegia, ci și în Germania, în Italia, în Statele Unite ale Americii), dezbătea cu ardoare problemele și evenimentele europene la ordinea zilei: asediul Parisului, afacerea Dreyfus, situația popoarelor oprimăte din centrul Europei, cauza independenței Islandei, militează pentru despărțirea Norvegiei de Suedia... Oratorul și ziaristul se afirmă ca un agitator politic redutabil, autoritățile îl acuză de înaltă trădare și Björnson trebuie să părăsească pentru câțiva ani țara, refugiindu-se în Germania.

De la această dată – deci cam de prin 1875 – creația literară a lui Björnson pornește pe căi diferite, îndreptându-se acum spre problemele actuale ale vremii. Cu patru ani în urmă, Brandes își începuse celebrele sale prelegeri universitare în care ataca pe romanticii germani

paseiști și idealști; influența criticului danez asupra scriitorilor scandinavi – care le recomanda studiul atent al realității, temele actualității și tratarea obiectivă a faptelor – a fost considerabilă. În acest timp Ibsen lucra la prima sa piesă realist-critică, *Htâlpîi / socîetății*, care își propunea să dezvăluie egoismul, imoralitatea și ipocriza lumii burgheze. Piesa lui Ibsen va apărea în 1877; Björnson îi pregătește drumul publicând două piese cu un pronunțat caracter realist-critic: *Redactorul* și *Un faliment*, prima – o denunțare a corupției presei reacționare, iar a doua – un atac la adresa negustorimii speculante, piesă prin care Björnson introduce în literaturi norvegiană un motiv nou: banul, precum și analiza psihologica a falitului și influența banului asupra unității și fericirii familiale.³ Anul apariției acestor piese (1875) este considerat de Brancules și de Strindberg anul nașterii realismului critic în teatrul scandinav. Apoi Björnson se consacră problemelor morale – viața familiei, relațiile dintre părinți și copii, căsătoria, raporturile între sexe – afirmând că „*există două feluri de cărți: cele care sporesc în om d agostea de viață și dorința de a făptui binele, și cele care nu fac acest lucru; primele sunt bune, celelalte sunt rele oricât de splendide și de geniale ar fi în detaliile lor*” Tonul moralizator n-a lipsit nici până acum din scrierile sale; de astă dată însă s-a accentuat. În povestirile sale țărănești de acum au dispărut aproape total culorile idilice. „*S-a exagerat prea mult cu acest cult al țăranului*” – recunoaște el. Ceea ce nu înseamnă că în țărani n-ar rezida o forță morală reală; dar aceasta este doar latentă, sufocată fiind de condițiile înapoiate în care trebuie să trăiască. Totodată țăranii au un adevărat cult al muncii care, pe lângă trudă, le procură și bucurie – idee care, ilustrată în *Fiica pescarului*, va sta în centrul gândirii scriitorului în ultimele sale opere.⁴

Timp de mai bine de zece ani – perioadă în care

---

3 Cf. G. Gabetti și Mário Pensa, în *Enciclopedia dello spettacolo*, voi. II. Firenze-Roma, 1954, p. 576.

48 Bernhard Kahle, *Il. Ibsen, Bj. Bjornson und ihre Zert- genossen*, Zweite Auflage, Leipzig und Berlin. 1913, p. 59.

scriitorul este mult absorbit de activitatea sa politică și socială, și în care adversarii săi politici îi creează o atmosferă atât de ostilă încât și teatrele refuză să-i joace noile piese – Björnson părăsește teatrul, scriind în schimb două romane pe tema educației (*Steaguri fâlfâie în oraș și în port, Pe căile Domnului*), romane scrise pe un ton destul de accentuat moralizator. Când apoi revine la teatru, Björnson scrie partea a doua a piesei *Peste puterile noastre* – poate culme a creației sale dramatice – în care tema socială și poziția anticapitalistă a autorului apar mai ferm, iar personajele (patronul rapace, muncitorul socialist, anarhistul exaltat) sunt bine conturate. Rareori pe scena teatrului occidental al timpului se puneau cu atâta elocvență problema raporturilor dintre capitalism și proletariet; rareori putea fi auzită, prinzând glas în astfel de cuvinte, viața celor asupriți:

„Aici, în această Vale a Iadului soarele nu lucește niciodată. Aici, pe locurile acestea, era pe vremuri un râu care se vărsa în mare. Apoi, cu anii, apa, a mâncat țărmurile, și-a săpat o matcă tot mai adâncă, până când, încetul cu încetul, s-a format prăpastia asta în finului căreia locuim noi acum. Într-o bună zi, au aflat că muntele închide în el bogății mari. Au abătut cursul apei și au început să sape mine. Acolo sus, orașul creștea și propășea mereu, averile sporeau neconținut, iar pământurile au ajuns în curând foarte scumpe pentru niște pungi sărace ca ale noastre. Drept răsplată pentru toate comorile pe care muncitorii le scoteau pentru ei din munte, n-au găsit altceva cu cale decât să ne azvârle aici, îngrămădindu-ne pe aceste pământuri afurisite, cumpărate cu bani grei, în acest iad sinistru, tinde lumina nu lucește niciodată, unde totul e întunecat și rece, unde muncești din zori și până-n noapte fără bucurie, fără nădejde., și de unde copiii noștri fug îngroziți spre țărmul mării, ca să mai respire puțin aer curat și să mai vadă și ei lumina soarelui”.

Și mai rareori putea fi auzită pe scenă izbucnind liotă – rârea de luptă a proletarietului:

„Să-ți jertfești viața J... Să intri în nemurire pe poarla

cea mare, însoțit de mii și mii de sclavi cărora exemplul tău le-a dat curaj! După o viață grea de necazuri, de dureri, de nedreptăți, de suferințe, să atingi în sfârșit țelul mult dorit al vieții Ude! Și să-l atingi sacrificându-te de bunăvoie! Ce glorie! Să-ți vezi numele strălucind în lumina aurie a soarelui, în fața întregii lumi, și să te vezi triumfător pe cadavrele bogătaşilor haini, calând în picioare milioanele și tot aurul lor, în timp ce în jurul tău răsună blestemele și uratele mulțimilor, ale căror glasuri se ridică în înălțimile văzduhului, asemenea tunetului furtunii, ca un nesfârșit strigăt de recunoștință!"

Ultimele opere ale lui Björnson vor fi tot opere dramatice, scriitorul afiniindu-se - pentru contemporani și pentru posteritate - ca dramaturgul care a activat mai inteas pentru promovarea unui teatru național norvegian și care (deși n-a avut geniul lui Ibsen) în teatrul său, ca și de la tribună sau în articolele sale, a atacat frontal problemele importante ale vieții norvegiene.

Ultimii săi ani Björnson și i-a petrecut la ferma sa din Aulestad (scriitorul era un pasionat și foarte priceput gospodar) unde, în culmea gloriei fiind, îi făcea o plăcere deosebită să prezinte distinșilor săi vizitatori parizieni sau londonezi pe țăranii pe care îi avea adeseori invitați la masă. Ani de liniște relativă, căci caracterul său generos și temperamentul său combativ îl sileau să intervină oriunde trebuia apărută o cauză dreaptă. Pledează pentru ideea arbitrajului înlemațional în problemele politice grave. Alături de o serie de iluștri scriitori europeni ai timpului ia apărarea lui Dreyfus clenunțând dedesubturile celebrului proces atât de insistent dezbătut.

Ziaristul Björnson acuză cu vehemență regimul țarist oare oprima poporul finlandez, iar în 1907 ia apărarea popoarelor asuprite de regimul austro-ungar; aflând de silniciile autorităților maghiare împotriva cehilor, slovacilor și românilor, Björnson pornește o campanie de presă contra contelui Apponyi prezentându-l Europei în adevărata sa lumină și numindu-l „sugrumător de popoare”. Permanentă și hotărâtă a fost activitatea

oratorului și gazetarului Björnson în favoarea independenței Norvegiei, înfăptuită în urma plebiscitului din 1905, victorie despre care s-ar putea spune că în bună parte a fost obținută și datorită activității oratorului și ziaristului Björnson.

Cu toate adversitățile pe care și le-a creat, prestigiul său era unanim recunoscut. Scriitorul a fost numit membru în primul comitet al Premiului „Nobel” (instituit în 1901), premiu care i-a fost decernat în 1903. După această dată, deși trecut de șaptezeci de ani, Björnson mai scrie două romane marcate de un optimism ferm. Înconjurat de dragostea poporului său și de stima lumii întregi, moare la Paris, în 1910, în vârstă de 78 ani.

*

În literatura europeană din a doua jumătate a secolului trecut Björnson a fost o *prezență*, remarcată și influentă. Personalitatea lui s-a afirmat nu cu forța copleșitoare a geniului, dar și-a impus nota de certă originalitate atât în piesele lui – în care problematica socială era adusă cu o insistență și o fermitate rar întâlnite la majoritatea dramaturgilor occidentali ai timpului – cât și în proză. Genul povestirii țărănești cultivat de el însemna ceva nou nu numai pentru țările scandinave, dar chiar și pentru celelalte literaturi europene, unde era foarte rar întâlnit. Gogol publicase romanticele *Seri în cătunul de lângă Dikanka* cu un sfert de veac înainte de *Synntive Solhakken* (1857), iar Turgheniev făcuse să apară *însemnările unui cântător* cu cinci ani mai înainte. Și dacă la numele romancierei George Eliot sau la cel al scriitoarei George Sand (care aduce o viziune sentimentalistă a țăranimii) adăugăm, mai puțin numele lui Gottfried Keller, cât pe cel al lui Giovanni Verga (ale cărui nuvele, însă, agravate de elemente naturaliste, apar abia după 1880) – seria prozatorilor europeni notorii ai secolului trecut atrași de viața țăranului e aproape încheiată.

Originalitatea povestirilor și nuvelor lui Björnson (unele cu totul impropriu numite de autor „romane”) din viața țăranilor rezidă în primul rând în concepție.

Cititor pasionat al romanelor lui Walter Scott, al *Poveștilor populare norvegiene* publicate de Asbjørson, și mai ales al străvechilor *sagas* islandeze, Bjørnson este dispus să creadă că în lumea țăranilor norvegieni supraviețuiesc tipurile acelor *sagas* medievale. La această viziune poetică și poetizantă se adaugă optimismul credinței lui în bunătatea fundamentală a omului. Prin această dublă idealizare (care, în «iod formal și concret, se exprimă printr-o compoziție în stil de *saga* și prin selectarea din viața cotidiană a ceea ce e înălțător, frumos și bun) scriitorul urmărește nu atât să-l distreze pe cititor, cât mai ales să-l înalțe din punct de vedere moral. De unde, accentele frecvente didactice și de un optimism exagerat până la candoare.

Sursa primă de inspirație a povestitorului este impresia directă, păstrată în amintire. Bjørnson scrie parcă sub puterea farmecului locurilor natale, a naturii sălbatice dar încântătoare, tăinuind în ea chipuri de legendă, făpturi da basm, și sub puterea nostalgiei calde a copilăriei, a universului rural, a oamenilor cunoscuți odinioară cu firea lor rudimentară dar sănătoasă și bună. Viziunea sa este, deci, optimistă, patriarhală și poetică. Aceasta nu înseamnă că scriitorul ar accepta, total și fără rezervă, realitatea socială existentă, acum când lumea din jurul său trecea pragul unei epoci mai accentuat marcată de nedreptate și egoism. Scriind, Bjørnson ține să afirme și să pledeze pentru niște adevăruri dorite, visate, posibile și necesare. El vede prea bine la ce duce atât pasivitatea și indiferența, cât și egoismul excesiv. De aceea tema esențială a operei sale este exprimată prin îndemnul: „*Dezlănțuiți furtuna în apele prea caline – preschimbați violența în blândețe*”⁵, încât, dacă unele personaje apar într-o lumină idealizată pentru că sunt purtătoare ale unor valori morale dorite de autorul lor, în schimb altele sunt plasate eu perfectă veridicitate în tabloul de njizerie morală (ea în povestirea *Ame*, de exemplu) al vieții,

---

5 Cf. Jean Lescoffier, *Histoire de la Littérature norvégienne*, Paris, Belles Lettres, 1952, p. 76.

țărănești.

Țăranii din povestirile lui Björnson au produs o impresie puternică asupra cititorilor europeni prin factura lor morală, de o neobișnuită energie, generată de lupta lor gri» împotriva naturii, dar în același timp și de o surprinzătoare ingenuitate. Sunt oameni tăcuți, pasionați, sensibili, izbucnind repede în lacrimi; ceea ce, departe de a fi un semn de sentimentalism ieftin, este reacția - cu finețe și adevăr surprinsă de scriitor - a unor temperamente sincere și profund sensibile puse în situații în care sunt incapabile nu numai de o reținere totală a oricăror manifestări, dar și de exteriorizare în formulări verbale lipsite de măsură și discreție: *lacrimite sunt singura concesie făcută reticenței, un semn al emoției care se ascunde în ceea ce ei nu exprimă verbal*” Țăranii lui Björnson se exprimă laconic, simt o anumită sfială în a-și manifesta sentimentele, trăsături de caracter pe care scriitorul le reproduce după realitate dar, în același timp, le recunoaște și în firea eroilor din vechile povestiri scandinave.

Modul de reprezentare a vieții rustice, deci, pe lângă realismul observației, es” e dublat de o stăruitoare viziune folclorică și poetică. Stilul vechilor *sagas* propriu acestei viziuni - stil care nu înlocuiește adevărul observației directe, ci îl completează, dând povestirii aintosferă, amploare de cadru moral și un ton propriu oralității stilului de rapsod popular - poate fi identificat și în structura povestirii. Intriga este liniar de simplă, narațiunea - foarte fluentă - este întreruptă de lungi dialoguri de o mare naturalețe, povestitorul înserează cu o predilecție evidentă fragmente de cântece populare sau versuri alcătuite de chiar personajele povestirii. Stilul de *saga* este vizibil și în pasiunea povestitorului pentru descrierile de natură - o natură animizată (ca la H. Clir. Andersen sau la Selma Lagerlof), văzută cu candoarea copilăriei și cu încântarea poetului, o natură de basm în care omul se simte integrat familial, în care florile simt asemenea oamenilor, iar copacii conversează - cum se întâmplă în *Arne* sau în

Synnove Solbakken. Prozatosul Björnson este și un combativ (în

teatru, în special), dar întotdeauna un combativ generos și candid, devenind astfel în mod inevitabil un moralizator. Concepându-și arta în sensul unui utilitarism moral, el nu acordă o atenție deosebită (uneori nici chiar suficientă) valorilor formale, elaborării artistice îndelungate și minuțioase. De aceea, nici dialogul lui nu are intensitate dramatică, rezonanță interioară profundă.⁶ Artă hii nu este o artă de semitonuri, de nuanțe și penumbre, de tranziții subtile; în schimb scrisul său, afirmând întotdeauna drepturile inimii și imperativele omeniei, este încălzit de dragostea de viață și de oameni.

*

Acest ton de caldă umanitate cu care Björnson își tratează subiectele luate din viața satului (sferă tematică preferată în special de scriitorii ardeleni ai timpului), precum și atitudinea sa în problema situației minorităților naționale din imperiul austro-ungar i-au asigurat o largă popularitate mai ales în Transilvania și, în general, în România.

Primul scriitor român care-l menționează cu admirație ca dramaturg (și încă la o dată când Björnson avea doar 38 de ani) este Eminescu. Ion Slavici, apoi, îi poartă o stimă deosebită. De asemenea îl vor aprecia ca scriitor militant social Gherea și Ibrăileanu. În primii ani ai secolului nostru, când Björnson era în plină glorie europeană, revistele transilvănene *Familia* și *Luceafărul*, apoi *Viața românească* îi dedică studii și articole elogioase. Primele două traduceri din Björnson, publicate în broșuri, apar la Sibiu, în 1886. Dintre piesele lui nu s-a tradus decât *Un faliment* - două traduceri, ambele apărute în 1909. În același an se publică, tradusă din norvegiană, *Stjnnive Solbakken*, nuvelă care a mai apărut apoi în alte trei traduceri. Tot în patru traduceri diferite a fost

---

⁶ Mărio Gabrielli, *Storia delle letterature deUa Scandiivvia*, Milano, Nuova Acc. Ed., 1958, p. 132.

cunoscută la noi și nuvela *Flăcăul vesel* - prima, făcută de asemenea după textul original, fiind publicată în 1909. Mai târziu au fost traduse și *Arne* și *Praf*; romanul *Steaguri fâlfâie peste oraș și port* a apărut în 1944 sub titlul *Pensionul de fete Rendalen*. Cele în total 18 volume cuprinzând opere reprezentative ale lui Bjørnstjerne Bjørnson traduse până azi în românește exprimă elocvent aprecierea cordială acordată unuia dintre cei mai populari scriitori europeni ai secolului trecut.

ovtDJu dhimba

TABEL CRONOLOGIC

1832 8 decembrie, s-a născut Bjørnstjerne Maurizius Bjørnson, în satul Kvikne (Osterdalen). Peste patru ani părinții se mută într-un sat dintr-un fiord din Romsdal.

1837 Țăranii, în majoritate în *Storting* (parlament), cer egalitate completă în drepturi cu Suedia.

1846 Apare *Balta Dracului*, urmat de celelalte romane în care scriitoarea George Sand descrie viața țăranilor, idealizându-i.

1848 Bjørnson își publică primul articol, inspirat de revoluția din februarie. Timp de 60 de ani Bjørnson va fi cel mai activ și mai strălucit ziarist norvegian.

1852 Se înscrie la Universitatea din Cristiania.

1856 Scrie prima sa dramă, *între lupte*, inspirată din *Ecida*.

1857 Este numit director al teatrului din Bergen (fondat în 1850) pe care-l conduce timp de doi ani. În același an își publică prima operă literară *Synnove Solbakken*, nuvelă din viața țăranilor, urmată - în același gen - de *Arne* (1859) și *Flăcăul vesel* (1860).

1858 Apare *Războinicii din Helgoland*, drama lui". Ibsen, inspirată din aceleași tradiții istorice și legendare pe care, la această dată, Bjørnson le aprecia în mod deosebit.

1860 - 63 Întreprinde prima sa călătorie, de trei ani, în Italia.

În 1860 apar romanele inspirate din viața țăranilor *Silas Marner* și *Moara de pe Floss* de George Eliot.

1862 Termină grandioasa trilogie dramatică *Sigură cel Rău*".

1864 Poezia *Da, iubim această țară* (scrisă în 1856) devine imnul național norvegian (muzica de Nordraak).

În același an, Danemarca este victima agresiunii prusace.

1865 Scrie *Noii căsătoriți*, prima comedie modernă norvegiană. În același timp, Björnson este numit director al teatrului național din Cristiania pe care-l conduce trei ani, montând circa 60 de piese.

1866 Editează revista *Norsk Folksblad*, după ce, între anii 1859 «-1860, condusesese ziarul *Aftenbladet* din Cristiania.

Dostoievski publică *Crimă și pedeapsă*, iar H. Ibsen, marele său poem dramatic *Brand*.

1868 Apare *Fata pescarului*.

În același an are loc premiera operei *Aurul Rinului*, prima din celebra trilogie *Inelul Nibelungilor*, în care Richard Wagner reînvie lumea vechilor legende germanice care l-au fascinat și pe Björnson.

1870 Publică culegerea de *Poezii și cântece*.

1871 La Universitatea din Copenhaga, Georg Brandes își începea celebrele sale conferințe care vor contribui hotărâtor la îndrumarea creației lui Björnson și Ibsen pe drumul ferm al realismului.

1872 Scrie drama istorică *Sigurei cruciatul*, devenită celebră și datorită muzicii de scenă a lui Grieg.

1873 Culegerea sa definitivă de povestiri publicată în acest an (în 2 vol.) îl consacră între clasicii norvegieni.

1874 Apar piesele *Redactorul* și *Un faliment*, care inaugurează în Norvegia drama socială; ultima se bucură în curând de un succes european.

1882 Apare povestirea *Prof.*

Cu un an înainte Giovanni Varga își publicase romanul său țărănesc *Familia Makiooglia*.

1883 Apare prima parte a dramei *Peste puterile noastre* (a doua parte fiind publicată în 1895).

Termină piesa *Mănușa*, refuzată de toți directorii de

teatru pentru caracterul său satiric antiburghez.

1886 Se reprezintă puternica dramă inspirată din viața satelor *Puterea întunericului* de L. Tolstoi; iar în anul următor, drama *Tatăl* a lui A. Strindberg, al cărui naturalism Björnson nu-l accepta.

1890 Anul în care apar: romanul *Foamea* al norvegianului Knut Hamsun, dramele *Hedda Gabier* de H. Ibsen, *Creditorii* de A. Strindberg și *Năpasta* de I. L. Caragiale.

1893 Demisia guvernului norvegian în urma refuzului regelui Suediei de a aproba înființarea unui serviciu consular norvegian. Relațiile între cele două țări devin tot mai încordate.

1898 Apare *Dr. Paul Lange și Tora Parsborg*.

În același an *Stortingul* votează sufragiul universal care va intra în vigoare în 1900.

1899 Apar: *Învierea* de L. Tolstoi, *Unchiul Vania* de A. Cehov și *Foma Gordeev* de M. Gorki.

1903 Lui Björnson i se acordă Premiul „Nobel”.

1905 La 13 august un plebiscit votează (cu 362.000 de voturi contra 182) pentru separarea totală și definitivă a Norvegiei de Suedia, act politic la reușita căruia Björnson a contribuit considerabil prin activitatea sa de scriitor, ziarist și orator.

1909 În vârstă de 77 ani, Björnson își publică piesa când *mustul fierbe*, ultima sa operă, ultimul său mesaj generos și optimist.

1910 Moare, la Paris, în ziua de 26 aprilie.

OVIDIU DRĂMBA.

ARNE

Capitolul!

Jos, între două stânei, se afla o trecătoare adâner, prin care-și făcea drum greoi un râu cu ape bogate ce se rostogoleau peste prundișuri și peste pietre. De o parte și de alta locurile erau înalte și prăpăstioase, iar unul dintre pereții stâncoși era cu desăvârșire pleșuv; jos însă, lângă mal, atât de aproape încât primăvara și vara mustea de apă, se înghesuia o pădure măreață care-și arunca privirile

în sus, apoi drept înaintea ei, dar nu putea face nicio mișcare nici încolo, nici înapoi.

— Ce-ar fi dacă am îmbrăca stânca? spuse într-o zi ienupărul către un stejar exotic care era mai aproape de el decât ceilalți copaci.

Stejarul privi în jos ca să-și dea seama cine vorbise, apoi își ridică din nou privirile și tăcu. Râul înainta anevoie, spumegând; vântul de nord mătura trecătoarea și mugea în adâncurile prăpastiei; stânca goală se apleca greoaie și dârdâia de frig.

— Ce-ar fi dacă am îmbrăca stânca? întrebă ienupărul pe molitful care se afla mai încolo, dar nu în rând cu stejarul.

— Dacă-i vorba să facă cineva treaba asta, apoi s-ar cuveni să fim noi aceia, spuse molitful, care se apucă de barbă și privi spre mestecăn. Ce părere ai?

Dar mestecănul aruncă o ochire prudentă în sus, spre stâncă și când o văzu plecându-se cu atâta greutate asupra lui, simți că i se taie răsuflarea.

— Bine, spuse el, să ne apucăm de treabă, ou Voia lui Dumnezeu.

Și, deși erau numai ei trei, se prinseră să îmbrace stânca. Ienupărul o luă înainte. După ce făcură o bucată de drum se întâlniră cu o buruiană și ienupărul vru să treacă peste ea.

— Nu. spuse molitful, să vină și ea cu noi.

Și buruiana porni în frunte. Curând după aceea, ienupărul începu să alunece.

— Ține-te bine de mine! spuse buruiana.

Ienupărul o ascultă și pretutindeni unde dădea de o crăpătură cât ele mică în stâncă, buruiana se strecura în ea și abia după aceea venea ienupărul. Așa se târau în sus, căznindu-se, în timp ce molitful și mestecănul se trudeau să-i ajungă din urmă.

— Ce operă măreață! spuse mestecănul.

Dar veni vremea când stânca începu să se întrebe cine erau nenorociții care se cățarau pe spinarea ei. Și după ce chibzui asupra acestei întâmplări vreo două-trei

sute de ani, trimise un pârâiaș ca să vadă despre ce era vorba. Abia se desprimăvăraseră și pârâiașul era încă foarte îngust, când întâlni buruiana.

— Scumpa mea, spuse el, n-ai vrea să-mi faci un pic de loc? Sunt atât de mic!

Buruiana era grăbită, așa că se mulțumi să se salte puțin, apoi se apucă iar de treabă și pârâul porni în jos și-și văzu de djum.

— Iubite ienupăr, n-ai vrea să-mi faci puțin loc? Sunt atât de mic!

Ienupărul îi aruncă o privire ascuțită, dar cum buruiana îl lăsase să treacă, îi urmă pilda și pârâul își văzu mai departe de drum până întâlni molitful, care urca gâfâind.

— Scumpul meu molift, n-ai vrea să-mi faci puțin loc? Sunt atât de mic, spuse pârâul, apoi sărută picioarele molitfului și începu să se gudure pe lângă el.

Molitful se fâstâci și-l lăsă să treacă. Cât despre mestecăn, îi făcu loc fără să mai aștepte să fie rugat.

— Hihhi, chicoti pârâul și apele lui crescură și mai mult. Hohoho, mugi el deodată, apoi trânti la pământ și buruiana, și ienupărul, și molitful, și mestecănul, și-i ridică în spinare purtându-i printre munții înalți.

Cât despre stâncă, se întrebă timp ele câteva sute de ani dacă zâmbise măcar în ziua aceea.

Era limpede; stânca nu voia să fie îmbrăcată. Buruiana se necăji atât ele tare încât se înverzi toată și porni la drum.

— Ei, noroc bun! spuse ea.

Ienupărul se chirci la pământ, privi în sus spre buruiană și zăbovi destul de mult în poziția asta până ajunse să stea drept. Se scarpină în cap, o luă din loc și-și trase o mușcătură atât de puternică încât, după el, și stânca ar fi trebuit s-o simtă. „Dacă tu nu mă vrei, eu te vreau”, gândi el.

Molitful își încovoie degetele picioarelor ca să vadă dacă au rămas tefere, apoi ridică un picior – care era nevătămat; îl examina și pe celălalt – era și el nevătămat;

apoi pe amândouă deodată. Cercetă mai întâi ca să vadă de unde venea, unde zăcuse și în cele din urmă se întrebă încotro trebuia să meargă de acum înainte. În sfârșit se urni din loc și o porni agale, de parcă n-ar fi căzut niciodată. Mesteacănul, care se murdărise îngrozitor, se ridică și începu să se curețe. Apoi plecă mai departe, repede, din ce în ce mai repede, o luă drept înainte, apoi se abătu într-o parte și-n alta, pe soare și pe ploaie.

— Dar ce s-a - întâmplat aici? întrebă stânca pomenindu-se luminată de razele soarelui de vară, văzând că roua sclipește și că păsările cântă, că șoarecele de pădure chițăie, că iepurele fuge în salturi și că nevăstuica se ascunde țipând.

Sosi și ziua în care buruiana putu să tragă cu coada ochiului de partea cealaltă a muntelui.

— A! nu, nu se poate! exclamă ea și se făcu nevăzută.

— Dragul meu, spuse ienupărul, ce-o fi văzut oare buruiana? și înainta atât de mult. Încât, putu să privească și el în jos. A! dar nu. nu se poate! strigă el și se făcu nevăzut.

— Ce-a pățit ienupărul? întrebă molitful și o porni cu pași mari sub arșița verii.

Curând putu să se ridice și el în vârful picioarelor ca să arunce o ochire în jos.

— A! nu, e prea de tot!

Crengile și acele i se zbârliră de mirare. Continuă să se cațere, ajunse până sus și se făcu nevăzut.

— Ce-or fi văzând cu toții, că numai eu nu văd nimic?! spuse mesteacănul.

Își ridică cu grijă. pulpana hainei și porni cu pași mărunți în urma celorlalți. Peste puțin, capul lui dispăru dincolo de creasta muntelui.

— A-a-ali! Uite, aici sus e o. pădure întreagă de molifti, de buruieni, de ienuperi și de mesteceni și ne așteaptă! spuse mesteacănul și frunzele lui tremurară așa de tare în lumina soarelui, încât picăturile de rouă de pe ele aruncară scânteii.

— Vezi, așa se întâmplă când ajungi la țintă! spuse

ienupărul

Capitolul”.

Arne s-a născut sus, la Kampen. Maică-sa se numea Margit și fusese singurul copil al arendașului din Kampen. Avea optsprezece ani când se duse o dată la joc și, la întoarcere, rămase în urma celorlalți; cei care veniseră odată cu ea plecară, dar Margit își spuse că drumul spre casă nu va fi mai lung dacă va mai zăbovi la un dans. Și așa se întâmplă că Margit întârzie la petrecere până când muzicantul, adică croitorul Nils, lepădă deodată vioara, cum făcea totdeauna după ce se îmbăta, le porunci celorlalți să fredoneze, își alege fata cea mai frumoasă, porni să dea din picioare cu aceeași siguranță cu care bătea măsura unui cântec și, cu călcâiul cizmei zvârli pălăria de pe capul celui mai înalt dintre flăcăii care se aflau acolo, strigând:

— Ho, ho!

Când Margit se întoarse în seara aceea acasă, luna zburda minunat de frumos pe zăpadă. Intră în odaia ei și simți nevoia să mai privească o dată pe fereastră afară. Își scoase pieptarul și rămase un timp așa, în picioare. Deodată își dădu seama că dârdâia de frig; se dezbracă repede și se ghemui sub blană. Noaptea, Margit văzu în vis o vacă mare, roșie, care rătăcise pe izlazul ei. Ar fi trebuit s-o alunge, dar, deși alerga în dreapta și-n stânga, nu izbutea s-o scoată la capăt cu est. Vaca rămase locului, liniștită și păscu mai depărta până se satură și se rotunji de tot, în timp ce pe Margit o urmărea neîncetat cu ochi mari și triști.

În săptămâna care urmă, jocul se încinse iar în sat și Margit se înfățișă din nou. Dar cum în seara aceea nu voia să joace, se așază, ascultă muzica și i se păru foarte ciudat că nici ceilalți nu aveau chef de joc.

Ceva mai târziu însă, croitorul Nils se ridică de pe scaun ca să danseze și, deodată, veni drept la Margit. Fata nici nu-și dădu bine seama ce se întâmplă cu ea și dansă cu Nils.

Peste puțin, vremea se încălzi și tinerii nu mai veniră

la joc. În primăvara aceea, Margit se arătă atât ele îngrijorată de boala unui mieluşel, încât maică-sa găsi că întrecea măsura.

— Dar nu-i decât 1111 miel, spuse mama.

— Da, dar e bolnav, răspunse Margit.

Nu mai dăduse de mult pe la biserică; spunea că e mai mulţumită dacă se duce maică-sa; de altfel, oricum trebuia să rămână cineva acasă. Dar într-o duminică de vară, când vremea era atât de frumoasă încât fânul putea foarte bine să mai rămână o zi afară, maică-sa spuse să n-aibă nicio grijă şi să vină cu ea. Margit nu prea avu ce să-i răspundă şi se îmbrăca, dar când ajunseră la o distanţă ele la care se puteau auzi clopotele bisericii, începu să plângă. Maică-sa se făcu galbenă ca o moartă; îşi văzură de drum, mama înainte şi fata în urma ei; ascultară predica pastorului, cântară imnurile până la sfârşit, ascultară împreună rugăciunea şi nu plecară decât elupă ce sună clopotul pentru sfârşitul slujbei. Dar când ajunseră înapoi acasă, mama luă capul fetei între mâinile sale şi-i spuse:

— Să nu-mi ascunzi nimic, lata mea!

Iarna veni iar, dar Margit nu se mai duse la joc. Croitorul Nils cânta ca de obicei, bea mai mult ca oricând şi la sfârşitul fiecărei petreceri ţopăia cu cea mai frumoasă fată. Toată lumea îşi dădea cu părerea că ar fi putut cere mâna oricăreia dintre fetele cele mai chipeşe din parohie; unii adăugau că Eli Boen ar fi venit singură să-l peţească pentru fata ei, Birgit, care se topea de dragoste pentru el.

Cam în vremea aceea, fata arendaşului din Kampen îşi botează copilul dându-i numele de Ame. Se spunea că tatăl băiatului ar fi croitorul Nils.

În seara aceleiaşi zile Nils se afla la o nuntă mare unde se îmbăta criţă. Nu voi să cânte, dansă tot timpul şi aproape că nu îngădui nimănui să pătrundă în sala de dans. Dar când se apropie de Birgit Boen şi o pofti la joc, fata îl refuză. Nils râse scurt, se răsuci pe călcâie şi vru să înhaţe prima venită, dar şi fata aceea se împotrivi. El o privi de sus; era una mică şi oacheşă, care se holbase tot timpul la el şi care acum era foarte palidă la faţă. Se

înclină ușor spre ea și o întrebă în șoaptă:

— Nu vrei să dansezi cu mine, Karen? Fata nu-i răspunse și el își repetă întrebarea. Atunci ea vorbi cu voce la fel de scăzută:

— S-ar putea ca dansul ăsta să mă ducă mai departe decât vreau eu.

Nils se dădu încet înapoi, dar când ajunse în mijlocul sălii, făcu o săritură în aer și începu să joace singur *halling*. În afară de el nu mai dansa nimeni; toată lumea îl privea în tăcere.

Atunci Nils ieși, se duse în șopron, se trânti pe jos și izbucni în plâns.

Margit stătea în casă cu copilul. Când i se spunea că Nils o tot duce într-un joc, își privea băiatul și începea să plângă, apoi iar se uita la el și se simțea fericita. Primul lucru pe care-l învăță copilul de la ea fu cuvântul „tată”; dar Margit făcea asta numai când maică-sa, sau mai bine zis bunica – așa se numea acum – nu era lângă ea. Drept urmare, copilul începu să-i spună bunică-sii „tată” și Margit trebui să se căznească serios ca să-l dezvețe, ceea ce avu drept urmare o dezvoltare timpurie a puterii lui de înțelegere. Era încă mic, dar știa că taică-său era croitorul Nils și când ajunse la vârsta la care orice poznă e plină de farmec, află ce pramatie era acest croitor Nils. Bunică-sa dăduse poruncă aspră ca nici măcar numele să nu i se pomenească; cea mai mare râvnă a ei era să ridice Kampen la rangul de fermă, pentru ca fiică-sa și copilul ei să fie la adăpost de griji. Se pricepu să se folosească de greutatea prin care trecea proprietarul pământului, îi cumpără gospodăria, își plăti ratele anuale și-și cârmui treburile ca un bărbat: era doar văduvă de paisprezece ani. Kampen era o fermă mare, dar se făcu și mai mare încă, ajungând să hrănească patru vaci și șaisprezece oi și să dea jumătate din cheltuielile de întreținere pentru un cal.

Între timp, croitorul Nils se vântura de colo până colo prin ținut; veniturile lui scăzuseră, pe de o parte fiindcă se sinchisea mai puțin de ele, iar pe de altă parte fiindcă nu mai era omul de altă dată. Se ținea tot mai mult de vioară

astfel că petrecerile, și deci încăierările și zilele rele deveneau tot mai numeroase. Erau unii care spuneau sus și tare că l-ar fi auzit plângându-se.

Arne avea vreo șase ani când, într-o zi de iarnă, porni să se joace de-a corabia în pat; pătura îi servea drept pânză de corabie și o lingură mare drept cârmă. Bunica era în odaie și torcea; se gândea la ale ei și, din când în când, dădea din cap ca și cum lucrurile la care se gândea ar fi fost foarte sigure. Văzând că nimeni nu-l ia în seamă, copilul începu să cânte melodia croitorului Nils, așa cum o învățase, adică brutală și sălbatică:

„Ca unul ce nu ești pe-aici de ieri, Desigur c-auzit-ai de Nils și-a lui puteri.

De croitorul care (doar n-ai picat acum!) Pe Knut Storedragen cică l-a azvârlit – știi cum?

ter pe șopron suindu-l pe Ola-Per, i-a spus: «De viitoarea dată, trei săptămâni stai sus!»

Era un om Hans Bugge nu mic la-nfățișare, Se zguduia pănuniul, când el călca – de tare.

«Măi cârpăcilă Ntts, cam pe-unde nu-i de fel? Că scuipe în locu-acela și mi te-așes în el.»

«Apropie-te-ncoace și-apoi ți-oi spune, zmeie I

Crezi că-i de-ajuns doar gura, să faci un om să pieie?

La prima-le ciocnire, nimic li se stricase. Amândoi flăcăii încă strașnic se țineau în oase.

Bugge Hans, la cea de-a doua, cam s-a poticnit. «Obosit-ai, Bugge? Jocu-i, chelw! afurisit.»

După a treia se prăvale, scuipe sânge-n preajma lui. «Bine-ai mai scuipe, băiete!» «Bine, al naibii! Cum căzu!».

Băiatul se opri aici; cântecul mai avea niște versuri, dar maică-sa nu i le spusese:

„Ai văzut vreodată umbra vrunei pom pe noua nea? Ai văgut cum Nils îi râde vrunei fete; da ori ba?

L-ai v/but pe Nils vreodată dănțuind? Atunci, oricine – De ești fată – fugi! c-altminteri, zău! s-a terminat cu tine.

Bunică-sa, însă, cunoștea ultimele versuri și-i veniră în minte, mai ales fiindcă băiatul nu le cântase. Pe el nu-l

dojeni, dar maică-sii îi spuse:

— Bagă-i bine în cap copilului că ai pățit o rușine și nu uita să-l înveți ultimele versuri ale cântecului acela.

Croitorul Nils decăzuse atât de mult din cauza băuturii, încât nu mai era omul de altă dată. Oamenii spuneau că se sfârșise cu el.

Într-o bună zi doi americani veniră în sat și aflând că era o nuntă în împrejurimi, își arătară dorința să meargă și ei ca să cunoască datinile și obiceiurile oamenilor. La nuntă cânta Nils. Americanii îi dădură fiecare câte un taler pentru muzică, apoi cerură un *hatting*. Dar în ciuda rugămintilor lor repetate, nimeni nu se învoi să-l danseze. Oamenii îi spuneau lui Nils să joace el: „cel mai bine îl știe el” spuneau cu toții. Nils nu se învoia, dar rugămintile celorlalți deveniră din ce în ce mai stăruitoare; în cele din urmă toată lumea îi ceru acest lucru, ceea ce de fapt așteptase și el. Întinse vioara altcuiva, își dezbracă haina, își scoase șapca, intră în cerc și zâmbi. Oamenii îl urmăreau din nou cu atenția d; odinioară și asta îi reda puterile de altă dată. Privitorii se înghesuiră unul într-altul, cei din fund se urcară pe mese și pe bănci, niște fete se ridicară peste capetele celorlalți; cea mai la vedere dintre ele, o fată înaltă, care avea un păr blond cu licăriri castanii, ochi albaștri, adânci, sub o frunte lată și o gură mare, care zâmbea des și apoi făcea o strâmbătură într-o parte – era Birgit Beien. Nils o zări când își ridică privirea spre grinzile din tavan. Vioara începu să cânte, o liniște deplină se așternu și Nils se porni să joace. Se trânti pe podea, se lipi într-o rână de ea în tactul muzicii, își bălăbăni picioarele, le aruncă înainte și înapoi, le adună în cruce sub el, sări iar în sus, păru că vrea să facă un salt, dar se aplecă din nou pieziș ca mai înainte. Strunele viorii erau mângâiate de o mână pricepută. Melodia devenea tot mai îndrăcită. Nils își pleca tot mai mult capul pe spate și deodată, călcâiul cizmei lui atinse grinzile tavanului de începu să curgă praful din ele. În jurul lui, toată lumea râdea și țipa; fetele își țineau răsuflarea. Între timp, melodia chiuia mai departe și-l stârnea pe Nils la salturi

din ce în ce mai nebunești. El nu i se împotriva, își apleca trupul în față, topăia în tact, se ridica de parcă s-ar fi pregătit să sară, dar nu era decât o amăgire, fiindcă-și relua pasul trăgănat părănd că nici nu se gândește la sărituri, când deodată călcâiul cizmei lui izbea bubuind în grinzile tavanului, o dată și încă o dată; apoi făcea o tumbă înainte, una îndărăt și iar te pomeneai cu el în picioare, drept ca o luminare. Până la urmă obosi. Vioara făcu să răsunе câteva acorduri îndrăznețe, apoi vibră într-un ton mai adânc în care melodia se pierdu tremurând și se stinse într-un sunet lung pe coarda de bas. Lumea se împrăștie; liniștea fu destrămată de convorbiri însuflețite, în care se învâlmășeau chemări și strigăte. Nils se rezemă de perete. Americanii se apropiară de el însoțiți de tălmaci și-i dădură câte cinci taleri fiecare. Urmă o nouă tăcere.

Cei doi americani schimbă câteva cuvinte cu tălmaciul după care acesta îl întrebă pe Nils dacă n-ar vrea să intre în serviciul străinilor și să plece cu ei; erau gata să-i dea cât voia el să ceară.

— Unde să plec? întrebă Nils.

Oamenii se înghesuiau cât puteau în jurul lor.

— În lumea mare, răspunseră americanii.

— Când? mai întrebă Nils cu fața strălucitoare, dar, privind în jur, întâlni ochii lui Birgit Boen și nu-i mai părăsi.

— Peste o săptămână, când ne întoarcem, i se răspunse.

— S-ar putea să fiu gata, până atunci, spuse Nils jucându-și talerii în palmă.

Își sprijinise brațul de umărul unui om de lângă el și tremura așa de tare, că omul acela vru să-l ducă până la o bancă.

— Lasă, n-am nimic, spuse Nils.

Făcu câțiva pași nesiguri, apoi călcătura lui deveni mai hotărâtă, se răsuci pe călcăie și porunci un vals.

Fetele erau în față. Nils aruncă o privire lungă și cercetătoare în jurul lui, pe urmă porni drept spre una dintre ele, care purta o fustă de culoare închisă: era Birgit

Boen. Îi întinse mâna, și ea i le dădu pe amândouă; atunci Nils izbucni în râs, se dădu înapoi, apucă altă fată de lângă ea și începu să danseze cu un aer trufaș. Birgit simți cum îi năvălește sângele în obraz. Un bărbat voinic, cu o față plină de bunătate, care se afla în spatele ei, o luă de mână și dansă cu ea fără să se depărteze de Nils-Acesta îi văzu și – poate din greșeală – se lovi cu atâta putere de cei doi în timp ce dansau, încât Birgit și cavalerul ei căzură cu zgomot mare. În jurul lor izbucniră râsete*⁷și chiote. Birgit se ridică cu greu, se dădu deoparte și începu să plângă amar.

Omul cu fața blândă se ridică mai încet, apoi se duse întins la Nils, care dansa încă.

— Stai puțin, spuse el.

Nils nu-l băgă în seamă și atunci omul îl apucă de braț. Nils se smuci și holbă ochii la celălalt.

— Nu te cunosc, spuse el zâmbind.

— Nu, dar ai să mă cunoști îndată, spuse omul cu figura blândă.

Și-i trase un pumn peste ochi. Nils, care nu se aștepta la una ca asta, se prăbuși greoi peste marginea tăioasă a vetrei. Vru să se ridice imediat, dar nu putu; își zdrobise șira spinării.

La Kampen avusese loc o mare schimbare. În ultima vreme, bunica fusese cam bolnavă; îndată ce începuse boala, bătrâna se porni pe economii mai mari decât oricând ca să scape ferma de datorii.

— Tu și copilul n-o să duceți lipsă de nimic. Dar să știi că dacă aduci în casă un bărbat care să-ți toace banii, am să mă răsucesc în mormânt.

Către toamnă, avu bucuria să se poată târî până la fostul conac și să ducă ultimul rest din datorie; se întoarse acasă fericită, se așeză pe bancă și spuse:

— Am făcut-o și p-asta!

Îndată după aceea boala își arătă colții; bunica fu nevoită să se bage în pat și nu se mai ridică. Fiică-sa o

---

⁷ Thomas Kingo (1634—1703), poet danez, autor de cîntece religioase în stil popular.

îngropa în cimitir la loc de cinste; pe mormânt îi puse o piatră frumoasă pe care se puteau citi numele și vârsta ei, precum și un verset din cartea de cântece a lui Kingo Două săptămâni după înmormântare, din rochia neagră de duminică a bătrânei fu croit un costum pentru băiat și când începu să-l poarte, acesta se simți cuprins de un simțământ sărbătoresc de parcă bunică-sa s-ar fi întors printre ei. Se așează, fără să aștepte să-l îndemne cineva, în fața cărții de cântece tipărită cu litere mari din care bunica citea și cânta în fiecare duminică și o deschise: înăuntru se aflau ochelarii ei. Cât timp trăise, băiatul n-avusese voie să se atingă de ei, acum însă, îi luă cu teamă, îi puse pe nas și se uită iar în carte. În fața ochilor avea un fel de c-eață.

„Ciudat, gândi băiatul, cum putea bunica să citească cuvântul Domnului cu așa ceva?”

Ridică ochelarii, privi prin ei împotriva luminii ca să-și lămurească nedumerirea și deodată scăpă ochelarii care se făcură țândări pe jos!

Copilul fu cuprins de spaimă și cum în clipa aceea se deschise ușa, își spuse că se întorcea bunică-sa; dar nu era decât maică-sa, iar îndărătul ei veneau șase oameni care făceau zgomot și tropăiau. Oamenii aceștia purtau o targă, pe care o așezară jos, în mijlocul camerei. În urma lor, ușa rămase larg deschisă și în odaie se făcu frig.

Pe targă era întins un bărbat cu păr negru și cu fața palidă; mama se învârtea în jurul lui și plângea.

— Așezați-l pe pat cu băgare de seamă, îi rugă ea pe ceilalți și puse mâna să-i ajute.

Dar în timp ce oamenii ridicau bolnavul, ceva scârțâi sub picioarele lor.

„A, ăștia-s ochelarii bunicii”, gândi copilul, dar nu spuse nimic.

Capitolul IU

Cum am mai spus, asta se petrecea în toamnă. Opt zile după ce Nils fusese acu în casă la Margit Kampen, cei doi americani îi trimiseră vorbă că putea să se pregătească de drum. Atunci el se ridică în capul oaselor cu dureri

cumplite și strigă, scrâșnind din dinți:

— Să se ducă dracului!

Dar Margit rămăsese nemișcată, de parcă nu i-ar fi dat niciun răspuns și, după un timp, Nils repetă cu glas rar și obosit:

— Ducă-se învârtindu-se!

La începutul iernii, Nils putea să se țină drept, deși sănătatea lui se dărâmasese pentru totdeauna. Când se sculă pentru prima oară din pat, își luă vioara și o acordă, dar asta-l supăra așa de tare, încât fu nevoit să se culce clin nou. Era foarte zgârcit la vorbă, dar bucuros de tovărășia altora. După un timp, începu să se îngrijească de lecțiile băiatului și să trebăluiească prin casă. Nu se ducea nicăieri și nu vorbea cu cei care veneau să-l vadă. La început, Margit îi dădea de știre ce se întâmpla în sat, dar după ce o asculta era totdeauna întors pe dos, așa că se lăsă păgubașă.

Odată cu apropierea primăverii, Margit și Nils începură să zăbovească mai mult decât înainte după cină, discutând ceva între ei. Pe copil îl trimiteau să se culce. La începutul primăverii se făcură strigările din amvon și cei doi fură căsătoriți fără nicio zarvă.

Nils mergea cu Margit la câmp și muncea cu judecată și cu rânduială. Mama îi spunea băiatului:

— Ne ajută la treabă și ne face fericiți. Vezi să fii cuminte și ascultător, și să-i faci pe plac în toate.

În ciuda necazurilor, Margit avusese totdeauna o înfățișare înfloritoare: obrații îi erau rumeni, ochii mari păreau încă și mai mari, fiindcă avea cearcăne în jurul lor. Avea buze pline, o față rotundă și un aspect proaspăt, și viguros, deși de fapt nu era prea voinică. Acum părea mai drăguță ca oricând și" în timp ce lucra, obișnuia să cânte fără întrerupere.

Într-o după-amiază de duminică, tatăl și fiul plecară de acasă să vadă cum arătau ogoarele în anul acela. Arne zburda în jurul lui taică-său și trăgea dintr-un arc pe care i-l făcuse Nils. Merșeră așa, în sus, la deal spre drumul care, de la biserică și de la locuința pastorului, cobora spre așa-

numitul Sat-Mare. Nils se așează pe o piatră la marginea șoselei și băiatul continuă să tragă cu arcul în lungul drumului, alergând după săgeată în direcția bisericii.

— Nu te duce prea departe, îi spuse taică-său.

În toiul jocului, copilul se opri deodată ciulind urechile.

— Tată, aud muzică, spuse el.

Nils trase și el cu urechea: se auzea sunet de vioară acoperit uneori de strigăte și de o larmă sălbatică la care se adăuga un neconținut huruit de roți și tropot de copite; erau niște nuntași care se întorceau de la biserică.

— Vino aici, băiete! strigă tatăl și Arne își dădu seama după tonul lui că trebuie să se miște repede.

Taică-său se ridică în grabă și se ascunse îndărătul unui copac gros. Băiatul veni după el.

— Nu aici, dincolo, și copilul trecu după un tufiș de anin.

Șirul de căruțe cotea acum în pădurea de mesteceni, gonind nebunește. Caii erau acoperiți de spumă, oameni beți zbierau și chiuiau. Tatăl și fiul numără căruțele: erau paisprezece. În prima se aflau doi muzicanțimarșul nupțial răsuna în văzduhul limpede; îndărătul lor ședea un flăcău care mâna caii. Apoi venea mireasa purtând pe cap coroana înaltă care scânteia în soare; zâmbea și gura, ei făcea o ușoară strâmbătură într-o parte. Lângă ea se afla un bărbat în haină albastră și chipul lui era plin de blândețe. Apoi veneau nuntașii: bărbații ședeau, pe genunchii femeilor, iar îndărătul lor erau copiii. Niște bețivi se îngrămădeau câte șase într-o căruță cu un singur cal; în urma convoiului, vornicelul purta pe genunchi un butoiăș cu rachiu. Trecură cu toții cântând și chiuind și coborâră în goană dealul, în timp ce sunetele viorii, țipetele și huruitul roților răsunau prin norul ele praf; vântul purtă încă o dată spre ei un strigăt stingher, apoi un dудuit înăbușit, și în cele din urmă nu se mai auzi nimic. Nils rămânea mai departe nemișcat; băiatul fu primul care ieși din ascunzătoare.

— Cine au fost ăștia, tată? întrebă el, dar tresări

fiindcă taică-său au ea o mutră tare întunecată.

Arne tăcu, așteptând răspunsul, dar fiindcă răspunsul nu venea tăcu mai departe. În cele din urmă începu să se plictisească și îndrăzni să întrebe:

— Nu mergem?

Nils rămânea nemișcat de parcă ar fi urmărit cu privirea convoiul nuntașilor; apoi își veni în fire și se urni din loc urmat de Arne. Copilul puse o săgeată în arc, trase și alergă s-o ridice.

— Nu strivi iarba, spuse Nils scurt.

Copilul lăsa în plata Domnului săgeata și se întoarse. După o clipă uită și când taică-său se opri din drum, se tolăni în iarba și începu să se rostogolească pe ea.

— Ți-am spus să nu strivești iarba, repetă taică-său apucându-l de braț și-l smuci în sus ca și cum ar fi vrut să i-l smulgă din încheietură. Atunci băiatul porni după el fără să mai spună o vorbă.

Margit îi aștepta în ușă; venea tocmai din grajd, unde părea să fi muncit zdravăn, fiindcă avea părul ciufulit, iar cămașa și rochia erau cam murdare. Stătea în ușă și râdea.

— Niște vaci și-au smuls legăturile, spuse ea, și au făcut o groază de năzdrăvenii; acuma le-am priponit la loc.

— Ai putea să pui și tu o țoală mai bună pe tine duminică, spuse Nils și, trecând pe lângă ea, intră în casă.

— Da, acum că mi-am terminat treaba, am timp să mă îmbrac, spuse Margit și intră după el în casă.

Își ținu făgăduiala numaidecât și, în timp ce se spăla, începu să cânte. Margit cânta frumos, numai că vocea ei era uneori cam aspră.

— Termină odată cu zbieretele, spuse Nils care se trântise în pat cât era de lung.

Margit tăcu. În clipa aceea, copilul dădu buzna în casă:

— A intrat un câine negru în curte, strigă el, o javră urâtă.

— Tacă-ți gura, măi băiete, spuse Nils și coborî un picior din pat ca să bată în podea. Lua-te-ar dracu' să te ia! mai bombăni el și-l ridică iar piciorul pe pat.

Mama îl certă pe copil:

— Doar vezi că tata nu-i în apele lui, rosti ea. Nu vrei să-ți fac niște cafea tare cu puțin sirop? îl întrebă pe Nils, vrând să-l împace.

Era o băutură care-i plăcuse pe vremuri și maică-sii și altora. Nils nu putea s-o suferă, dar o băuse, fiindcă o bea toată lumea.

— N-ai vrea să-ți dau niște cafea tare cu sirop? repetă Margit, văzând că nu-i răspunde.

Nils se ridică într-un cot și răcni:

— Ce crezi că dau eu pe gât zoile alea?

Margit rămase încremenită, luă copilul de mână și ieși din odaie.

Trebăluiră amândoi pe afară și nu se întoarseră idecât la ora cinei. Nils se făcuse nevăzut. Margit trimise copilul pe câmp să-l caute dar nu era nicăieri. Îl așteptară până când cina începu să se răcească, apoi mâncară, dar Nils tot nu veni. Margit se neliniști, îl culcă pe Arne și așteptă. Puțin după miezul nopții se întoarce și bărbatu-său.

— Unde-ai fost, dragul meu? întrebă ea.

— Ce-ți pasă? spuse el și se lăsă încet pe bancă.

Era beat.

În zilele următoare, Nils se duse des în sat și de fiecare dată se întorcea amețit.

— Nu mai rabd casa asta, îi spuse el odată nevستی-sii când se înapoie.

Margit încercă să se apere cu blândețe, dar el lovi cu piciorul în podea „și-i porunci să tacă; dacă se îmbăta, spuse el, era vina ei, dacă era rău, tot ea era de vină și dacă rămăsese pentru toată viața un schilod și un nenorocit, numai ea era vinovată, ea și plodul ei blestemat.

— De ce te-ai ținut scai de mine? întrebă el sughițând de plâns. Ce ți-am făcut de nu m-ai lăsat în pace?

— Doamne ferește! spuse Margit. Eu m-am ținut de tine?

— Da, tu! strigă el. Se ridică în picioare și continuă plângând: Acum ți-ai atins ținta. Mă învărtesc de colo până

colo și-mi văd zilnic mormântul în fața ochilor. Și când te gândești că aș fi putut să fiu fericit ca un împărat cu cea mai frumoasă fată din tot satul, că aș fi putut să călătoresc departe, până unde nu apune soarele, dacă nu mi-ai fi aținut calea, tu, cu plodul tău afurisit.

Margit încercă iar să se apere. În niciun caz ou era vina copilului, spuse ea.

— Dacă nu taci, te pocnesc! strigă el și o lovi.

A doua zi, când se dezmetici, lui Nils îi fu rușine și se purtă foarte frumos, mai ales față de copil. Dar peste puțin se îmbăta iar și iar își lovi nevasta; în cele din urmă ajunse s-o bată aproape de fiecare dată când se îmbăta; dacă băiatul plângea și se văicărea îl băț ea și pe el. Uneori se căia atât de tare după aceea că pleca de acasă. Dansul începu iar să-l ispitească; se apucă să cânte la vioară ca altă dată și-și lua băiatul cu el ca să-i poarte instrumentul. Arrte avea ce să vadă la joc și maică-sa plângea fiindcă trebuia să-l lase să meargă, dar nu îndrăznea să-i spună nimic lui Nils.

— Fii cu gândul la Dumnezeu și nu învăța lucruri urâte, îl ruga ea dezmiertându-l.

Acolo, la joc, era multă veselie, în timp ce acasă nici nu se știa de așa ceva. Băiatul se depărta tot mai mult de maică-sa și în schimb se apropia de taică-său. Margit își dădea seama, dar tăcea. Arne învăță câteva melodii pe care i le cântă lui taică-său și-l bucură. Din când în când izbutea să-l facă să râdă și asta îl măgulea atât, încât se sili să învețe cât mai multe cântece; în curând își dădu seama ce anume îi place îndeosebi lui taică-său și ce fel de vorbe îl fac să râdă. Când nu le găsea în cântecele învățate, le născocea el pe cât îl tăia capul. În felul acesta se obișnuie de timpuriu să compună cuvinte după o melodie. Lui Nils îi plăceau mai ales cântecele de batjocură care spuneau lucruri urâte despre oameni de vază și înstăriți, și Arne i le cânta.

Maică-sa era bucuroasă să-l ia seara cu ea în grajd, dar copilul găsea tot felul de pricini ca să scape. Când, totuși, nu izbutea și trebuia s-o însoțească, Margit îi

vorbea pe un ton plin de învățăminte despre Dumnezeu, despre bine și de obicei încheia luându-l în brațe, izbucnind în lacrimi fierbinți și implorându-l să nu ajungă un om rău.

Maică-sa se îngrijea de învățătura lui și băiatul era foarte silitor. Nils era grozav de mândru de asta și-i spunea - mai ales când se îmbăta - că are capul lui.

Acum, ori de câte ori mergeau la dans și taică-său se făcea criță, îl puneă pe el să cânte oamenilor. Arne se supunea și cânta de zor în mijlocul râsetelor și al aplauzelor. Aceste aplauze îi plăceau și mai mult decât lui taică-său și, în cele din urmă, nu mai contenea să cânte ce știa. Câteva mame grijulii, care-l auziră, vorbiră cu Margit, deoarece cuvintele cântecelor nu erau potrivite pentru el. Margit își luă băiatul la rost și-l opri, în numele lui Dumnezeu și a tot ce avea mai bun să cânte astfel de cântece. Atunci Arne gândi că tot ce-i plăcea lui nu-i plăcea maică-sii. Pentru prima oară i se întâmplă să-i povestească lui taică-său ce-i spusese ea și la primul prilej, când Nils se îmbată iar, Margit plăti scump. Bărbatu-său amina totul pentru aceste clipe. Dar atunci înțelese și băiatul că greșise și ceru iertare lui Dumnezeu și maică-sii în adâncul sufletului, fiindcă nu se putea hotărî s-o facă pe față. Margit îi arăta aceeași bunătate ca de obicei și asta-i sfâșia inima.

O dată, însă, Arne uită că se purtase urât cu ea. Avea darul să imite pe toată lumea; imita mai ales vorba și cântecul oamenilor. Într-o seară, maică-sa intră în cameră în timp ce el îl înveselea pe taică-său și, când ea ieși iar, lui Nils îi dădu prin minte să-l pună să imite cântecul ei. La început, Arne refuză, dar Nils, care era în pat și se cutremura de râs, stăruia.

„Mama nu-i aici, gândi băiatul și nu poate să mă audă”, și-i imită vocea așa cum suna uneori, răgușită și gâtuită de lacrimi. Tatăl lui râse așa de tare, încât băiatul se sperie aproape și se opri din cântec.

Atunci maică-sa veni din bucătărie, îi aruncă o privire lungă și tristă, luă o strachină de lapte de pe poliță și ieși.

Arne simți că-l apucă fierbințeala: maică-sa auzise totul. Sări jos de pe masa pe care se cocoțase, ieși afară, și se aruncă la pământ, parcă să se scufunde în el. Nu izbutea să se liniștească; se ridică și vru să meargă mai departe. Trecu pe lângă șopron și îndărătul lui o văzu pe maică-sa care cosea tocmai o cămașă nouă și frumoasă pentru el. De obicei, când ședea așa și lucra, cânta câte un imn religios; acum însă nu cânta nimic. Nu plângea, ședea așa și cosea. Atunci, Arne nu se mai putu stăpâni; se aruncă în iarbă la picioarele ei, își ridică privirile spre ea și începu să plângă cu sughițuri, tremurând din tot corpul. Mama lăsa să-i cadă lucrul și-i luă capul în numi:

— Bietul meu Arne, spuse ea și-și lipi obrazul deal lui.

Băiatul nici nu încercă să spună ceva, ci continuă să plângă cum nu mai plânsese niciodată.

— Știam că ești un copil bun, spuse mama și-i mângâie părul.

— Mamă, să nu spui nu, dacă am să te rog ceva; acestea fură primele cuvinte pe care izbuti el să le rostească.

— Știi doar că n-am să fac asta, răspunse ea.

Arae încercă să-și stăpânească lăciimile, apoi rosti ascunzându-și capul în poala ei:

— Mamă, cântă-mi ceva!

— Nu pot, băiatule, spuse ea cu glas scăzut.

— Mamă, cântă-mi ceva, o rugă Arne, altfel am să cred că nu mai am dreptul să te privesc în ochi.

Margit își trecu mâna prin părul lui, dar tăcu.

— Cântă, mamă, cântă ceva, auzi! Cântă, se rugă el, că altfel plec de acasă, mă duc departe de tot și nu mai vin niciodată înapoi.

Și fiindcă băiatul acela mare de paisprezece ani nu se mai ridica de jos și-și ținea mai departe capul în poala ei, Margit începu să cânte, plecată asupra lui:

*„Voamne-ai temerilor mele, Tu, băiatu-mi apărul!
Tălpile-i - duh sfânt le spele când spre țarm îi scapără I
Lunecă nisip și ape; Ci de-i sfântul duh aproape, Val nu
vatămă avântu-i și tu, milostive, I mântui. Acas, mama se-*

nfioară: Nu cumva-l pândește-o piază P Fuge-n ușă, strigă-afară... Niciun sunet, nicio rază. Știe ea că luminați, Tu și el în preajmă-i stați Pretutindenii și nu-l lasă Ne-ntors, prunc Iisus, acasă”.

Cântă mai multe versete și Arne o ascultă în tăcere; o pace blândă coborî peste el și băiatul se simți cuprins de oboseală binefăcătoare. Ultimul imn pe care-l auzi deslușit vorbea despre Iisus; în clipa aceea, o lume plină de strălucire i se deschise în față și lui Arne i se păru că aude cântând un cor de douăsprezece sau treisprezece voci, dintre care se desprindea vocea maică-sii. Nu auzise niciodată nimic mai frumos. O rugă să-l învețe și pe el să cânte astfel. Își spuse că dacă ar cânta cu glas foarte scăzut, ar izbuti, și murmură într-adevăr încetșor, apoi mai cântă o dată la fel de încet, mai încet încă, iar când, plin de fericire, ridică glasul, cântecul lui răsună cu gingășie, apoi nu mai știu ce se întâmplă cu el. Când se deșteaptă, privi în jur, trase cu urechea, dar nu auzi decât veșnicul foșnet al apei și văzu pârâiașul, care trecea chiar pe lângă șopron cu un plescăit neîntreput. Maică-sa nu era lângă el; îi strecurase sub cap cămașa neînterminată și jacheta ei.

Capitolul IV

Când. sosi timpul ca vitele să meargă la păscut în pădure, Arne spuse că vrea să le ducă el. Taică-său se împotrivi: niciodată până atunci nu făcuse el treaba asta, cu toate că era un flăcău de cincisprezece ani. Dar Arne se pricepu să-l roage atât de frumos, încât până la urmă Nils se învoi, așa că toată primăvara, vara și toamna nu era acasă decât noaptea; restul timpului și-l petrecea singur în pădure. Își luă cărțile acolo sus, în singurătate, citi și scrise pe coaja copacilor. Mergea cu pas măsurat, gânditor și plin de doruri și cânta; dar când se întorcea seara acasă, taică-său era adesea beat, se purta urât cu maică-sa, o blestema, blestema tot satul și spunea că pe vremuri ar fi putut să cutreiere lumea întreagă. Băiatul simțea cum îl cuprinde dorul de a porni și el în lume. La ei în casă, viața era groaznică, cărțile îl îmbiau să plece și uneori i se părea că până și aerul din vârful munților îi dă această povață.

Pe la mijlocul verii se întâlnește cu Kristian, fiul cel mai mare al căpitanului, care venise cu argatul în pădure să mănânce caii acasă. Kristian era cu câțiva ani mai mare decât Arne, ușuratic și vesel, nestatornic în gânduri, dar încăpățânat în hotărâri. Vorbea pripit, poticnindu-se, fiindcă de obicei vorbea despre două lucruri deodată; călărea pe cai neînșeuți, împușca păsări din zbor, pescuia cu muște și lui Arne i se părea că e întruchiparea desăvârșirii. Avea și patima drumeției și-i povestea lui Arne despre țări străine, până când, de jur-împrejur, totul părea că strălucește; își dădu seama că Arne era fericit când citea și-i aduse cărți pe care le citise și el; după ce Arne le termina îi aducea altele, iar duminica se așeza lângă el și-i arăta cum se studiază geografia și hărțile geografice. Arne învăța toată vara și toată toamna cu atâta sârguință că se îngălbeni la față și slăbi îngrozitor.

Când veni iarna învăța mai departe acasă, fiindcă în anul următor avea să fie confirmat; de altfel, se pricepea cum să-l ia pe taică-său. Acum mergea la școală, dar când era în clasă prefera să închidă ochii și să se viseze din nou acasă, cu cărțile lui; nu se mai împrietenise cu niciunul dintre ceilalți flăcăi din sat.

Pe măsură ce treceau anii, Nils o bătea tot mai des pe nevastă-sa, iar bețiile și durerile lui fizice sporeau și ele. Și cum Arne trebuia să stea cu el și să-l distreze ca să-i asigure maică-sii câte o oră de liniște, și cum trebuia adesea să spună lucruri care acum îl dezgustau până-n fundul sufletului, începu să-și urască tatăl. Își zăvora această ură în adâncul sufletului, tot atât de adânc ca și dragostea pentru maică-sa. Când se întâlnea cu Kristian, discutau mereu despre călătorii lungi și despre cărți; nici față de prietenul lui nu mărturisea ce situație domnea în familia lor. Uneori însă, în timp ce se întorcea singur spre casă după vreuna din aceste convorbiri pline de miez, și gândindu-se la ce-l mai așteaptă, începea să plângă și se ruga lui Dumnezeu, care împărățea deasupra stelelor, să-i îngăduie să poată pleca cât mai curând în depărtări.

În vara aceea Kristian și el fură confirmați. Peste

puțin Kristian îl hotărî pe taică-său să-i îngăduie să se facă marinar; Kristian îi dăruie lui Arne cărțile sale, îi făgăduie să-i scrie și plecă.

Și Arne rămase singur.

Acum avea iar chef de versuri. Nu le mai pritoci pe cele vechi, făcu altele noi în care-și exprima toată suferința.

Dar fiindcă inima îi era grea, se scârbi și de cântece. În nopțile lungi și fără somn, își dădea seama că nu va mai putea răbda multă vreme și voia să pornească departe-depart în căutarea lui Kristian, fără să sufle nimănui un cuvânt. Se gândea la maică-sa, la ce se va întâmpla cu ea și abia îndrăzneala s-o privească în ochi.

Într-o seară citi până târziu. Ori de câte ori îl cuprindea mâhnirea, își căuta uitarea în cărți fără să-și dea seama că, din cauza lor, otrava era și mai veninoasă. Taică-său plecase la o nuntă, dar îl așteptau să se întoarcă în noaptea aceea; maică-sa era obosită și se temea de el, de aceea se culcase. Arne tresări auzind zgomotul unui trup prăbușindu-se greoi în tindă, apoi bubuitul unui obiect tare izbit în ușă. Era taică-său care se întorcea acasă.

Arne deschise ușa și-l privi.

— Tu ești, băiatul meu cel înțelept? Vino, ajută-i lui taică-tău să se ridice.

Arne îl ridică și-l duse spre bancă. Aduse înăuntru cutia viorii, apoi închise ușa.

— Da, uită-te la mine, băiete. Tare chipeș nu prea arăt acum; ăsta nu mai e croitorul Nils. Ți-o spun... pentru ca să... să nu bei niciodată rachiu: ăsta-i... diavolul, lumea și carne din carnea noastră... pe trufași îi pedepsește dar de cei smeriți se îndură... Aoleu, aoleu... Unde am ajuns?

Rămase tăcut o vreme apoi începu să cânte plângând:

„Mântuitorul meu, Istis iubit, Ajută-mă când griji m-au covârșit; În balta de păcate chiar de mă bălăcesc, Sââif totuși, o! copilu-ți, tu, mieltde ceresc!”

— Doamne, nu sunt vrednic să pătrunzi în casa mea, spune-mi doar un cuvânt.

Se trânti la pământ cu fața în jos, își ascunse obrazul în mâini și plânse zguduitor de spasme. Rămase multă vreme așa, apoi recită cuvânt cu cuvânt din *Biblie*, așa cum învățase cu mai bine de douăzeci de ani în urmă:

— „Dar ea veni, se aruncă la picioarele lui și-i spuse: «Doamne, ajută-mă!» Dar el îi răspunse așa: «Nu se cuvine să iei pâinea de la gura copiilor și s-o dai la câini». Dar ea spuse: «Da, Doamne, dar cățeii se hrănesc cu firimiturile care cad de la masa stăpânului»”.

Nils tăcu; s-ar fi zis că plânsul îi adusese liniște și alinare.

Margit era de mult trează, dar nu îndrăznise să arunce nicio privire spre ei. Când însă văzu că Nils plânge de parcă s-ar fi mântuit, se sprijini într-un cot și se uită la el.

Abia o zări, că Nils se și porni să zbiere:

— Ce te chiorăști încoace? Vrei să vezi ce ai făcut din mine? Da, așa arăt acum, așa și nu alt fel! Se ridică în picioare, în timp ce Margit se ghemuia sub pătură. Lasă, nu te mai ascunde, că știu eu unde să te găsesc! spuse el și întinse mâna dreaptă, băjbâind cu degetul arătător. Te omor, te omor! apoi îi smulse pătura și-i apăsă arătătorul pe gât.

— Tată! spuse Arne.

— Da, să știi, te-ai zbârcit, ești dărâmată de tot. Mult n-o să mă căznesc cu tine.

Cu un gest convulsiv, mama îi cuprinse mâna între mâinile ei, dar nu putu să scape din strânsoare și se chirci făcându-se ghem.

— Tată! spuse Arne.

— Ia te uită! ai prins viață? Uite cum se zvârcoaește strigoiiu ăsta bătrân! Te omor! Te omor!

— Tată! spuse Arne și simți că pdaia se învârtește în jurul lui.

— Te omor, am spus, te omor!

Mama dădu drumul mâinilor și se lăsă moale.

— Tată! strigă Arne și se repezi într-un colț al camerei unde se afla un topor.

— Te încăpățânezi să nu ții, așa-i? Bagă de seamă, simt o poftă cumplită... Te omor! te omor!

— Tată! strigă Ame și puse mâna pe topor, dar rămase locului nemișcat, de parc-ar fi prins rădăcini.

Chiar în clipa aceea, taică-său se îndreptă din șale, scoase un țipăt ascuțit, își duse mâna la piept și se prăbuși.

— Iisuse Hristoase! mai rosti el și rămase nemișcat.

— Arne nu m'ai știa bine unde se află. Aștepta ca odaia să se despice în două și o lumină puternică să se reverse în ea. Mamă-sa răsufla din greu de parcă o povară s-ar fi ridicat de pe trupul ei. În cele din urmă, se săltă în sus și-și văzu bărbatul întins cât era de lung pe podea, iar pe fiu-său lângă el, cu toporul în mână.

— Doamne, îndură-te! Ce-ai făcut? strigă ea, sări din pat, își puse o fustă și se apropie.

Atunci Arne simți că i se dezleagă limba.

— A căzut singur, spuse el încet.

— Nu cred, Arne, spuse mama cu glas ridicat și dojenitor. Acum numai Domnul să te apere și se aruncă văicărindu-se peste cadavru.

Dar băiatul se trezi din toropeală și se aruncă și el în genunchi.

— Pe cât e de adevărat că vreau să am parte de harul lui Dumnezeu, tot atât de adevărat e că s-a prăbușit fără veste.

— Atunci înseamnă că însuși Domnul-Dumnezeu a fost în odaia asta, spuse ea încet. Se făcu ghem și privi ținută înaintea ei.

Nils zăcea mai departe pe jos, cu trăsăturile neschimbate și țepene, cu gura și ochii deschiși. Măimile i se apropiaseră una de alta de parcă ar fi vrut să se împreuneze, dar n-ar fi izbutit.

— Pune mâna, spuse Margit, că ești voinic. Ajută-mă să-l întind pe pat.

Îl ridicară amândoi și-l purtară până la pat. Mama îi închise ochii și gura, îi întinse trupul și-i împreună mâinile.

Apoi rămaseră amândoi în picioare privind-l. Niciuna din întâmplările vieții lor de până atunci nu fusese

atât de însemnată și atât de plină de tâlc, pe cât era aceea. Poate că însuși diavolul fusese printre ei, totuși trecuse și Dumnezeu prin odaie, se întâlniseră doar în fugă. Viața lor de până atunci luase sfârșit.

Era puțin după miezul nopții, dar mama și fiul hotărâra să vegheze mortul până-n zori. Arne aprinse un foc viu în cămin și maică-sa se așeză lângă el. Și cum stătea așa, își aminti de zilele rele pe care le trăise alături de Nils și se rugă lui Dumnezeu mulțumindu-i fierbinte pentru ceea ce făcuse.

— Am avut și zile bune, spuse ea, și începu să plângă de parcă s-ar fi căit pentru rugăciunea de mulțumire ce înălțase adineauri.

Merse chiar mai departe și luă asupra ei vina cea mare de a fi nesocotit – din dragoste pentru mort – porunca Domnului, arătându-se neascultătoare față de maică-sa, drept care fusese pedepsită cu această iubire păcătoasă.

Ame se așeză lângă ea. Maică-sa privi în direcția patului:

— Arne, să nu uiți niciodată că numai de dragul tău le-am răbdad pe toate, spuse ea plângând cu sughițuri, dornică să audă un cuvânt drăgăstos, care s-o sprijine în aceste clipe când se învinuia singură, cuvinte care să-i rămână drept mângâiere pentru viitor.

Băiatul începu să tremure și nu-i răspunse.

— Să nu mă părăsești niciodată, mai spuse ea printre „sughițuri.

Abia atunci își dădu seama ce se petrecuse în sufletul ei în toți acești ani de suferință și cât de singură s-ar simți dacă, drept răsplată pentru marele ei devotament, ar pleca acum de acasă.

— Nu, murmură el, niciodată, și vru să se îndrepte spre ea, dar nu avu putere.

Stăteau așa unul lângă altul și plângeau amândoi în hohote. Margit se ruga cu glas tare, când pentru răposat, când pentru ea și pentru fiul ei; plângea, apoi se ruga iar și iar plângea. În cele din urmă, spuse:

— Arne, tu ai glas tare frumos; aşază-te lângă taică-tău şi cântă ceva.

Şi Arne simţi că-şi recapătă puterile. Se ridică, aduse cartea de imnuri, aprinse o bucată de lemn răşinos şi, ţinându-l cu o mână, în timp ce cu cealaltă ţinea cartea, se aşază la căpătâiul patului şi cântă cu voce limpede imnul al 127-lea din Kingo:

„Doamne, acum mânia ta o curmă, Sângerorul bici al ei – în urmă Lasă-l, cel cu care ne-ai vestit, Fiindcă am păcătit!”

Capitolul V

Arne ajunsese zgârcit la vorbă şi temător de oameni; ducea vitele la păscut şi făcea versuri. Avea aproape douăzeci de ani şi tot mai mergea cu vitele. Împrumuta cărţi de la pastor şi citea, iar altă treabă nu mai făcea.

Pastorul vru să-l facă învăţător „fiindcă, îi spuse el, muzica bisericească trebuie să tragă foloase de pe urma însuşirilor şi a cunoştinţelor tale”. Arne nu dădu niciun răspuns, dar a doua zi, în timp ce mâna oile, compu se cântecul următor:

„Mieluşele, mieluşelul meu, şi de hoinăreşti mereu-mereu Pe prăpăstioase stânci în sus, Clopoţehd urmăreşte-ţi-l supus.

Mieluşele, mieluşelul meu, Ne-ntinat să fii şi alb mereu! Pentru cină va ninge, mama vrea o rochiţă de la miel, de nea.

Mieluşele, mieluşelul meu, Apără-ţi burtica, şi-o spun eu! Nu vezi, găgăuţă mic, Largul mării polonic P”.

Avea douăzeci de ani când, într-o zi, auzi din întâmplare o convorbire care avu loc între maică-sa şi soţia fostului proprietar al fermei; nu se înţelegeau în privinţa calului care era proprietate comună.

— Trebuie să văd ce spune. şi Ame, făcu maică-sa.

— Ah, trântorul ăla! răspunse cealaltă. Ar fi foarte încântat dacă şi calul ar umbla haihui prin pădure ca el.

Maică-sa tăcu, deşi fusese foarte limbută până atunci.

Arne se înroşi ca focul. Nu-i trecuse niciodată prin

mintea că maică-sa va trebui să audă vorbe de ocară din cauza lui și, cine știe? poate că auzise destule. până atunci. De ce nu-i spusese nimic?

Chibzui multă vreme și deodată își dădu seama că maică-sa nu-i vorbea aproape de loc; dar nici el nu vorbea cu ea. De fapt cu cine vorbea el?

Uneori, duminicile, când stătea liniștit acasă, ar fi vrut să-i citească maică-sii predica pentru că vederea ei nu mai era foarte bună, prea multe lacrimi vărsase în viață. Dar nu ajunsese s-o facă niciodată. Alteori, când în casă se așternea o tăcere mare și el își spunea că maică-sa se plictisește, ar fi vrut să-i citească din cărțile lui dar nici asta nu apucase să facă vreodată.

„Va să zică așa nu mai merge, își spuse el. Mă las de vite și rămân jos, cu mama”.

Mai așteptă câteva zile și hotărârea lui se întări; duse turma departe, în pădure, iar el făcu un cântec:

*„În sat zarvă-i, în pădure dai de-odihnă, că-n zăvoaie
Portărel nu sechestrează, colo-acuma doi jupoaie. Ca în jur
de-altar acolo, aici n-ai guceve-nir-una, Poate și pentru că-
n codru nici biserică nu-i vrana.*

*Câtă liniște-n pădure; numai uliul, din pură Sete de-a
cunoaște, duce fulgi de vrabie în gură și doar vulturul
sugrumă câte-o biată vietate, la de mate plictiseală, slabul,
să nu piară poate.*

*Un copac tăiat stă-n cale, altu-i putred jumătate; În
Inrlog, spre seară, vulpii roșii, albtă miel. Îi cade. Pe ea o
sfâșie lupul și-mhlânzite-s, lup cu vulpe, Arm împușcând
jivina căml i-urcau zorii pe pulpe.*

O, în luncă și-n pădure câte pot să se petreacă;

*Doar să fii cu ochii-n patru să nu vezi pe dos vreo
cracă.*

Un flăcău ce-și omorâse tatăl mi-a venit în vise;

*Nu știu unde, cred că-n iaduri fost-a asta, pare-mi-
se”.*

Se întoarce acasă și-i spuse maică-sii să-și caute în sat un cioban; cât despre el, voia acum să vadă de fermă. Și așa se făcu; numai că maică-sa îl tot muștra că nu

cumva să muncească peste măsură. Acum îi dădea mâncare așa de bună, încât lui Arne îi era rușine; totuși nu spunea nimic.

Avea în minte un cântec al cărui refren era: „Peste vârfuri de munți”. Dar nu izbutea să-l termine, mai ales fiindcă voia să repete refrenul la fiecare două versuri; în cele din urmă, se lăsă păgubaș.

Multe din cântecele lui ajungeau la urechile oamenilor și erau primite cu bucurie; unii ar fi vrut să stea cu el de vorbă, cu atât mai mult cu cât îl știau încă din copilărie. Dar Arne se temea de toți oamenii pe care-i cunoștea și avea o părere proastă despre ei, mai ales fiindcă-și închipuia că și ei aveau o părere proastă despre el.

La munca câmpului îl ajuta un om de vârstă mijlocie, Knut din Oberland, care cânta din când în când, dar numai același cântec. După câteva luni, Arne se hotărî să-l întrebe dacă nu mai știe și alte melodii.

— Nu, spuse omul.

Peste câteva zile își reîncepu cântecul și atunci Arne îl întreabă:

— Cum se face că l-ai învățat doar pe ăsta?

— Uite așa, spuse omul.

Îndată după aceea, Arne intră în casă și o găsi pe maică-sa plângând, ceea ce nu se mai întâmplase de la moartea lui taică-său. La început, se prefăcu a nu băga de seamă și se îndreptă iar spre ușă; dar simțea pă maică-sa îl urmărește cu o privire mâhnită, așa că se opri locului.

— De ce plângi, mamă?

Cum în clipa a-eea în odaie nu răsunară decât cuvintele lui, auzindu-și întrebarea, Arne simți că n-o rostise cu destulă gingășie. Iată de ce spuse iar:

— De ce plângi, mamă?

— Nici eu nu știu, răspunse maică-sa, dar începu să plângă și mai tare.

Arne rămase locului multă vreme, apoi își adună tot curajul și spuse:

— Ai o pricină anume ca să plângi?

Tăcerea se aşternu iar. Arne se simţea foarte vinovat, deşi maică-sa nu-i spusese nimic şi nici el nu prea ştia despre ce-i vorba.

— Aşa mi-a venit, spuse mama. După o vreme adăugă: De fapt sunt foarte fericită, apoi izbucni iar în lacrimi.

Dar Arne ieşi repede din casă, simţea nevoia să se îndrepte spre stânca din faţă. Se aşează în aşa fel încât să poată privi în jos şi în timp ce se afla acolo, îl podidură lacrimile şi pe el.

„Dacă cel puţin aş şti de ce plâng?” îşi spuse Arne.

La oarecare înălţime deasupra lui, pe pământul arat, Knut îşi cânta cântecul:

„Îngerid Sletten din SIU - egjord n-avea Nici argint, nici aur. i-o scufiţă doar Tare colorată; alt dar la altar Maică-sa, mireasă, apăruse-n ea.

Bani în beci n-aflase, nu găsit-a-n scrin Moştenire, alta, din părinţi - nimic; Pentru ea, scufiţa cântărea (cum zic) Mult mai mult ca toate şi-a păstrat-o prin

Douăzeci de ani de lungi fereli, pios; Larma şi lumina zilei - la ce bun? «Ca mireasă-o dată, poate c-am s-o pun.

La altar, gătită, când mă vor fi scos!» >

Ani în şir treizeci a fost ascuns-o, vai! Drăgăstos în umbra lăzii: «Mi-o voi lua Poate-atunci la nuntă, totuşi nunta mea Fericită, care s-o porni cu-alai...»

Şi s-au scurs în ţară patruzece de ani. Ea cu gândul tot la maică-sa mereu. «Vechea mea scufiţă, prind să cred şi eu, Pentru noi, că timpu-i de mult bolovani!»

Presimţindu-şi moartea, merge iute foc (Inima-i cum bate... paşii-i cum sorb jar...) Ca să-şi afle-n vechea ladă scufa, dar Nici de-un fir de scamă n-a mai dat în loc”.

Arne şedea acolo şi clin depărtare, de pe deal, cântecul ajungea până la el. În cele din urmă urcă până la Knut.

— Mama ta mai trăieşte? îl întrebă el

— Nu.

— Dar taică-tău?

— Nu, nici tata.

- Au murit de mult?
- Da, de mult.
- Îmi închipui că n-ai multe rude care să te iubească.
- Nu, n-am.
- Pe aici ai pe cineva?
- Nu, aici nu.
- Dar la tine acasă?
- Nu, nici acolo.
- Atunci n-ai pe nimeni care să țină la tine?
- Nu, pe nimeni.

Arne îl lăsa în pace, simți că o iubește pe maică-sa atât de mult, că-i saltă inima în piept și i se păru că o lumină se lăsa asupra lui.

„Doamne-Dumnezeule, gândi el, tu mi-ai dat-o, datorită ei am cunoscut o dragoste nesfârșit de mare și uite, trec pe lângă ea fără s-o iau în seamă și poate că odată, când o să am nevoie de ea, n-am s-o mai găsesc”. i

Arne vru să se ducă la maică-sa, măcar s-o vadă. Dar în timp ce se îndrepta spre casă, îl fulgeră un gând:

„Fiindcă ai disprețuit-o, s-ar putea să-ți capeți curând pedeapsa și s-o pierzi!”

Se opri locului și-și spuse:

„Dumnezeule, ce are să se aleagă atunci de mine?”

I se păru că în clipa aceea avea să li se întâmple o nenorocire și se repezi spre casă în câteva salturi; o sudoare fierbinte îi scălda fruntea, abia mai atingea pământul cu picioarele. Deschise larg ușa. Maică-sa se culcase și lumina lunii îi scălda fața: era acolo și dormea ca un copil.

Capitolul VI

Câteva zile după aceea, mama și fiul, care se simțeau acum mai strâns legați unul de celălalt, hotărâră să se ducă la nunta unor rude, la o fermă din apropiere. Margit nu mai fusese la o petrecere de pe vremea când era fată tânără.

Amândoi îi cunoșteau pe cei mai mulți dintre oaspeți doar după nume și lui Arne i se părea ciudat simțind privirile tuturor îndreptate asupra lui.

În tindă auzi pe cineva care rostea o vorbă - de fapt nu era sigur, i se păruse doar că ar fi auzit-o - dar când își amintea de ea, simțea cum fierbe fiecare picătură de sânge din el.

Se țină tot timpul de omul care spusese cuvântul acela și în cele din urmă se așază lângă el. Dar în timp ce se apropie de masă, i se păru că discuția luase la repezeală o altă întorsătură.

— Ei, acum am să vă spun o poveste din care o să vedeți că nu-i chip să păstrezi o taină, fiindcă până la urmă tot iese la iveală, spuse omul, și lui Arne i se păru că, rostind aceste cuvinte, se uitase la el.

Era un individ urât, cu păr subțire și roșcat deasupra frunții înalte și boltite. Dedesubt se zăreau ochii foarte mici și un nas ca un cartof; în schimb gura era foarte mare cu buzele groase și albicioase. Când râdea i se vedea cerul gurii. Își ținea pe masă mâinile, niște mâini greoaie și grosolane, deși cu încheieturi subțiri. Privirea era pătrunzătoare; vorbea repede dar cu stângăcie. I se spunea „fanfaronul” și Ame știa că, pe vremuri, croitorul Nils îi jucase o festă.

— Da, sunt multe păcate pe lumea asta și sunt mai aproape de noi decât ne vine să credem... Dar n-are a face. Acum o să auziți ceva tare urât. Cei mai în vârstă dintre voi își aduc aminte de Alf, de Raniță-Alf. „Las că mă-ntorc!” spunea Alf. Vorba asta e a lui; fiindcă ori de câte ori încheia un târg - și la asta se pricepea șmecherul! - își vântura ranița în spinare: „Las că mă-ntorc!” spunea Alf. Drace, mare șmecher mai era și ăsta, strașnic. șmecher, zău așa, la toate se pricepea Alf, Raniță-Alf... Ei, și pe urmă s-a întâmplat chestia aceea cu el și cu trântorul ăla mare. Trântorul... păi, îl cunoașteți, doar - lung mai era și tare leneș. I-a căzut cu tronc la inimă un cal negru ca pana corbului cu care venise Raniță-Alf și care topăia ca o broască. Și până să-și vină trântorul în fire, i-a și plătit lui Alf cincizeci de taleri pe gloabă. Și iacătă-l pe trântor că se urcă-ntr-o căruță cât era de lung ca s-o facă pe nebunul cu calul de cincizeci de taleri: dar degeaba plesnea el din bici

și blestema de se umpluse toată curtea de praf, calul nu făcea decât să se năpustească nevinovat în toate ușile și-n toate zidurile din jur; asta fiindcă avea albeață pe ochi. Din clipa aceea, cei doi începură să se încaiere pretutindeni ca niște cocoși. Trântorul cerea banii înapoi, dar nu mai văzu nicio lețcaie. Raniță-Alf i-a tras o mamă de bătaie de i-au mers fulgii. „Las că mă-ntorc!” a spus Alf. Drace, mare șmecher era ăsta, un șmecher strașnic, zău așa, la toate era bun Alf, Raniță-Alf. Ei, pe urmă au trecut câțiva ani și-n timpul ăsta nu l-a mai văzut nimeni. Cam peste vreo zece ani i s-a dat de știre să vină la Kirchberg că cineva îi lăsase o moștenire mare. Trântorul află și el vestea. „Trebuia să-mi închipui, spuse el, banii îi vin lui, nu oamenilor de treabă”. Pretutindeni se vorbea acum numai despre Alf; și atâta au trâncănit oamenii, că până la urmă s-a aflat că ultima oară fusese văzut dincoace de Rorenberg, dar n-a mers mai departe. Știți doar drumul care duce dincolo; vreau să spun drumul vechi. Dar de la o vreme, cu ferma lui și cu alte învățeli, trântorul ajunsese om mare. Pe de altă parte, devenise cucernic și toată lumea era încredințată că nu degeaba îl lovește pe câte unul evlavia așa, deodată. Și au început să umble tot felul de vorbe despre el. Era pe vremea când șoseaua de pe Rorenberg trebuia să-și schimbe direcția. Bătrânilor noștri le-a plăcut totdeauna drumul drept, iată de ce o luau pieptiș peste Rorenberg; nouă ne place să fie lin, așa că drumul de azi merge de-a lungul apei. S-a pornit atunci o forfotă și un târăboi de-ai fi zis că se dărâmă tot muntele. Veneau tot felul de ingineri de poduri și șosele, dar cel mai des venea șeful lucrărilor, fiindcă el avea de două ori mai multe permise de călătorie. Într-o bună zi, în timp ce se lucra de zor printre bolovanii aceia, a vrut cineva să ia

O piatră, dar n-a apucat decât o mână care se zărea din grămadă și mâna aceea era atât de puternică încât cel ce o apucase se dădu peste cap cu ea cu tot. Era trântorul. Îl chemară pe șeful lucrărilor care se afla pe aproape și dezgropară osemintele unui om. Chemară și un medic, care le potrivea așa de strașnic, că nu mai lipsea decât

carnea de pe ele. Oamenii spuseră că scheletul era mare, tot atât de mare cât fusese și Raniță-Alf. „Las că mă-ntorc eu!” spunea Alf. Fiecare se miră în sinea lui că o mână moartă putuse să doboare atât de ușor un vlăjgan cum era trântorul și fără măcar să-l lovească. Șeful lucrărilor i-o spuse pe față, bineînțeles în așa fel ca să n-audă nimeni. Atunci trântorul începu să blesteme de

I se făcu șefului negru înaintea ochilor.

„Bine, bine, spuse el, poate că n-ai fost la acela, dar oricum ești omul cel mai nimerit ca să dormi la noapte lângă cadavru, nu-i așa?”

„Cred și eu”, îi răspunse trântorul.

Apoi doctorul legă laolaltă oasele scheletului și-l întinse pe un pat în baracă. Pe celălalt pat avea să se culce trântorul; cât despre șeful lucrărilor, «se înfășură într-o manta și rămase afară, lipit de zid. Când se întunecă și veni timpul ca trântorul să intre în baracă și să doarmă cu scheletul, ușa se închise ca de la sine în urma lui lăsându-l în întuneric. Trântorul începu să cânte imnuri, avea o voce puternică.

„De ce cânti imnuri?” îl întrebă de afară șeful lucrărilor.

„Cine știe, poate că pentru el le cânt!” răspunse trântorul, apoi începu să se roage cu glas ridicat.

„De ce te rogi?” îl întrebă șeful lucrărilor.

„Păi, cu siguranță că a fost un mare păcătos”, răspunse trântorul.

Apoi se făcu liniște și supraveghetorul fu cât pe-acți să ațipească. Deodată, cineva urlă de se cutremură toată baraca: „Las că mă-ntorc. eu!” Se porni un tărbol drăcesc: „Dă încoace cincizeci de taleri!” răzni trântorul, apoi se auzi un țipăt și un trosnet; supraveghetorul se repezi spre ușă, oamenii se năpustiră cu pari și cu făclii în mâini și-l găsiră pe trântor lungit pe jos în mijlocul odăii, cu scheletul lângă el.

În jurul mesei se lăsase o liniște de moarte. În cele din urmă cineva trase din pipă și spuse:

— Se vede că-și pierduse mințile.

— Da, se vede.

Arne își dădea seama că toată lumea se uită la el, dar nu se putea hotărî să ridice ochii.

— Ei, și cum am mai spus, adăugă în treacăt primul, nu-i chip să tănuiești ceva, că până la urmă tot iese la iveală.

— Am să vă povestesc și eu despre unul care a ridicat mina asupra lui taică-său, spuse un individ blond și gras, cu o față rotundă.

Arne nu mai știa unde să se vâre.

— Într-o familie cu vază din Hardanger era un bătaș care venise multora de hac. Cu taică-său nu se înțelegea fiindcă, după ce-i cedase averea își oprise și el o parte. Lucrurile ajunseră departe: omul nu mai avea astâmpăr nici în casă, nici afară din casă; se făcea din ce în ce mai rău și taică-său era cu ochii pe el.

„Mie n-o să-mi poruncească nimeni”, spuse într-o zi fiul.

„Atâta timp cât sunt în viață, îți poruncesc eu”, spuse tatăl.

„Tacă-ți gura, că te pocnesc”, spuse fiul și să sculă în picioare.

„Să te văd, pe urmă știu eu că n-o să-ți meargă bine pe lumea asta, răspunse tatăl și se ridică și el.

„Nu, zău?!” spuse fiul și se repezi la el trântindu-l la pământ.

Taică-său nu se apără, își încrucișă brațele și-l lăsă să dea în el. După ce-l bătu, fiu-său îl târî spre ușă, strigând:

„Vreau să am liniște în casă”.

Dar când ajunseră în dreptul ușii, taică-său se ridică în picioare.

„Până aici, spuse el, și eu l-am cărat pe taică-meu până aici”.

Fiul nu se sinchisi de vorbele astea, ci-l împinse dincolo de prag.

„Până aici am spus!” strigă bătrânul.

Apoi făcu un salt, își trânti fiul la pământ și-i trase o mamă de bătaie de parc-ar fi fost un plod.

— Foarte urât! spuseră câțiva.

— N-ai voie să-ți lovești tatăl!

Așa i se păru lui Arne că spusese ceva, dar nu era sigur.

— Acum vreau să vă povestesc și eu ceva, rosti Arne, ridicându-se în picioare.

Era galben la față ca un mort și nu știa încă ce avea să spună. Vedea doar cum zboară cuvintele în jurul lui ca niște fulgi mari de zăpadă. „La noroc”, gândi el și începu.

— Un pitic întâlnește odată un flăcău, care plângea.

„De cine te temi mai mult? îl întreabă piticul.

De tine sau de alții?”

Dar băiatul visase că e nevoit să-și omoare tatăl care era un om rău și de aceea îi răspunse:

„Cel mai mult mă tem de mine însumi”.

„Atunci, din partea ta, poți să fii liniștit și să nu mai plângi niciodată, fiindcă de acum înainte n-ai să te mai războiești decât cu alții”.

Și piticul își văzu de drum. Primul om cu care se întâlnește flăcăul îl luă peste picior și el îi răspunse 3 a fel. Se întâlnește cu un altul care-l lovi și atunci flăcăul se apără și-l lovi și el. Fiindcă al treilea vru să-l ucidă, fu nevoit să-l ucidă el. Toți oamenii îl bârfeau așa că se vedea constrâns să-i bârfească și el. Își zăvorau dulapurile și ușile de frica lui și el trebuia să fure lucrurile de care avea nevoie; până și somnul trebuia să și-l fure noaptea. Și fiindcă nu mai putea să facă bine, fu nevoit să facă rău. Atunci tot satul începu să spună:

„Trebuie să scăpăm de flăcăul ăsta, e prea ticălos!” 1

Și într-o bună zi îi făcură de petrecanie. Flăcăul habar n-avea să fi făcut vrăjă nelegiuire, astfel că după moarte se duse drept la Dumnezeu. Pe o bancă ședea taică-său pe care nu-l omorâse, și în fața lui, pe o altă bancă, ședeau toți acei care-l siliseră să facă rău.

„De care bancă te temi?” îl întreabă Dumnezeu.

Și flăcăul arată banca cea lungă.

„Atunci așază-te lângă taică-tău!” spuse Dumnezeu.

Și flăcăul se pregăti să se supună. În clipa aceea

taică-său se prăbuși de pe bancă și pe spatele lui se văzu o rană larg deschisă. Dar în locul lui se afla fantoma flăcăului, numai că avea fața palidă ca de mort și schimonosită de căință; o altă fantomă avea chip de bețiv, îi tremurau mâinile și picioarele, apoi alta avea o privire rătăcită, hainele sfâșiate și un răs înfiorător.

„Asta ar fi putut să ți se întâmple și fie”, spuse Dumnezeu.

„Adevărat?” întrebă flăcăul și apucă poala veșmântului lui Dumnezeu.

În clipa aceea, cele două bănci dispărură, flăcăul se pomeni în fața Domnului și începu să râdă.

„Gândește-te la asta când ai să te trezești”, spuse Dumnezeu și, în clipa aceea, flăcăul se trezi.

Dar băiatul care a avut acest vis sunt eu, iar cei care vor să-l ducă în ispită fiindcă cred lucruri urâte despre el sunteți voi. De mine nu-mi mai e frică acum, mi-e frică de voi. Nu zădărați ce-i rău în sufletul meu, fiindcă nu știu dacă voi putea să apuc și eu vreodată poalele veșmântului lui Dumnezeu.

Arne se năpusti afară și oamenii se uitară unul la celălalt.

Capitolul VII

Cele ce urmează se petrecură a doua zi, în șopronul aceleiași ferme; Arne se îmbătase pentru prima oară în viață, i se făcuse rău și acum zăcea în șopron de douăzeci și patru de ore. Își îndreptă spinarea, se sprijini într-un cot și-și vorbi sie însuși: „ (3 îi de câte ori mă apuc de ceva, se ivește bănuiala e de lașitate. Am fost laș fiindcă n-am șters-o de acasă când eram copil; am fost laș fiindcă am. ascultai de tata mai mult decât de mama. Îi cântam cântece - deocheate, din lașitate. M-am apucat să pasc vitele, tot din lașitate; și cititul... da, tot asta a fost, am vrut să mă ascund de mine însumi. Când m-am făcut băiat mare, nu i-am luat mamei parte împotriva tatii - din lașitate! Dacă în noaptea aceea nu l-am... aoleu!... tot lașitate a fost. Aș fi fost în stare să-l las s-o omoare; înainte de asta nu mai puteam răbda casa - lașitate; dar nici nu mi-am luat

tălpășița - lașitate; n-am făcut nimic, am mers cu vitele la păscut - lașitate. E drept că-i făgăduisem mamei să rămân acasă, dar aș fi fost destul de laș ca să nu mă țin de cuvânt, dacă nu mă temeam să plec printre oameni străini. Căci mă tem de oameni, mă tem, mai ales fiindcă-mi spun că toată Jumea vede ce urâcios sunt. Dar fiindcă mă tem de ei îi vorbesc de rău - blestemată lașitate! Versurile tot din lașitate le fac. Nu îndrăznesc să mă gândesc la treburile mele și mă amestec în treburile altora. Asta se cheamă să faci poezii! Ar trebui să mă așez locului și să plâng până ar lăcrima și pietrele, da, așa ar trebui să fac; dar eu mă mulțumesc să spun: ssst, ssst! și mă cufund în trândăvie. Până și cântecele mele sunt laș» -, dacă ar fi curajoase ar fi mai bune. Mă tem de gândurile robuste așa cum mă tem de tot ce e robust. Ori de câte ori îmi iau un avânt, o fac împins de mânie și mânia înseamnă tot lașitate. Sunt mai deștept, mai destoinic, mai învățat decât par; sunt mai bun decât vorbăria mea, dar din lașitate nu îndrăznesc să mă arăt așa cum sunt. Până și rachiul, tot din lașitate am băut, fiindcă am vrut să-mi amăgesc durerea. Era groaznic la gust, dar eu am băut, am băut și iar am băut; am băut sânge din inima tatălui meu, dar tot l-am băut! Lașitatea mea n-are margini; dar cea mai mare lașitate este că stau aici, uite, așa, și că pot să-mi spun toate astea... Să mă omor? Atâta pagubă! Sunt prea laș pentru așa ceva. Și totuși cred și în Dumnezeu, da, cred în Dumnezeu. Grozav aș vrea să mă duc la el, dar mă oprește lașitatea. Un laș se teme de schimbările mari. Dar dacă aș încerca, atâta cât pot? Dumnezeule atotputernic! Dacă aș încerca? Ar trebui să mă învăț minte, în măsura în care viața mea fără haz poate răbda așa ceva; fiindcă nu mai am niciun oscior în trup, nici măcar zgârciuri nu mai am, am doar ceva apos, moale... Dacă aș încerca... să încerc cu cărți bune, blajine... fiindcă de cele tari mi-e frică... să încerc cu povestiri frumoase și cu legende și cu tot ce e blând. În fiecare duminică să ascult o predică și în fiecare seară să fac o rugăciune. Apoi să mă țin zdravăn de treabă, ca să aibă religia unde să rodească, fiindcă cine-i leneș nu

seamănă nimic. Dacă aş încerca, Doamne-Dumnezeule, Dumnezeule bun al copilăriei mele, ce-ar fi dacă aş încerca?"

În clipa aceea, o femeie deschise uşa şopronului şi se prăbuşi la pământ cu faţa palidă ca de mort, deşi scăldată în sudoare... era maică-sa. Îşi căuta băiatul de două zile. Îl striga fără să se oprească să tragă cu urechea, îl striga într-una şi alerga dintr-un colţ într-altul, până când Arne îi răspunse dindărătul stogului de fân unde se afla. Atunci maică-sa scoase un strigăt ascuţit, sări în grămada de fân mai sprintenă decât un băieţandru şi se aplecă asupra lui.

— Arne, Arne, eşti aici? Va să zică te-am găsit; te caut de ieri; toată noaptea te-am căutat! Bietul, scumpul meu Arne! Am văzut eu că te-au supărat! Ce „n-aş fi dat să-ţi vorbesc şi să te mângâi, dar niciodată nu-mi îngădui să stau cu tine de vorbă!... Arne, am văzut cum beai! Doamne-Dumnezeule mare! * Nu-mi da prilejul să mai văd o dată aşa ceva! urmă o lungă pauză apoi Margit îşi recăpătă graiul. Domnul să te aibă în pază, băiatule, am văzut cum beai! Şi apoi parcă te-a înghiţit pământul deodată; erai beat şi topit de durere... şi eu am început să alerg prin toate casele; te-am căutat şi afară, pe câmp, dar nu te-am găsit; te-am căutat în fiecare tufiş, am întrebat pe toată lumea, am intrat şi aici, dar nu mi-ai răspuns... Arne, Arne, am umblat pe malul apei, dar mi s-a părut că nicăieri nu era destul de adâncă. Mama se aplecă şi mai mult asupra lui. Deodată mi-am simţit inima uşoară: mi-am spus că plecaseşi cu siguranţă acasă şi într-un sfert de oră am şi ajuns la noi. Am deschis uşa, te-am căutat în toate încăperile şi abia atunci mi-am dat seama că cheia fusese la mine şi că tu n-ai fi avut cum să intri în casă. Arne! noaptea asta am cercetat tot drumul de o parte şi de cealaltă, numai până la trecătoare n-am îndrăznit să merg. Nu ştiu cum am ajuns până aici, nimeni nu mi-a dat nicio povaţă, numai Dumnezeu mi-a spus că aici trebuie să te găsesc!

Arne încercă s-o liniştească.

— Nu-i aşa că n-ai să mai bei niciodată rachiu?

— Nu, zău că nu!

— S-au purtat tare rău cir tine? Au fost răi?

— Nu, numai că eu... am fost atât de laș... Arne apăsă pe acest cuvânt.

— Mi-e cu neputință să mă-mpac cu gândul că au fost răi cu tine. Ce ți-au făcut? Tu nu-mi spui niciodată nimic! Și mama reîncepu să plângă.

— Nici tu nu-mi spui niciodată nimic, răspunse Arne cu blândețe.

— Tu ești de vină, Arne. M-am obișnuit de pe timpul lui taică-tău să tac... poate că ar fi trebuit să-mi dai o mână de ajutor. Pentru Dumnezeu, nu ne avem decât pe noi doi și doar am trecut împreună prin atâtea!

— Să încercăm clacă nu cumva ar putea fi mai bine decât este, șopti flăcăul... Duminica viitoare am să-ți citesc predica.

— Dumnezeu să te binecuvânteze! Ascultă, Arne 1

— Da, mamă.

— Trebuie să-ți spun ceva.

— Spune I

— Am păcătuit față de tine; am făcut uix lucru nedrept.

— Tu, mamă?

Și Arne fu atât de mișcat auzind că buna, răbdătoarea lui mamă se învinuia de a fi greșit față de el care nu-i dăduse niciodată până atunci o mână de ajutor, încât îi înconjură umerii cu brațul, o mângâie și izbucni în plâns.

— Da, am păcătuit, dar n-am avut încotro.

— Nu, n-ai păcătuit niciodată cu nimic față de mine.

— Ba da... dar martor mi-e Dumnezeu că am făcut-o numai din dragoste pentru tine. Ai să mă ierți, nu-i așa?

— Da, am să te iert.

— Am să-ți povestesc altă dată; dar trebuie să mă ierți.

— Da, mamă, firește!

— Vezi, cu siguranță că ele asta îmi era atât de greu să stau cu tine de vorbă, fiindcă greșisem față de tine.

— Pentru Dumnezeu, nu vorbi așa, mamă!
— Îmi pare bine că ți-am spus cel puțin atât.
— Î3 e acum înainte o să stăm mai mult de vorbă, mamă
— Da, așa o să fie... și apoi ai să-mi citești și predică, nu?
— Da, am să ți-o citesc.
— Bietul meu Arne! Domnul să te binecuvânteze»!
— Cred că cel mai bine ar fi să mergem acasă.
— Da, să mergem acasă.
— De ce te uiți așa în jurul tău -, mamă?
— Pentru că și taică-tău a fost o dată în șopronul ăsta și a plâns.
— Tata? întrebă Arne și păli tare.
— Bietul Nils! Era în ziua botezului tău... De ce te uiți așa împrejur, Arne?

Capitolul VIII

Din ziua în care Arne începu să-și dea silința să se apropie mai mult de maică-sa, relațiile lui cu alții deveniră și ele mai bune. Acum îi privea și el pe oameni cu aceeași blândețe cu care-i privea maică-sa. Totuși, adesea îi venea greu să-și țiiia făgăduielile, fiindcă maică-sa nu înțelegea totdeauna gândurile lui mai adânci.

Iată un cântec compus în vremea aceea:

„Era o zi cu soare-așa frumoasă, N-am mai răbdat să stau acas prea mult; Ci-am luat-o creanga-nspre pădure, ca să se șed lungit, și-am stat gându-mi s-ascult, l’ișcau tăunii, viespile, tântărarul și mișuna furnica, dar ca jarul”.

— Dragul meu, spuse mama, uite ce frumoasă e vremea, n-ai vrea să ieși puțin?

Apoi se așeză în verandă și începu să cânte.

„Era o zi cu soare-a-șa frumoasă, M-am fost acrit acasă tot șezând; Și mă pomii spre luncă vesel, ca să se stau lungit; îmi fredonam în gând. Inșă-au venit lungi vipere să-și coacă-n Dogoare solzii, și n-a fost de joacă”.

— Pe o astfel de vreme dumnezeiască putem merge și desculți, rosti mama și-și scoase ciorapii.

„Era o zi cu soare-așa frumoasă, N-am mai răbdat să

zac prea mult acas Sărit-am într-o barcă, lungit ca să se șed lungit și-atras de-al undei glas. Dar mi-a fript nasul soarele. Să-ncapă Măsura-n toate! Și-am ieșit din apă...”

— Acum chiar că o să aducem fânul uscat, în șopron, zise mama și începu să-l împrăștie cu grebla în toate direcțiile.

„Era o zi cu soare-așa frumoasă. Răbdare să mai stau acas n-avui; M-am cățărat pe-un pom; nici trăsnet ca să mă smulgă și nici fulger de-acum nu-i! Dar o omidă-n sân mintră - ce gâde!

— Și-am țipat, sărind; c-aveai ce râde!”

— Dacă vaca nu căpiază azi, apoi nu mai căpiază niciodată, spuse mama și privi în sus, în văpaia soarelui, cu ochii mijiți.

„Era o zi cu soare-așa frumoasă, De prea mult stat acas cam plictisit - vi Până-n cascadă-astâmpăr n-avui, ca să îmi aflu-acolo-odihna, în sfârșit. Sfârșeam... Același soare-și urma leatul; De-i ăsta cântu-ți, tu-mi ești înecatul”.

4

— Încă trei zile cu soare cum a fost azi și putem strânge toate bucatele, grăi mama și se duse să facă patul.

Totuși, Arne simțea din ce în ce mai deplin fericirea de a trăi alături de maică-sa. Lucrurile pe care ea nu le înțelegea îl ajutau în aceeași măsură ca și lucrurile pe care le înțelegea: să construiască puntea care-l lega de ea. Căci medita cu atât mai adânc la lucrurile pe care ea nu le înțelegea și o iubea eu atât mai mult cu cât îi cunoștea toate limitele. Da, mama lui îi devenea nețărmurit de scumpă!

Când era mic, lui Arne nu-i plăceau poveștile. Acum însă, ajuns om în toată firea, i se făcu dor de povești, apoi de legende populare și de cântece de vitejie. Un dor ciudat puse stăpânire pe inima lui; era foarte des singur și unele lucruri, cărora nu le dăduse nicio atenție până atunci, i se păreau acum minunate. Pe vremea când se ducea cu alți băieți de vârsta lui la orele de catehism, se jucau adesea împreună pe malul unui lac mare din fața casei parohiale. Era așa-zisul lac negru, fiindcă era adânc și negru. Își

aminti acum de lacul acela și într-o seară urcă până la el. 1

Se așează sub un tufiș chiar lângă casa pastorului situată într-o râpă abruptă, care se transforma într-un perete stâncos și înalt; malul celălalt arăta la fel, astfel că, de ambele părți ale lacului, umbre lungi se așterneau pe suprafața lui. La mijloc, însă, rămăsese o fâșie frumoasă de apă, strălucitoare ca argintul. Pretutindeni domnea o pace adâncă; soarele apunea și de dincolo de lac răsunau dangăte slabe de clopot. În afară de asta, 1111 se auzea nimic. Arne nu se uita înaintea lui, ci jos, spre fundul lacului, pentru că soarele în asfințit zvârlea într-acolo o pată roșie, tremurătoare. Mai jos stâncile se dădeau ușor la o parte, alcătuiind o vale lungă și scundă, în pereții căreia izbea apa. Ai fi zis că stâncile se pleacă lin una spre cealaltă de parc-ar vrea să legene valea dintre ele. Fermele se înșirau una lângă alta, nori mici de fum se ridicau spre cer, apoi se împrăstiau. Șesurile verzi scoteau aburi, șalupe încărcate cu fân trăgeau la mal. Arne vedea o mulțime de oameni mișunând încoace și-ncolo, dar nu auzea nimic. Ochii lui se desprinseră de priveliștea aceasta și se ridicară spre coasta pe care domnea doar pădurea întunecată a lui Dumnezeu. Oamenii își croiseră drum prin pădure și de-a lungul lacului, drum care arăta ca tras cu degetul; o dungă de praf șerpua egală prin mijlocul lui. Arne urmări cu privirea dunga aceea care mergea până în fața locului unde se afla el. Până acolo se întindea pădurea; stâncile se trăgeau și mai mult înapoi și fermele începeau să se înșire iar una după alta. În locul acela casele erau mai mari decât jos, pe fundul văii; erau vopsite în roșu și aveau ferestre mari care ardeau în bătaia soarelui. Sus, pe înălțimi, lumina se așternea veselă, astfel că puteai desluși cu ușurință trupșorul fiecărui copil rare se zbenguia pe acolo, oricât de mic ar fi fost. În imediată apropiere de lac, nisipul era de un alb-orbitor; câțiva copii și câțiva câini zburdau de colo până colo. Deodată însă soarele dispăru, locurile părură pustii și greoaie, casele luară o culoare purpurie, pajiștile verzi se înnegriară, nisipul alb se făcu cenușiu, copiii începură să arate ca niște bulgări mici. Un

perete de ceață urcase de pe crestele munților și învăluisese soarele. Ochii lui Arne își căutară iar refugiul în jos, spre apă, dar suprafața ei reflecta aceeași priveliște. Șesurile unduiau, pădurea se retrăgea tăcută, colo sus casele priveau în apă, ușile erau date de perete, copiii intrau și ieșeau în fugă. Poveștile și visurile copilăriei se apropiiau cum se apropie peștișorii de o undiță, se împrăștiu, se întorceau iar, zburdau în jur, dar nu apucau momeala.

— Să ne așezăm aici până vine maică-ta; doamna pastor își termină și ea treaba îndată.

Arne tresări speriat; cineva se așezase în spatele lui, foarte aproape.

— Aș fi putut foarte bine să mai rănim aici noaptea asta, spuse o voce rugătoare și sugrumată de plâns, care părea a fi vocea unei fete foarte tinere.

— Termină odată cu bocetele! E foarte urât să plângi, fiindcă trebuie să te întorci acasă la maică-ta.

Era o voce blândă, care rostea cuvintele rar, o voce bărbătească.

— Nu de asta plâng.

— Atunci de ce plângi?

— Fiindcă mă despart de Matilda.

Așa se numea unica fiică a pastorului și Arne își aminti că fusese crescută împreună cu fata unui țăran.

— Treaba asta nu putea să țină o veșnicie.

— Știu, tată; dar încă o zi... și fata suspină amar.

— Cel mai bun lucru e să vii numaidecât acasă la maică-ta; mă tem chiar că e prea târziu.

— Prea târziu? De ce? Ce vrei să spui?

— Tu ești o fată de țăran și asta trebuie să rămâi; nu ne putem îngădui să facem din tine o mofturoasă.

— Pot să fiu o fată de țăran și dacă rămân aici.

— Tu nu înțelegi lucrurile astea.

— Dar am umblat mereu în port țăranesc.

— Asta nu ajunge.

— Am învățat și să torc, și să țes, și să gătesc.

— Nici asta nu-i destul.

— Știu să vorbesc cum vorbești tu și cu mama.

— Nici asta nu-i destul.

— Atunci nu mai știu ce ar putea să fie, spuse fata și râse.

— Are să se vadă cu timpul, mă tem numai că ai început să gândești prea mult.

— Am început să gândesc! Mereu spui lucrul ăsta; când colo ea nu gândesc de loc, și fata începu să plângă iar.

— Lasă, ești o flușturistică.

— Domnul pastor nu mi-a spus încă niciodată așa ceva!

— Nu, dar ți-o spun eu acum.

— O flușturistică? De unde și până unde? Eu nu vreau să fiu o flușturistică.

— Dar cam ce ai vrea să fii?

— Ce aș vrea să fiu? I-auzi colo! N-aș vrea să fiu nimic.

— Bine, atunci asta să fii.

Fata izbucni în râs. După un timp, spuse cu seriozitate:

— E foarte urât din partea ta să-mi spui că sunt un nimic.

— Pentru Dumnezeu, tu singură vrei asta!

— Nu, n-aș vrea să fiu un nimic.

— Bine, atunci să fii de toate.

Fata râse. După un timp reluă cu un glas mâhnit:

— Chiar în halul ăsta nu și-a bătut niciodată joc de mine domnul pastor.

— Nu, în schimb a făcut din tine o smintită.

— Domnul pastor? Niciodată nu te-ai purtat tu cu mine așa de frumos cum s-a purtat domnul pastor.

— Asta ar mai trebui!

— Din lapte covăsit nu poți să faci lapte dulce.

— Ba da, dacă faci brânză din el.

Fata pufni în râs.

— Uite, vine maică-ta.

Pe dată fata redeveni serioasă.

— N-am văzut de când sunt o femeie guralivă ca doamna pastor, chelălăi acum un glas ascuțit care vorbea repede. Haide, Baard, scoală repede și dă drumul bărcii, că altfel nu mai ajungem acasă în seara asta. Nevasta pastorului mi-a spus să bag de seamă ca Eli să aibă totdeauna picioarele uscate. N-are decât să bage singură de seamă. Și cică să se plimbe în fiecare dimineață din cauza anemiei. Anemie-n sus, anemie-n jos!... Hai, scoală, Baard, și dă drumul bărcii; în seara asta mai trebuie să frământ aluatul!

— Încă n-am adus cufărul, spuse el, și rămase locului liniștit.

— Nici nu-i nevoie să luăm cufărul, rămâne aici până duminica viitoare. Ai auzit, Eli? scoală-te; ia-ți legăturica și vino! Scoală-te o dată, Baard!

Femeia porni și fata o urmă.

— Vino, vino odată! se auzi de jos.

— Te-ai uitat dacă dopul e la locul lui? întrebă Baard, care nu se mișcase din loc.

— Da, e aici, și Arne o auzi cum lovea în dop cu un căuș ca să-l fixeze. Haide odată, Baard. Doar n-o să înnoptăm aici!

— Aștept cufărul.

— Dar, pentru Dumnezeu, ți-am spus doar că rămâne aici până duminica viitoare.

— Uite-l că vine, spuse Baard și în clipa aceea auziră cu toții huruit de roți.

— Dar le-am spus doar că rămâne aici până duminica viitoare.

— Eu însă le-am spus că trebuie să plece odată cu noi.

Fără să mai piardă vremea, femeia se repezi spre căruță și începu să care în barcă boccele, coșuri și alte câteva fleacuri. Atunci Baard se ridică și el, urcă în căruță și luă în spinare cufărul.

Dar în urma căruței venea în goană o fată cu pălărie de paie pe cap și cu părul în vânt; era fiica pastorului.

— Eli, Eli! strigă ea de departe.

— Matiida, Matilda! îi răspunse cealaltă și se repezi în întâmpinarea ei.

Se întâlneau sus pe deal, se aruncară una în brațele celeilalte și începură să plângă. Apoi Matilda ridică un obiect care rămăsese până atunci pe iarbă; era o colivie.

— Pe Narrifas să-l iei tu, și mama a spus așa. Al tău să fie, da, zău... și gândește-te din când în când la mine și vino... vino... vino des cu barca la mine!

Amândouă plâneau amar.

— Eli! vino odată, Eli! Doar n-ai să rămâi acolo! răsună de jos glasul mamei.

— Dar vin și eu cu tine, spuse Matilda, vin dincolo cu tine și dorm noaptea asta la voi.

— Da, da, da!

Și, strâns îmbrățișate, cele două fete porniră în goană jos, spre debarcader. După un timp, Arne zări barca pe lac; Eli era în picioare îndărătul cârmei, ou colivia în mină și făcea semne, Matilda rămăsese la debarcader și plâneau.

Zăbovi acolo cât timp barca se mai zări pe apă; după cum am spus, până la casele cele roșii nu era drum lung și Arne rămase și el locului. Și privirile lui urmăreau barca. Peste puțin, pătrunse în umbră și Arne. așteptă până trase la țarm; apoi îi văzu pe călători oglindindu-se în lac și-i urmări așa, în apă, până ajunseră la șirul de case și anume la cea mai frumoasă dintre ele. O văzu. intrând mai întâi pe mamă, Ipoi pe tatăl care purta cufărul și în sfârșit pe fată, atât cât putu s-o deosebească după înălțime. Peste un timp, fata ieși iar și se așeză în fața ușii, probabil ca să mai privească o dată pe malul celălalt, în lumina ultimei raze de soare. Dar fata pastorului plecase, numai el mai era acolo și urmarea chipul lui Eli în apă.

— Oare mă vede? se întrebă Arne.

Se ridică și plecă; soarele coborâse, dar cerul era luminos, limpede și albastru, așa cum e în nopțile de vară. De amândouă părțile, din apă și de pe uscat, aburi urcau pe stânci; numai vârfurile lor rămâneau descoperite și se priveau între ele. Aburii se cățărară și mai sus, iar apa se

făcu mai neagră, mai adâncă și, într-o oarecare măsură, mai compactă. Jos, pe fund, valea se scurtă și se trase mai aproape de apă; stâncile se apropiară și ele de ochi până se contopiră într-un bulgăre mare, în lumina soarelui care știe să stabilească granițe. Până și cerul coborî mai jos și totul căpătă o înfățișare prietenească și binecunoscută.

Capitolul IX!

Dragostea și femeile începură să ocupe un loc în gândurile lui Arne; cu ajutorul cântecelor și al poveștilor de demult le privea ca într-o oglindă fermecată – așa cum privise chipul fetei în apă. Ochii lui erau veșnic ațintiți asupra apei și din seara aceea simți dorința să facă un cântec pentru ea; căci acum se apropiase de el. Dar gândul îl părăsi și nu se mai întoarse decât sub forma unui cântec care-l lăsa nedumerit: era ca și cum altcineva l-ar fi alcătuit pentru el:

„Zvetia Venevil săltă în condurii-i cât chibritul.

Să-și întâmpine iubitul. «Bună ziua! Bună ziua.» glas de ciocârlie

Dulce îl îmbie.

*

Cântă vesele în cnng păsărele, pene-n pene, Toate-n zi de Sânziene. Fds și joc e, dar Coronițele cununi toate n-ajung la altar.

Vezi, din viorele – una i-a-mpletit cu mina ei: «Ochișori albaștri-ai mei!»

Primăvara, sus în soare el o zvârle: «Să trăiești, Prietenă de dor ce-mi ești!»

Alergând pe câmp ca mânjii fragezi, chiui: «Zi de Sânziene, zi...»

l-mpleti una din păru-i, tot ca de scânteii: «Nu-i așa c-o vrei?»

A-mpletit, îi dete – gingaș legământ ce-adie – Gura ei trandafir.

El o luă, primi; se-aprinse fata ca o vijelie.

Una alhă i-a-mpletit, dintr-un snop de crini; în șoaptă: «Uite mâna-mi dreaptă».

Și-nca una, sângerii trandafiri punând în ea: «Ia și

stingă mea!»

Pe-amândouă le-a luat el, dar privea-n spre alt muncel.

Și din flori de pretutindeni una i-a-mpletit: «N-am prea mai găsit.»

Fără-odihnă, mai departe împletea, plângând acu; «Ia-le toate, toate, tu!»

El nimic n-a spus, le-a luat doar – și-a fugit în munți apoi.

Fără de culoare, una i-a-mpletit rotundă: cununa mea de nuntă!»

Vin n-a mai văzut nimic de plâns, robi ta, visul ei: «Poart-o tu, nu vrei?»

Când s-a-ntors pe nimeni însă nu zări-mprejur – ehei!

Și-mpletit-a mai departe, dar cumplit pierdută, La cununa nunții.

6*

57

Era după Sânziene, vremea tot se mută și-nserează munții.

Împleți din flori de gheață, gheața însă se topi... «Zi de Sânziene, zi – Râs și joc e, dar Coronitele cununi n-ajung toate la altar.»”.

Prima imagine a dragostei care-i umplea sufletul era umbrită de durerea ce sălășluia în el. Simțea în adâncul lui două dorințe: aceea de a iubi pe cineva și aceea de a ajunge un om mare; și amândouă aceste dorințe se contopeau într-una singură. În această perioadă începu să lucreze iar la poezia pe care o intitulase: *Peste vârfuri de munte*, schimbând câte ceva ici-colo și spunându-și sie însuși: „Are să meargă; am să cânt atâta timp cât o să am curajul”. Deși bântuit de dor de ducă – nu uita de maică-sa; se mângâia cu gândul că îndată ce va prind^q rădăcini undeva, într-o țară Străină, o va aduce și pe ea și că-i va oferi o viață de care, la ei acasă, nu aveau să se bucure niciodată, niciunul dintre ei. Dar în adâncul acestor doruri se strecura un sentiment tăcut, proaspăt și gingaș, care dispărea lin, dar se întorcea, ieșea la suprafață apoi pierrea

iar; și fiindcă Arne era acum un visător, gândurile lui, deși tășnite fără voie, puneau tot mai mult stăpânire pe el, mai mult decât își dădea singur seama.

În sat locuia un bătrân voios care se numea Ejnar Aasen. La vârsta de douăzeci de ani își rupsese un picior și de atunci umbla sprijinindu-se într-un baston. Dar pretutindeni unde se arăta șchiopătând și rezemat în băț, se așternea veselie. Era un om cu stare. Avea un crâng mare de nuci și toamna, când era câte o zi frumoasă și însorită, o ceată întreagă de fete vesele se adunau la cules. Ziua le ospăta, iar seara dănțuiau. Era nașul celor mai multe dintre ele, cum de altfel era nașul celor mai mulți dintre locuitorii satului. Toți copiii îi dădeau acest nume pe care-l repetau bătrâni și tineri.

Nașul, îl cunoștea foarte bine pe Arne și-i iubea fiindcă-i plăceau cântecele lui. De data asta îl pofti la cules de nuci. Arne se înroși, apoi începu să caute pretexte ca să nu vină, spunând că nu era obișnuit să fie laolaltă cu fete.

— Păi, trebuie să te obișnuiești, îi răspunse nașul.

Arne nu dormi toată noaptea, chinuit de gândul acesta; o luptă se dădea în el între teamă și dorință, dar până la sfârșit se duse la cules și fu singurul flăcău între toate fetele. Nu-și putu ascunde dezamăgirea: nu erau fete din acelea pe care le cântase el și nici din acelea de care se temuse. Făceau o gălăgie cum nu mai pomenise de când trăia și ceea ce-l minuna mai ales era că puteau să râdă de orice fleac; și dacă trei dintre ele râdeau, atunci izbucneau și celelalte cinci în hohote, numai fiindcă râdeau cele trei. Între ele se purtau de ai fi zis că trăiesc zi de zi cot la cot, deși multe nici nu se văzuseră până-n ziua aceea. Când izbuteau să pună mâna pe creanga după care săriseră, râdeau, dar râdeau și dacă nu puneau mâna pe ea. Se încăierau pentru prăjina de doborât nucile, cele care izbuteau s-o înhațe râdeau, cele care nu izbuteau râdeau și ele. Nașul șchiopăta îndărătul lor, sprijinindu-se în baston și le făcea tot felul de feste. Cele care se lăsau păcălite râdeau fiindcă le păcălise, cele pe care nu le putuse păcăli râdeau fiindcă nu fuseseră păcălite. Dar toate împreună

râdeau de Arne, și de mutra lui serioasă și când râse și el că n-avea încotro, râseră pentru că-l vedeau în sfârșit râzând.

În cele din urmă, toată lumea se așeză pe o ridicătură de pământ, nașul la mijloc și fetele în jurul lui. Din locul acela se putea vedea până departe. Soarele dogorea, dar nimeni nu se sinchisea de asta, se bombardau cu coji de nuci și cu pojghița care le învelea și-i dădeau nașului miezul. Nașul le ceru să facă liniște și începu să împartă în jur lovituri de baston, cât de departe ajungea, fiindcă voia să audă o poveste, ceva foarte hazliu. Ai fi zis însă că a le îndupleca să spună o poveste era mai greu decât a opri o căruță care a pornit-o huruind la vale. Începutul îl făcu nașul, dar unele fete nu voiau să audă nimic, fiindcă-i cunoșteau toate poveștile; în cele din urmă, îl ascultară totuși. Și până să-și dea bine seama se porniră toate pe povestit. Arne avea un alt prilej să se minuneze; pe cât de neastâmpărate fuseseră până atunci, pe atât de serioase erau acum când își spuneau poveștile. Cele mai multe erau povești de dragoste:

— Tu știi una frumoasă, Aase, mi-o amintesc de anul trecut, spuse nașul întorcându-se spre o fată chipeșă, care avea o față rotundă și plină de bunătate.

Fata împletea cozile surorii sale mai mici care-și lăsase capul în poala ei.

— Dar o știe multă lume, răspunse fata.

— Povestește-o, totuși, o rugară toate celelalte fete.

— Nu aștept să mă poftiți prea mult, spuse ea, apoi începu să povestească și să cânte împletind mai departe cozile soră-sii.

A fost odată un flăcău care păștea vitele și care-și ducea de cele mai multe ori turma pe malul unei ape mari. Când urca mai sus, dădea de o stâncă și Stânca asta se înălța atât de departe deasupra apei, încât flăcăul putea să strige spre celălalt mal. Fiindcă dincolo, pe malul dimpotrivă, era o păstoriță pe care o vedea toată ziua în fața ochilor, dar nu putea ajunge până la ea.

„Ca un demon, răsuflarea Ta în sânge îmi pătrunde.

Tare mult îmi placi, fetița! Cum le cheamă, ia răspunde?!"

Flăcăul repetă câteva zile la rând aceeași întrebare și, în cele din urmă, căpătă răspunsul:

„Cu amoru-n suflet și cu Pălăria ta de țap, Vino, de-ndrăznești, încoace, Jerpeltxde la cap!”

Atunci flăcăul redobândind înțelepciunea de mai înainte hotărî să nu se mai sinchisească de ea. Dar asta nu era treabă chiar așa de ușoară, fiindcă oriunde și-ar fi dus turma, până la urmă tot pe stîncă se întorcea. Flăcăul începu să se neliniștească și-i strigă:

„Oare tatăl tău, coliba, Vnd zidi, că - oricât cată - Spre biserică cin merge...; Nu o vede niciodată?”

Fiindcă era gata să creadă că fata e o zână a pădurii.

„Tatăl meu muri, coliba Ars-a în trecut; Toată viața, eu pe lume Nici de-un preot n-am știut”.

Flăcăul nu fu mai înțelept nici de data asta. Rămase toată ziua sus, pe stîncă, și noaptea visă că fata dansa în jurul lui și că ori de câte ori voia să pună mîna pe ea, îl lovea cu o coadă lungă de vacă. Băiatul nu mai apuca să închidă ochii; nici de muncă nu mai era bun, astfel că nu era bine de el. *„Nu vreau, de-i fi vrăjitoare, Nici să știu ceva de tine; De ești însă doar o fată, Poți - atunci - vorbi cu mine”.*

Dar nu primi niciun răspuns și credința lui că fata e o zână a pădurii se întări. Nu mai duse vitele la păscut, dar nici așa nu-i merse mai bine, fiindcă oriîncotro se ducea, oriunde se afla și orice făcea, se gîndea mereu la frumoasa zână a pădurii care cânta din corn.

Într-o zi, în timp ce spărgea lemne, o fată intră în curte și fata arăta leit ca zâna pădurii, dar când se apropie văzu că nu era ea. (îndul acesta începu să-l frămînte; fata se întoarse spre el și de departe arăta ca zâna pădurii; el alergă s-o întîmpine. Dar pe măsură ce se apropia, vedea că totuși nu-i ea.

Din clipa aceea, oriunde s-ar fi dus flăcăul, la biserică, la joc sau la vreo petrecere, fata se ivea și ea; de departe semăna cu zâna pădurii, dar când se apropia era alta; o întrebă dacă era sau nu ea, dar fata își bătu joc de

el.

„Fie că te năpustești asupra unui prilej, fie că te târăști spre el, tot aia e”, își spusese flăcăul și luă fata de nevastă.

Dar îndată după nuntă, simți că-i era nesuferită. Când pleca de acasă nu mai putea de dorul ei, dar când erau împreună iubea o fată pe care n-o vedea. Așa se face că se purta urât cu nevastă-sa; ea însă, răbda totul și tăcea.

Dar într-o zi, ducându-se după cai, flăcăul urc* pe stâncă, se așează și strigă:

„Lună și stelute, asemeni Apei, până-n depărtare, Mu se mișcă-n jur, tac toate, Liniște doar doru-mi n-are”.

Îi plăcea să se așeze sus pe stâncă și din ziua. aceea, ori de câte ori nu se simțea bine acasă, venea aici, iar în lipsa lui nevastă-sa plângea.

Într-o zi, în timp ce se afla pe stâncă, o văzu și pe zâna pădurii aievea, dincolo, pe malul celălalt și o auzi cântând din corn.

„Ești și șezi aici, și gâfâi la un scos din minți! Se face Mie chiar acum că a plânge-mi Vine – care cum îi place...”

Atunci ea îi răspunse:

„Ochișorii ți-i închide, Pe-urechi trage-ți pălăria 1 N-asculta, uită-te-ncolo; Ce-pi prii-ra vorbăria P”.

Flăcăul se neliniști și se întoarse acasă. Dar peste puțin i se urî așa de tare de nevastă-sa, încât simți iar nevoia să se ducă în pădure și să se așeze ta, Jocul lui, sus pe stâncă. Atunci auzi următoarele:

„Totdeauna visam că mă Prinde totuși ca-n oglinzi Cineva... Ușor e, sigur, Să iubești, dă-i greu să prinzi...”

Flăcăul sări în sus, privi în jurul lui, văzu o fustă verde care se strecura printre tufișuri și începu s-o fugărească prin pădure. Dar nimeni pe lume nu era atât de iute de picior ca zâna pădurii; flăcăul aruncă de câteva ori lațul după ea, dar ea-i scăpă și fugi mai departe. Până la urmă, însă, începu să obosească, lucru pe care el îl recunoscuse după urmele lăsate pe jos; dar mai recunoscuse din întreaga ei înfățișare că era într-adevăr zâna pădurii și

nimeni alta.

„Las că pun eu mâna pe tine”, gândi flăcăul și se năpusti deodată atât de vijelios asupra ei, încât se rostogoliră un timp amândoi în jos pe povârniș, până ce se opriră. Atunci zâna pădurii izbucni într-un râs de râsună tot muntele, cel puțin așa-i păru flăcăului. O ridică pe genunchii lui și zâna era frumoasă cum ar fi dorit să fie nevastă-sa.

— Spune-mi, iubito, cine ești? întrebă flăcăul dezmiardând-o, în timp ce ei îi dogoreau obrajii.

— Dar, pentru Dumnezeu, sunt nevastă-ta, spuse ea.

Fetele începură să râdă și să-și bată joc de flăcău. Apoi nașul îl întrebă pe Arne dacă ascultase și el cu atenție.

— Acum vreau să vă spun și eu o poveste, spuse o fată scundă cu un obraz rotund și cu un năsuc mititel de tot.

A fost odată un flăcăiaș care voia grozav să se însoare cu o fetișcană. Amândoi aveau vârstă cuvenită, dar erau tare mici de stat. Și flăcăul nu știa cum să facă s-o pețească. La biserică se așeza lângă ea, dar vorbeau totdeauna despre vreme. La joc tot cu ea era și juca până cădeau din picioare, dar de spus nu-i spunea nimic.

„Trebuie să învăț să scriu, așa are să meargă mai ușor”, gândea el și se apucă de scris. Dar își spunea mereu că nu scrie destul de frumos așa încât se căzni cam o jumătate de an înainte de a se hotărî să ticluiască o scrisoare. Acum se punea întrebarea cum să i-o strecoare fără să vadă nimeni; și, într-o zi, se nimeriră în spatele bisericii unde erau singuri.

„Am o scrisoare pentru tine”, spuse flăcăul.

„Bine, dar eu nu știu să citesc”, spuse fata.

Și băiatul rămase cu gura căscată. Atunci se tocmi argat la tatăl fetei și nu se mai dezlipi de ea cât era ziulica de mare. O dată fu cât pe aci să-i vorbească; deschise chiar gura ca să înceapă, dar o muscă mare năvăli în ea.

„Numai de nu s-ar găsi nimeni să vină să mi-o sufle”, își spunea flăcăul.

Dar nu venea nimeni să i-o sufle, fiindcă era tare mititică. În cele din urmă, se găsi totuși unul la fel de mărunțel. Flăcăul nostru văzu bine ea în ce gânduri avea celălalt și când cei doi ieșiră în verandă, se uită pe gaura cheii. Băiatul pețea fata.

„Aolică, Doamne, mare prost am fost că nu m-am grăbit!” gândi flăcăul.

Apoi celălalt sărută fata drept pe gură.

„Sunt sigur că trebuie să fie tare bine” gândi flăcăul.

Dar celălalt luă fata pe genunchi.

„Ce oameni, ce oameni”, își spuse flăcăul și începu să plângă.

Fata-l auzi și veni la ușă.

„Ce tot vrei de la mine, nătăfleață, nu mă mai lași oțlată în pace?”

„Eu? Păi voiam să te rog să mă primești cavalier de onoare”.

„Nu se poate, frate-meu are să fie cavalier de onoare”, răspunse fata și-i trânti ușa-n nas.

Ei, și flăcăul nostru nu se alese cu nimic.

Fetele făcură mare haz de această poveste și începură iar să-și arunce cu coji de nuci.

Nașul îi ceru lui Eli Boen să istorisească și ea ceva. Ce să istorisească? Povestea aceea pe care i-o spusese sus pe deal, ultima oară când fusese pe la ei și când ea-i dăruise niște jartiere noi? Eli nu se hotărî numaidecât, fiindcă râdea grozav; în cele din urmă începu, totuși:

— O fată și un băiat s-au dus odată la plimbare.

„Ia te uită puțin la sturzul acela care zboară în urma noastră”, spuse fata.

„Se ține după mine”, spuse băiatul.

„S-ar putea să se țină și după mine”, răspunse fata.

„Las că vedem noi îndată, își dădu cu părerea băiatul, ia-o tu la vale și eu am s-o iau la deal, na întâlnim acolo, în fund”.

Așa și făcură.

„Ei, așa-i că s-a ținut de mine?” întrebă băiatul, după ce se întâlniră iar.

„Ba nu, s-a ținut de mine”, răspunse fata.

„Atunci se vede că sunt doi sturzi”. Și mai merșeră o bucată: totuși era un singur sturz și flăcăul spunea că se ține după el, în timp ce fata spunea că se ține după ea.

„Puțin îmi pasă mie de sturz”, spuse băiatul.

„Și mie la fel”, răspunse fata.

Dar abia rostiseră aceste cuvinte că pasărea se făcu nevăzută.

„După tine se ținea”, spuse băiatul.

„Mulțumesc frumos! am văzut foarte bine că se ținea după tine... Dar ia te uită... s-a întors!” strigă fata.

„Da, a venit după mine”, strigă băiatul, dar fata se supără.

„Aș fi bună de spânzurat dacă aș merge mai departe cu tine!” spuse ea și-și văzu singură de drum.

Atunci sturzul îl părăsi pe flăcău, care se plictisi: atât de tare, încât începu să strige după fată; în cela – din urmă îi răspunse.

„Sturzul e eu ține?” întrebă flăcăul.

„Nu e eu ține?”

„Nu, dar întoarce-te, poate că iar o să zboare după noi”.

Fata se întoarse, ei se luară de mână și porniră împreună mai departe.

„Cip, ei p, cirip!” se auzi din dreptul fetei.

„Cip, cip, cirip, cirip, cirip! se auzi din dreptul băiatului.

„Cirip, cirip, cip, cip, cirip!” auziră ei din toate părțile și când se uitară, văzură zburând în jurul lor sute de mii de milioane de sturzi.

„Ce ciudat!” spuse fata și privi spre băiat.

„Dumnezeu să te ocrotească”, spuse el, și o mângâie pe obraz.

Toate fetele recunoscureă că era o poveste foarte frumoasă.

Atunci nașul propuse ca fiecare să povestească ce visase în noaptea aceea și el va hotărî care vis fusese cel mai frumos. Ei poftim, să povestești ce ai visat! auzi,

dumneata! Și se porni un râs și un chicotit care nu mai contenea. Până la urmă, însă, unele începură să spună că visaseră tare frusnos în noaptea aceea; dar vise frumoase ca ale lor, glăsuiau altele, nu era chip să fi avut cineva. Și în cele din urmă se învoiră cu toatele să povestească ce visaseră. Dar nu cu glag tare; ei unui singur om și acela să nu fie nașul. Arne ședea tăcut ceva mai la o parte... lui îi puteau povesti visele.

Arne luă loc sub un alun și fata care spusese prima poveste se apropie de el. Rămase multă vreme pe gânduri, apoi începu:

— Am visat că mă aflam pe malul unei ape mari și că cineva umbla pe apă, dar cine era nu spun. Omul acela s-a așezat în mijlocul unui nufăr și a început să cânte. M-am urcat și eu pe o frunză mare de nufăr care plutea pe apă și am vrut să vâslese până la el, dar abia mă așezasem pe frunză că a început să se scufunde. M-am speriat și am izbucnit în plâns. Atunci omul din floarea de nufăr a vâslit spre mine, m-a luat cu el în floare și am pornit împreună pe apă. Nu-i așa că a fost un vis frumos?

După ea urmă fetișcana care povestise despre fata cea mărunțică.

— Eu am visat, spuse ea, că prinsesem o păsărică și eram tare bucuroasă încât nu voiam să-i dau drumul înainte de ajunge acasă în odaia mea. Dar aici nu puteam s-o las din mână, fiindcă părinții mi-ar fi poruncit s-o scot iar afară. Atunci m-am dus cu ea în pod, dar pisica s-a strecurat după noi și ne pândeă, așa că nici aici nu puteam să-i dau drumul. Atunci n-am mai știut ce să fac, zău așa > și m-am dus în șură. Numai că șura avea atâtea crăpături că păsărică ar fi putut s-o șteargă foarte ușor. Atunci iar am coborât în curte și aici era cineva, nu spun cine, care se juca cu un câine mare de tot.

„Mai bine m-aș juca cu pasărea”, spuse el, și s-a apropiat tare de mine.

Am fugit de lângă el, dar el a venit după mine și câinele a venit și el și eu am alergat prin toată curtea; atunci mama a deschis ușa, m-a tras înăuntru și a trântit

ușa. Dar băiatul își lipise fața de geam și râdea.

„Uite, pasărea e aici!” spuse el; și închipuie-ți, pasărea era într-adevăr la el. Așa-i că a fost un vis drăguț?

Venise rândul celei care spusese povestea cu sturzul și pe care o chema Eli. Era aceeași Eli pe care Arne o văzuse în seara aceea în barcă și al cărei chip se oglindise în apă. Era ea și totuși nu era ea, arăta înaltă și frumoasă, zveltă și cu fața fină. Râdea de se prăpădea, dar, în fine, începu să povestească:

— Eram atât de bucuroasă că voi veni azi la cules de nuci că m-am visat astă-noapte aici, pe deal. Soarele strălucea și eu aveam o mulțime de nuci în poală. Deodată am văzut o veveriță micuță care se ghemuise în poala mea și-mi mânca toate nucile. Așa-i că-i un vis hazliu?

Arne auzi multe alte vise și după aceea trebui să spună care din ele era cel mai frumos. Ceru răgaz să se gândească și până atunci nașul coborî cu toată ceata înapoi, spre fermă. Arne trebuia să vină mai târziu. Fetele coborâră dealul în fugă, iar când ajunseră jos se așezară în rând și porniră spre casă cântând.

Arne rămase singur, trăgând cu urechea la cântec; soarele cădea drept peste ceata de fete și mânecile albe ale cămășilor străluceau în bătaia razelor lui. Ici-colo, câte una își petrecea brațul în jurul celeilalte; dănțuiau pe pajiște și nașul alerga după ele cu bastonul fiindcă-i striveau otava. Arne nu se mai gândea la visurile fetelor, ba chiar încetă curând să mai privească după ele. Gândurile lui se așternură peste vale ca niște fire de soare, iar el rămase singur pe colină și începu să le toarcă. Până să se dezmeticească, se pomeni învăluit într-o țesătură deasă de mâhnixe și simți că, mai mult ca oricând, îi era dor să plece departe, în lumea mare. Își făgădui solemn să-i vorbească maică-sii îndată ce se va întoarce acasă: „fie ce-o fi”, își spuse.

Gândurile puneau tot mai mult stăpânire pe el și în cele din urmă se revărsară în cântecul: *Peste vârfuri de munte*. Niciodată până atunci nu-și găsise atât de repede cuvintele și niciodată nu se înșiruiseră atât de sigure unul

după altul; erau ca și fetele care șezuseră roată, sus pe deal. Arne avea o bucată de hârtie pe care o puse pe genunchi ca să scrie. După ce termină cântecul, se ridică în picioare de parcă și-ar fi ușurat inima, dar simți nevoia să fie departe de oameni și porni spre casă prin pădure, deși știa că va trebui să meargă noaptea. Când făcu primul popas vru să scoată hârtia pe care scrisese cântecul și s-o zvârle cât colo; o uitase, însă, în locul unde scrisese.

O fată urcă dealul ca să-l caute, dar nu-l găsi. Nu găsi decât cântecul.

Capitolul X

Pentru Arne era mai ușor să se gândească la o discuție cu maică-sa decât - o începă. Făcu unele aluzii la Kristian și la scrisorile lui care nu veneau; dar maică-sa îi întoarse spatele și zile întregi după aceea i se păru că are ochii roșii de plâns. Un alt semn era mâncarea deosebit de bună pe care i-o dădea.

Într-o zi plecă în pădure după lemne. Drumul ducea tocmai prin mijlocul pădurii și chiar în locul unde voia el să taie lemne, toamna se culegeau totdeauna coacăze. Arne lăsase din mână toporul ca să-și scoată surtucul și se pregătea să se apuce de treabă, când văzu venind două fete cu cofele la cules. Flăcăul se ascundea totdeauna ca să nu dea ochii cu vreo fată și, lucrul acesta îl făcu și acum.

— Nu zău, uite ce multe coacăze! Eli, Eli!

— Da, le-am văzut!

— Păi atunci unde te mai duci? Aici sunt berechet.

— Parcă foșnește ceva în tufișul ăsta.

— Într-adevăr.

Fetele se strânseră una lângă alta ținându-se îmbrățișate. Rămaseră multă vreme nemișcate, abia respirând.

— Nu-i nimic; putem să culegem fără grijă.

— Da, și eu cred că putem culege fără grijă.

Și se apucară de cules.

— Foarte frumos din partea ta că ai venit azi la casa

parohială, Eli. Ai ceva să-mi povestești?

— Am fost la nașul.

— Asta știi; dar n-ai nimic să-mi spui despre ce știm noi?

— Ba da.

— Adevărat? Adevărat, Eli? Atunci spune, hai, repede!

— Iar a fost la noi!

— Nu se poate!

— Ba da, a fost; părinții s-au făcut că nu văd, dar eu am dat fuga în pod și m-am ascuns.

— Și mai departe? A venit după tine?

— Mi se pare că tata i-a spus unde sunt; așa face tata totdeauna!

— Și a venit? Hai, așază-te lângă mine! Va să zică a fost pe la voi?

— Da, dar n-a spus mare lucru; era atât de sfios...

— Vreau să știi tot ce ți-a spus, auzi? Totul!

— Ți-e frică de mine?" m-a întrebat. „De ce să-mi fie frică?" i-am răspuns. „Știi doar ce vreau de la tine", a spus el și s-a așezat lângă mine pe ladă.

— Lângă tine?

— Da, și pe urmă m-a luat de mijloc.

— De mijloc? Adevărat?

— Eu aș fi vrut să mă depărtez, dar el nu mi-a dat drumul. „Dragă Eli", mi-a spus. 1

Eli râse și cealaltă râse și ea.

— Și pe urmă? Pe urmă?

— „Vrei să fii soția mea?"

— Ha, ha, ha!

— Ha, ha, ha!

Apoi râseră amândouă odată:

— Ha, ha, ha, ha, ha, ha!

În cele din urmă, încetară totuși să râdă, și atunci se lăsă o tăcere care se prelungi multă vreme. Apoi prima dintre cele două fete întreabă foarte încet:

— Ascultă tu!... Nu-i așa că ți s-a părut ciudat când te-a apucat de mijloc?

Poate că fata nu răspunse la această întrebare, sau răspunse așa de încet încât nu era chip s-o auzi, sau nu răspunse decât cu un zâmbet. După un timp prima întrebă iar:

— Și ce au spus pe urmă părinții tăi? %

— Tata a venit sus și s-a uitat la mine, dar eu tot ghemuită într-un colț ședeam; fiindcă tata a râs când s-a uitat la mine.

— Dar maică-ta?

— Nu, mama n-a spus nimic, dar a fost mai puțin aspră ca de obicei.

— Va să zică l-ai refuzat?

— Cred și eu.

Apoi urmă o nouă tăcere care ținu multă vreme.

— Ascultă tu!

— Ascult.

— Crezi că și la mine o să vină vreodată unul ca ăsta?

— Desigur că o să vină.

— Adevărat? Ha, ha! Ascultă, Eli! Și dacă o să mă apuce de mijloc?

Și fata-și ascunse capul în mâini. Apoi începură, amândouă să râdă, să șușotească și să chicotească.

Peste puțin, fetele plecară; nu-l văzuseră pe Arne, nu văzuseră nici toporul și nici surtucul lui; și flăcăul era foarte bucuros.

Câteva zile după aceea, Arne îi dădu lui Knut în arendă ferma Kampen.

— Ca să nu mai fi așa de singur, spuse Arne.

Cât despre el, avea un plan bine chibzuit. Învățase mai demult să lucreze cu ferăstrăul și făcuse unele lucrări de tâmplărie pentru casă. Acum voia să se îndeletnicească cu această meserie, având credința că e bine să ai un meșteșug anume. Și apoi îi făcea bine să fie mereu printre oameni, astfel încât firea lui se schimbă treptat și ajunse să le ducă dorul când se întâmpla să rămână singur o oră. În iarna aceea se nimeri să aibă de lucru la parohie, unde le întâlnea mereu pe cele două fete. Ori de câte ori le vedea, Arne se întreba cine putea fi băiatul care o ceruse de

nevastă pe Eli Boen.

Într-o zi se întâmplă că Arne trebui să le însoțească la plimbare pe fata preotului și pe Eli; avea un auz bun, dar îi era cu neputință să deslușească despre ce vorbeau. Matilda îi spunea și lui din când în când câte o vorbă și atunci Eli râdea și întorcea capul. În cele din urmă, Matilda îl întrebă dacă știa într-adevăr să facă versuri.

— Nu, răspunse el repede.

Și fetele începură iar să râdă și să sporovăiască, apoi izbucniră iar în râs. Din clipa aceea Arne nu mai vru să știe de ele și păru că nici nu le mai bagă în seamă.

Într-o zi se afla în camera slugilor unde se dansa; Matilda și Eli intrară și ele ca să privească. Rămaseră într-un colț al odăii și începură să se ciorovăiască pentru ceva; Eli părea că nu vrea un lucru pe care Matilda îl voia și aceasta din urmă ieși învingătoare. Amândouă se apropiară de Arne, îi făcură o plecăciune și-l întrebă dacă știe să danseze.

Flăcăul răspunse că nu, cele două fete făcură stângamprejur râzând și-și luară tălpășița.

„Ce tot rid mereu?” gândi Arne și deveni foarte serios.

Dar pastorul avea un fiu adoptiv de vreo zecedoisprezece ani la care Arne ținea foarte mult și băiețașul acesta îl învăță să danseze când nu-i vedea nimeni.

Eli avea un frățior de vârsta fiului adoptiv al pastorului. Cei doi copii se jucau împreună. Arne le făcu sănii, saboți și capcane pentru animale și vorbi mult cu ei despre surori, mai ales despre Eli. Într-o zi, fratele lui Eli îi spuse lui Arne că n-ar trebui să umble cu părul lățos.

— Cine a spus asta?

— Eli a spus; dar nu trebuia să-ți spun că ea a spus.

Peste puțin, Arne îl însărcina să-i spună soră-sii că ar face bine să râdă ceva mai puțin. În schimb băiatul îi dădu de știre că el ar trebui să râdă ceva mai mult.

Într-o zi, copilul îi ceru o hârtie pe care Arne scrisese ceva. El i-o dădu și nu se mai gândi la ea. Peste un timp,

copilul vru să-i facă o bucurie și-i spuse că fetele găseau scrisul lui foarte frumos.

— Au văzut scrisul meu?

— Da, hârtia aceea ți-am cerut-o ca să le-o dau lor.

Arne îi rugă pe cei doi copii să-i aducă ceva scris de la surorile lor și ei îi făcură pe plac. Flăcăul însemnă toate greșelile de ortografie cu un creion de tâmplărie și le spuse băieților să pună hârtiile într-un loc unde nu puteau fi găsite cu ușurință. După un timp le regăsi într-unul dintre buzunare; dedesubt era scris: „Corectat de un filfizon înfumurat”.

două zi, Arne isprăvi ce avusese de făcut în casa pastorului și se întoarse acasă. Era tare blând în iarna aceea, maică-sa nu-l mai văzuse așa din zilele dureroase care urmaseră îndată după moartea lui taică-său. Îi citea predica, o însoțea la biserică și se purta foarte frumos cu ea. Dar Margit își dădea prea bine seama că toate acestea le făcea mai ales pentru a-i dobândi consimțământul de a pleca la primăvară, de acasă. Într-o zi se pomeniră cu un om trimis de Böen care-l întreba pe Arne dacă n-ar vrea să vină să lucreze ceva la ei.

Arne simți că i se strânge inima și primi ca și cum n-ar fi putut să mai stea mult pe gânduri. Îndată după plecarea omului, maică-sa spuse:

— Ai de ce să te minunezi, vezi bine! Să lucrezi la Böen!

— Ce-i așa de ciudat în asta? întrebă Arne fără s-o privească.

— Să lucrezi la Böen! exclamă din nou mama.

— Și de ce să nu lucrez la ei ca în orice altă fermă?

Și Arne își ridică ușor privirea.

— La Böen și la Birgit Böen? Păi de dragul lui Birgit l-a schilodit Baard pe taică-tău!

— Ce-ai spus? strigă Arne.

— Da, Baard Böen l-a schilodit.

Mama și fiul rămaseră locului privind-se unul pe celălalt. Li se părea că toată viața lor trecea pe lângă iei și o clipă crezură că deslușesc firul negru care străbătea

toate întâmplările. Apoi își povestiră despre anii plini de biruințe ai lui Nils, când bătrâna Eli Böen se dusesese personal să-l pețească pentru fiică-sa, Birgit, și el o refuzase; retrăiră totul în minte până în clipa căderii lui Nils și recunoscură amândoi că Baard fusese cel mai puțin vinovat dintre ei.

„Tot n-am isprăvit cu tata?” se întrebă Arne și hotărî să pornească imediat spre casa lui Baard.

Cu ferăstrăul pe umăr, Arne trecu lacul pe gheață, ajunse la ferma ilui Boen și găsi că era foarte frumoasă. Casa arăta de parcă atunci ar fi fost zugrăvită. Arne era cam înghețat, de aceea i se păru atât de primitoare. Nu intră numaidecât, mai întâi dădu ocol grajdului de vaci; o turmă de capre cu păr lung tropăiau în zăpadă și ronțăiau coajă de brad. Un câine ciobănesc alerga înapoi și încolo în jurul șopronului și lătra de parcă s-ar fi apropiat diavolul de fermă; dar îndată ce Arne se opri, începu să dea din coadă și se lăsă mângâiat. În spatele casei, ușa de la bucătărie se deschidea mereu și, de fiecare dată, Arne se uita înăuntru, dar nu vedea decât o văcăriță cu găleată sau o rândășiță care arunca de mâncare caprelor. În șopron cineva treiera cu sânguință; în stânga, în fața magaziei, un argat tăia lemne; îndărătul lui erau stivuite grămezi mari. Arne își lăsă ferăstrăul și intră în bucătărie; pe jos era presărat nisip alb peste care fusese împrăștiat mușchi tocat mărunț; pe pereți străluceau tingiri de aramă și tot felul de câni se înșirau una după alta. Mâncarea de prânz fierbea în cratițe; Arne întrebă dacă poate vorbi cu Baard.

— Intră în odaie, spuse o slujnică și-i arătă o ușă care n-avea clanță, ci un miner de alamă.

Camera în care intră Arne era luminoasă și prietenoasă, pe tavan erau zugrăviți trandafiri, dulapurile erau roșii și purtau numele proprietarului scris cu litere negre, patul era de aceeași culoare dar avea și o dungă albastră pe margine. Lângă sobă, un bărbat lat în umeri, cu o față blândă și cu păr lung, bălai, ceruia niște găleți; o femeie cu bonetă pe cap, înaltă, zveltă și îmbrăcată într-o rochie strâmtă, era așezată la o masă lungă și împărțea în

două o grămadă de grâu. Altceineva nu mai era în cameră.

— Bună ziua și spor la treabă! spuse Arne scoțându-și căciula.

Amândoi îl priviră; bărbatul zâmbi și-l întrebă cine e.

— Cel care trebuie să vă lucreze tâmplărie.

Omul continuă să zâmbească, apoi își plecă capul, își văzu mai departe de treabă și spuse:

— Așa, vra să zică Arne Kampen.

— Arne Kampen? strigă femeia și-și aținti privirea asupra lui.

Omul își ridică ochii o clipă și zâmbi iar.

— Fiul croitorului Nils, spuse el, și se apucă iar de treabă.

După un timp, femeia se ridică, se îndreptă spre fereastră, se întoarse, se duse spre dulap, veni înapoi și, fără să-și ridice privirea, întrebă cotrobăind prin sertarul mesei:

— Are să lucreze la noi?

— Da, are să lucreze, spuse omul și nici el nu-și ridică privirea. Vai, Doamne, nimeni nu te-a poftit încă să iei loc! spuse, adresându-se lui Arne.

Flăcăul luă loc chiar lângă ușa. Femeia ieși, bărbatul continuă să lucreze și Arne îl întrebă dacă putea să se apuce și el de treabă.

— 7 Întâi să mâncăm, spuse celălalt.

Femeia nu se mai întoarse în odaie, dar când ușa dinspre bucătărie se deschise din nou, intră Eli. Se făcu mai întâi că nu-l vede pe musafir: când Arne se ridică și vru să vină spre ea, fata se opri și se întoarse ca să-i întindă mâna, dar nu se uită la el. Schimbară câteva cuvinte; tatăl își vedea de lucru. Eli avea părul împletit în cozi, purta o rochie cu mâneci strânse, arăta grațioasă și zveltă, încheieturile mâinilor erau rotunde, iar mâinile mici. Eli puse fața de masă; argații mâncau în altă odaie, iar Arne rămase cu familia aici. Numai din întâmplare luau masa separat în ziua aceea, de obicei prânzeau cu toții în bucătăria mare și luminoasă, la o singură masă.

— Mama nu vine? întrebă bărbatul.

- Nu, e în pod, dăărăcește lină.
  - Ai chemat-o?
  - Da, dar spune că nu poate să mănânce.
- Un timp domni liniștea.
- Dar în pod e frig.
  - Nu m-a lăsat să fac focul.

După prânz Arne se apucă de lucru și seara veni iar în odaie. De data asta era și stăpâna casei acolo și cosea împreună cu fiică-sa. Omul dregă tot soiul de mărunțișuri și Arne îi ajută. Tăcură cu toții ore întregi, fiindcă Eli, care de obicei conducea conversația, tăcea și ea. Arne își spusese cu groază că și la ei în casă era adesea așa, dar i păru că pentru prima dată își dă seama de lucrul acesta. Eli suspină deodată adânc, ca și cum ar fi răbdă destul, apoi începu să râdă. Atunci taică-său răsă și el, Arne găsi de asemenea că situația era hazlie și le ținu isonul. Din clipa aceea începură să vorbească despre tot felul de lucruri. În cele din urmă nu mai vorbiră decât el și cu Eli, Baard arunca doar câte un cuvânt ici și colo. Dar după ce sporovăiră așa un timp Arne își ridică întâmplător ochii și întâlni privirea tușei Birgit: lăsase lucrul din mână, ședea pe scaun și-l privea țintă. Se apucă din nou de treabă, dar la primul cuvânt pe care-l rosti el, își ridică iar privirea în aer.

Se făcuse vremea de mers la culcare și fiecare se duse în camera lui. Arne ar fi vrut să țină minte ce va visa în prima noapte petrecută într-o casă străină, dar visul pe care-l avu era fără nicio noimă. În timpul zilei vorbise puțin sau de loc cu Baard, dar noaptea nu-l visă decât pe el. Ultima oară îl văzu șezând la masă și jucând cărți cu croitorul Nils care avea un aer furios și era foarte palid; Baard zâmbea și trăgea spre el cărțile de joc.

Arne rămase mai multe zile la Boen și în tot acest timp se vorbi foarte puțin, dar se munci mult. Tăcerea domnea nu numai în cameră: nici rânđașii, nici zilierii, nici măcar servitoarele nu vorbeau. În curte era un eline bătrân care lătra ori de câte ori un străin intra în ogradă, și ori de câte ori îl auzea cineva lătrând îi spunea: „marș!”,

câinele se depărta mârâind și se culca iar. Acasă, la Kampen, era o sfârlează mare pe acoperiș care se învârtea în bătaia vântului; aici, sfârlează era și mai mare, dar Arne fu surprins văzând-o nemișcată. Când vântul bătea cu putere, sfârlează se silea să pornească; Ame o privi multă vreme până se hotărî să se urce pe casă și s-o pună în mișcare. Nu era înghețată cum crezuse el; un țăruș fusese înfipt în ea ca s-o înțepenească. Arne îl scoase și-l aruncă. Țărușul îl lovi pe Baard, care tocmai trecea pe acolo și car>e-și ridică privirile:

— Ce faci? întrebă el.

— Am dat drumul sfârlezei.

— Nu trebuia: când se învârtește, face zgomot.

Arne se așezase călare pe coama casei.

— Tot e mai bine decât să stea locului.

Baard privea în sus spre Arne și Arne privea în jos spre Baard care începu să zâmbească.

— Eu cred că cine nu poate vorbi fără să zbiere, face mai bine să tacă.

Uneori, ecoul unui cuvânt se prelungește multă vreme după ce a fost rostit, mai ales când l-am auzit la sfârșitul unei fraze. Vorbele lui Baard răsunau în urechile lui Arne în timp ce cobora de pe acoperiș, și pătrunseră cu el în cameră. Eli era la fereastră, scăldată în lumina amurgului și privea gheața de afară care scânteia sub razele lunii. Arne se apropie de cealaltă fereastră și începu să privească și el în curte. În cameră era cald și liniște, afară era frig: un vânt de seară tăios sufla peste vale și zguduia copacii cu atâta violență, încât umbrele pe care le aruncau sub lumina lunii nu stăteau nemișcate, ci lunecau încoace și încolo pe zăpadă. Dinspre casa parohială, răzbătea o rază de lumină care licărea, apoi dispărea, sau lua tot felul de forme și de culori, așa cum ți se pare totdeauna când rămâi prea mult cu privirea ațintită într-un loc. Deasupra se înălța stânca întunecată și tainică la poale, dar luminată de lună pe întinderile înzăpezite de pe înălțimi. Cerul era înstelat și într-un colț, departe, tremura o auroră boreală care nu îndrăznea să se apropie. La

oarecare distanță de fereastră, jos, pe malul apei, creșteau niște copaci ale căror umbre se plecau pe furiș unele spre altele. Un frasin mare și singuratic desena tot felul de figuri pe zăpadă.

O tăcere mare se așternuse; doar din când în când se auzea un zgomot asemenea unui țipăt sau unui chelălăit plângăreț și târăgănat.

— Ce-i asta? întrebă Arne.

— E sfârlează, spuse Eli și adăugă cu voce scăzută de parcă și-ar fi vorbit sie însăși: Se vede că s-a desprins țărșul.

Arne arăta ca omul care ar vrea să spună ceva și nu poate. Deodată întrebă:

— Ți mai amintești de povestea cu sturzii care cântau?

— Da.

— Ai dreptate, doar tu ai spus-o... Era o poveste frumoasă”.

Eli vorbi cu glas atât de blând, încât lui Arne i se păru că o aude pentru prima oară:

— Ori de câte ori e liniște desăvârșită, mi se pare că aud un cântec.

— Cântă ce e bun în noi.

Fata se uită la el de parcă răspunsul lui ar fi cuprins ceva de prisos; tăcură amândoi, apoi Eli îl întrebă, în timp ce desena cu degetul pe geam:

— Ai mai făcut vreo poezie în ultima vreme?

Arne roși, dar ea nu observă, așa că mai întrebă o dată:

— Cum faci când compui o poezie?

— Vrei să știi neapărat?

— Da, desigur.

— Bag de seamă la gândurile care le scapă altora, răspunse el pe ocolite.

Eli tăcu multă vreme, repetând în minte câteva cântece și încercând să-și dea seama dacă avusese vreun gând și dacă-l lăsase să-i scape.

— E ciudat, spuse ea că pentru sine însăși și reîncepu

să deseneze pe geam.

— Când te-am văzut pentru prima oară am făcut o poezie, spuse Arne.

— Dar unde ne-am văzut pentru prima oară?

— Sus, lângă casa pastorului, în seara în care ai plecat de la el... te-am văzut oglindită în apă.

Eli râse și tăcu un timp.

— Vreau să aud și eu cântecul.

Arne nu mai făcuse niciodată așa ceva până atunci, totuși încercă să-i cante.

„Z celtă Vene vil săltă în condurii-i cât chibritul, Să-și întâmpine iubitul”, ș.a.m.d.

Eli era numai ochi și urechi, și rămase așa mult timp după ce cântecul se sfârși. În cele din urmă strigă:

— Păcat de ea!

— Parcă nici nu-mi vine să cred că eu am făcut cântecul ăsta, spuse Arne care nu înțelegea cum se hotărâse să-l cante. Nu-și dădea seama nici cum! venise asemenea idee; se gândea la versuri.

Atunci fata spuse:

— Dar mie n-are să mi se întâmple așa ceva, nu?

— Nu, nu, nu; de fapt, m-am gândit la mine când l-am făcut.

— Cum adică? Ție are să ți se întâmple ceva?

— Nu știu; dar, în clipa aceea, așa am crezut... nici nu înțeleg cum, îmi era inima tare grea.

— Ciudat! spuse Eli și reîncepu să deseneze pe geam.

A doua zi, la plânz, când intră în cameră, Arne se apropie de fereastră. Afară era o vreme cenușie și mohorâtă; în odaie era cald și bine; pe geam cineva scrisese cu degetul: „Arne, Arne, Arne” și numai „Arne”. Era fereastra în fața căreia stătuse Eli în ajun.

Dar Eli nu coborî fiindcă se îmbolnăvise. De altminteri, niciodată nu avusese o sănătate prea bună, lucrul ăsta îl spunea singură și e drept că-l putea citi oricine pe fața ei.

Capitolul XI

A doua zi, Arne intră în casă și povesti că aflase cu

puțin înainte, în curte, de plecarea la oraș a Matildei, fata pastorului; Matilda crezuse că era vorba doar de câteva zile, ele fapt avea să lipsească un an sau chiar doi. Eli, care nu știa nimic despre așa ceva, își pierdu cunoștința și se prăbuși la pământ.

Arne nu fusese încă niciodată de față la asemenea priveliște și se înspăimântă; se repezi să cheme servitoarele care alergară după părinți și aceștia dădură buzna; toată curtea începu să se frământa, dulăul lătra în fața șopronului. Ceva mai târziu, când Arne intră iar în cameră, mama fetei era îngenuncheată în fața patului, iar tatăl sprijinea capul bolnavei. Servitoarele se învârtau încoace și încolo, una aducea apă, alta căuta niște picături în dulap, a treia descheia jacheta fetei la gât.

— Dumnezeu să te ierte, Baard, spuse mama, a fost o greșală că nu i-am spus din vreme. Tu ai vrut asta, Baard, Dumnezeu să te ierte!

Baard nu răspunse.

— Eu am spus numaidecât că nu-i bine, dar nimic nu se face după voia mea. Dumnezeu să-ți ajute! Totdeauna te porți urât cu ea, Baard, fiindcă nu știi ce are ea pe suflet, nu știi cum e când iubești pe cineva!

Baard nu răspunse.

— Eli nu-i ca alte fete, care pot să ducă greul unei supărări; cum e ea plăpândă, poate s-o dea gata, sărăcuța. Și mai ales acum când tot nu se simte prea bine. Trezește-te, fetița mea, o să ne purtăm frumos cu tine! Trezește-te, Eli, fetița mea, nu ne mai necăji!

Atunci Baard spuse:

— „Tu sau taci prea mult, sau vorbești prea mult.

Și privi spre Arne de parcă n-ar fi vrut să le audă și el pe toate, de parcă ar fi preferat să-l vadă ieșind din cameră.

Dar cum servitoarele rămâneau mai departe acolo, nu plecă nici el și se îndreptă spre fereastră. Bolnava își reveni atât cât să poată privi în jurul ei și să-i recunoască pe cei de față. Deodată, însă, își recapătă memoria și strigă:

— Matilda!

Apoi izbucni într-un plâns convulsiv, cu sughițuri, înfricoșător la auz. Maică-sa încercă s-o liniștească și taică-său se așeză în așa fel încât fata să-l poată vedea, dar bolnava îl alungă:

— Plecați! strigă ea, nu vă iubesc, plecați!

— Iisuse Hristoase! nu-ți iubești părinții? strigă maică-sa.

— Nu, fiindcă vă purtați aspru cu mine și-mi răpiți singura bucurie pe care o mai am.

— Eli, Eli, nu fi așa de pornită, o rugă maică-sa cu glas fierbinte.

— Ba da, mamă, trebuie să vorbesc și eu o dată. Așa-i; mamă! Vreți să mă măritați cu omul acela groaznic pe care eu nu-l vreau. Mă țineți aici, deși eu sunt fericită ori de câte ori pot să scap puțin de voi. Și mă îndepărtați de Matilda, singura., ființă de pe pământ pe care o iubesc și de care mi-e dor. Dumnezeu! ce are să se aleagă de mine, dacă Matilda n-are să mai fie aici, mai ales acum, când am pe suflet atâtea, că nu știu ce să mă fac dacă n-am cu cine vorbi despre ele?!

— Dar în ultima vreme te-ai dus mai rar la ea, spuse Baard.

— N-are a face, o știam acolo sus, la fereastră, răspunse bolnava plângând ca un copil și lui Arne i se păru că nu mai auzise pe nimeni plângând până atunci.

— Dar de aici tot nu puteai s-o vezi, spuse Baard.

— Vedeam cel puțin casă, spuse Eli.

Și maică-sa adăugă cu glas iritat:

— Așa ceva tu tiu înțelegi.

Baard nu mai spuse nimic.

— De acum înainte n-am să mă mai pot uita niciodată pe fereastră! spuse Eli. În fiecare dimineață când mă dădeam jos din pat, mă duceam la fereastră, seara mă așezam în lumina lunii, la fereastră, și tot de fereastră mă apropiam când n-aveam de cine să mă apropii. Matilda, Matilda!

Eli se răsuci în pat, zguduită de un nou hohot de

plâns. Baard se așeză pe un scăunel și-și aținti ochii aspra ei.

Starea fetei nu se îmbunătăți atât de repede cum își închipuiseră ceilalți. Abia către seară își dădură seama că o pândea o boală grea care-i mocnise cu siguranță mai de mult în trup și Arne fu chemat să-i ajute s-o ducă pe Eli în camera ei. Își pierduse cunoștința, era foarte palidă și zăcea nemișcată; maică-sa se așeză lângă ea, taică-său rămase la picioarele patului, o privi lung, apoi coborî din nou să-și vadă de treabă. Arne ieși și el din odaie; dar seara, la culcare, se rugă pentru ea, se rugă ca fata asta, tânără și frumoasă, să aibă o viață bună, ca nimeni să nu-i distrugă niciodată fericirea.

A doua zi când Arne intră în odaie, Baard și nevastă-sa discutau ceva. Mama avea ochii plânși. Arne îi întrebă cum îi mergea fetei, dar cum fiecare din ei aștepta să vorbească celălalt, trecu un timp până i se răspunse; în cele din urmă, tatăl rosti:

— Îi merge destul de prost.

Mai încolo Arne află că toată noaptea Eli fusese când în nesimțire, când în delir. Acum avea fierbințeală» mare, nu recunoștea pe nimeni, nu voia să mănânce nimic și părinții se întrebau tocmai dacă nu cumva⁴ trebuiau să cheme doctorul. Urcară din nou în camera bolnavei și rămaseră acolo; când fu singur, lui Arne i se păru că acolo, sus, se aflau și viața și moartea. El singur era ținut deoparte.

Peste câteva zile, lucrurile începură să meargă spre bine. Într-o zi, în timp ce taică-său stătea de veghe la căpătâiul ei, fata îl ceru pe Narrifas; era pasărea pe care i-o dăruise Matilda și pe care voia s-o aibă în fața patului. Atunci taică-său îi spuse adevărul și anume că, în tulburarea care cuprinsese toată casa, uitaseră de ea și pasărea murise. Mama, care intră în cameră în clipa când Baard spunea acest lucru, strigă:

— Vai de mine, Baard, cum n-ai atâta minte și-i povestești așa ceva unui copil bolnav? Ia te uită, iar a leșinat! Dumnezeu să-ți ierte păcatele.

De fiecare dată când își revenea în simțiri, bolnava cerea pasărea și spunea că dacă pasărea murise, era cu neputință ca Matilda să fie sănătoasă, apoi voia să pornească după ea și leșina iar. Baard stătea și se uita la ea; în cele din urmă nu mai putu răbda și vru să dea și el o mână de ajutor. Nevastă-sa, însă, îl împinse deoparte și spuse că va îngriji singură de bolnavă. Baard le cuprinse pe amândouă într-o privire lungă, își potrivea căciula cu amândouă mâinile, se răsuci pe călcâie și ieși.

Ceva mai târziu sosiră pastorul și soția lui, fiindcă boala o întorsese iar pe Eli și-i era atât de rău, încât nimeni nu știa dacă avea s-o mai ducă sau nu.

Pastorul și soția lui îl dojeniră pe Baard pentru asprimea de care dădea dovadă față de fică-sa; când află despre povestea cu pasărea, pastorul îi spuse pe șleau că asta însemna cruzime și că, îndată ce va putea fi transportată, era hotărât s-o ia pe Eli la el. În cele din urmă, doamna pastor nici nu mai vru să se uite la Baard; se așeză plângând lângă fată, trimise după doctor, îi ascultă personal sfaturile, apoi începu să vină de câteva ori pe zi ca să îngrijească de bolnavă. Baard se învârtea prin curte de colo până colo, căutând să fie singur, rămânea multă vreme în același loc, apoi își potrivea căciula cu amândouă mâinile și se apuca de o treabă oarecare.

Nevastă-sa nu mai vorbea cu el, abia dacă se mai uitau unul la celălalt. De câteva ori pe zi Baard urca la bolnavă; se descălța jos, la scară, își lua căciula de pe cap și deschidea ușa cu grijă. Îndată ce intra el în odaie, Birgit îi întorcea spatele de parcă nu l-ar fi văzut, se ghemuia pe locul ei cu capul sprijinit în mâini și-și privea țintă fata bolnavă. Eli zăcea tăcută și palidă la față și nu știa ce se petrece în jurul ei. Baard rămânea un timp la picioarele patului, le privea pe amândouă și nu spunea nimic. Ori de câte ori bolnava făcea vreo mișcare și părea că e gata să se trezească, se furișa din cameră tot atât de încet cum intrase.

Arne se gândea adesea că între cei doi soți pe de o parte, și între copil și părinți pe de altă parte, fuseseră

rostitute cuvinte adunate treptat și care cu greu vor putea fi date uitării. Voia să plece de la Boen, dar dorea să știe mai întâi ce face Eli. Cum însă era un lucru pe care avea să-l afle oricum, îi spuse lui Baard că dorea să se întoarcă acasă; isprăvisse treaba pentru care venise. Când Arne se duse să-i vorbească lui Baard, îl găsi afară, pe un buștean. Ședea așa, gârbovit și scurma în zăpadă cu un țăruș pe care Arne îl recunoscuse: era cel cu care fusese înțepenită sfârlează de pe acoperiș. Baard spuse, fără să-și ridice privirile:

— E drept că în clipa asta nu-i plăcut la noi în casă, dar tare nu-mi vine să te las să pleci.

Baard nu mai spuse altceva și nici Arne nu adăugă nimic. Rămase o clipă locului, apoi se depărtă și-și căută de lucru, de parcă s-ar fi învoit să rămână.

Ceva mai târziu, când Arne fu chemat la masă, îl văzu pe Baard șezând mai departe pe buștean. Atunci Arne se apropie de el și-l întrebă ce mai face Eli.

— Azi se simte tare rău, spuse Baard, am văzut-o pe maică-sa plângând.

Lui Arne i se păru că cineva îi poruncește să se așeze și luă loc în fața lui Baard pe un trunchi de copac.

— Zilele astea m-am gândit mult la taică-tău, spuse Baard și vorbele lui erau atât de neașteptate, încât Arne nu găsi ce să-i răspundă. Cred că știi ce s-a întâmplat între noi?!

— Știu.

— Dar probabil că știi numai o parte și că dai vina numai pe mine.

După un timp, Arne îi răspunse:

— Trebuie să fi dat și tu socoteală lui Dumnezeu pentru treaba asta, ca și taică-meu.

— Asta-i cum vrei s-o iei, spuse Baard și schimbă vorba. Când am găsit țărușul ăsta adineauri, mi s-a părut foarte ciudat că a trebuit să vii tu lartoi ca să dai drumul sfârlezei. Cu cât mai de vreme, cu atât mai bine, mi-am zis.

Baard își luase căciula din cap și se uita înăuntrul ei.

Arne încă nu pricepuse că Baard avea de gând să-i

vorbească despre taică-său. Nu pricepu nici chiar după ce Baard se porni de-a binelea, atât de puțin i se potrivea o astfel de purtare. Dar pe măsură ce povestirea înainta, Arne își dădea seama cam ce se petrece în inima lui și dacă îl respectase și până atunci pe omul acela greoi și cumsecade, respectul lui nu scăzu nicidecum.

— Să tot fi avut vreo paisprezece ani, spuse Baard și făcu o pauză, lucru care se repetă din când în când pe parcursul întregii povestiri; fiindcă după ce spunea câteva vorbe, se oprea astfel că fiecare cuvânt părea bine chibzuit. Să tot fi avut vreo paisprezece ani când l-am cunoscut pe taică-tău care era de aceeași vârstă cu mine. Era tare sălbatic și nu răbda să fie cineva mai presus de el. Niciodată n-a putut să-mi ierte că la prima comuniune eu am fost primul și el al doilea. De înmulțe ori a vrut să se ia la harță cu mine, dar niciodată n-am ajuns așa de departe, poate fiindcă niciunul dintre noi nu era sigur de tot pe propriile sale forțe. E ciudat că, deși se încăiera zilnic cu cineva, nu i s-a întâmplat niciodată o nenorocire; numai în ziua aceea când am fost nevoit să mă amestec și eu, au mers lucrurile cum nu se poate mai prost; firește... așteptasem și eu prea multă vreme.

Nils se ținea de toate fetele și, la rândul lor, umblau și ele după el. Eu n-aș fi vrut-o decât pe una, dar mi-o lua la toate dansurile, la toate nunțile, la toate petrecerile; era femeia cu care sunt azi căsătorit... Adesea, cum stăteam așa și mă uitam, îmi venea poftă să mă măsor cu el de dragul fetei; dar mă temeam că aș putea să pierd și că atunci aș pierde-o și pe ea. După ce pleca toată lumea, făceam și eu exercițiile pe care le făcuse el, săream peste grinzile peste care sărise el; totuși, la primul prilej când îmi sufla iar fata de sub nas, nu îndrăzneam să mă iau cu el la trântă... deși într-o bună zi... așa s-a întâmplat. Și anume a făcut odată curte fetei chiar sub ochii mei și atunci am pus mâna pe un flăcău în toată firea și l-am azvârlit peste grinzile din tavan ca pe o jucărie. Atunci s-a îngălbenit tare la față.

Dacă cel puțin s-ar fi purtat frumos cu ea; dar o

înșela, o înșela seară de seară. Cred că dragostea ei sporea de fiecare dată... Așa stăteau lucrurile când a avut loc ultima întâmplare. Acum, mi-am spus, fie ce-o fi, și Dumnezeu n-a vrut să-l lase să-și facă mai departe de cap, de aceea a căzut mai rău decât dorisem eu. De atunci nu l-am mai văzut niciodată.

Tăcură amândoi multă vreme, până când Baard spuse iar:

— Am mai cerut-o o dată de nevastă. Nu mi-a spus nici da, nici nu și eu m-am gândit că lucrurile *n* \$>* vor merge mai bine cu timpul. Ne-am căsătorit și am făcut nunta jos în vale, la o mătușă pe care Birgit a moștenit-o. Am început viața în belșug și, cu timpul, averea noastră a sporit și mai mult. Pământul meu era vecin cu al ei așa că le-am unit, cum dorisem din copilărie. În schimb, multe altele nu mergeau după vrerea mea...

Baard tăcu multă vreme și lui Arne i se păru o clipă că plânge. Dar se înșelase; glasul lui suna încă mai blând ca de obicei când reîncepu să vorbească:

— La început era tăcută și foarte tristă. Nu știam cum s-o mângâi, așa că tăceam. Apoi firea ei deveni nestatornică, ai văzut poate și tu cum e; dar fiindcă asta însemna totuși o schimbare, am tăcut mai departe... Pot să spun că de când m-am însurat, n-am avut o zi bună, și doar sunt aproape douăzeci de ani de atunci...

Spunând acestea, Baard rupse țărșul în două. apoi privi multă vreme jumătățile.

— Când Eli s-a făcut mare, m-am gândit că are să fie mai fericită printre străini decât la noi. Rareori am vrut cu adevărat ceva; de cele mai multe ori tot ce am vrut eu a ieșit pe dos... și acum s-a întâmplat la fel. Nevastă-mea ducea dorul fetei, deși nu o despărțea de ea decât un pic de apă, și până la urmă am văzut că nici casa preotului nu era tocmai ce-i trebuia lui Eli; în familia pastorului nu sunt decât niște nătăfleți de treabă, dar lucrul ăsta l-am înțeles prea târziu. Acum fata nu ne iubește pe niciunul, nici pe mine, nici pe piaică-sa.

Baard își scoase iar căciula și părul lung i se revărsă

peste ochi; îl dădu la o parte, apoi își puse căciula cu amândouă mâinile de parcă s-ar fi pregătit de plecare; își întoarse fața spre casă, gata să se ridice în picioare, dar mai rămase un timp nemișcat și adăugă aruncând o privire spre fereastra mansardei:

— M-am gândit că cel mai bun lucru ar fi ca fetele să nu-și ia rămas bun... dar n-am nimerit-o. I-am spus că păsărică murise, fiindcă era vina mea și era mai cinstit să-i mărturisesc adevărul, dar nici de data asta n-am nimerit-o. Și așa mi se întâmplă mereu. Am avut totdeauna cea mai mare bunăvoință, dar toate mi-au mers pe dos și acuma lucrurile au ajuns atât de departe, încât nevasta și fata mea mă vorbesc de rău și eu mă învârtesc de colo până colo singur și părăsit.

O servitoare îi strigă spunându-le că se răcește mâncarea și Baard se ridică în picioare:

— Caii au început să necheze, spuse el, se vede că argații au uitat de ei.

Și porni spre grajd ca să le ducă fin

Capitolul XII

Boala o slăbise mult pe Eli; maică-sa o veghea zi și noapte și nu cobora niciodată din camera ei; taică-său venea s-o vadă ca de obicei, în ciorapi, și-și lăsa căciula afară, în fața ușii. Arne era încă la ei și seara stătea de vorbă cu Baard pe care-l îndrăgise. Baard citise mult și avea o gândire ageră, dar îi era parcă teamă de tot ce știa. Acum, când Artie îi dădea o mână de ajutor și-i povestea câte ceva ce el nu știa, Baard îi era foarte recunoscător.

Lui Eli i se îngădui să se dea din când în când jos din pat și pe măsură ce starea ei se îmbunătățea, îi veneau mereu alte idei. Așa, de pildă, într-o seară, în timp ce Arne se afla în încăperea de sub odaia ei și cânta cu glas tare, Birgit coborî și-l rugă din partea fiică-sii să vină să cânte sus, ca să se înțeleagă mai bine vorbele. Poate că și aici, în camera asta, tot de dragul fetei cântase Arne, fiindcă în clipa când mama îi spuse acest lucru, se înroși, apoi se ridică de pe scaun, de parcă ar fi vrut să-și tăgăduiască fapta, deși nimeni nu afirmase așa ceva. Dar își recăpătă

repede stăpânirea de sine și răspunse în doi peri că nu se prea pricepea să cânte. Dar mama îi spuse că, de câte ori rămâne singur, nu părea de loc nepriceput.

Arne se învoi și o urmă. N-o mai văzuse pe Eli din ziua când ajutase să fie dusă sus; își spunea că trebuie să fie foarte schimbată și gândul acesta îl cam neliniștea. Deschise ușa încet și intră în cameră, dar înăuntru era întuneric beznă și nu se vedea nimic. Arne rămase în prag.

1

— Cine e? întrebă Eli cu glas scăzut, dar deslușit.

— Arne Kampen, răspunse el cu băgare de seamă, silindu-se să dea vorbelor lui cât mai multă blândețe.

— E frumos din partea ta că ai venit.

— Cum te mai simți, Eli?

— Mulțumesc, acum mi-e mai bine. Ia loc, Arne, mai spuse ea după un timp și Arne nimeri pe dibuite un scaun, care se afla la picioarele patului. Mi-a făcut bine să te aud cântând, dar vreau să-mi mai cânti ceva și aici. jf

— Da, numai că trebuie un cântec care să se potrivească.

Urmă o pauză, apoi Eli îi strigă:

— Cântă-mi un imn.

El se supuse și-i cântă o parte dintr-un cântec de la prima comuniune. Când sfârși, o auzi plângând și nu îndrăzni să mai cânte și altceva dar, după un timp, Eli spuse:

— Mai cântă-mi unul 1

f și de data asta el intona un cintee bisericesc foarte cunoscut.

— La câte nu m-am gândit în timp ce zăceam așa în pat, continuă Eli.

Arne nu știa ce să-i răspundă și ascultă plânsul ei slab în întuneric. Se auzea tic-tacul ceasului din perete; apoi ceasul se pregăti să bată și curând după aceea răsunară bătăile lui. Eli râsuflă adânc de câteva ori, de parcă ar fi vrut să-și ridice o greutate de pe piept, apoi spuse:

— Știm atât de puține lucruri... despre părinții noștri

nu știm nimic. Nu m-am purtat frumos cu ei... și mi s-a părut nu știu cum să ascult cântecul ăsta pentru prima comuniune.

Pe întuneric oamenii pot sta de vorbă cu mai multă sinceritate decât atunci când se privesc în față; și apoi, își spun mult mai multe lucruri.

— Ai dreptate, rosti Arne și-și aminti cuvintele lui Eli când se îmbolnăvisese.

Ea înțelese și vorbi așa:

— Dacă nu s-ar fi întâmplat toate astea, cine știe cât timp ar mai fi trecut până să mă apropii de mama.

— Ați stat de vorbă?

— Zilnic; altceva nici n-am făcut.

— Asta înseamnă că ai auzit multe.

Îți închipui.

— Ți-a vorbit și de tatăl meu?

Da.

— Se mai gândește la el?

— Se mai gândește.

— Nu s-a purtat frumos cu ea.

— Biata mamă!

— Dar și mai urât încă s-a purtat față de el însuși.

Fiecare din ei se gândea la ceva ce nu putea destăinui celuilalt. Prima care găsi cuvintele nimerite fu Eli:

— Se pare că semeni cu taică-tău.

— Așa se spune, răspunse el șovăind.

Tonul lui n-o surprinse pe Eli, de aceea reluă după un timp:

— Și el știa să facă poezii?

— Nu.

— Cântă-mi un cântec... unul pe care l-ai făcut tu. Dar lui Arne nu-i plăcea să încuviințeze că el făcuse cântecele pe care le cânta.

— Nu știu niciunul, spuse el. [Ba da, știi, și ai să-mi cânti unul dacă te rog.

Și Arne făcu pentru ea ceea ce nu mai făcuse pentru nimeni până atunci: cântă următorul cântec: „Sta cu

mugurii și frunza gata pomu-n dimineată. «Să-ndrăznesc?» suflă răcoarea-mpărățiilor de gheață.

«Nu, iubitele, fii blând!

Pân' vom fi flori în curând!» Astfel s-au rugat bobocii-n visul clipei lor adânc.

Era-n floare pomul, cântec de priveghetori pe ram. «Să-ndrăznesc?» strigat-a vântul și le scutură, dar cam! «Nu, iubite mai, nu bate Până vom fi roade!» Astfel florile-l rugară, tremurând afar la geam.

Pomu-și pârguia-n arșița soarelui de vară redul. «Să-ndrăznesc?» zâmbi spre dânsul un vlăstar de om cât nodul. «Da, copile cu păr moale, Câte sunt, pe toate ia-le!» Zis-a pomul, aplecându-și zestrele spre el cu totul”.

Cântecul acela păru că-i taie răsuflarea lui Eli. Când isprăvi, Arne avu și el simțământul că ceea ce cântase era mai mult decât ar fi vrut de fapt.

Întunericul îi apasă pe cei ce stau unul lângă altul și nu pot să vorbească; niciodată nu se simt mai aproape decât tocmai în aceste împrejurări. Arne auzea fiecare mișcare pe care o făcea Eli, chiar și când netezea plapuma cu mâna sau când trăgea aerul în piept mai adânc decât de obicei.

— Arne, n-ai putea să mă înveți și pe mine să fac poezii?

— N-ai încercat niciodată?

— Ba da, acum, în ultimele zile, dar nu ajung să duc la capăt niciun cântec.

— Despre ce ai vrut să cânti?

— Despre mama care l-a iubit așa de tare pe tatăl tău.

— E ceva greu.

— Mi-au dat lacrimile când am încercat.

— Nu trebuie să cauți subiectele, ele vin de la sine.

— Cum așa?

— Cum vine și dragostea: tocmai când te aștepti mai puțin.

Tăcură amândoi.

— Mă mir că vrei să pleci de pe meleagurile astea,

Arne, tu care ai atâta frumusețe în tine.

— De unde știi că vreau să plec?

Eli nu răspunse; rămase tăcută de parc-ar fi fost cufundată în gânduri.

— Arne, nu trebuie să pleci, spuse fata și cuvintele ei îi încălziră inima.

— Uneori îmi mai scade și mie cheful de plecare.

— Maică-ta trebuie să te iubească tare mult. Aș vrea s-o văd o dată.

— Când ai să te faci sănătoasă, vino o dată la noi, la Kampen.

Și, deodată, și-o închipui la Kampen, în odaia luminoasă, cu privirile spre crestele munților; inima începu să-i bată și sângele îi năvăli în față.

— E cald aici, spuse el, și se ridică.

Eli îl auzi.

— Vrei să pleci? Întrebă ea, și Arne se așeză la loc. Ar trebui să vii mai des pe la noi. Mama ține foarte mult la tine.

— Și eu aș vrea, numai că trebuie să-mi fac meseria.

Eli tăcu o vreme, de parcă s-ar fi gândit la ceva.

— Cred că mama voia să te roage ceva, spuse ea.

Arne o auzi îndreptându-se în pat. În odaie nu se auzea niciun sunet, nici de jos nu venea vreun zgomot, doar ceasul își bătea tic-tacul în perete. Atunci Eli exclamă:

— Dă Doamne să se facă vară!

— Să se facă vară!

În închipuirea lui Arne se ivi frunzișul umed și în urechi îi sunară deodată tălângi, chiote pe vârfuri de munte și cântece în văi. Lacul Negru scânteia în soare* și fermele se legănau oglindindu-se în apa lui. Eli ieșea afară și se așeza pe mal ca în seara aceea.

— Dacă ar fi vară, spuse ea, m-aș duce sus pe deal și sunt sigură că aș putea să fac un cântec.

Arne râse și o întrebă:

— Despre ce ar fi vorba în el?

— Despre ceva ușor, despre... nici eu nu știu încă.

— Spune, Eli!

Arne se ridică în picioare plin de bucurie dar, după un răstimp de gândire, se așează la loc.

— Nu-ți spun pentru nimic în lume! declară Eli râzând.

— Dar când tu m-ai rugat să-ți cânt ceva, ți-am făcut pe plac.

— E adevărat; dar nu, nu vreau!

— Eli, crezi că am să-mi bat joc de poezioara pe care ai făcut-o tu?

— Nu, asta nu cred, Arne, dar nu am făcut-o singură.

— A făcut-o altcineva?

— Da, mi-a zburat pe lângă ureche.

— Spune-mi-o, oricum.

— Nu, nu, nu se poate, Arne; nu mă mai chinui.

Se vede că-și cufundase fața în pernă, fiindcă ultimele cuvinte abia dacă se auziră.

— Eli, nu te porți cu mine la fel de frumos cum m-am purtat eu cu tine, spuse Arne și se ridică de pe scaun.

— Dar asta-i cu totul altceva, Arne! Nu mă înțelegi... a fost... nici eu nu știu... altă dată... nu te supăra, Arne! Să nu pleci!

Și Eli începu să plângă.

— Eli, ce-i cu tine? Arne trase cu urechea. Ești bolnavă?

Dar nici el nu credea ce spune. Eli plângea mai departe și Arne își spuse că era momentul să facă un pas înainte sau să plece.

— Eli!

— Da.

Amândoi vorbeau în șoaptă.

— Dă-mi mâna!

Fata nu răspunse; el ascultă cu încordare, apoi bâjbâi cu degetele peste plapumă și apucă o mână mică și caldă, care aștepta.

În clipa aceea scara scârțâi și mâinile lor se desprinseră. Era mama care venea cu lampa.

— Stați cam de mult în întuneric, spuse ea, și puse

sfeșnicul pe însă A.

Dar lumina îi supără pe amândoi; Eli își îngropa obrajii în pernă și Arne își duse mâna în fața ochilor.

— Da, la început supără, spuse mama, pe urmă trece.

Arne își căută pe jos căciula pe care nici n-o avusese cu el, apoi plecă.

A doua zi află că Eli avea să coboare puțin după masă. Își adună uneltele și-și luă rămas bun. Când fata coborî, el plecase.

Capitolul XIII

Sus, la munte, primăvara sosește cu întârziere. Diligența care în timpul iernii circulă de trei ori pe săptămână pe drumul regal, nu mai umblă decât o dată pe săptămână în aprilie; atunci muntenii își dau seama că zăpada s-a topit, că gheața s-a spart, că vapoarele circulă și că plugurile răscolesc pământul. Aici, la munte, mai e zăpadă de trei coți; se aud mugetele vitelor în grajduri, păsările sosesc în zbor, dar se ascund îndată și îngheață. Din când în când vine câte un drumeț care povestește că și-a lăsat căruța jos, în vale, aduce niște flori, le arată oamenilor și spune că le-a cules la marginea drumului. Atunci muntenii încep să se frământa; se învârtesc de colo până colo, pălăvrăgesc, stau cu ochii la soare și socotesc cam câtă întindere de pământ luminează zilnic. Apoi împrăstie cenușă pe zăpadă și se gândesc la cei care în clipa aceea culeg flori.

Într-una din aceste zile Margit Kampen se înfățișă la pastor acasă și spuse că vrea să stea de vorbă cu domnul pastor. Fu condusă în camera lui de lucru unde pastorul, un bărbat uscățiv, cu păr blondesehis, cu ochi mari îndărătul ochelarilor, o primi prietenește, o recunoscuse numaidecât și o rugă să ia loc.

— Iar s-a întâmplat ceva cu Arne? întrebă el, de parcă ar mai fi discutat adesea cazul lui.

— Ei, har Domnului, răspunse Margit, nu pot să spun decât lucruri frumoase despre el și totuși îmi vine atât de greu.

Și Margit părea copleșită de griji.

— Iar l-a apucat ca pe vremuri dor de ducă? întrebă pastorul.

— Mai tare ca oricând, spuse mama. Nu cred că o; să-i pot ține acasă când o veni primăvara.

— Dar ți-a făgăduit că n-are să te părăsească niciodată.

— Desigur; numai că Doamne-Dumnezeule, nu știe nici el ce să facă. Dacă e cu gândul aiurea, trebuie să plece. Și atunci ce are să se întâmple cu mine?

— Cred că, până la urmă, tot n-are să te lase singură, spuse pastorul.

— Cu siguranță că nu. Dar dacă nu mai are astâmpăr să rămână acasă? Îmi încarc sufletul cu păcate dacă-i stau în drum; uneori îmi spun că eu singură ar trebui să-l rog să plece.

— De unde știi că vrea să plece mai mult ca oricând?

— Ah!... am eu multe semne. De pe la mijlocul iernii n-a mai lucrat o zi în sat. În schimb a fost de trei ori la oraș și de fiecare dată a lipsit mult. Tace aproape totdeauna când lucrează, deși înainte vorbea adesea. Poate să stea ore întregi sus, în fața ferestruicii podului, cu ochii ținți spre munți, spre trecătoarea Kampen; duminica e în stare să rămână toată după-masa acolo și adesea, când e lună, zăbovește așa până noaptea târziu.

— Nu-ți citește nimic?

— Ba da, firește, îmi citește în fiecare duminică și cântă, dar de fiecare dată o face așa, cam în grabă, afară d-ar când își dă seama că a întrecut măsura.

— Nu vorbește niciodată cu tine?

— Uneori face niște pauze atât de mari încât plâng în taină. Atunci el observă și începe să vorbească, dar totdeauna despre fleacuri și nu despre lucruri mai serioase.

Pastorul se plimba încoace și încolo prin odaie; apoi se opri și întrebă:

— De ce nu-i spui asta?

Trecu o bună bucată de vreme până când Margit se hotărî să răspundă; oftă de câteva ori, privi în pământ,

apoi în lături și-și împături batista.

— Azi am venit să vorbesc cu dumneavoastră despre un lucru ce-mi apasă greu sufletul.

— Vorbește, nu te teme, ai să te ușurezi.

— Da, am să mă ușurez; e o taină pe care o port singură în mine de mult și pe măsură ce trec anii, mi se pare tot mai greu de dus.

— Dar despre ce-i vorba, draga mea?

Margit șovăi o clipă, apoi spuse:

— Am păcătuit amarnic față de fiul meu și începu să plângă.

Pastorul veni foarte aproape de ea:

— Mărturisește-mi cum ai păcătuit și o să ne rugăm împreună lui Dumnezeu să te ierte.

Margit plânga cu sughițuri și-și ștergealacrimile, de câteva ora încercă să vorbească, dar de fiecare dată izbucnea iar în plâns. Pastorul o mângâie, îi spuse că nu putea să fie o vină prea mare; că e, cu siguranță, prea aspră față de ea însăși și așa mai departe.

Dar Margit continuă să plângă și nu se încumetă să înceapă decât după ce pastorul se așează lângă ea ca s-o îmbărbăteze. Atunci începu să se destăinuiască treptat:

— Arne a avut o copilărie grea și asta i-a dat dor de ducă. Apoi s-a împrietenit cu Kristian, cel oare s-a făcut căutător de aur și s-a îmbogățit. Kristian i-a dat lui Arne atâtea cărți, încât băiatul s-a schimbat, a devenit altul decât noiăștia; petreceau împreună nopți întregi și, după ce Kristian a plecat, Arne a vrut să-i urmeze pilda. Dar cam în Vremea aceea s-a prăpădit taică-său și băiatul mi-a făgăduit că nu mă va părăsi niciodată. Eram o găină care a clocit un ou de rață; când puiul și-a luat vânt și a vrut s-o pornească pe apa mare am început să zburătăcesc pe mal și să țip. Chiar dacă Arne nu putea să plece, cântecele lui puteau; și în fiecare dimineață mă gândeam că am să-i găsesc patul gol.

Atunci s-a întâmplat să-i vină o scrisoare de foarte departe, trebuie să fi fost o scrisoare de la Kristian. Dumnezeu să mă ierte, am luat-o și am ascuns-o. Credeam

că asta are să fie tot, dar pe urmă a mai sosit una și fiindcă o ascunsesem pe prima, a trebuit s-o ascund și pe asta. Dar mi se părea că scrisorile acelea au să găurească lada în care le băgasem... fiindcă mă gândeam la ele de cum deschideam ochii dimineța și până-i închideam iar seara. Pe urmă a sosit și a treia scrisoare și nimic nu putea fi mai anapoda decât așa ceva! Sunt sigură că am stat un sfert de oră cu scrisoarea asta în mână, apoi am umblat trei zile cu ea în sân, gândindu-mă și răzgândindu-mă, întrebându-mă dacă să i-o dau totuși, sau dacă s-o strâng împreună cu celelalte... Poate că ar fi avut destulă putere ca să-mi amăgească băiatul... și n-am avut încotro, am strâns și scrisoarea asta alături de cele dinainte. Am început să mă învârtesc zilnic în jurul lăzii, mi-era teamă când mă gândeam la scrisorile ce puteau să mai sosească. Mă temeam de orice ființă care intra la noi în curte; când eram amândoi în odaie și auzeam că cineva pune mâna pe clățița ușii începeam să tremur, fiindcă s-ar fi putut să vină altă scrisoare și pe asta avea s-o primească el. Când se ducea în sat, umblam de colocoilo prin casă și mă gândeam că, poate, în clipa aceea i se dă o scrisoare în care se pomenește de cele sosite mai înainte. Când se-ntorcea acasă îi cercetam de departe chipul și, Doamne! cât eram de fericită când îl vedeam zâmbind, fiindcă asta însemna că nu primise nimic. Se făcuse chipeș ca taică-său, numai că era blond și mai blajin. Și apoi avea un glas atât de frumos! Când se așeza în fața ușii în lumina amurgului și cânta privind în sus, spre coasta dealului, ascultând apoi ecoul, îmi dădeam seama că nu mă puteam lipsi de el. Îmi era de ajuns să-l văd sau să știu că e undeva prin apropiere, că se bucură de ceva și că găsește din gând în când o vorbă bună pentru mine, că nu-mi mai doream nimic pe lume și nu mă căiam pentru lacrimile pe care le vărsasem.

Dar tocmai când s-ar fi zis că se simte mai bine și că oamenii îi sunt mai dragi, sosi un factor de la stația de poștă cu a patra scrisoare și în ea erau două sute de taleri. Cât pe-aci să cad pe jos. Ce era să fac acum? Scrisoarea

puteam s-o ascund, dar banii? N-am dormit câteva nopți din cauza lor; îi țineam când în pod, când în pivniță îndărătul unui butoi). O dată m-a apucat deznădejdea și i-am lăsat în fața ferestrei ca să-i poată găsi. dar când l-am auzit venind, i-am strâns totuși. În cele din urmă tot am găsit o ieșire; i-am dat banii și i-am spus că rămăseseră de la marna. Arne i-a îngropat în pământ, așa cum mă așteptam să facă, și lucrurile s-au oprit aici. Apoi s-a nimerit că într-o seară de toamnă s-a arătat mirat de Kristian care-l uitase cu desăvârșire!

Atunci rana mi s-a deschis din nou și banii au început să mă frigă la inimă; făcusem un păcat și păcatul ăsta nu ajutase la nimic!

O mamă care păcătuiește față de copilul ei e cea mai nenorocită dintre mame... dar eu am făcut-o numai din dragoste... și pedeapsa mea are să fie că am să-mi pierd copilul iubit. Fiindcă de la mijlocul iernii, Arne cântă iar cântecul de totdeauna când îl apucă dorul de ducă; îl cântă din copilărie și niciodată n-am putut să-l aud fără să mă îngălbenesc. În asemenea clipe sunt în stare de orice și aici... ia vezi – Margit scoase o bucată de hârtie din pieptar, o despături și o întinse preotului – asta-i o hârtie pe clare serie uneori; cuvintele astea or fi mergând cu o melodie. Le-am adus fiindcă eu nu pot să citesc. – scrisul ăsta mărunț; vezi dacă nu cumva e vorba de drumeție.

Pe hârtie era o singură strofă. Din strofa a doua puteai citi ici un rând întreg, colo numai o jumătate de rând de parcă ar fi fost o melodie pe care Arne o uitase și de care-și amintea acum vers cu vers. Prima strofă suna așa:

„De-aș putea, o! de-aș putea ca peste

Ceste înalte creste să mă uit!

Văd mereu numai ghețaru-albastru.

Codrii-n jur clădind spre – un cer sihastru. Asalta-vor piscurile oare, – Turnuri de cetăți ce-urcă-n zare?”

— Scrie ceva despre drumeție? întrebă Margit, privind țintă în ochii pastorului.

— Da, e vorba de drumeție, răspunse el și lăsă să-i

cadă foaia de hârtie din mână.

— Am știut eu! Dumnezeu, cunosc eu cântecul ăste!

Ținea mâinile împreunate și se uita la pastor, amărâtă și încordată și lacrimile se rostogoleau una după alta pe obraji ei.

Dar pastorul nu știa ce-i de făcut, așa cum nu știa mai, ea.

— Asita-i o treabă pe care băiatul trebuie s-o hotărască singur, spuse pastorul. Viața nu se schimbă de hatârul lui; depinde doar dacă odată și odată ara să poată singur s-o înțeleagă mai bine. Deocamdată s-ar zice că vrea s-o oaute pe alte meleaguri.

— Dar, domnule pastor, asta-i ca și povestea cu femeia, spuse Mărgit.

— Care femeie? Întrebă pastorul.

Acea care a vrut să prindă lumina soarelui în loc să-și facă o fereastră în zid.

Pastorul fu uimit de agerimea minții ei; dar asta se întâmpla totdeauna când Margit ajungea la acest subiect. De șapte-opt ani de zile, Margit nu se gândise la nimic altceva.

„Crezi că are să plece? Ce să fac? Și cu banii ce o să se întâmple? Dar cu scrisorile?”

Toate aceste întrebări se năpusteau deodată asupra ei.

— Firește, socoteala cu scrisorile a fost greșită. Faptul că ai oprit fără niciun drept ceva ce-i aparține, e greu de scuzat. Dar mai rău e că l-ai pus pe un semen al tău într-o lumină proastă față de băiat și mai ales un semen care n-a meritat asta, unul pe care el la iubit foarte mult și care la rândul lui i-a fost credincios trup și suflet. Trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să te ierte; să-l rugăm împreună.

Margit își plecă smerită capul; mâinile ei rămăseseră împreunate.

— I-aș cere ierbare din toată inima, numai să știu că rămâne acasă.

Îl confunda pe Dumnezeu cu Arne, dar pastorul se

prefăcu că nu bagă de seamă.

— N-ai putea să-i mărturisești numaidecât totul? întrebă el.

Margit continuă să privească țintă în podea și spuse încet:

— Tare ar fi bine dacă aş mai aştepta puțin.

Nu văzu zâmbetul pastorului care o întrebă:

— Nu crezi că păcatul tău crește pe măsură ce iamâni mărturisirea?

Margit își făcea de lucru cu batista; făcu din ea un pătrățel mic de tot pe care încercă să-l micșoreze și. mai mult, dar nu era cu puțință.

— Mă tem că dacă o să-i mărturisesc povestea cu scrisorile, are să plece.

— Va să zică n-ai încredere în Dumnezeu?

— Ba da, firește, spuse ea repede, apoi adăugă cu voce joasă: Dar dacă totuși are să mă părăsească?

— Așadar, te temi mai mult de plecarea băiatului tău decât să stărui în păcatul tău?

Margit își desfăcuse iar batista și o duse la ochi, fiindcă erau plini de lacrimi. Dar pastorul o privi o clipă, după care reluă:

— De ce ai mai venit să-mi spui toată povestea asta, dacă n-aveai un gând anume?

Așteptă cam multă vreme, dar Margit nu răspunse.

— Ai crezut poate că dacă-ți mărturisești păcatul îl micșorezi?

— Așa am crezut, spuse ea cu voce joasă și-și plecă și mai adânc capul pe piept.

Pastorul zâmbi și se ridică de pe scaun.

— Da, scumpa mea Margit, trebuie să faci în așa fel ca la bătrânețe să te alegi cu bucurie din fapta ta.

— M-aș mulțumi să-mi pot păstra bucuria pe care o am acum, spuse ea.

Și pastorul se gândi că ea nici nu-și putea închipui o fericire mai mare decât viața aceea de teamă neîncetată. Zâmbi și-și umplu pipa.

— „Dacă s-ar găsi pe aici vreo fată care să pună mâoa

pe el, atunci ar rămâne, ai vedea tu!

Margit își ridică repede privirile și-l urmări cu ochii pe pastor până când acesta se opri în fața ei.

— Eli Boen?... Ce zici?...

Margit se înroși și-și coborî iar ochii, dar nu răspunse. Pastorul rămase locului așteptând, apoi continuă cu glas foarte scăzut:

— Ce-ar fi dacă am potrivi lucrurile în așa fel încât să se întâlnească mai des aici, la mine?

Privirea ei strălucea când o ridică spre pastor ca să vadă dacă vorbea serios, dar nu îndrăzni să creadă pe deplin ce-i spunea. Pastorul reîncepu să umble prin odaie, apoi se opri iar:

— Ia ascultă, Margit, eu vreau să privim lucrurile în față, așa că spune-mi, altă rugămintă mai ai?

Margit privi în pământ, își vârî câteva degete în batista împăturită și trase un capăt afară.

— Păi nu! Dumnezeu să mă ierte, atâta avusesem de gând să spun.

Pastorul izbucni într-un râs prietenesc și-și frecă mâinile:

— Poate că tot despre asta ai vrut să-mi vorbești și ultima oară când ai fost pe aici?

Margit trăgea mai departe de colțul batistei, sinucindu-l și răsucindu-l.

— Dacă-i vorba pe așa... da, asta am vrut.

— Ha-ha, ha-ha! Margit. Margit... Ei, să vedem ce-i de făcut; drept să spu: i, soția și fică-mea s-au gândit mai de mult la ce te-ai gândit tu.

— Adevărat?

Margit îi aruncă o privire atât de rușinată 5! totodată atât de fericită, că pastorul se bucură privindu-i chipul deschis și frumos, care, în ciuda suferințelor și a temerilor, păstrase o expresie copilărească.

— Da, Margit, ai atâta dragoste în tine, încât de hatârul ei, și Dumnezeu și fiul tău îți vor ierte ce ai făcut. Ești destul de pedepsită, fiindcă ai trăit tot timpul cu frică. Să vedem dacă Dumnezeu are să-i pună capăt curând,

pentru că atunci – are să ne dea o mână de ajutor.

Margit suspină adânc, apoi mai suspină o dată și încă o dată, mulțumi, făcu o plecăciune și se «mi din loc, dar în ușa mai făcu o plecăciune.

— Abia ieșise, însă, din casă că se schimbă de tot. Îndreptă spre cer o privire fugară, care strălucea de recunoștință și se grăbi să coboare scam; pe măsură ce se depărta de oameni se grăbea tot mai mult și sprinteneala cu care pășea în ziua aceea în drum spre Kampen n-o mai avusese de mulți, de foarte mulți ani de zile. Când ajunse destul de aproape ca să zărească fumul des și vesel oare se ridica din horn, binecuvântă casă, și curtea întreagă, și pe pastor, și pe Arne și atunci își aminti că avea carne afumată la masă: mâncarea ei favorită.

Capitolul XIV.

Kampen era o fermă frumoasă, situată în șesul mărginit jos de trecătoarea Kampen și sus de șoseaua vicinială; dincolo de dram era pădurea deasă, ceva mai sus se înălța peretele muntelui și în spatele lui se aflau înălțimile albastre, acoperite cu zăpadă. De cealaltă parte a trecătorii era un șir masiv de dealuri, care se retrăgea în jurul Lacului Negru, în punctul unde se afla Boen, apoi urca spre Kampen, dar se depărta numaidecât în fața povârnișului văii care începea imediat dedesubt, căci Kampen era ultima fermă din Oberdorf.

Ușa principală a casei dădea afară, în drum, de aici până-n șosea puteau să fie vreo mie de pași. O potecă străjuită de o parte și de alta de mesteceni deși ducea până sus. În dreapta și în stânga pământului de curând destelenit se întindea pădurea; ogoarele și pășunile fermei puteau fi sporite după f lac. Era o gospodărie excelentă în toate privințele, a fața casei se afla o grădiniță de care Arne îngrijea cum scrie la carte; în stânga casei se aflau grajdurile și celelalte acareturi, aproape toate reconstituite și alcătuind împreună cu locuința un pătrat. Casă era vopsită în roșu cu cercevelele ferestrelor și cu ușile albe; avea două etaje, era acoperită cu turbă și pe acoperiș creșteau tot felul de mărăcini. Deasupra unuia din

frontoane se înălța o prăjină în jurul căreia se învârtea un cocoș din fier, cu coada ridicată.

Primăvara sosise și în satele de munte; era o dimineață de duminică cu aerai cam tulbure, dar liniștit și destul de cald; ceața atârna greu deasupra pădurii, dar Margit își spuse că în cursul zilei timpul se va însenina. Arne îi citise predica, apoi cântase niște imnuri și asta-i făcuse bine; era îmbrăcat ca de sărbătoare, fiindcă se pregătea să meargă la pastor acasă. Deschise ușa, mirosul fraged al frunzelor îi ieși în întâmpinare, grădina era proaspătă ca roua și se înclina sub ceața dimineții, dar dinspre trecătoare veneau în răstimpuri bubuituri puternice de te cuprindea amețea și vedeai stele verzi.

Arne urcă povârnișul. Pe măsură ce se depărta de cascadă, bubuiturile își pierdeau caracterul fioros pentru ca, în cele din urmă, să se aștearnă, asemenea unui acord adânc de orgă, peste întregul peisaj.

— Dumnezeu să-l călăuzească pretutindeni! spuse mama, care deschise fereastra și-l urmări cu privirea până dispăru îndărătul tufișurilor.

Ceața se risipea tot mai mult, străpunsă de soare, ogoarele și grădina prindeau viață. Aici munca lui Arne dădea roade încolțind proaspăt, aducând miresme spre nările mamei și bucurând-o. Primăvara pare frumoasă celui care a lăsat în urmă o iarnă lungă.

Arne nu se ducea la pastor fiindcă ar fi avut de făcut ceva anume. Voia numai să se intereseze de ziarele pe care le primea împreună cu preotul. De curând citise numele câtorva norvegieni care ajunseseră oameni de vază printre căutătorii de aur din

America, și printre aceștia era și Kristian. Acum îi venise la ureche zvonul că Kristian era așteptat să sosească acasă și dorea să afle din gura pastorului ceva sigur în această privință. Dacă Kristian era într-adevăr în oraș, Arne avea să se ducă să-l vadă în perioada dintre muncile de primăvară și cositul finului. Gândul acesta îl urmări pare-se până ajunse în locul de unde putea privi peste Lacul Negru până dincolo, pe malul celălalt, la ferma

Böen. Și într-acolo se risipea ceața, soarele se juca pe pante, vârfurile munților erau luminoase, dar la poalele lor întârzia încă negura; în dreapta, pădurea întuneca apa, în fața caselor, însă, lanul era mai puțin adânc și nisipul alb scânteia în soare. Deodată, gândurise lui se îndreptară spre casa spoită în roșu ou ușile și cercevelele ferestrelor albe; una dintre ele era vopsită de el. Nu se gândea la primele zile grele pe care le petrecuse acolo; se gândea doar la vara pe care împreună cu Eli o văzuse apropiindu-se din dreptul patului ei de boală. Nu mai dăduse pe la Böen de atunci și nici nu voia să se mai ducă vreodată, nu, pentru nimic în lume, nu. Era destul să se gândească la asta că se înroșea și se simțea stingherit și totuși așa i se întâmpla în fiecare zi, ba chiar de mai multe ori pe zi și dacă ar fi existat vreun motiv care să-l alunge din sat, apoi tocmai asta ar fi fost.

Arne mergea repede de parcă ar fi vrut să se depărteze cât mai mult de aceste locuri; dar cu cât se depărta de ele, cu atât mai aproape era de Böen și cu atât mai des se uita într-acolo. Ceața se risipise de tot, cerul se întindea senin între două șiruri de munți, păsările pluteau în aerul însoțit și se chemau una pe alta, ogoarele le răspundeau cu milioane de flori; bucuria nu era constrânsă de nicio cascadă să îngenunche în semn de cucernică supunere; nu, bucuria cânta plină de însuflețire și de entuziasm, strălucea și chiuia fără încetare către cer.

Arne se înfierbântase alergând; se aruncă în iarbă la picioarele unei coline, privi spre Böen, apoi se întoarse pe o rână ca să nu se mai uite într-acolo, în clipa aceea auzi pe cineva cântând cu un glas atât de curat cum nu mai auzise niciodată până atunci. Cântecele răsună peste pajiste amestecându-se cu ciripitul păsărilor și, mai înainte de a recunoaște melodia, Arne înțelese cuvintele; căci era melodia cea mai scumpă inimii lui, iar cuvintele erau și ele tocmai acelea pe care le purtase în adâncul lui din copilărie, aceleași pe care le uitase chiar în ziua în care le dăduse, în sfârșit, glas! sări în sus de parc-ar fi vrut să le prindă, dar rămase locului și ascultă; prima strofă, apoi a

doua, a treia, a patra din cântecul acela uitat, plutiră spre el:

„De-aș putea, o! de-a> putea ca peste} Ceste nalte cres e să mă uit!

Văd mereu numai ghețaru-albastru, Codrii-n jur clădind spre – un cer sihastru. Asalta-vor piscurile oare, Turnuri de cetăți ce urcă-n zare?

Vulturii țipând sălbatic, zboară Peste-aceste nalte creste, Trec prin ziua tânără, coboară către văi în care-acel ce-și cară-al Ducii dor, să-l stâmpere n-adastă, Larg scrulând cea mai din zare coastă.

Măr umbros atras de nicio joacă Peste-aceste creste vreodat, înflorești aici, când iarna pleacă, Lâncezești cu vara când se-neacă; P & săi le-ți orăce-ar da să-ngine, Tent u tine sunet surd rămâne.

Douăzeci de ani de trudă vană.

Cine peste crestele înalte. Se vru-ntinzând brațe pân' la rană și-a scrâșnit în dam, acela-ncalte Tot ce cântă păsările, sute, De prin ramurile tale – el aude.

Ce-ați venit, zălude vrăbii, aice

Peste, nalte, crestele aceste P Cuiburile-acolo-or să se strice, Soare, oameni, mări – de-acu-n poveste... Ori să râdeți vrut-ați de-unul care Fără-aripi, tânjind aicea, moare?

Niciodată oare spre vreo oază

N-am să trec de crestele înalte, Până când acest tărâm de groază M-o goli de suflet și de alte Doruri, așteptări, cuvinte – până Ce voi fi, în beciul ăst, țărână P

Dați-mi cer departe-afar, departe – Peste-aceste nalte creste! Aici, leneș, timpu-i plumb și moarte, Urlu după viață-n zări deșarte, Vi” Vreau lumină, soare – nu de stâncă să se farme inima-mi adâncă.

Știu cs-odată va ajunge-afară „Peste-aceste nalte creste.

Doamne, au spre prispa-ți selenară De pe-acum din vorba ta-mi faci scară P Chiar de nu-i deschisă a porții aripă, Dă-mi nădejde barem înc-o clipă”.

Ăxme rămase locului până răsună ultimul vers, până

răsună ultimul cuvânt. Auzi din nou păsările care glumeau și râdeau, dar nu îndrăzni să facă nici o mișcare. Totuși trebuia neapărat să știe cine cântase; ridică piciorul și se furișă cu atâta băgare de seamă încât nu se auzea nici măcar iarba foșnind. Un fluturaș poposi chiar la picioarele lui pe o floare, aripile îi fâlfăiră în sus, apoi fluturile zbură ceva mai departe, iar se ridică, iar zbură puțin, se înalță din nou și continuă tot așa pe toată panta pe care se cățara Arne. Ajuns în dreptul unui tufiș des se opri pentru că de aici putea să vadă totul; o pasăre zbură speriată, din tufiș, țipă și dispăru dincolo de creasta muntelui; atunci fata care ședea acolo își ridică privirea. Arne se ghemui la pământ și-și ținu răsuflarea, inima îi bătea, îi auzea fiecare lovitură; stătea la pândă și nu îndrăznea să se atingă de nicio frunză; căci era ea - era Eli! După multă, multă vreme, își săltă ușor privirea și tare ar fi vrut să facă măcar un pas înainte, dar se gândi că poate cuibul păsării era în tufiș și el nu trebuia să i-l distrugă. Se mulțumi deci să tragă cu ochiul printre frunze după cum se legănau într-o parte, ori să strângeau iar una într-alta. Lumina soarelui cădea din plin asupra lui Eli; purta o rochie neagră fără mâneci și avea pe cap o pălărie de paie care trebuie să fi fost a unui băiat, fiindcă nu se ținea drept pe părul ei, ci luneca mereu într-o parte. În poală avea o carte și o grămadă de flori de câmp în care se juca gânditoare cu mâna dreaptă; își proptise cotul stâng pe genunchi, plecându-și capul în palmă. Privea în direcția în care zburase pasărea și nu puteai afirma cu siguranță că ar fi plâns.

De când se știa Arne nu văzuse și nici nu visase ceva mai frumos; e drept că soarele își arunca tot aurul peste față și peste locul unde se afla, iar melodia plutea încă în jurul ei, deși Eli încetase de mult s-o mai cânte; astfel că gândurile, respirația, ba chiar și bătăile inimii lui se desfășurau în ritmul acestei melodii.

Eh luă cartea și o deschise, dar o închise curând la loc, și fără să se miște din loc începu să cânte așa:
„Copacul aștepta înfrunzit și înmugurit...”

Arne asculta, deși Eli nu-și amintea bine nici cuvintele și nici melodia și greșea mereu. Cel mai bine știa ultima strofă, de aceea o lua mereu de la început în felul următor:

„Aurii luceau, de coapte, fructele în pom acasă.

Suspina: «L-aș vrea pe-acela pe Cât era de grațioasă... «Toate-acestea, da, aici Pentru tine-s, mari și miei.»

Grăi pomul – tra, la, la, grațioasă!”

Deodată sări în sus, își scutură florile din poală și scoase un oftat care răsună prin văzduh de s-ar fi putut auzi până la Boen. Pe urmă o luă la goană... Arne se întrebă dacă s-o strige... Dar n-o strigă. Eli cobora colina cântând și fredonând; pălăria îi căzu de pe cap, ea o ridică și se opri în iarba înaltă. „S-o strig? Se uită în jurul ei!...” Arne se ghemui și mai tare. Multă vreme nu îndrăzni să privească în direcția ei, apoi ridică numai capul, n-o zări, se înalță pe „genunchi, n-o zări nici așa... se ridică de tot... Eli ciispărase.

Nu mai voia să se ducă la pastor, nu mai voia nimic”. Se așază pe locul unde șezuse Eli și când soarele ajunse la amiază era tot acolo. Nicio undă nu se vălurea pe fața lacului; deasupra curților, pale tremurătoare de fum începeau să se înalțe în văzduh, prepelițele amuțeau treptat, păsărelele zburdau încă „dar se ascundeau pe rând în pădure. Nu se mai vedea strop de rouă, iarba se înalța plină de demnitate, nicio adiere nu mai sufla și frunzele se plecau tăcute. Peste o oră, soarele avea să fie la amiază. Fără să-și dea seama, Arne se pomeni deodată alcătuind o mică poezie; o melodie gingașă îi veni în minte, care se potrivea cu versurile; inima lui era plină de o blândețe ciudată, melodia i se plimbă multă vreme în urechi, până se întregi pe deplin.

Și Arne își cântă în liniște cântecul, după cum în liniște îl alcătuisese:

„A hui întreaga zi pădurea, Zi pădurea.

Băiețele, auzi cum sună-aiurea, Sună-aiurea?

Și-a făcut băiatu-un fluier și-a su „Și-a su – Și-a suflat

să-și vadă vocii glasul, Vocii glasul.

Sunetul trecut-a ca o boare, la o boare.

Dar plecă precum venise-mi pare... nise-mi pare.

Deseori la el în somn intrat-a, Somn intrat-a.

Mângându-i fruntea cu drag - beata, Cu drag - beata.

Brusc, dacă trezit să-i prindă vrea, Să-l prindă vrea.

Sunetu-n palori de nopți pierrea, De nopți pierrea.

Dumnezeul meu, acolo ia-mă, Colo ia-mă.

Sunetul din minți mna scos și cheamă, Scos și cheamă.

«Ți-e prieten», zis-a Domnul, «iată», Domnul, «iată».

«Dar să-l ai... aceasta niciodată, Niciodată».

Ge-s pe lângă el, oricâte-azururi, Câte-azururi

Pururi cauți și nu-l afli puțuri, N-afli pururi”.

Capitolul XV

Era într-o duminică seară, la începutul verii; pastorul se întorsese de la biserică și Margit zăbovi la el până pe la șapte. Apoi își luă ziua bună și coborî grăbită scara, în curte, unde tocmai se ivise și Eli Boen> după ce se jucase multă vreme cu băiatul pastorului și cu fratele său.

— Bună seara! spuse Margit oprixiu-se. Lăudat fie Domnul!

— „Bună seara! răspunse Eli, roșie ca focul.

Și vru să se oprească din joc, deși băieții n-o lăsau în pace. Îi ragă frumos și se îavoiră să-i dea pace în seara aceea.

— Parcă te-aș cunoaște, spuse Margit.

— Se poate, spuse cealaltă.

— Nu cumva ești Eli Boen?

— Ba da, răspunse fata, ea era.

— Ia te uită! Va să zică ești Eli Boen! Da, acumă vād și eu... semenii cu maică-ta.

Părul castaniu-roșcat al fetei se despletise și pletele lungi îi atârnavă în voie pe umeri; fața ei era fierbinte și roșie ca o fragă, pieptul i se zbuciuma puternic. Eli abia putu să vorbească și râdea, îik Klcă era cu sufletul la gură.

— Ei, tinerețe, tinerețe! spuse Margit care o privea

cu bucurie. Dar nu-i așa că tu nu știi cine sunt?

Eli voise s-o întrebe, dar nu îndrăznise, fiindcă Margit era o femeie mai în vârstă; îi răspunse că nu-și amintea s-o fi văzut vreodată.

— A, nu, nici n-ar fi fost cu putință, oamenii bătrânj nu se prea depărtează de casă. Dar poate că-l cunoști pe fiu-meu, pe Arne Kampen; eu sunt mama hii.

Și Margit se uită la Eli care se schimbase deodată la față.

— Dacă nu mă-nșel a lucrat o dată la Boen.

— Da, a lucrat.

— Ce seară frumoasă! La noi s-a cosit și s-a cărat toată ziua fânul, pe urmă am plecat de acasă. Dumnezeu a binecuvântat vremea asta.

— Da, e un an bun pentru finețe, spuse Eli.

— Adevărat. Și la voi e frumos fânul?

— La noi treaba s-a terminat.

— Firește; aveți multe ajutoare și oamenii sunt harnici. Te mai întorci acasă în seara asta?

Nu, nu se întorcea. Vorbiră de una, de alta și până la urmă se împrieteniră așa de bine, încât Margit îndrăzni s-o roage pe Eli s-o petreacă o bucată de drum. i.

— Ce-ar fi dacă ai face câțiva pași cu mine? spuse ea. Mi se întâmplă atât de rar să dau de cineva cu care să pot schimba o vorbă! Ți s-o fi întâmplâni! și ție, nu-i așa?

Eli se scuză spunând că nu-și luase jacheta.

— Ei, ar trebui să-mi fie rușine să cer așa ceva unui om pe care-l văd pentru prima oară; dar ce să aștepti de la bătrâni?

Eli spuse că i-ar face plăcere s-o însoțească, dar că trebuie mai întâi să-și ia jacheta.

Era o jachetă strâmtă. Când o încheiai arăta ca lui» pieptar, dar Eli n-o prinse decât în cele două copci de jos, căci îi era tare cald. Cămașa de pânză lină avea un guleraș răsfrânt, prins la gât de un nasture de argint care înfățișa o pasăre cu aripile întinse. Și croitorul Nils avea un astfel de nasture în ziua când Margit dansase prima oară cu el.

— Ce nasture frumos! spuse ea privindu-l.

— Îl am de la mama, spuse Eli.

— Da, de la mama, îi răspunse Margit în timp ce o ajută să se îmbrace.

Porniră. Finul era cosit și adunat în clăi; Margit apuca smocuri de fân cu mâna, îl mirosea și spunea că-i de calitate bună. O întrebă ce fel de vite avea pastorul, apoi ce fel le aveau la Böen și sfârși prin a spune câte erau la Kampen.

— În ultimii ani, gospodăria noastră s-a întins mult și mai poate să sporească oricât. Deocamdată hrănește douăsprezece vaci de lapte, dar ar putea să hrănească și mai multe. Arne are o mulțime de cărți, citește din ele și face tot ce scrie acolo, așa că dă vacilor un nutreț grozav.

După cum era de așteptat, Eli nu răspundea nimic la toate acestea, Margit o întrebă câți ani avea și ea răspunse că nouăsprezece.

— Pui și tu câteodată mâna la treabă când ești acasă? Pari atât de delicată încât nu s-ar zice.

Ba da, Eii ajutase la unele treburi, mai ales în ultima vreme.

— Da, e bine să te obișnuiești eu de toate; mai târziu, când o să ai și tu gospodărie mare, o să simți nevoia să știi ce ai de făcut. Firește, când ai ajutoare bune, te descurci oricum.

Eli vru să se întoarcă, fiindcă trecuseră de mult de hotarul pământului parohial.

— Până la apusul soarelui mai e; tare ar fi drăguț din partea ta dacă mi-ai ține de urât încă o bucată de drum.

Și Eli o însoți mai departe.

Margit începu să vorbească despre Arne.

— Nu știi dacă-l cunoști mai bine. El găsește răspuns la orice. Doamne-Dumnezeule, câte a mai citit! a

Eli mărturisi că într-adevăr așa se vorbea despre Arne.

— Ei, dar nu ăsta-i lucrul cel mai de seamă; mai frumos e felul în care s-a purtat totdeauna cu mine. Dacă-i adevărată zicala care spune că cine se poartă frumos cu maică-sa, se poartă frumos și cu nevasta, atunci fata pe

care o s-o aleagă n-o să aibă de ce se plânge. Ce cauți, fata mea?

— Nimic, mi-a căzut crenguța pe care o aveam în mână.

Tăcură amândouă și-și văzură de drum fără să se privească.

— E o fire tare ciudată, reluă mama. În copilărie era nespus de sfios și s-a obișnuit să-și chilot zuiască singur treburile. Oamenii de felul lui nu-și deschid inima ușor.

De data asta Eli păru hotărâtă să se întoarcă, daar Margit îi spuse că nu mai aveau decât o bucățică de drum până acasă și, din moment ce ajunsese până aici, trebuia neapărat să vadă cum e la Kampen, Eli îi spuse că se făcuse târziu.

— Are să se găsească cineva care să te însoțească la întoarcere, spuse Margit.

— A, nu, nu, răspunse Eli repede și vru să plece.

— E drept că Arne nu-i acasă, spuse Margit, așa că el nu poate să te petreacă, dar mai sunt destui alții.

Atunci Eli încetă să se mai împotrivească; era bucuroasă să vadă cum e la Kampen - numai să nu întârzie prea mult.

— Păi dacă stăm aici în loc și tot vorbim despre asta te pomenești că întârziem.

Și porniră mai departe.

— Cred că și tu ești fată cu carte, dacă ai crescut la domnul pastor în casă.

Da, e drept că învățase multă carte.

— Are să-ți prindă bine, spuse Margit, dacă o să dai peste un bărbat care să știe mai puțin decât tine.

Eli răspunse că nu voia un astfel de bărbat.

— Ei da, poate că nu ți s-ar potrivi, dar pe la noi oamenii nu prea știu multă carte.

Eli întrebă ce fumega mai încolo, în pădure.

— E coșul arendașului, și-a făcut casă nouă și ține de Kampen. Acolo locuiește Knut din Oberland. Era totdeauna singur-singurel și Arne i-a dat locul acela qa să-l deștelenească. Bietul Arne, știe și el ce înseamnă să fii

singur.

După «un timp ajunseră într-un punct destul de înalt de unde se putea vedea ferma. Soarele le bătea drept în față; își puseră mâinile streășină la ochi și priviră într-acolo. Chiar în mijloc se afla casa vopsită în roșu, cu cercevelele ferestrelor albe; de jur-împrejur pășunile fuseseră cosite, doar icicok> se mai vedeau câteva clăi de fân. În mijlocul pajiștii luminoase se zăreau holdele verzi și bogate, iar în jurul grajdurilor domnea în clipa aceea multă însuflețire pentru că vacile, oile și caprele se întorceau tocmai acasă; tălăngile lor sunau, câinii lătrau, văcărița striga; dar vuietul cumplit al cascadei, care se prăbușea colo, în prăpastie, acoperea totul. Cu cât privea mai mult în direcția aceea, cu atât mai mult i se părea fetei că nu mai aude decât acest zgomot și până la urmă o înspăimântă atât de tare încât inima începu să-i bată puternic, capul să-i vâjje și își dădu seama că amețește; dar, deodată, lucrurile din jurul ei redeveniră blânde și calde și, fără să vrea, începu să înainteze cu băgare de seamă făcând pași mici; Margit se văzu nevoită s-o roage să meargă ceva mai repede. Eli tresări speriată.

— N-am auzit de când sunt un zgomot care să semene cu vuietul cascadei, spuse ea. Aproape că mi-e frică.

— Te obișnuiești repede, spuse mama. Până la urmă începe să-ți lipsească

— Crezi? întrebă Eli.

— Da, ai să vezi și tu, spuse Margit zâmbind. Vino, să ne uităm mai întâi la vite, reluă ea și se abătu din drum. Pomiiăștia de amândouă părțile drumului i-a sădit Nils. Lui Nils îi plăcea ca toate să-și aibă rostul lor; și lui Arne îi place asta, să vezi ce grădină a făcut!

— Vai, ce frumos! exclamă Eli și porni în fugă spre gard.

Văzuse adesea ferma de la Kampen, dar niciodată atât de aproape și mai ales nu văzuse niciodată grădina.

— Aici o să venim la sfârșit, spuse Margit.

Trecând pe lângă casă, Eli se uită pe fereastră în

odaie, dar nu văzu pe nimeni.

Se așezară amândouă pe podeliii ce ducea spre liambar și priviră vacile care treceau mugind pe lângă ele și intrau în grajd. Margit îi spunea lui Eli cum se numește fiecare, cât lapte dă, care din ele trebuie să fete și care nu. Oile fură numărate și duse în grajd. Erau mari, de rasă străină; Arne comandase două mielușele din sud.

— Nici nu-ți vine a crede cât de mult se interesează de toate treburile astea.

Apoi intrară amândouă în hambar, examinată fânul și Eli trebui să-l miroasă „fiindcă fân ca ăsta nu găsești peste tot”, spuse Margit. Și-i arată prin ferestruica hambarului holdele lor, îi explică ce semănaseră pe fiecare dintre ele și cât anume din fiecare soi. Ieșiră și se îndreptară spre casă, dar Eli, care nu spusese nimic până atunci, ceru voie să intre în grădina pe lângă care tocmai treeeaji. După ce căpătă încuviințarea, o rugă pe Margit să-i îngăduie să culeagă două-trei flori, într-un colț se afla o mică bancă pe care fata se așeză; ai fi zis, însă, că voise doar s-o încerce, fiindcă se ridică îndată în picioare.

— Acuma trebuie să ne grăbim ca să nu întârziem, spuse Margit care rămăsese în poartă.

Intrară împreună în casă. Margit o întrebă cu ce putea s-o îmbie că doar venea pentru prima oară în casa lor, dar Eli se înroși și răspunse scurt: „mulțumesc”. Privea în toate părțile; ferestrele dădeau afară spre drum; în încăperea aceasta își petreceau timpul peste zi. Nu era o cameră mare dar era plăcută, avea ceas în perete și sobă de olane. Într-un colț atârna vioara lui Nils, veche și închisă la culoare, dar strunele erau noi. Pe pereți atârnau câteva puști – puștile lui Arne; niște undițe englezești și alte obiecte ciudate pe care mama le luă jos ca să i le arate fetei. Eli le cercetă și-și plimbă degetele pe ele. Camera nu era zugrăvită fiindcă lui Arne nu-i plăcea; nici cealaltă cameră, care dădea spre trecătoare și de unde vedeai drept în față munții înverziți proaspăt și înălțimile albastre în fund, nu era zugrăvită. Această cameră fusese construită mai târziu, odată cu jumătate din casă, și era

mai mare și mai frumoasă; două odăițe din cealaltă aripă erau zugrăvite; acolo avea să locuiască mama când va fi bătrână și când Arne se va însura. Intrară în bucătărie, în camera cu provizii, în șopronul cu lemne. Eli nu spunea un cuvânt, se uita peste tot, dar părea că rămâne la oarecare depărtare și numai când Margit îi întindea ceva, punea mâna, deși cu multă sfială. Margit, care sporovăia fără încetare, se întoarse din nou cu ea în tindă; trebuiau să urce scara cai să vadă mansarda.

Și aici erau câteva camere bine mobilate care corespundeau celor de jos, dar erau noi și nelocuite încă, afară de una singură care dădea spre trecătoare. Aici erau atârinate sau îngrămădite tot felul de obiecte casnice, care nu se foloseau zilnic în gospodărie; de pildă: numeroase pături de blană gata cusute și alte piese de așternut. Mama punea mâna pe ele, le ridica și Eli trebuia uneori să facă la fel. S-ar fi zis, însă, că prinsese curaj, poate că lucrurile acestea îi făceau mai multă bucurie, fiindcă revenea asupra unora dintre ele, puneă întrebări și părea din ce în ce mai veselă. Atunci mama spuse:

— Acum, la urmă, să mergem și în camera lui Arne.

Și intrară amândouă în odaia care dădea spre defileu. Mugetul cumplit al cascadei se năpusti din nou asupra lor, căci fereastra era deschisă. Aici, locul era mai înalt, puteai vedea spuma țâșnind și izbindu-se de stânci. Cascada însă nu se zărea sau poate că se zărea de sus, de la o distanță mai mare, unde se prăbușise o bucată de stâncă. Chiar de aici se pregătise apa să-și ia avânt pentru ultimul salt în abis. Iarbă proaspătă acoperea vârful stâncii, câteva gogoși de pin prinseseră rădăcini în crăpăturile dintre pietre. Vântul zgâlțâise și scuturase copacii, cascada îi inundase cu apă, astfel că până la o înălțime de patru coți de la pământ n-aveau crengi, se chirciseră și ramurile lor se strâmbaseră, totuși se înverșunau să trăiască, făceau drum printre pereții stâncoși. Fu primul lucru pe care-l văzu Eli de la fereastră, apoi sus, deasupra suprafetei verzi, zări zăpada veșnică, de o albeață orbitoare. Ochii ei coborâră în sfârșit și priviră în jurul ei camera în care se

afla; până în clipa aceea cascada nu-i îngăduise să ia aminte la altceva.

Câtă liniște și câtă gingășie domnea aici față de vuietul de afară! Nu deslusea încă nimic, toate impresiile se înlănțuiau între ele și cea mai mare parte erau noi pentru ea. Arne își concentrase toată dragostea în rânduirea acestei odăi și deși lucrurile care se aflau în ea erau foarte simple, până și cele mai mărunte dovedeau pricepere artistică. Eli avea impresia că în jurul ei răsunau cântecele lui Arne, că îi – descoperea zâmbetul în fiecare obiect. Ceea ce-i atrase în primul rând atenția fu im raft cu cărți, mare, lat și frumos lucrat. Atâtea volume erau îngrămădite pe el că nici domnul pastor nu putea să aibă mai multe. Pe urmă văzu un dulap frumos. Mama-i spuse că în el se aflau o mulțime de lucruri alese; „și banii tot în dulapul acela îi ținea”, adăugă ea în șoaptă. Avuseseră două moșteniri, mai spuse ea după un timp și vor mai avea ceva de moștenit într-o bună zi, dacă totul merge bine.

— Dar lucrul cel mai de seamă pe lumea asta nv. – i banul, lui Arne i se cuvine mai mult decât atât.

În cameră se mai aflau câteva mărunțișuri care-ți desfătau privirea și Eli le examinează pe toate cu o bucurie copilărească. Margit o bătu pe umeri:

— Te văd azi pentru prima oară, fetițo, dar îmi ești de pe acum foarte dragă, spuse ea, și o privi cu multă sinceritate drept în ochi.

Apoi, mai înainte ca Eli să fi apucat să se rușineze, Margit o trase de rochie și-i spuse cu voce scăzută:

— Vezi lădița aceea roșie de colo? Înăuntru e ceva tare frumos, te rog să mă crezi.

Eli privi în direcția aceea și văzu o lădiță pătrată; tare i-ar fi plăcut să fie a ei.

— De fapt, n-ar trebui să știu ce se află în ea, șopti mama, fiindcă Arne scoate de fiecare dată cheia din broască.

Margit se îndreptă spre niște haine care atârnavă pe perete, desprinsă o vestă de catifea dintre ele, căută în buzunărelul pentru ceas și găsi cheia.

— Acum ai să vezi, șopti ea.

Eli nu era prea sigură că mama lui Arne făcea bine, dar femeile sunt femei; se apropiară amândouă tiptil de lădiță și se așezară în genunchi în fața ei. Când mama înălță capacul nările lor fură izbite de un parfum care o făcu pe Eli să bată din palme mai înainte de a fi văzut ceva. Peste conținutul lădiței era așternută o batistă pe care mama o luă deoparte.

— Acum să vezi, șopti ea și scoase o basma frumoasă de mătase neagră, o basma din acelea cum nu poartă bărbații. Parcă-i făcută pentru o fată, spuse mama. Și uite încă una, mai spuse ea.

Eli o pipăi, nu-i venea s-o lase din mână; dar mama stăruia ca s-o încerce, deși ea n-ar fi vrut și-și întorcea capul. Apoi Margit o împături cu grijă la loc.

— Acum ai să vezi ceva, spuse ea, și scoase câteva panglici frumoase de allaz. Uite, ai zice că toate sunt pregătite pentru o fată.

Eli se făcu roșie ca focul și nu scoase nicio vorbă: sânul i se ridica, privirile îi fugeau sfioase în lături, dar nu făcu nicio mișcare.

— Stai că mai este! și mama scoase o stofă neagră și frumoasă de rochie. Ce fină e! spuse ea și o ridică în lumină.

Mâna fetei tremura puțin când Margit o rugă s-o pipăie; mai băgă de seamă că sângele îi năvălea în obraji și că ar fi vrut grozav să-și întoarcă fața, dar nu putea.

— De fiecare dată când se duce la oraș, cumpără câte ceva, spuse mama.

Eli abia se putea stăpâni; ochii ei rătăceau de la o bucată la alta dintre cele ce se aflau în ladă, apoi se întorceau iar la stofa de rochie; de fapt, însă, nu mai deslușea nimic. Dar mama nu se lăsă și scoase din ladă un ultim obiect care era învelit în lurtie. Mama începu să-l dezvelească, îndepărtând una după alta colile, ceea ce era foarte atrăgător și stârnea curiozitatea fetei; pachetul conținea o pereche de ghete mici. Niciuna dintre ele nu văzuseră vreodată ceva atât de drăgălaș și mama își dădu

Cu părerea că lucruri de acest fel nu erau făcute de mână de om. Eli nu spuse nimic. Dar când apucă ghetetele, toate cele cinci degete i se întipăriră pe piele și ea fu atât de deznădăjduită încât ai fi zis că e gata să izbucnească în plâns. Grozav ar fi vrut să plece, dar nu îndrăznea nici să vorbească, nici să se uite măcar la Margit. Aceasta, însă, era cu gândul la ale ei.

— Nu-i așa, s-ar zice că a cumpărat încetul cu încetul toate lucrurile astea. pentru o fată căreia n-a îndrăznit să i le dea? spuse ea.

Apoi începu să le așeze pe toate la loc, exact așa cum fuseseră înainte; se vedea că era obișnuită să facă treaba asta.

— Acum ia să vedem ce-i aici în sertar!

11 deschise cu multă băgare de seamă de parcă s-ar fi așteptat să dea peste ceva deosebit de frumos. Înăuntru era o cataramă mare ca de cingătoare; Margit i-o arătă mai întâi pe asta fetei; îi mai arătă niște inele de aur legate împreună, apoi Eli văzu o carte de cântece cu învelitoare de catifea și ferecătură de argint, dar după aceea nu mai văzu chiar nimic fiindcă pe argint erau gravate cu litere foarte fine cuvintele: „Eli, fata lui Baard Boen”.

Mama voia tare mult ca Eli să vadă și asta dar fata nu-i răspunse nimic; atâta doar că lacrimi începură să picure și apoi să se prelingă, fcuna după alta, pe învelitoarea de mătase. Atunci Margit puse repede deoparte broșa pe e are o avea în mână, închise sertarul și o cuprinse pe Eli în brațe. Fata plânse la pieptul ei, și mama plânse împreună cu ea, dar niciuna nu rosti o vorbă.

Ceva mai târziu, Eli intră singură în grădină; mama trebuia să pregătească ceva bun în bucătărie, fiindcă Arne avea să se întoarcă îndată. Apoi veni și ea în grădină și o căută pe Eli care era ghemuită pe jos și scria în nisip. Când Margit se apropie, șterse ce scrisese, își ridică privirea spre ea și zâmbi; se vedea că plânsese.

— N-ai ce să plângi, fata mea, spuse Margit și o mângâie.

Se uitară în sus, spre șosea, și zăriră ceva negru

îndărătul tufişurilor. Eli se strecură în casă şi mama o urmă. Înăuntru masa era pregătită cu toate bunătăţile: păsat cu smântână, carne afumată şi colaci. Dar Eli nici nu se uită la ele; se aşează pe scaun, într-un colţ, chiar lângă ceasul din perete, şi era destul să audă umblând că începea să tremure. Mama şedea lângă masă. Paşi apăsaţi răsunară pe lespezile de piatră, apoi un pas scurt şi uşor în tindă, uşa se deschise încet şi Arne intră în odaie. Ochiul i se opriră din prima clipă pe Eli care se afla în colţ, lângă ceas; Arne dădu drumul clanţei şi rămase locului, ceea ce o zăpăci şi mai tare pe Eli care se ridică în picioare, clar se căi numaidecât că făcuse asta şi se întoarse cu faţa spre perete.

— Tu, aici? întrebă Arne cu glas scăzut şi se înroşi ca focul punând această întrebare.

Eli ridică mâna streaşină la ochi de parcă ar fi supărat-o soarele prea tare.

— Cum?...

Arne nu termină ce avea de spus, ci făcu un pas, poate chiar doi, în direcţia ei; atunci Eli îşi lăsa mâna în jos, se întoarse spre el, dar coborî capul şi izbucni în lacrimi.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, Eli! spuse el.

O cuprinse cu braţele şi fata se sprijini de el.

Arne îi şopti ceva; ea nu-i răspunse, dar îl luă de gât.

Rămaseră multă vreme aşa; nu se auzea niciun zgomot, afară de veşnicul îndemn al cascadei. Deodată, se auzi un suspin care venea din direcţia mesei şi Arne privi într-acolo. Era maică-sa pe care niciunul dintre ei n-o văzuse până atunci.

— Acum nu mai am nicio grijă, Arne, ştiu că n-ai să mă părăseşti, rosti ea şi se apropie de el.

Plângea cu hohote, dar spunea că-i face bine.

Când porniră spre casă, în noaptea aceea luminoasă de vară, fericirea lor tinerească era atât de mare încât nu-şi putură spune prea multe. Lăsară să vorbească natura care se aşternea înaintea lor lini. ştită, luminoasă şi măreaţă. Dar întorcându-se acasă, după această primă

hoinăreală în noaptea de vară, cu soarele care-i răsărea în față, Arne începu un cântec pe care, firește, n-avea răgazul să-l alcătuiască acum, dar care, mai târziu, când fu gata -, rămase multă vreme cântecul lui favorit. Iată cum glăsuia:

„O / ceva măreț crezut-am c-o să fiu cândva;

Asta, de-am să plec din vale, socoteam că s-ontâmpla.

Mi-am uitat de mine și de tot, de tot.

Dor nebun de ducă mă chema înot.

M-a privit atunci în ochi o fată și s-a stins în mine depărtarea. Ea - mi părea acum coroana dată Vieții-mi, ca să-mi aflui împăcarea.

O l ceva măreț crezut-am c-o să fiu cândva;

Asia, de-am să plec din vale, socoteam că s-ontâmpla.

Să-mi arăt în spirit vlaga tare-am vrut, mânat

Nărăvaș de tinerețe. Ea m-a învățat

Mai nainte de-a-mi șopti ceva, că nu e Mai presus pe lumea asta nici statuie, Nici să-ți faci - din rang și glorii - vad, Ci un om s-ajungi cu-adevărat.

O! ceva măreț crezut-am c-o să fiu cândva;

Asta, de-am să plec din vale, credeam că se va-ntâmpla

Înghetam în țară; și-n disprețu-oricui.

Neștiut de dânșii, că exist - crezui.

Când veni ea - n cale-mi cu iubirea, Parcă renflorea-mprejuru-mi firea. Doar pe mine m-aștepta cea fată; Și fu iarăși viața binecuvântată”.

Cei doi tineri mai hoinăriră și în alte nopți de vară și după fiecare dintre ele se nășteau alte cântece. Unul dintre ele merită să fie amintit:

„Cum se petrecură-aceste, bănuiala mea nu-ncape;

Fără vijelii și fără revărsări de ape.

Un pir în lăuntric, cu sclipiri sprintăre.

A pătruns domol pe fluviul mare

Care curge vajnic și-nspumat spre mare.

Fare-se că-n viața noastră e ceva ce cheamă către inima pe care dorul pus-a vamă, Farmecul - robie, gingășia

- fundă, Cuprinzând-o, împăcată, toate-n daruri ca de nuntă: Suferință, și sfială, și dor nesătul de ducă.

Că din viață, într-atâta de cucernică de-mi vine.

O solie-a fericirii cum e cea trasă la mine.

Atunci simt ocârmuirea cerului că se arată.

Viilor porunci a sale supunând ființa toată

Și spre binele cel veșnic, lin purtat plutesc, plutesc”.

Dar niciunul dintre aceste cântece nu oglindește atât de bine sentimentul lui de recunoștință ca acesta:

„Puterea ce smeritu-mi cânt mi-o dase, Pe sufletul cu primăveri în mladă, Făcut-a desfătări și chin să cadă la soarele și roua, bucuroase;

Spre a nu fi întâmplare Ce biruit să-l țină, Preschimbe-se-n întăre Iubire și lumină.

Puterea ce smeritu-mi cânt mi-o-nchină - De toți câți știu ce-i dor, mă leagă-adâncă; Ce lanț să poată sufletu-mi să-l frângă P Ce strâmte patimi pașii să-mi ațină P

De oboseală, ca să mă plec - nu-mi fu în fire; Și mă-nturnai acasă-n Lumină și iubire.

Puterea de smeritu-mi cântec dată îmi dă și-asupra altora putere, Din drumul meu, să-i bucur cu cofere Prietenești de cântec care-mbată.

Aceasta-i, cum aş spune, Poema cea mai plină: Melodic să ne-adune Iubire și lumină”.

Capitolul XVI

Toamna se apropia și țăranii strângeau recolta în Itambare. Era o zi senină; în timpul nopții și în dimineața aceea plouase, aerul era blând ca vara. Deși era sănăbătă, multe bărci se îndreptau spre Taiseică, lunecând pe apa Lacului Negru. Bărbații vâsleau în cămași, iar femeile, cu basmale în culori deschise pe cap, ședeau la prova bărcilor. Dar și mai mare era numărul bărcilor care porniseră spre Boen pentru a pleca de acolo în convoi lung, deoarece în ziua aceea Baard Boen serha nunta ficei sale, Eli, cu Arne Nilsson Eampen.

Toate ușile erau deschise, lume multă intra și ieșea din casă. În curte, copii cu mâinile pline cu bucăți de cozonac își fereau hainele noi și se uitau curioși unul la

altul; sus, pe scara care ducea la cămara cu provizii, o bătrână şedea singură: era Margit Kampen. Purta un inel lat de argint care, în partea superioară, avea fixate mai multe ineluşe. Din când în când îl privea; îl primise de la Nils în ziua în care se arătase cu el în faţa altarului, dar de atunci nu-l mai purtase niciodată.

În două-trei camere ale casei, medelnicerul şi cei doi tineri cavaleri de onoare, adică fiul pastorului şi fratele miresei, forfoteau încoace şi încolo şi turnau de băut oaspeţilor care soseau pe rând să ia parte la nunta cea mare. Sus, în camera lui Eli, se afla mireasa împreună cu doamna pastor şi C¹⁴ Matilda, sosită anume de la oraş pentru a o ajuta să se gătească; lucrul acesta şi-l făgăduiseră cele două fete încă din copilărie. Arne, care purta costum de postav, surtuc cu marginile rotunjite, strâns pe trup şi cu un guler cusut de Eli, se afla jos în cameră, în faţa ferestrei pe care Eli scrisese odinioară „Arne”. Fereastra era deschisă, Arne se sprijinea de pervaz şi privea dincolo de apele liniştite ale lacului, în direcţia bisericii de lângă casa pastorului.

Afară, în tindă, se întâlneau două fiinţe care se întorceau fiecare de la treburile sale; unul venea dinspre debarcader, unde ajutase la rânduirea bărcilor pentru plecarea la biserică. Purta o haină de pân' Ză neagră, cu marginile rotunjite, dar pantalonii erau de dimie albastră şi se vede că albastrul acela ieşea, fiindcă mâinile lui erau albastre de tot; gulerul alb îi încadra bine chipul palid şi părul lung şi blond; fruntea înaltă era netedă şi în jurul gurii îi juca un zâmbet. Era Baard. La intrare dădu peste o femeie care venea din bucătărie. Era gata dichisită pentru biserică; înaltă, zveltă şi arăta sigură de sine când ieşi grăbită pe uşă. Când îl zări pe Baard se opri şi gura i se strâmbă uşor într-o parte. Era Birgit, soţia lui. Amândoi aveau ceva pe inimă, dar numai faptul că se opriseră amândoi trăda lucrul acesta; Baard era şi mai tulburat decât ea; zâmbetul i se accentuă tot mai mult, dar sfiala foarte mare care-l cuprinsese îi veni în ajutor fiindcă, fără să mai aştepte, se pregăti să urce scara.

— Vii și tu cu mine, nu-i așa? spuse el și Birgit îl urmă.

Nu mai era nimeni sus în pod, totuși Baard închise ușa și păru că nu se grăbește. Când se înl toarse, în sfârșit, spre ea, Birgit se afla în fața ferestrei și privea afară fiindcă nu putea privi înăuntru. Baard scoase din buzunarul de la piept o sticlută și un păhărel de argint și vru să-i toarne nevasti-sii de băut. Dar ea nu primi, deși el o asigură că vinul fusese trimis de parohie. Atunci bău singur, îmbiind-o totuși și pe ea de câteva tf>ii. Apoi astupă sticla la loc. O vârî iar împreună cu paharul se argint în buzunarul de la piept și se așeză pe o ladă. Se vedea cât de colo ca nevastă-sa îl supărase refuzând să bea cu el.

Răsuflă adânc de câteva ori. Birgit se rezemă într-o mână de pervazul ferestrei: Baard avea ceva pe inimă, dar acum îi venea și mai greu să vorbească.

— Birgit, spuse el, sunt sigur că și tu te gândești azi la ceea ce mă gândesc și eu.

O auzi făcând o mișcare, fiindcă trecuse dintr-o parte a ferestrei în cealaltă și se sprijini iar în braț.

— Știi la ce mă gândesc... L-am simțit tot timpul între noi doi... eu nădăjduisem că treaba asta n-o să țină decât până la nuntă, dar s-a prelungit mai mult.

Îi auzea răsuflarea și o văzu schimbându-și din nou poziția, dar fața nu i-o putea zări. Cât despre el, îi venea atât de greu încât fu nevoit să-și șteargă sudoarea cu mâneca hainei. După o luptă îndelungată cu sine însuși, începu iar: - s

— Fiul lui, care-i chipeș și deștept, intră azi în familia noastră, am <avut o singură fiică și i-am dat-o... Ce spui, Birgit... oare n-ar trebui să sărbătorim azi și nunta noastră?

Vocea îi tremura, tuși ca să și-o dreagă. Birgit, care făcuse o mișcare, își lăsă iar capul pe braț, dar nu spuse nimic. Baard așteptă multă vreme fără să primească vreun răspuns... cât despre el, nu mai avea nimic de spus. Își ridică privirea și păli fiindcă Birgit nici măcar nu-și

întorsese capul spre el. Atunci se ridică în picioare. În clipa aceea, cineva bătu încet în uşă şi o voce moale întrebă:

— Nu vii, mamă?

Era Eli. În glasul ei suna ceva care-l făcu pe Baard să se oprească fără voie şi tot fără voie să se uite la nevastă-sa. Ridică şi ea capul, privi spre uşă şi văzu chipul palid al lui Baard.

— Nu vii, mamă? mai întrebă o dată vocea de afară.

— Da, vin! răspunse Birgit cu glasul stins.

Apoi se îndreptă cu pas hotărât şi mândru spre Baard, îi întinse mâna şi izbucni într-un plâns amarnic. Mâinile lor se încheştară; erau nişte mâini cam trecute, dar se strângeau cu atâta putere de parcă s-ar fi căutat una pe cealaltă timp de douăzeci de ani. — i Nu-şi dădură drumul nici când se îndreptară spre uşă şi nici când, puţin după aceea, cortegiul de nuntă „porni spre debarcader şi Arne îi întinse mâna miresei „lui ca să treacă amândoi în frunte. Baard îl văzu şi, în ciuda tuturor tradiţiilor şi obiceiurilor, îşi luă şi el nevasta de mână şi porni strălucind de bucurie, după ei. În urma lor venea Margit Kampen singură, aşa cum era obișnuită. Baard zburdă toată ziua: se așeză și începu să tăifăsuiască cu vâslașii. Unul dintre ei își aruncă privirea în sus, spre peretele muntelui din spatele lor și spuse că era ciudat cum de putuseră să se acopere de verdeață până și stâncile acelea atât de abrupte.

— Când e scris să se întâmple ceva, se întâmplă vrând-nevrând, spuse Baard și-și plimbă privirea peste întregul alai, până când ochii i se opriră asupra tinerei perechi și asupra nevestei lui. Asta s-ar fi putut spune încă acum douăzeci de ani, rosti el.

1858

FLĂCĂUL VESEL

Capitolul I

Oyvind se numea băiatul și, cum s-a născut, a țipat. Mai târziu însă, când a ajuns să șadă drept în poala mamei, râdea; iar seara, când se aprindea lumina, râdea tare, atât de tare, că răsună casa. Numai când era oprit să se apropie de lampă, plângea. „Din băiatul ăsta de bună

seamă că o să iasă ceva deosebit", spunea mama.

Deasupra casei în care s-a născut se povârnea peretele golaș al dealului; dar nu prea era înalt. Molifiți și mesteceni priveau spre vale, iar un cireș sălbatic își scutura florile pe acoperiș.

Sus, pe acest acoperiș, se zbenguia un ieduț. Era al lui Oyvind. Trebuia să pască numai acolo ca să nu se rățăce ască; iar Oyvind îi aducea frunze și iarbă.

Dar iată că într-o bună zi ieduțul sări pe coasta dealului și începu să se cațare sus, tot mai sus, acolo unde nu fusese niciodată.

Când, către seară, Oyvind ieși afară, ia iedul de unde nu-i! Numaidecât se gândi la vulpe. Îl trecură fiori la gândul acesta. Privi împrejur și ascultă.

— Mec-mec-mec, ieduțele!

— Meee! strigă iedul de sus de pe deal, cu capul într-o parte, privind în jos...

Lângă ied ședea în genunchi o fetiță...

— Al tău e iedul? întrebă ea.

Oyvind deschise gura, holbă ochii și-și vârî mâinile în buzunarele pantalonilor.

— Dar tu cine ești? întrebă el.

— Sunt Margit, mititica, fetița mamei și păpușica tatii, spiridușul casei și nepoțica lui Ole Nordistuen de la curtea din luncă. La toamnă împlinesc patru ani, două zile după „noptile geroase”, da!

— Așadar tu ești! zise băiatul și trase aer în piept, căci, tot timpul cât vorbise fata, nu îndrăznise să respire.

— Al tău e iedul? întrebă ea încă o dată.

— Daaa! răspunse el privind în sus.

— Tare-mi place... Nu mi-l dai mie?

— Nu. Asta nu se poate.

Fetița sta lungită în iarbă, dădea din picioare și privea în jos, spre Oyvind. În cele din urmă zise:

— Dar dacă-ți dau un colac făcut cu unt, îmi dai iedul?

Oyvind, copil de oameni nevoiași, mâncase o singură dată în viață colac făcut cu unt. Atunci când venise

bunicul. Pân-atunci nu mai mâncase ceva atât de bun. Se uită, deci, în sus, spre fată și zise:

— Mai întâi arată-mi-l!

Fata nu stătu mult pe gânduri și-i arătă colacul.

— Ține-11 zise și i-l aruncă.

— Au, s-a zdrobit, zise băiatul și adună atent fiecare fărâmiță, ducând-o la gură.

Era așa de bun colacul, încât gustă o bucată după alta și, fără să-și dea bine seama, îl mănca tot.

— Acum e al meu iedul! strigă fata.

Băiatului îi rămase bucătura în gât. Fata râdea; iar iedul cu pieptul său alb și cu blănița neagră castanie sta alături și privea în jos cu capul într-o parte.

— Nu mi-l mai lași olecuță? se rugă băiatul și numai se zbătea în piept.

Fata însă râse și mai tare și se sculă repede.

— Nu. E al meu, zise, și luă cu ambele brațe iedul de după gât.

Apoi își desfăcu legătura de la ciorap și o înfășură de gâtul animalului. Oyvind sta și se uita cum încerca fata să-l ducă, târându-l; dar iedul nu voia și tot întindea gâtul privindu-l.

— Meee! strigă.

Fata îi puse o mână pe gât, cu cealaltă trase de legătură și, mângâindu-l, zise:

— Haide, ieduțele, că te bag în odăiță și o să mănânci din strachina mămişii și din șorțul meu 1

Și începu să cânte:

„Vino, ied, lângă băiat! Vițeluș mic și tărcat, Vin la vacă! Veniți, mițe, Cu mici, albe picioruțe 1 Bobocei din păpurîș, Să veniți târâș-grăpiș! Veniți, pușori de aur, De sub frunzele de laur 1 Și voi, hidubași moțați, Toți aici vă adunați! Să veniți voioși la soare, Căci la umbră e răcoare!

1 Vara focu-o să-și îngroape;

De chemi toamna, e pe-aproape”.

11*

137

Băiatul sta locului uluit. Se jucase cu ieduțul de cu

iarnă, când l-a fătat capra, și nu se gândise vreodată că va trebui să-l dea. Și iată că l-a dat pe negândite și n-are să-l mai vadă niciodată.

Mama venea cântând încetișor de la țărmul mării unde spălase ciuberele de lemn. Văzându-și băiatul stând jos, în iarbă, cu picioarele încrucișate și plângiind, se apropie de el.

— De ce plângi?

— Ah, iedul, iedul!

— Ei, untle-i iedul? îl întrebă și se uită spre acoperiș.

— Nu seiai întoarce, suspină băiatul.

— Dar ce s-a întâmplat, copile?

Băiatul se codi.

— L-a luat vulpea?

— Ah, mai bine l-ar fi luat vulpea!

— Ce spui? Nu ești în toate mințile? zise mama. Ce s-a întâmplat cu iedul?

— Ah! l-am vândut... pe un colac!

Abia acum, când rosti aceste cuvinte, își dădu cu adevărat seama ce înseamnă a dai iedul pe un colac. Până acum nici nu se gândist bine la fapta lui.

Mama îi zise:

— Ia spune-mi, ce-o să creadă iedul despre tine că te-ai îndurat să-l vinzi?

Dar și Oyvind se gândea la asta și acum vedea el bine că nu va mai avea nicio zi senină pe lumea asta - „și nici în cer”, își zise.

Era atât de amărât încât se hotărî să nu mai facă nicio șotie, să nu mai taie firul de la furca de tors, sau să dea drumul oilor, sau să se ducă singur la gârlă.

Gândind așa, adormi și visă că iedul s-a dus la rai. Acolo era bunul Dumnezeu cu barba lungă, așa cum îl văzuse în cartea de rugăciuni; iar iedul ciugulea frunze dintr-un tufiș scânteietor. Oyvind era pe acoperiș și sentindea să ajungă și el la cer, dar nu putea.

Deodată simți ceva umed la ureche și sări în sus.

— Meee! strigă iedul, care, iată-l, se întorsese!

1Ia uită-te! Te-ai întors?

Se ridică, apucând iedul de picioarele de dinainte, și jucă cu el de parcă i-ar fi fost un frățior. Îl trase de bărbuță și tocmai când vru să se ducă să-l arate mamei, auzi un zgomot. Se întoarse și zări fetița lângă el, stând jos pe pajiște.

Abia acum pricepu și dădu drumul iedului: i

— Ai venit cu el aici?

Fata sta jos și smulgea iarba cu mâinile amândouă.

— N-am voie să-l păstrez, zise. Bunicul așteaptă acolo, sus.

Și cum sta băiatul nemișcat, privind-o, auzi o voce aspră:

— Ei, nu vii odată?

Acum fata știa ce are de făcut: se sculă, se duse spre Oyvind, apucă mâna băiatului cu mâna ei mică, plină cu pământ, privi într-o parte și zise:

— Să nu fii supărat!

Dar cu vorbele acestea i se mistui tot curajul: se aruncă asupra iedului și începu să plângă.

— Din partea mea poți să iei iedul! zise Oyvind și privi și el într-o parte.

— Dar grăbește-te odată! strigă bunicul de pe culme”.

Margit se ridică și urcă dealul alene.

— Ți-ai uitat legătura de la ciorap! îi strigă Oyvind.

Fata se întoarse, privind întâi legătura și apoi pe băiat. În cele din urmă se hotărî și zise cu vocea sugrumată:

— IPoți s-o oprești!”

Băiatul alergă după ea și îi dădu mâna, zicând: - îți mulțumesc!

— Ah, pentru nimic! răspunse fata suspinând adânc și plecă.

Oyvind se trânti iar în iarbă. Iedul păștea alături, dar băiatul nu se mai bucura de el ca mai înainte.

Capitolul”.

Legară iedul lângă casă; Oyvind, însă, privea în sus, spre deal. Mama ieși din casă și se așeză lângă el, căci

băiatul dorea să asculte basme din timpuri străvechi. Jocul cu iedul nu-l mai mulțumea.

Și astfel află el că odinioară puteau și lucrurile să grăiască: dealul vorbea cu pârâul, pârâul cu râul, râul cu marea și marea cu cerul. Atunci întreba: „Dar cerul nu vorbește cu nimeni?” Cum de nu! Cerul vorbea cu norii, aceștia cu arborii, arborii eu iarba, iarba cu muștele, muștele cu animalele, animalele cu copiii, copiii cu oamenii mari. Și așa mergea mai departe până ce se închidea cercul și nu mai știai bine cine a început.

Oyvind privea acum mai atent dealurile, și copacii, și marea, și cerul. Părea că nu le văzuse niciodată așa cum trebuie.

Mâța ieși din casă și se întinse la soare pe lespezi.

— Dar mâța ce spune? întrebă copilul, arătându-i-o mamei.

Ea începu să cânte:

„Soarele câmpia o cuprinde; Mâța peste lespezi se întinde. Zice: «Am mâncat doi șoricei și smântână din bucătărie, Patru pești micuți, clar rotofei, De pe masă, dintr-o farfurie... Sunt sătulă-acum ca niciodată, Fără vlagă. De-aia stau culcată.»”.

Dar iată și cocoșul cu găinile!

— Dar cocoșul ce spune, mamă? întrebă Oyvind, bătând din palme.

Mama intonă alt cântec:

„Cloșca strigă puii, cloncănește; Pe-un picior cocoșul se-odihnește. Iată ce spune cocoșul: «Vine gășca. Uite-o cum mai vine! Calcă mândră, cum i se cuvine, Dar nu știe plecăciuni să facă; Mintea ei, pesemne, e săracă. Cas! Cas l Cas! Găinilor, acasă / Seara din pădure-acum se lasă!»”.

Două păsărele ședeau sus pe coama casei și cântau.

— Dar păsărelele ce cântă? întrebă Oyvind râzând.

* „Frumoasă este viața, n-am ce spuns; N-am grijă de nimic. Ce zile bune!”

Și copilul află astfel tot ce grăiesc toate făpturile, până și furnica din mușchi și viermele care roade scoarța bătrână a copacilor.

În vara aceea măma l-a deprins și cu cititul. Cărți avea el de multă vreme și adesea se gândea cum ar fi când ar începe și ele să vorbească. Atunci literele se prefăcură deodată în animale, în păsări și în tot felul de lighioane; dar nu după multă vreme începură să meargă două câte două. Litera *a* s-a oprit să se odihnească sub un copac. Copacul se numea *b*. Apoi a venit *e* și acesta făcu la fel. După ce se adunară însă trei-patru, parcă nu se mai înțelegeau. Nu mai mergea. Și cu cât Oyvind învăța mai departe, cu atât mai mult uita ce înseamnă fiecare. Pe *a* fi ținea cel mai bine minte; *a* îi plăcea cel mai mult, căci era un mieluşel negru, prietenos cu toate celelalte litere. Dar curând uită și de *a*, căci în carte nu mai erau basme, ci numai "probleme.

Dar iată că într-o bună zi intră mama și-i zise:

— Măine începe școala. Ai să mergi cu mine!

Oyvind auzise că școala e locul unde se joacă mulți băieți și el n-avea nimic împotriva acestui lucru. Chiar dorea mult să se ducă. Fusesedesea prin curtea acelei clădiri, dar niciodată când erau și școlarii acolo. Acum urca mai repede ca mamă-sa colina. Abia aștepta să ajună. Când se apropiară, îi răsună în urechi un zumzet înfricoșător, ca la moară, și o întrebă îndată pe mamă-sa:

— Ce să fie acolo?

— Citesc copiii, răspunse ea.

Și acest lucru îl bucură, căci tot așa de tare citea și el când abia cunoștea buchile.

Când intră, văzu atâția copii stând în jurul unei mese că, hotărât, nici în biserică n-ar fi încăput mai mulți. Alții sedeau la perete, pe coșurile lor cu mâncarea de-acasă, iar cete mai mici erau adunate în jurul tablei. Dascălul, om hai rin cu părul argintiu, sedea pe un scăunel la sobă și-și umplea pipa cu tutun.

Când Oyvind intră cu mama lui, toți se uitară la dânșii, iar zumzetul încetă, ca și când s-ar fi pus stăvilarul la moară. Toate privirile îi pironirăpe cei care intraseră. Mama dădu binețe învățătorului și acesta îi răspunse.

— Vă aduc un băiețaș care ar vrea să învețe să

citească, zise ea.

— Cum se numește piciul? întrebă dascălul scormonind în punga din piele după tutun.

— Oyvind, zise mama. Cunoaște buchile și poate socoti.

— Ia te uită! se miră învățătorul. Ia vino-ncoace, băăăiorule!

Oyvind se duse spre dânsul. Învățătorul îl luă pe genunchi și-i scoase șapca.

— Drăguț băiețuș! zise și-l mângâie pe cap. Oyvind îl privi în ochi și râse.

— Râzi poate de mine? zise învățătorul, încruntând sprâncenele.

— Da, desigur, zise Oyvind, izbucnind în hohote. A trebuit să râdă și dascălul, râse și mama și când copiii au văzut că au și ei voie, au râs cu toții., Astfel fu primit Oyvind în școală. Când căută loc să se așeze, toți îl chemară lângă ei. Oyvind însă se codi mult, uitându-se în jur. Toți șușoteau și îl arătau cu degetul.

El se tot sucea cu șapca în mână și cu cartea sub braț.

— Ei, nu ți-ai găsit un loc? întrebă dascălul, care mai meșterea încă la pipa lui.

Când băiatul dădu să se întoarcă spre învățător.

O zări deodată pe Margit, stând pe un coș vopsit în roșu, chiar lângă sobă. Era chiar Margit cea cu multe nume care acum își ascundea fața în mâini și-l privea printre degete.

1 - Aici vreau să stau, zise Oyvind.

Își luă un coș și se așeză lângă ea.

Acum fata ridică ușor un braț și-l privi pe sub oot. Atunci își acoperi și el fața cu ambele mâini și-o privi la fel, pe sub cot.

Și astfel se tachinară până ce fata râse. Râse și el și râseră toți copiii. Atunci izbucni o voce teribilă, care însă se domolea tot mai mult, pe măsură ce vorbea:

— Liniște, hoardă sălbatică, moșicilor, pierde-vară! Liniate! Fiți cuminți, purceilor-de-zahăr 1

Era dascălul care avea obiceiul să se înfurie lesne, dar să se și domolească, înainte de a sfârși dojana.

Se făcu deodată liniște, apoi începură iar moxiștile: fiecare citea tare, a riii cu glasul limpede și cristalin, alții cu voci mai răgușite, care de care mai tare ca să înăbușe pe ceilalți. Din când în când chiuia câte unul. Oyvind nu se distrase niciodată atât de bine.

— Așa e aici întotdeauna? șopti el către Margit.

— Totdeauna, răspuse ea.

Apoi dascălul i-a scos la lecție ca să citească. După ce a mai ascultat un copil, au fost în sfârșit lăsați în pace; s-au așezat la locurile lor și n-au mai avut nimic de făcut.

— Acum am și eu un ieduț, zise Margit.

— Zău?

— Da, dar nu-i așa de frumos ca al tău.

— De ce n-ai mai venit pe deal?

— Bunicul se teme să nu cad.

— Că doar nu-i atât de înalt...

— Dacă bunicul nu vrea...

— Mama știe atâtea cântece... zise el.

— Și bunicul știe. Crede-mă!

— Da, dar nu de cele pe care le știe marna.

— Bunicul știe unul despre dans. Să ți-l spun?

— Da. Spune-mi-l, te rog...

— Annei, vino mai aproape, că ne vede învățătorul.

Oyvind se apropie, și ea îi recită câteva strofe, de patru-cinci ctri, până le învătă pe dinafară. Aceasta a fost prima învățătură pe care a căpătat-o la școală:

„«Joc.» rostește scripca Scirfiind din coarde; Iar țăranul, grosul...; Umflându-se-n pene.

1. Strigă și el «Ha!»

«Holla!» zice Ola și-l doboară iute. Cum au râs de asta - Fetele sprintare!

«Hopp!» rostește Erik. De tavan s-agață și trosnesc pereții-n Cele patru colțuri. «Stai!» îi strigă Elling, >j și mi-l ia de guler.

11 arunc-afară: «Zbenguie-te-aicea pe 4 «Hei! strigă Rasmus.

Vino cu gurița, Randi, tu, grăsuța! Repede! Fii gata!» «EU, răspunde liandi. Și îi dă o palmă. El își freacă-obrazul. «Iată, c-am venit!»”.

— Sculați, copii! strigă învățătorul. Azi fiind prima zi de școală, văduceți mai devreme acasă; dar mai întâi să spunem rugăciunea și să o întăm!

Să fi văzut atunci ce hărmălaie s-a iscat! Copiii săreau din bănci, se alungau și strigau.

— Liniște, vagabonzilor, ticăloșilor, bandiților! Liniște! Și acum pașiți încet, copilași! zise dascălul și copiii se rânduiau în liniște.

Se așază în fața lor și rosti o scurtă rugăciune. Apoi căutară. Învățătorul dădu tonul cu vocea-i puternică de bas. Toți copiii, cu inimile împreunate, cântară împreună cu el.

Oyvind stătea cu Margit, aproape de ușă și priveau. Țineau și ei inimile împreunate, dar nu cântau.

Așa a fost prima zi de școală.

Capitolul III

Oyvind crescuse și se făcu flăcău zdravăn. La școală era mereu în frunte și acasă era înțelept la tot ce-l puneau. Asta se explică prin faptul că-și iubea acasă mama, și la școală dascălul. Pe tatăl său îl vedea rar de tot căci pleca mereu fie la pescuit, fie la moară, unde măcina jumătate din sat.

Cea mai puternică impresie pe care a avut-o în anii din urmă a fost povestea învățătorului său pe care i-a spus-o mama într-o seară, stând amândoi la gura sobei. Această poveste i se strecură în toate cărțile, se agăță de orice vorbă pe care o rostea dascălul și plutea în clasă când era liniște deplină. Ea îl făcea să fie ascultător și modest și oarecum îl ajuta să înțeleagă mai ușor tot ce învăța. Să v-o spun și dumneavoastră!

Învățătorul se numea Baard și avea un frate cu numele de Anders. Se iubeau mult. S-au dus împreună la armată, au locuit împreună în oraș, au făcut împreună războiul în care amândoi au fost avansați caporali, și toată vremea au făcut parte din aceeași companie.

Când s-au întors din război, toți spuneau că sunt doi flăcăi falnici. Tatăl lor muri, lăsând multă avere care cu greu se putea împărți. De aceea se înțelesesă să nu se dezbine din cauza aceasta, ci mai bine să vândă totul la licitație și cu banii căpătați să-și cumpere fiecare ce-i dorește inima. Cum au zis au și făcut.

Numai că tatăl lăsase și un ceas mare de aur, renumit până departe, căci era singurul ceas de aur prin meleagurile acelea, și când licitația ajunsese la el, mulți bogătași voră să-l aibă; dar, când frații începură, și ei să liciteze, ceilalți se retraseră.

Baard, ca frate mai mare, aștepta ca Anders să-i lase lui ceasornicul, iar Anders aștepta același lucru de la Baard. Fiecare licita ca să-l pună pe celălalt la încercare și de aceea de câte ori ofereau se priveau în față. Când licitația ajunsese la douăzeci de taleri, Baard sac Gfi că fratele său nu procedează frumos și oferi treizgci de taleri. Văzând însă că Anders tot nu cedează, își zise în sinea lui că a uitat probabil cât de bun a „fost cu el; în afară de asta, el era fratele mai mare, așa că oferi mai mult.

Nici Anders nu s-a lăsat mai prejos. Atunci Baard oferi dintr-odată patruzeci de taleri și nu-l mai privi pe frate-său în ochi. În camera de licitație se făcu liniște; se auzea numai vocea adjudecătorului care striga prețul. Anders se gândea: „Dacă Baard poate oferi patruzeci de taleri, atunci pot și eu, și dacă nu-mi lasă de bunăvoie ceasornicul, apoi am să i-l iau eu”. Deci supralicită. Acest lucru i se păru lui Baard ca cea mai mare ocară ce i se întâmplase vreodată. Oferi cu vocea foarte înceată cincizeci de taleri.

Oamenii se făcuseră roată în jurul lor și Anders se gândi că nu-i frumos din partea lui Baard să-și bată astfel joc de el în fața tuturor; și oferi mai mult.

Atunci Baard strigă răsând:

— Pun la bătaie o sută de taleri și dragostea mea de frate!

Zise, se întoarse și ieși. După o bucată de vreme veni cineva după el, tocmai când înșeaua calul pe care îl

cumpărase de curând.

— Capeți ceasornicul, zise omul. Anders a renunțat.

Când Baard auzi aceasta, simți că-l străbate >ceva ca o muștrare de cuget. Se gândea acum la frate-său, nu la ceasornic.

Pusese șaua, dar nu-și mai putea lua mâna de pe spatele calului, nu știa dacă să încalece sau nu.

Oamenii începură să iasă. Anders, care era printre ei, când îl zări pe Baard stând lângă calul înșăuat, neștiind ce gânduri îl frământă în clipa aceea, îi strigă:

— Îți mulțumesc pentru ceasornic, Baard! Să știi însă că n-are să-ți arate niciodată ora în care fratele tău se va întâlni cu tine.

— Și nici ora în care am să mă întorc în curtea aceasta, răspunse Baard, palid la față, săltându-se pe cal.

Niciunul dintre ei n-a mai călcat pragul casei în care au trăit împreună cu părintele lor.

Curând după întâmplarea aceasta, Anders s-a căsătorit cu o văduvă, care avea o căsuță. Pe Baard nu l-a poftit la nuntă; iar Baard n-a venit nici la biserică.

În primul an de căsnicie, Anders a găsit singura vacă pe care o avea, moartă în partea de miazănoapte a casei, unde era legată, și nimeni nu s-a dumerit din ce cauză murise. Și alte nenorociri căzură apoi pe capul său, și bietul om da îndărăt ca racul. Cea mai mare năpastă, însă, fu aceea când în mijlocul iernii i-a ars șura cu tot ce era în ea, și de asemenea nimeni n-a știut de unde se iscase focul.

— Mi l-a pus unul care nu-mi vrea binele, a zis Anders, și în noaptea aceea a plâns.

Sărăcise și nu mai avea de fel poftă de lucru.

În seara următoare, iată că intră deodată la el în cameră Baard.

Anders, care era culcat în pat, sări ca ars:

— Ce cauți aici? l-a întrebat.

Apoi a tăcut și s-a uitat neclintit la fratele său.

Baard a ezitat o clipă înainte de a răspunde:

— Aș vrea să te ajut, Anders, nu-ți merge bine.

— Îmi merge așa cum îmi dorești, Baard. Pleacă, mai

bine, că nu știu dacă mă voi putea stăpâni!

— Te înșeli, Anders; îmi pare rău.

— Pleacă, Baard, sau e rău de noi amândoi!

Baard se dădu câțiva pași îndărăt. Zise apoi cu tremur în voce:

«(Dacă vrei, îți dau ceasornicul!

— Pleacă, Baard! strigă celălalt.

Și Baard n-a mai putut sta. A plecat.

Cu4Baard, însă, lucrurile stăteau astfel: când a auzit că-i merge rău fratelui său, i s-a muiat inima; dar mândria l-a oprit să facă ce ar fi vrut.

Simțise nevoia să se ducă la biserică și acolo luase hotărâri dintre cele mai bune, dar nu le adusese la îndeplinire.

Uneori se; apropiase de casa fratelui său dar, nu știu cum, tocmai atunci cineva ieșea pe ușă, sau vedea că are oaspeți, dacă nu îl zărea chiar pe el – în sfârșit, totdeauna se ivea o piedică. Într-o duminică, spre sfârșitul iernii, se dusesse iar la biserică. Anders era și el acolo. Baard observă că era palid și slab și că purta tot hainele de pe vremuri, acum roase și peticite. În timpul predicii își ridica ochii spre preot și Baard avu impresia că fața lui exprima acum blândețe și bunătate. Își aminti de copilăria lor, de bunătatea de pe atunci a fratelui său.

Baard luă în acea duminică sfânta cuminecătură și făgădui solemn Domnului să se împace cu fratele său, orice s-ar întâmpla. Această hotărâre îi umplu sufletul pe când ducea potirul la gură și, de îndată ce se ridică în picioare, vru să meargă de-a dreptul la fratele său și să se așeze lângă el, dar locul era ocupat și privirile lui Anders erau ațintite în jos. După predică, iar se ivi ceva oare-l împiedică: era multă lume, soția fratelui său mergea alături de el – și nici n-o cunoștea măcar. Cumpăni că e mai bine să se ducă acasă la el ca să poată vorbi în tihnă. Când se înseră, porni. Merse până la ușa camerei lui și ascultă. Își auzi rostit numele. Era vocea femeii.

— S-a împărțășit azi, zicea ea. De bună seamă că s-a gândit la tine.

— Aș, nu s-a gândit la mine, zise Anders. Numai la el se gândește.

Urmă un timp de tăcere. Cu toate că era o seară friguroasă, lui Baard îi ieșiră pe frunte broboane de sudoare. Femeia hodorogea cu oalele, focul trosnea în sobă și un copil scâncea. Anders îl legănă să adoarmă. De la o vreme femeia rosti:

— Cred că amândoi vă gândiți unul la altul, dar nu vreți s-o arătați.

— Să vorbim mai bine despre altceva, zise Anders.

După un răstimp, Anders s-a sculat și s-a apropiat de ușă. Baard a trebuit să se ascundă în șură; dar tocmai într-acolo se îndrepta și Anders ca să ia un braț de lemne. Baard sta într-un colț întunecat și-l vedea bine. Își dezbrăcase hainele jerpelite de sărbătoare și-și pusese uniforma pe care, ca și Baard, o adusese acasă din război. Făgăduise fratelui că n-o va purta, ci o va lăsa urmașilor ca amintire. La fel făgăduise și Baard să facă.

Uniforma lui Anders era acum peticită și jerpelită, iar trupul lui voinic și vânjos arăta în ea ca înfășurat în zdrențe. În acest timp, Baard auzea ticăitul ceasornicului său în buzunar.

Anders se îndreptă spre grămada de nuiiele, dar în loc să se aplece, să ia din ele, se opri și se rezemă de o stivă de lemne, privind către cerul limpede, luminat de stele. Suspina adânc și zise:

— Ah! da-da-da! O, Doamne-Doamne!

Toată-viața i-a sunat lui Baard în urechi suspinul acesta. A vrut atunci să iasă din ascunziș și să se îndrepte spre el, dar Anders a tușit o tuse seacă, îngrozitoare. Aceasta a fost de ajuns ca să-l oprească locului. Anders și-a luat brațul de vreascuri și a trecut atât de aproape de Baard, încât nuiielele l-au lovit în față.

Vre6 zece minute a stat Baard în același loc și cine știe când ar fi plecat, de nu l-ar fi zgâlțâit frigurile datorită emoției mari prin care trecuse. Tremura ca varga. Atunci a ieșit. A recunoscut cinstit că e prea laș ca să intre în casă și a făurit alt plan. Într-un colț era o găleată cu cenușă.

Baard alegea câțiva tăciuni, căută o surcea, intră în șură, închise ușa și aprinse surcica. La lumina ei căută cuiul de care Anders își atârna felinarul când se ducea dis-de-dimineată la împlătit. Beard își scoase ceasul de aur, îl atarnă în cui, stinse așchia și ieși. Își simțea acum inima atât de ușoară, încât alergă prin zăpadă ca un flăcău.

A doua zi auzi că șura a ars peste noapte. Se poate să fi căzut scânteii din surcea cu care făcuse lumină când atârnase ceasornicul.

Acest lucru l-a zguduit atât de mult, încât a zăcut toată ziua ca un om bolnav. Și-a luat cartea de rugăciuni și a început să cânte. Cei din casă nu știau ce să mai creadă. Seara a ieșit. Era lună plină. Se îndreptă spre curtea fratelui, răscoli resturile focului și găsi un boț de aur topit: ceasornicul.

Cu acest aur în mână s-a dus în aceeași seară la fratele său voind să-l roage să se împace și să lămurească totul. Am povestit însă cum i-a mets.

O fetiță îl văzuse scormonind în resturile incendiului; câțiva flăcăi, care se duceau la petrecere, îl văzuseră duminică seara îndreptându-se spre curtea frățâne-său; cei care locuiau cu el în casă povestiră ce ciudat se purtase luni de dimineată și, pentru că toată lumea cunoștea dușmănia dintre frați, făcură un denunț. Urmară cercetări judiciare.

Nimeni nu putea dovedi ceva precis; dar bănuiala rămase. Acum mai puțin ca oricând se putea apropia de fratele său.

Anders s-a gândit numaidecât la Beard, când a ars șura; dar n-a spus nimănui.

Când l-a văzut venind în seara următoare, palid și desfigurat, l-a fulgerat gândul: „Da, se căiește; dar o astfel de purtare față de un frate e de neiertat”. Apoi a auzit de la oameni că unii îl văzuseră în seara incendiului venind spre el și, cu toate că la instrucție nu s-a putut stabili nimic precis, era într-un tot convins că Beard era făptașul.

Se întâlneau la judecător, Beard în hainele lui bune, Anders în cele peticite.

Când intră, Baard se uită la Anders cu o privire atât de imploratoare, încât acesta se cutremură. „Vrea să nu-l denunț”, gândi Anders și, când judecătorul l-a întrebat dacă-l socotește pe frate-său în stare de o astfel de faptă, a răspuns tare și hotărât:

— Nu!

Din ziua aceea Anders a prins darul beției și, firește, i-a mers rău de tot. Și mai rău însă îi mergea lui Baard, deși nu bea; suferea însă așa. de mult, încât nu mai era de recunoscut.

Într-o seară, târziu, a intrat în cămăruța închiriată de Baard o femeie sărăcăcios îmbrăcată și l-a rugat să meargă cu ea. O recunoscuse: era soția fratelui său. Baard ghici imediat de ce venise. Păli, se îmbracă tremurând și plecă cu ea fără să rostească un cuvânt. O lumină slabă se zări la fereastra camerei lui Anders, clipi o clipă și dispăru. Se îndreptară către acea scăpărare de lumină, căci prin zăpadă nu era pârție.

Când Baard intră în tindă, îl izbi un miros ciudat. I se făcu rău. Intrară. Un copil mic, negru la față, care ședea lângă plită și ronțaia cărbuni, ridică spre ei privirea și râse arătându-și dințișorii albi; era copilul fratelui său. Anders, însă, zăcea în pat, acoperit ții tot felul de boarfe. Era slab, avea fruntea mare, albă, ochii înfundați în cap și-l privea țință.

Lui Baard îi tremurau genunchii. Se așeză pe pat, la picioare, și izbucni într-un plâns neostoit. Bolnavul îi privea neclintit și tăcea. În cele din urmă o rugă pe femeie să iasă; Baard, însă, îi făcu semn că poate să rămână - apoi frații își ușurară sufletele.

Vorbiră despre toate, din ziua când avusese loc licitația ceasornicului și până în clipa aceea. La urmă, Baard scoase boțul de aur, pe care îl purta mereu la el, și frații văzură amândoi că în toți anii care se scurseseră nnu au avut nicio zi fericită.

Anders nu vorbi mult; era și prea slab ca s-o facă; iar Baard șezu la patul lui frățâne-său, câtă vreme acesta zăcu bolnav.

— Acum m-am făcut sănătos, zise Anders într-o dimineată, când s-a trezit.

— Să trăim de azi încolo multă vreme așa ca mai înainte, frățioare, și să nu ne mai despărțim!

În ziua aceea însă muri.

Baard a luat-o pe femeie, cu copil cu tot, la el, unde a dus-o bine toată viața.

Tot ce-au vorbit frații între ei, la patul bolnavului, a străbătut prin pereți și prin noapte și toată lumea din sat a aflat, iar Baard a câștigat mult respect în inimile tuturor. Toți îl salutau ca pe orna oare a suferit greu și care apoi a avut mare noroc, sau ca pe unul care a lipsit foarte multă vreme din sat.

În această atmosferă prietenoasă Baard s-a refăcut sufletește; a devenit evlavios și, deoarece dorea să înfăptuiască ceva în viață - cum spunea - fostul caporal s-a făcut învățător.

Sentimentul cel mai de seamă pe care îl insufla copiilor era iubirea. Și dorea să fie iubit de copii ca un bun camarad, ca un tată.

Aceasta era povestea bătrânului dascăl și prinsese rădăcini în inima lui Oyvind, încât devenise religia și factorul important în educația sa.

Învățătorul crescuse în ochii lui, luând proporțiile unei ființe supraomenești; deși trăia printre ei, copiii, era atât de prietenos și bombănea într-una cu atâta blândețe. Nici nu putea fi vorba să nu-și facă temele, să nu-și învețe lecțiile, iar când dascălul îi surâdea sau îl mângâia pe cap fiindcă știuse lecția, toată ziua era vesel și își simțea inima caldă.

Cea mai puternică impresie făcea însă asupra copiilor mica cuvântare pe care dascălul o ținea înainte de cântare, cel puțin o dată pe săptămână. Le citea atunci câteva strofe în care era vorba despre iubirea de aproape.

Când citea primul vers, îi tremura vocea, deși îl repeta mereu de treizeci de ani. Iată-l:

„Iubește-ți aproapele, că-i creștinește; Nu-i pune călcâiul pe piept și-l zdrobește Chiar dacă trântit e-n

țărână! Căci tot ce trăiește supus e iubirii, Ea - i oaza vieții și a fericirii... Te lasă condus de-a ei mină!"

Când cântecul se sfârșea, mai zăbovea o clipă în tăcere; apoi se uita la copii și clipea des din ochi:

— Înainte, pușlamalelor, mergeți frumos acasă și nu faceți gălăgie! Fiți copii ouminți, ca să nu aud decât lucruri frumoase despre voi, viezurilor!

Când însă copiii făceau larmă mare la strânsul cărților și al coșurilor cu mâncare, vocea-i puternică răsuna prin zgomot:

— Veniți mâine, cum se crapă de ziuă, altfel aveți de-a face cu mine! Veniți la timp, copilașilor, să fim silitori la treabă!

«Capitolul IV.

N-avem multe de povestit despre viața lui Oyvindi până la anul de dinaintea confirmării sale. Dimineața învăța, în timpul zilei lucra, și seara se juca. Și, pentru că avea o fire veselă, copiii din vecini trăgeau la el, în timpul liber. De la casa lui părintească pornea un derdeluș abrupt până la golful mării, mărginit de o parte de botul de deal amintit mai înainte, iar de cealaltă parte de pădure. Acolo se aduna toată copilăria satului, în serile frumoase și duminicile, la săniuș. Oyvind, mai ales, era maestru în asta. Avea două sănii, una numită „trăpașul ager”, cealaltă - „zgârietorul”. Pe cea de a doua o împrumuta copiilor, pe „trăpaș”, însă, îl conducea singur, ținând-o în brațe pe Margit.

Când Oyvind se trezea dimineața, prima lui grijă era să se ducă la fereastră să vadă dacă nu e moină. Dacă plutea ceața cenușie peste stufărișul de dincolo de golf, sau dacă auzea picurând streșinile, era trist și se îmbrăca alene, ca și când ziua aceea n-ar mai fi fost bună la nimic. Dacă auzea însă scârțâind zăpada și vedea că sticlește cerul, și dacă mai era și duminică, zi în care putea să-și îmbrace hainele bune și n-avea altă treabă decât să-și facă dimineața lecțiile și să meargă la biserică - rămânându-i toată după-amiaza și seara libere - ehei! cum mai sărea din pat, se îmbrăca într-o clipită și îmbrăca, te miri ce, la

repezeală!

Îndată ce venea după-amiaza și apărea primul băiat pe schiuri, învârtind bastonul deasupra capului și chiuind de răsună zarea, după care altul cu sania și apoi altul și altul, Oyvind se năpustea din casă cu „trăpașul” lui, lua cu asalt coasta și se oprea lângă cei sosiți mai pe unnă, scoțând un chiot lung, răsunător, care se izbea de golf, din deal în deal, și se stingea hăt-departe.

O căuta din ochi pe Margit, dar când o știa acolo nu se prea sinchisea de dânsa.

Iată că veni și Crăciunul, când băiatul și fata intrau în al șaptesprezecelea an de viață și urmau să fie confirmați în primăvară. În ziua a patra de Crăciun avea să aibă loc, la curtea din luncă, la bunicii lui Margit – căci ei o crescuseră – o mare serbare. De trei ani i-o făgăduiseră și acum, în sfârșit, trebuiau să-și împlinească făgăduiala. Oyvind a fost și el poftit.

Seara era întunecoasă și gerul se muiase. Nu se vedeau stelele. Părea că a doua zi va ploua. Un vânt molatic trecea peste omătul de pe câmp care fusese spulberat și se adunase pe alocuri în grămezi mari. Unde nu dispărea cu totul sub troiene, drumul acoperit cu gheață scânteia vânat între omăt și câmpul dezgolit, întinzându-se în dungi lucioase cât vedeai cu ochii.

Pe povârnișul dealului căzuseră avalanșe. Făgașul lor era întunecat și gol, doar zăpada care se întindea de o parte și de alta licărea luminoasă.

Ici și colo bancuri de nisip, pe jumătate dezgolate, și mlaștini înconjurau dealurile. Gospodăriile erau adunate pâlcuri, în mijlocul câmpului. În întunecimea serii de iarnă, păreau bulgări negri din care țâșnea lumina peste câmp când dintr-o fereastră, când dintr-alta. După lumină se vedea că în casă e forfotă.

Tot tineretul cu mare, cu mic, se îndrepta, de pretutindeni, spre curtea bunicilor. Foarte puțini veneau pe drum. Dar și aceștia, de îndată ce se apropiau de curte, se împrăștiau care încotro. Unul se tupila după grajdul vacilor, altul sub șopronul cu bucate, alții se fugăreau în

jurul hambarului și urlau ca vulpile; iar alții răspundeau de departe mieunând ca pisicile. Unul barem, pitit după cuptorul din curte, începu să latre răgușit, ca un câine rău, până se porni împotriva lui o vânătoare în regulă.

Fetele veneau cete-cete, însoțite de flăcăiandri care se tot băteau pe drum, voind prin aceasta să pară mai vârstnici decât erau. Când o ceată de fete intra în curte și le ieșea înaintea vreun flăcău, se risipeau toate cât ai clipi și se ascundeau în pridvorul casei sau în grădină, de unde erau scoase apoi una elte una și trase în odaie. Câteva erau așa de nătângi, încât trebuia să vină Margit și să le poftescă înăuntru. Mai era și elte una care nu fusese poftită și care nu voia să intre în ruptul capului; spunea că venise doar să vadă și ea puțin serbarea, dar până la urmă tot primea să danseze măcar *un* dans. Pe cei care îi simpatiza, Margit îi poftea într-o odaie mică, unde bunicul sta și fuma, iar bunica trebuia neobosită. Acolo musafirul era bine primit și ospătat. Oyvind nu fu poftit în odăiță și acest lucru i se păru cam ciudat.

Muzicantul cel mai de seamă din ținut nu putea veni decât mai târziu; până atunci musafirii trebuiau să se mulțumească cu un bătrân țaran sărac, pe nume Grauknut. Acesta nu știa decât patru dansuri: două valsuri în doi timpi, un *hali mg* și un vals vechi așa-zis al lui Napoleon. Numai că în decursul vremii bătrânul transformase hallingul într-un dans scoțian – schimbându-i măsura – iar unul din valsurile în doi timpi devenise, prin același procedeu, polcă-mazurcă. Dar, oricum, el i-a dat drumul și dansul a început. Oyvind n-a îndrăznit să intre chiar de la început în casă, întrucât erau și oameni mai în vârstă acolo, dar băiețandrii se adunară laolaltă, începură să se îmboldească unii pe alții și să bea bere tare ca să-și facă puțin curaj. Atunci îndrăzni și Oyvind.

În cameră era cald, iar veselia și berea li se urcaseră la cap.

Margit dansa mereu, mai mult decât toate, de bună seamă pentru că serbarea o dădeau bunicii ei. De aceea o căută și Oyvind mereu din ochi, însă întotdeauna o vedea

dansând cu altul. Bucuros ar fi vrut și el să danseze odată cu ea, de aceea lăsa să treacă un dans, ca să poată, după ce s-o sfârși, să se ducă repede la ea, s-o invite. Când vru să-și împlinească însă dorința, un bărbat lualt, ars de soare, eu chica mare, îl dădu la o parte.

— Șterge-o, mucosmie! îi strigă și-i dădu un brânci, de era cât pe aci să cadă, cât era de lung, peste Margit.

Așa ceva nu i se mai întâmplase niciodată. Lumea, nu fusese decât binevoitoare cu el și nimeni nu-l numise „mucos” când dădea să se amestece și el în vreo treabă. Se roși foc, nu zise însă nimic și se retrase, ducându-se spre muzicantul așteptat care tocmai venise și își acorda vioara. Toată lumea se opri și aștepta primul ton al muzicantului „cel adevărat”. Dar acesta își tot acorda vioara și dmă mult până când, în fine, intonă un vals. Băieții chiui ră și-și învârtiră fetele. Oyvind o văzu pe Margit dansând cu bărbatul acela cu chica mare. Râdea peste umărul său și II Sclipeau dinții albi. Oyvind simți în piept, pentru întâia dată în viață, o durere înțepătoare, ciudată.

O privea tot mai des și, cu cât se uita mai mult la ea, cu atât i se părea că Margit e acum fată mare.

„Dar asta nu e cu puțință, își zicea, că doară se mai dă cu săniuța”.

Oricum, crescuse mult, și bărbatul păros o trase, după. fedans, pe genunchii lui; ea se desprinsese, dar se așeză tot lângă el.

Oyvind îl privi. Era bine îmbrăcat, cu un costum din stofă fină de lână, albastră, cămașă la fel, în carouri, cravată de mătase. Fața smeadă, ochii albaștri și îndrăzneți, gura surâzătoare, semeață. Era un om plăcut.

Oyvind îl cercetă îndeaproape și apoi se examinează pe sine. Avea pantaloni noi, căpătați de Crăciun – și cum se bucurase de acest dari Priviadu-i însă, băgă de seamă că sunt doar de aba cenușie; haina era din același material, dar veche și jerpelită, iar vesta, din stofă țesută în carouri, era și ea destul de purtată și avea doi nasturi de metal și unul negru.

Se uită în jur: puțini erau îmbrăcați așa sărăcăcios ca

el.

Margit purta rochie neagră din stofă fină, la piept avea o broșă și în mână ținea o batistă din mătase. Pe cap o bonetică de mătase neagră care era prinsă sub bărbie cu o panglică lată de atlas vărgat. Avea obrajii rumeni și râdea. Bărbatul vorbea mereu cu ea și râdea și el.

Muzica începu și dansul porni iarăși. Un coleg de școală veni și se așeză lângă el.

— De ce nu dansezi, Oyvind? îl întrebă prietenos.

— Ah, nu! zise Oyvind. N-am mutră de așa ceva...

— N-ai mutră? întrebă celălalt.

Dar, mai înainte de a mai putea spune ceva, Oyvind zise:

— Cine-i acela în haine albastre care dansează cu Margit?

— E Jon Hatlen. A fost la școala de agricultură și acum vrea să administreze el gospodăria.

În același timp Margit și Jon se așezară.

— Cine-i tânărul ăla cu părul blond care șade lângă muzicant și se holbează mereu la mine? întrebă Jon.

Margit râse și răspunse:

— E fiul pălmașului din Pladsen.

Oyvind știa foarte bine că e fiu de pălmaș, dar ca acum n-a simțit aceasta niciodată. I s-a părut deodată că e atât de mic, mai mic decât ceilalți și, ca să-i dea inimii curaj, încercă să se gândească la tot ce întâlnise până atunci îmbucurător în viață - de la săniuș până la diferitele vorbe bune ale oamenilor - și la ce a făcut mândria lui. Dar când se gândi la părinții săi care ședeau acasă și își închipuiau că el se distrează, abia își putu stăpâni lacrimile. Toți râdeau și glumeau în juru-i, scripea îi răsună în urechi și, la un moment dat, i se păru că ceva întunecat clocotește în el, dar atunci se gândi la școală, la colegi, la dascălul care-l mângâia și la preotul care, la ultimul examen, i-a dăruit o carte și i-a spus că e băiat silitor. Era atunci de față și tatăl său care a auzit aceste cuvinte și i-a zâmbit, dând din cap mulțumit.

„Fii cuminte, Oyvind”: i se păru că-l aude pe

învățător spunându-i și luându-l pe genunchi, ca atunci când era mic.

„O, Doamne, ce însemnătate au toate acestea? în fond, toți oamenii sunt buni, doar uneori se pare că nu ar fi. Și din tine, Oyvind, o să iasă un om de ispravă, așa cum e Jon Hatlen. Vei avea și haine frumoase și vei dansa cu Margit în sala luminată, cu sute de oameni împrejur, veți sta de vorbă și veți râde împreună. Veți fi mire și mireasă, iar pastorul și eu, de la cor, îți vom surâde. Vei avea o gospodărie mare eu douăzeci de vaci și cu trei cai... iar Margit va fi tot atât de drăguță și de bună ca și odinioară, la școală, și...”

Dansul se sfârșise. Oyvind o văzu pe Margit stând pe banca din fața lui și pe Jon alături, cu capul foarte aproape de al ei. Iar îi trecu prin piept o durere ascuțită, sfredelitoare și se surprinse zicându-și:

„Ah, < așa e, tare rău e de mine!...”

În aceeași clipă Margiț se sculă și veni de-a dreptul la el. Se aplecă și-i spuse:

— De ce stai așa și privești țintă? Nu-ți dai seama că bate la ochi? Ia o fată și dansează cu ea!

El nu răspunse – se uită numai în sus, spre Margit și... nu se putu stăpâni; ochii i se umplură de lacrimi.

Fata se îndreptă de spate și voi să plece, dar, văzându-i lacrimile, se opri. Se făcu roșie ca focul, se întoarse și porni să se așeze la locul ei; dar deodată se răzgândi și se așeză în altă parte. Jon se duse repede după ea.

Oyvind se ridică și se strecură printre oameni. Ieși afară, se așeză pe marginea pridvorului neștiind singur ce voia. Se sculă, dar se așeză iar. Acasă n-ar fi voit să se ducă, și mai puțin dorea să se reîntoarcă în sală. Îi era totuna...

Nu era în stare să-și lămurească ce se întâmplase de fapt. Nici nu mai voia să se gândească la asta, nici la viitor, căci nu era nimic la ce ar fi putut a Azai.

— Oare la ce mă gândeam? se întrebă, cu voce înceată, și, când își auzi propriul glas, gândi: „Așadar, mai

poți vorbi. Dar de răs poți râde?” Și încercă: da, mai putea să râdă – și începu să râdă tare, apoi tot mai tare, și dei>dată i se păru nespus de caraghios că ședea acolo și râdea așa – de propria-i umbră – și gândul acesta îl făcu să râdă și mai mult.

Hans însă, un coleg de școală, lângă care șezuse mai înainte, veni la el.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de ce râzi? îl întreabă și rămase locului.

Atunci Oyvind se opri din răs.

Hans sta și aștepta să vadă ce s-a întâmplat. Oyvind se ridică, privi cu băgare de seamă în juru-i și zise încet:

— Acum pot să-ți spun, Hans, pentru ce am fost totdeauna așa de vesel: pentru că n-am iubit pe nimeni cu adevărat. Din clipa în care iubești pe cineva însă, s-a dus veselia!

Și izbucni în plâns.

— Oyvind! șopti cineva în curte. Oyvind!

Se opri și ascultă. Ea trebuia să fie: fata la care se gândea.

— Da, răspunse el tot în șoaptă.

Își șterse iute lacrimile și ieși. Atunci silueta unei fete străbătu repede curtea.

— Ești acolo? întreabă ea.

— Da, răspunse el fără să se miște.

— Dar cu cine ești?

— E doar Hans.). N

Acesta dădu să plece, dar Oyvind îl rugă:

— Nu! Nu!

Fata se apropie încet de el. Era într-adevăr Margit.

— Ai dispărut așa, deodată! zise către Oyvind. El nu știa ce să-i răspundă. Atunci și ea fu stingherită și tustrei tăcură.

Hans se retrase încetișor. Cei doi stăteau acum față-n față, nu se priveau și nici nu se mișcau. În cele din urmă ea zise abia șoptit:

— Toată seara m-am ținut să-ți dau ce ți-am pregătit de Crăciun, Oyvind, dar n-am avut prilejul.

Scoase câteva mere, o prăjitură și o sticlă, iar când i le întinse spuse că sticluța o poate păstra.

Oyvind le primi, spuse:

— Mulțumesc! și-i dădu mâna.

M îmi ța ei era caldă. O lăsă repede, ca și când s-ar fi fript.

— Ai dansat mult astă-seară.

— Da, zise fata. Tu însă nu prea.

— Nu, eu nu, răspunse el.

— De ce?

— Ah!

— Oyvind!

— Da.

— De ce m-ai privit mereu așa?

— Ah... Margit i

— Da.

— De ce nu voiai să te privesc?

— Era doar atâta lume în sală!

— Ai dansat mult cu Jon astă-seară.

— Ah, da!

— Dansează bine.

— Găsești?

— Tu nu găsești?

— Ah, da!

— Nu știu cum se face, dar în seara asta nu pot suferi să dansezi cu el!

Și întoarse capul. Îl costase multă efort să rostească aceste cuvinte.

— Nu te înțeleg, Oyvind.

— Nici eu nu mă înțeleg. E o prostie* din parte-mi, dar... La revedere, Margit, mă duc.

Făcu un pas fără să întoarcă capul. Ea îi strigă:

— Nu-i adevărat ce ți s-a părut ție, Oyvind! El se opri.

— Că te-ai făcut domnișoară mare? Ba e adevărat!

Fata nu se aștepta la răspunsul acesta, de aceea tăcu.

În apropiere zări deodată lucind o pipă. Era bunicul care apăruse după colț și se apropia de ea. Bunicul se opri.

— Aici ești, Margit?

- Da.
- Cu cine vorbești?
- Cu Oyvind.
- Cu cine?
- Cu Oyvind Pladsen!

— Așaa! Cu fiul pălmașului din Pladsen... Intră numaidecât înoasă!

Capitolul V.

A doua zi dimineată Oyvind se sculă după un somn adânc și odihnitor. Visase minunat de frumos. Se făcea că Margit era pe deal și arunca în el cu frunze. El le prindea din zbor și i le arunca înapoi. Fâlfâiau în sus și-n jos în fel și chip de forme și culori. Soarele strălucea puternic și lumina dealul din vârf până la poale. Când s-a trezit, a căutat în juru-i să găsească ceea ce visase, dar deodată îi veni în minte seara din ajun și durerea aceea ascuțită și pătrunzătoare îi străbătu din nou pieptul.

„De asta n-am să mai scap niciodată”, se gândi el și se simți atât de abătut, ca și când i s-ar fi nimicit tot viitorul.

— Dar știi c-ai dormit! zise mama care ședea lângă patul lui și torcea. Acum scoală-te degrabă și-i mănâncă! Tata a și plecat la pădure să taie lemne.

Vocea ei parcă-i făcea bine. Când se sculă avu parcă mai mult curaj. Mama se gândea de bună seamă la anii ei de tinerețe, când dansa, căci îngâna un cântec, torcând, pe când Oyvind se îmbrăca și mânca. Se sculă apoi de la masă și se duse la fereastră. Iar îl coplesiră teama și tristețea. A trebuit să se reculeagă și să se gândească la lucru. Vremea se schimbase, aerul se răcise, astfel că în locul ploii, care amenința în ajun, cădea acum o ninsoare apoasă. Își puse jambierele, haina și mănușile, își luă rămas bun de la maică-sa și plecă cu securea pe umeri.

Fulgii de zăpadă mari, apoși, cădeau încet la pământ.

t. Urcă anevoie pârlia de săniuș, ca să o ia la stânga prin pădure. Niciodată, fie vară, fie iarnă, nu trecuse pe acolo fără să se gândească la ceva vesel sau la ceva frumos ce-și dorea. Acum drumul era anevoios, lipsit de viață.

Aluneca în omătul moale, iar genunchii îi erau țepeți, poate din cauza dansului din ajun, poate din cauza supărării.

Acum știa bine: se sfârșise cu săniușul în anul acela și poate... pentru totdeauna. Altceva își dorea în timp ce trecea printre copaci. Cerneau fulgii în tăcere. O găinușă speriată țipă și zbură ceva mai departe; încolo totul parcă aștepta un cuvânt care nu fusese spus niciodată.

Ce-și dorea nici el nu știa bine: n-ar fi vrut să stea, nici să plece în străini, n-ar fi vrut să petreacă, nici să muncească. Dorința lui se ridica sus în văzduh ca un cântec; încetul cu încetul, însă, căpătă consistență și-i apăru ca ceva precis: să fce confirmat de Paști și să iasă primul la examen. Îi bătea puternic inima la gândul acesta și, mai înainte de a fi auzit loviturile de secure ale tatălui său, această dorință puse stăpânire pe el ca nimic altceva până acum.

Tatăl său fu, ca de obicei, scurt la vorbă. Doborau amândoi copaci și așezau trunchiurile în stive. Din când în când se întâlneau. Deodată Oyvind zise trist:

— Mult trebuie să se chinuiască țăranul sărac!

— Ca oricare altul! zise tată-său și, scuipând în palme, apucă zdravăn coada securii.

După ce doborî copacul și-l târî la stivă, Oyvind continuă:

— Dacă ai fi țăran avut, n-ar trebui să tragi atâta!

— Ei, atunci aș avea alte necazuri! răspunse el și apucă trunchiul cu amândouă mâinile.

Mama le aduse prânzul în pădure și se așezară să mănânce. Femeia era foarte veselă, îngâna un cântec, bătând tactul cu piciorul.

— Ce vrei să te faci când vei fi mare, Oyvind? întrebă ea deodată.

— Copilul sărac n-are mult de ales, răspunse el.

— Învățătorul spune că ar trebui să te duci la seminar, zise ea.

— Și asta nu costă parale? întrebă Oyvind.

Plătește din fondul școlilor, răspunse tatăl cu

bucătura în gură.

— Dar ți-ar plăcea? îl întrebă mama.

— Aș vrea să învăț dar nu ca să mă fac învățător.

Tustrei tăcură un răstimp. Mama îngâna pentru ea un cântec și privea în gol, departe. Oyvind se sculă și se așează ceva mai încolo.

— N-avem nevoie să cerem din fondul școlilor, zise mama după ce Oyvind se îndepărtă.

Bărbatul o privi:

— Oameni săraci ca noi?

— Nu-mi place de loc, Tore, că te dai mereu drept sărac când de fapt nu este așa.

Și amândoi priviră furios spre băiat să vadă dacă nu cumva îi putea auzi. Apoi tatăl zise cam aspru femeii:

— Așa te pricepi, așa vorbești.

— Cred că nu astfel trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu că ne merge bine, zise, și fața ei deveni serioasă.

— I se poate mulțumi și fără bumbi de argint, zise tatăl.

— Da, dar nu se cădea să-l lăsăm pe Oyvind să se ducă la dans îmbrăcat așa cum s-a dus ieri.

— Oyvind e băiat de pălmaș.

— Asta nu înseamnă că nu trebuie să fie îmbrăcat cum se cuvine, dacă avem cu ce.

— Nu lipsește decât să strigi, ca să te audă!

— Nu aude, și apoi n-ar strica cu nimic să audă, spuse ea și-și privi soțul curajoasă, în timp ce el, cu fața posomorâtă, puse limba deoparte și-și scoase pipa.

— Ei, cu biata noastră gospodărie... zise el.

— Dar e caraghios să vorbești numai de gospodărie. De ce nu pomenști niciodată despre moară?

— Ah, și tu, cu moara ta! Te-o fi supărând că merge?

— Ba nu 1 Slavă Domnului 1 Numai de-ar merge ziua și noaptea!

— Acum stă dinainte de Crăciun!

— În zilele de Crăciun oamenii nu macină.

— Macină când e apă; dar de când s-a deschis moara

cea nouă din Nystrom, moara noastră merge tare prost.

— Dascălul a spus azi altfel, zise mama.

— Am să-mi las banii chivernisiți de cineva mai puțin limbut decât dascălul.

— Da, înainte de toate de cineva care să nu vorbească cu soția ta despre lucrurile astea, nu?

Tore nu răspunse. Își aprinse pipa și se rezemă de o grămadă de vreascuri. Ochii lui îi ocoleau pe ai femeii și ai fiului său. Și-i aținti asupra unui cuib de cioară care atârna, pe jumătate stricat, de o ramură de molift.

Oyvând ședea singur și-și închipuia viitorul său ca pe o suprafață întinsă și lucioasă de gheață, peste care trecea acum pentru prima dată eu iuteală de la un capăt la altul. Simțea bine că sărăcia-i puneă piedici la orice pas, dar tocmai de aceea ținta gândurilor lui era să o înlăture.

Această sărăcie îl despărțea pentru totdeauna de2 Margit: o și vedea logodnica lui Jon, dar cel puțin era hotărât să țină pas cu ei toată viața. N-are să se mai lase dat la o parte, ca în seara trecută, ci are să stea în umbră până ce va ajunge să fie cineva și nu se îndoia că va ajunge cu ajutorul Domnului și prin stăruința lui. Aceasta-i era dorința și credea neclintit în ea. Avea simțământul nelămurit că prin învățătură va reuși să-și atingă ținta. Care va fi această țintă nu era încă limpede. Avea să se mai gândească.

Seara copiii veniră în păr la săniuș, numai Oyvind lipsea. El ședea la gura sobei și învăța. Nu mai avea timp de joacă. Copiii îl așteptară multă vreme; până la urmă unora le pieri răbdarea și se duseră să-l cheme. Își lipiră nasurile de fereastră și-l strigară. Oyvind se făcu că nu aude. Tot mai mulți copii îl căutau, seară de seară; forfoteau mirați prin ogradă, el însă le întorcea spatele și citea și se străduia să priceapă cele citite. Mai târziu află că nici Margit nu mai venea la săniuș.

Oyvind învăță cu atâta râvnă încât și tatăl său găsi că întrece măsura. Deveni foarte tăcut iar fața, odinioară rotundă și senină, i se subție și deveni ascuțită. Privirea i se aspri. Rareori cânta, de jucat nu se mai juca; parcă

timpul nu-i mai ajungea pentru așa ceva. Când se simțea ispitit, o voce lăuntrică parcă în șoptea: „Mai târziu! mai târziu 1”.

Copiii săreau, chiuiiau și râdeau, ca și altă dată. Asta o bucată de timp. Când au văzut însă că nu-l pot ademeni să se joace cu ei nici prin bucuria lor gălăgioasă, nici prin strigăte la fereastră, încetară să mai vină, găsiră alte locuri de joacă, și derdelușul rămase pustiu.

Curând învățătorul băgă de seamă că Oyvind nu mai era cel de odinioară, cel care învăța pentru că așa trebuia, și se juca pentru că așa era firesc.

Sta adesea cu el de vorbă și-l cerceta vrând să-i pătrundă în suflet, dar nu izbuti să câștige încrederea băiatului așa de repede ca altă dată. Vorbi și cu părinții despre el și, în înțelegere cu aceștia, veni spre sfârșitul iernii într-o duminică seara la ei și zise după un răstimp:

— Hai, Oyvind, întovărășește-mă o bucată de drum 1 Vreau să-ți vorbesc...

Oyvind se îmbracă și se duse cu el.

Porniră spre curțile din luncă, vorbind cu aprindere, deși despre lucruri neînsemnate. Când ajunseră la curți, învățătorul se îndreptă spre cea din mijloc, unde se auzeau voci vesele în casă.

— Ce-o fi aici? întrebă Oyvind.

— Dansează tineretul, zise învățătorul. Să nu intrăm și noi?

— Nu.

— Nu vrei să dansezi și tu, băiete?

— Nu, încă nu!

— Încă nu? Când dar?

Nu răspunse.

— Ce vrei să zici cu „încă nu”?

Cum băiatul nu răspundea, învățătorul îi spuse I

— Hai, vino! nu mai face mofturi!

— Nu, nu intru.

Vorbea foarte hotărât și părea agitat.

— Prin urmare vrei ca dascălul tău să te roage să mergi la dans? urmă o lungă tăcere. Este cineva aici de

care te temi?

— Nu pot ști cine e acolo.

— Dar ar putea fi cineva?...

Oyvind tăcu. Atunci învățătorul se duse la el și-i puse mâna pe umăr:

— Te temi s-o întâlnești pe Margit?

Oyvind se uita în pământ; respira greu și întretăiat.

— Spune-mi, Oyvind! Tăcere. Poate ți-e rușine să mărturisești, pentru că nu ești confirmat încă, dar mie îmi poți spune, Oyvind, că n-are să-ți pară rău!

Oyvind ridică privirea, dar nu putu scoate o vorbă și întoarse capul.

— În ultima vreme n-ai mai fost vesel, ca altă dată...

Ține poate la alții mai mult decât la tine?

Oyvind tăcea. Tăcerea lui încăpățânată îl făcu pe învățător să se simtă puțin jignit. Îi dădu deci bună pace. Se întoarseră.

După ce merseră o bună bucată de drum, învățătorul îl așteptă să se apropie.

— Vrei, desigur, să fii confirmat?

— Da.

— Și ce vrei să faci după aceea?

— Aș vrea să mă duc la seminar.

— Să te faci învățător?

— Nu.

— Ocupația asta nu ți se pare destul de bună?

Iar tăcere. Mai merseră puțin.

— Și după ce termini seminarul, ce vrei să faci?

— Încă nu m-am hotărât.

— Dacă ai avea bani, ți-ai cumpăra o gospodărie... nu-i așa?

— Da, dar aș păstra și moara.

— Atunci e mai bine să te duci la școala de agricultură.

— Acolo se învață tot atât ca și la seminar?

— O, nu, dar înveți lucruri pe care apoi le aplici cu folos.

— Și acolo se face clasificarea elevilor?

- De ce întrebi asta?
- Aș vrea să muncesc, să fiu printre cei dintâi.
- Poți să înveți bine și dacă nu se fac clasificări.

Merseră în tăcere mai departe până ce se zări Pladsen. Lumina străbătea prin fereastră și, în seara de iarnă, dealul se povârnea negru, deasupra casei, iar în vale se vedea fiordul sub gheața lucioasă, strălucitoare.

Pădurea împrejmuia golful liniștit. Acolo nu era zăpadă. Luna parcă stătea pe loc ca pădurea să se oglindească în gheață.

- E frumos pe aici, la Pladsen, zise dascălul.

Uneori Oyvind putea să privească ținutul acesta cu aceeași ochi ca atunci când mama îi povestea basme și el alerga sus pe deal. Așa-l privea și acum: îi apărea senin și măreț.

- Da, e frumos aici, zise el și suspină.

— Tatăl tău a câștigat pâine bună aici. Și tu ai putea să fii mulțumit.

Deodată ținutul îi păru posomorât. Învățătorul se opri ca și când ar fi așteptat răspuns, dar cum nu primi niciunul clătină din cap și intră cu băiatul în casă. Zăbovi puțin la ei, dar mai mult tăcu decât vorbi, așa că și ceilalți amuțiră.

Când își luă rămas bun, părinții îl petrecură până la ușă. Păreau amândoi că așteaptă o vorbă de la el; stăteau și priveau în amurg.

— E așa de pustiu aici, zise mama, de când copiii nu se mai joacă pe aproape.

— Acum nu mai aveți *copii* în casă, zise învățătorul, și mama înțelese rostul vorbelor lui.

- Oyvind nu mai e vesel în ultimul timp.

— Nu, nu, cine e ambițios nu poate fi vesel! și învățătorul privi cu liniștea moșneagului spre cerul senin al înserării târzii.

Capitolul VI

Șase luni mai târziu, toamna (confirmarea se amânase până atunci), cei confirmați se aflau la pastor, în camera de primire, și așteptau să vadă fiecare al câtelea va fi clasificat. Oyvind Pladsen și Margit de la curtea din

luncă erau și ei acolo.

Margit tocmai coborâse de la pastor care îi dăruise o carte frumoasă și o lăudase foarte mult. Râdea și pălăvrăgea cu prietenele, aruncând din când în când priviri spre flăcăi. Crescuse, avea înfățișarea plăcută și mișcări sigure. Băieții și fetele știau că cel mai chipeș flăcău din întreg ținutul, Jon Hatlen, o pețea. Da, avea de ce să se bucure 1

Lângă ușă ședeau câțiva băieți și fete care căzuseră la examen. În timp ce Margit și prietenele ei râdeau, aceștia plângeau. Un băiat mic de statură, încălțat cu cizmele tatălui său, și ținând în mână batista de duminică a mamă-sii, suspină:

— Doamne-Doamne, nu pot să mă duc acasă.

Atunci toți cei care nu fuseseră încă examinați fură cuprinși de simțământul puternic al solidarității, în cameră se făcu tăcere adâncă. Teamă li se cuibărise în gât și în ochi; nu vedeau bine și nu puteau înghiți, deși simțeau mereu nevoia s-o facă.

Unul recapitula în minte tot ce știa și, deși cu câteva ore mai înainte credea că știe totul, acum, deodată, își dădu seama că nu știe nimic, nici măcar să citească.

Altul își aminti toate păcatele pe care le săvârșise de când își aducea aminte și nu găsea de loc nedrept că bunul Dumnezeu nu vrea încă să-l primească.

Al treilea căuta să-și ghicească soarta după diferite semne: dacă ceasornicul, care trebuia să bată în curând, va bate după ce va fi numărat el până la douăzeci, va reuși la examen. Dacă cel care venea pe coridor va fi Lars, argatul, atunci va trece; dacă stropul de ploaie care luneca pe gpam avea să ajungă până în partea de jos a pervazului, n-avea de ce se teme. Proba ultimă și decisivă care nu-i izbutea însă de loc era să-și încolăcească piciorul drept în jurul celui stâng.

Al patrulea era ferm convins: dacă din *Biblie* avea să-l întrebe despre Iosif; din *Catehism* despre taina botezului, sau despre Saul, sau despre Iisus, despre cele zece porunci sau... era în toiul numărătorii, când auzi strigându-i-se

numele.

Al cincilea avea o ciudată predilecție pentru predica de pe munte. O visase și era încredințat că va fi întrebat despre ea. De aceea tot repeta această lecție. Se duse chiar afară, în fața ușii, ca s-o mai repete o dată, când fu chemat și examinat din... marii și micii profeți.

Al șaselea se gândea că pastorul e un om atât de bun și-l cunoaște atât de bine pe tatăl lui. Se gândea și la învățătorul cu fața prietenoasă și la bunătatea lui Dumnezeu care a ajutat atâtoră, lui Iacob și lui Iosif, de pildă. Apoi își aminti că mama și frății lui se roagă acum acasă pentru reușita lui și că desigur toate acestea vor ajuta.

Al șaptelea, care nu știa ce nu-și propusese să ajungă în viață, renunță la toate. Întâi visase să ajungă rege, apoi general sau pastor. Dar asta mai demult. Până a nu veni aici, se tot gândea însă că s-ar putea face căpitan de marină sau pirat ca să strângă bogății imense. Acum însă renunță și la bogăție, și la piraterie, și la căpitanie, ba chiar și la meseria de elrmaci – avea să se mulțumească să fie doar marinar și, cine știe, să ajungă chiar contramaistru; dar nici de asta nu era sigur, poate că nici nu avea să plece pe mare, ci să stea acasă, să cultive pământul părintesc.

Al optulea era mai sigur pe ce știa, deși nu de tot; chiar și cel mai silitor nu era de tot sigur. Se gândea la hainele lui pentru confirmare și la ce avea să facă cu ele dacă va cădea. Dacă reușea, avea să se ducă la oraș, să poarte numai haine de postav, fin și, de Crăciun, când avea să vină acasă la ai lui, să danseze atât, încât să turbeze băieții și să se mire fetele.

Al nouălea deschisese bunului Dumnezeu un mic cont curent: pe o pagină era debitul „dacă mă ajută să trec”, pe alta creditul „atunci n-am să mai mint, să mai pârlăsc; am să merg în fiecare duminică la biserică, am să las fetele în pace și am să mă dezbar de înjurat”.

Al zecelea își făcea socoteala: „Dacă acum un an a trecut Ole Hansen, ar fi foarte nedrept ca eu să nu trec,

fiindcă am învățat mult mai bine la școală, și apoi sunt copil de oameni mai înstăriți”.

Lângă el ședea al unsprezecelea care făurea groaznice planuri de răzbunare în cazul că n-ar reuși % va da foc școlii sau va fugi în lume și se va întoarce să judece pe pastor și comisia școlară; la urmă însă se va arăta mărinimos și-i va ierta. Până una alta voia să intre în serviciul pastorului din parohia învecinată și peste un an să fie primul, să dea răspunsuri de să-i uimească pe toți din biserică.

Al doisprezecelea stătea singurel sub clopoțelul de la ușă, ținea mâinile în buzunare și privea trist peste capetele celorlalți. Nimeni nu știa ce-l apăsa po suflet și ce răspundere mare avea. Doar acasă era cineva care știa: logodnica lui. Un păianjen mare, lung în picioare, se târa pe podea și se îndrepta spre el. De obicei, turtea asemenea gănganie scârboasă; azi, însă, ridică piciorul binișor ca să o lase să-și vadă nestingherită de drum. Vorbea așa de mieroș, ca un colector de daruri. În ochii săi citeai credința nestrămutată că toți oamenii sunt buni. Ducea mâna cu o mișcare smerită de la buzunar la păr, ca să-l netezească și mai mult. Dacă va trece cu bine prin această încercare, se va schimba cu totul, va mesteca tutun și va face cunoscută tuturor logodna sa.

Pe un scăunel scund ședea aproape turcește și foarte neliniștit al treisprezecelea. Ochii mici, lucioși ocoleau de trei ori pe secundă sala și, sub chica lui deasă și ciufulită, se rostogoleau într-o dezordine pestriță gânduri asemănătoare cu ale celorlalți doisprezece, de la speranțele cele mai temerare până la îndoiala cea mai disperantă, de la cele mai „smerite gânduri până la planurile cele mai nimicitoare de răzbunare împotriva satului întreg; în tot acest timp își rosese pielea de prisos de la degetul mare al mâinii drepte, și acum luase la rând unghiile pe care le scuipa în bucăți, pe podea.

Oyvind ședea la fereastră. Fusese sus, răspunsese la tot ce-l întrebaseră, și totuși domnul pastor nu spusese nicio vorbă, învățătorul așijderea. De o jumătate de an își

imaginase ce vor spune când vor băga de seamă ce harnic a muncit, așa că acum era foarte dezamăgit și mâhnit. Margit, însă, pentru mult mai puțină silință și știință primise laude și recompense. Doar tocmai ca să-i impună ei muncise el, și acum ea obținuse răzând tot ceea ce el voise să câștige prin muncă încordată și renunțări. Râsul și glumele ei îl săgetau în inimă. Libertatea cu care se manifesta îl durea. Din seara aceea evitase cu grijă să stea de vorbă cu ea. Trebuie să mai treacă ani până atunci, își zisese; dar acum, când o vedea atât de veselă și de mândră, se simțea doborât la pământ, toate planurile sale mărețe erau ca frunzele vestei în vânt.

Încercă încetul cu încetul să-și biruie descurajarea. Totul atârna de faptul dacă va fi clasificat întâiul. Și aștepta.

Învățătorul obișnuia să mai zăbovească puțin la pastor, ca să stabilească împreună clasificarea, și apoi să coboare în sală și să comunice confirmărilor rezultatul. Acest rezultat nu era definitiv, ci numai hotărârea provizorie luată de pastor și învățător.

Convorbirile din sală erau tot mai înfierbântate pe măsură ce înainta examinarea și numărul celor reușiți creștea; se alcătuiră două grupe: a celor ambițioși și a celor veseli. Aceștia din urmă, când găseau tovarăși de drum, plecau acasă, căci voiau să vestească mai repede părinților rezultatul examinării; alții îi așteptau pe cei care aveau să intre în sală la examen. Cei ambițioși, dimpotrivă, erau din ce în ce mai tăcuți și ochii le erau ațintiți neîntrerupt spre ușa de unde avea să vină vestea cea mare.

În sfârșit examenul se termină, cel din urmă confirmat coborî scara. Acum, de bună seamă, învățătorul se sfătuia cu pastorul.

Oyvind se uită la Margit. Era atât de veselă, și totuși nu plecase. Oare de ce rămăsese? Ca să afle cum a reușit ea, sau altcineva?

Și ce frumoasă se făcuse! Avea o piele albă, strălucitoare, cum nu mai văzuse; nasul răsfrânt puțin în

sus și gura numai zâmbet. Ochii îi ținea întredeschiiși când nu se uita anume la cineva. Când îi ridica însă, privirile îi erau izbitor de pătrunzătoare și parcă, conștientă de acest lucru, vrând să arate lipsa oricărei intenții, zâmbea puțin. Părul îi era mai degrabă de culoare închisă decât blond, dar creț și-i cădea în șuvițe pe lângă față, dându-i astfel împreună cu ochii întredeschiiși un aer enigmatic, dincolo de care nu știai niciodată ce se ascunde. Nu știai niciodată bine la cine se uită când era singură ori în grup, nici la ce se gândește când se adresa cuiva căci, oarecum, retrăgea imediat tot ce avansa.

„Și sub toate acestea se ascunde Jon Hatlen”, se gândea Oyvind. Totuși se uita mereu la ea.

Apăru și învățătorul. Toți se repeziră de la locurile lor și-l înconjurară.

— Al câtelea sunt eu?

— Dar eu?

— Dar eu?

— Eu?

— St! Ceată gălăgioasă, tăcere! Liniște! Veți afla îndată, copii!

Și privea atent în jur.

— Ești al doilea, spuse unui băiat cu ochii albaștri, care-l privea rugător.

Și băiatul ieși din cerc, jucând.

— Tu, al treilea, zise, lovind peste degete un pici vioi și roșcovan, care-l trăgea de haină. Ești al cincilea, tu, al optulea, și așa mai departe.

O văzu pe Margit:

— Ești cea dintâi dintre fete.

Ea se făcu roșie la față și încercă să suradă.

— Tu ești al doisprezecelea - ai fost leneș și haimana; tu, al unsprezecelea - nici nu m-am așteptat la mai mult, băiete! Tu, al treisprezecelea trebuie să citești mereu, să vii la meditație, altfel îți va merge rău!

Oyvind nu-și mai putea stăpâni nerăbdarea. Cel dintâi nu fusese încă numit, dar el stătuse toată vremea în fața învățătorului și îl văzuse, desigur.

— Domnule învățător!
Dar învățătorul nu-l auzea.
— Domnule învățător!

De trei ori a trebuit să-l strige până a auzit. În cele din urmă, se uită la el:

— Ești al nouălea sau al zecelea, nu știu exact, zise și se adresă altuia.

— Cine e cel dintâi? întrebă Ilans, cel mai bun prieten al lui Oyvind.

— Nu tu, crețule I zise învățătorul și-l lovi peste mână cu un sul de hârtie.

— Cine e atunci? întrebare mai mulți.

— Da, cine? Cine e?

— Asta va afla acela care e cel dintâi, răspunse învățătorul pe un ton sever, căci nu voia să i se mai pună alte întrebări. Acum, copii, duceți-vă frumușel acasă, mulțumiți bunului Dumnezeu și bucurați-i pe părinți! Mulțumiți și bătrânului vostru dascăl căci ați fi rămas proști ca ciubota dacă n-ar fi fost el!

Tinerii îi mulțumiră, râseră și porniră chiuind, căci acum, când plecau acasă, la părinți, erau toți veseli. Numai, unul nu-și găsea cărțile, dar și după ce și le găsi se așeză jos, ca și când ar fi vrut s-o ia de la capăt cu învățătura.

Învățătorul se duse la el.

— Ei, Oyvind, nu vrei să pleci împreună cu ceilalți?

Niciun răspuns.

— De ce răsfoiești cărțile?

— Vreau să văd ce-am răspuns greșit.

— Dar n-ai făcut nici cea mai mică greșeală.

Atunci Oyvind ridică privirile și ochii i se umplură de lacrimi. Se uită țintă la învățător; o lacrimă îi curgea după alta, dar nu rostea niciun cuvânt. Învățătorul se așeză în fața lui:

— Nu te bucuri că ai reușit?

Gura băiatului tremură, dar de răspuns tot nu răspunse.

— Părinții tăi au să se bucure foarte mult, zise

dascălul.

Și-l privi lung.

Oyvind se luptă mult cu sine ca să poată scoate un cuvânt; în cele din urmă întrebă încet și sacadat:

— Poate pentru că... eu sunt... copil de pălmaș... am ieșit al nouălea sau al zecelea?

— Firește că din cauza asta, răspunse dascălul.

— Atunci... la ce bun să mai muncesc? șopti și se prăbuși peste visurile sale.

Deodată însă ridică semeț capul, lovi cu toată puterea în masă, se aruncă peste ea și izbucni într-un plâns violent.

Învățătorul îl lăsă așa, să plângă, să plângă, până va mântui de plâns.

Dură vreme îndelungată, dar învățătorul așteptă până ce plânsul avu modulații mai copilărești. Atunci îi apucă ușor capul, cu ambele mâini, i-l ridică și privi fața răvășită de plâns:

— Crezi oare că Dumnezeu a fost acum alături de tine? întrebă prietenește, ținându-i strâns capul.

Oyvind mai plângea cu suspine, dar mai ușor, și lacrimile curgeau mai ostoite, însă nu putea privi în ochi pe cel care-l întreba, și nici să răspundă.

— Oyvind, ai căpătat răsplata meritată. N-ai învățat din dragoste pentru religie și pentru părinți; ai învățat din trufie.

Era liniște în cameră, când învățătorul tăcea.

Oyvind simțea privirea învățătorului ațintită asupra-i și sub această privire simți ceva topindu-se în sufletul său. Deodată deveni foarte umil.

— Cu trufia în suflet nu se putea încheia legătura cu Dumnezeu. Nu-i așa, Oyvind?

— Nu, bâlbâi el cu greu.

— Și dacă acum ai fi stat aici cu bucuria deșartă că ești cel dintâi, spune, n-ar fi însemnat aceasta un păcat?

— Da, șopti el și colțurile gurii îi tremurau.

— Mă mai iubești puțin, Oyvind?

— Da.

Acum, pentru întâia oară, își ridică privirea.

— Atunci îți spun curat: eu am fost acela care am stăruit să nu fii clasificat printre primii, căci îmi ești drag, Oyvind!

Băiatul îl privi lung, clipi de câteva ori nervos și lacrimile curseră iarăși mai abundent.

— Ești supărat pe mine?

— Nu.

Îl privea deschis, cu ochii mari, deși vocea-i suna chinuită.

— Copilul meu drag, am să veghez asupra ta cât timp voi trăi!

Învățătorul așteaptă până ce Oyvind se liniște și-și strânse cărțile, apoi îi spuse că vrea să meargă cu el acasă. Porniră agale.

La început Oyvind fu foarte tăcut și se vedea că se luptă cu el însuși; încetul cu încetul însă își recăpătă stăpânirea de sine.

Credea cu convingere că ceea ce se întâmplase era numai spre binele lui, și mai înainte de a ajunge acasă gândul acesta prinse rădăcini atât de puternice încât - îi mulțumi lui Dumnezeu și i-o spuse dascălului.

— Da, și acum trebuie să chibzuim bine cum să facem ca să realizăm ceva în viață, zise dascălul. Să nu mergem așa, la întâmplare. Ce-ai zice să te duci la seminar?

— Da, mi-ar plăcea mult să mă duc.

— Adică la școala de agricultură, nu?

— Da.

E cel mai bun lucru, acolo ai alte perspective decât un post de învățător.

— Dar cum ajung acolo? Aș vrea tare mult, dar nu știu cum să fac.

— Fii silitor și cuminte, și vom găsi noi mijlocul.

Oyvind era copleșit de recunoștință. I se lumină înaintea ochilor; respiră ușor și simți în inimă focul unei iubiri nemărginite cum ni se întâmplă când cineva ne arată pe neașteptate bunătate. Atunci ni se pare că mergem mereu în aer proaspăt de munte și că mai degrabă zburăm

decât mergem.

Când au ajuns acasă, părinții erau în odaie, așteptând în liniște rezultatul, deși era timp de lucru și aveau destulă treabă.

Intră întâi învățătorul, apoi Oyvind. Amândoi zâmbeau.

— Ei? întrebă tatăl, punând la o parte cartea de rugăciuni din care tocmai citise „*Rugăciunea unui confirmând*”.

Mama sta la plită și nu îndrăznea să spună nimic. Râdea, dar mâinile îi tremurau. Se vedea că aștepta să audă ceva îmbucurător, dar nu voia să se trădeze.

— Am venit numai să vă aduc vestea bună că a știut tot ce l-a întrebat domnul pastor care, după ce Oyvind a ieșit, a spus că niciodată n-a avut un confirmând mai bun ca el.

— Ah, nu! zise mama, adânc mișcată.

— Frumos! zise tatăl și tuși nesigur.

După o lungă tăcere, mama întrebă încet:

— Al câtelea este?

— Al nouălea sau al zecelea, zise învățătorul liniștit.

Mama se uită la tata, tata se uită mai întâi la mama, apoi la Oyvind.

— Copilul unui pălmaș nu se poate aștepta la mai mult, zise învățătorul.

Oyvind se uită la el. I se puse un nod în gât dar se sili să se gândească la tot felul de lucruri plăcute, până răsuflă ușurat.

— Acum trebuie să plec, zise învățătorul salutând din cap și îndreptându-se spre ușă.

Părinții îl petrecură, ca de obicei. Afară, învățătorul luă o priză de tutun și zise zâmbind:

— Va fi desigur cel dintâi, dar e mai bine s-o afle abia în ziua aceea.

— Da, da, rosti tatăl dând din cap.

— Da, da, zise și mama, dând și ea din cap și apucând mâna învățătorului: Vă mulțumim din suflet pentru tot ce ați făcut pentru el, spuse ea.

— Da, mulțumim mult de tot, zise tatăl.

Învățătorul plecă. Cei doi rămaseră însă multă vreme pe loc urmărindu-l cu privirile.

Capitolul VII

Învățătorul avusese dreptate când l-a rugat pe păstoasă vadă mai întâi dacă Oyvind nu-și va pierde capul în cazul că va fi clasificat primul. În cele trei săptămâni cât mai rămăseseră până la confirmare, se duse zilnic la băiat, căci sufletul tânăr, maleabil poate să cedeze unei impresii; vorba e însă dacă poate să-și păstreze această impresie. Multe ore amare a trăit băiatul până s-a desprins să-și aleagă drept țintă o cauză mai bună decât satisfacerea orgoliului și sfidarea. În mijlocul lucrului pierdea deodată orice plăcere să continue, întrebându-se: „Pentru ce? La ce bun?” ca apoi să-i răsară înaintea ochilor chipul învățătorului, să-i audă vorbele, să-i înțeleagă bunătatea. Da, la el trebuia să se gândească ori de câte ori va fi în primejdie să se abată de la adevărata datorie.

În zilele în care cei din Pladsen se pregăteau pentru confirmare, s-a plănuit și plecarea lui la școala de agricultură, căci a doua zi după confirmare urma să și pornească.

Croitorul și cizmarul lucrau în odaie, mama cocea pâine în bucătărie, iar tatăl încheia lada de drum. Au vorbit mult despre cât au să-i coste cei doi ani de școală, precum și despre faptul că de Crăciunul primului an n-are să poată veni acasă, și poate nici de al doilea. Și ce greu are să le vină că vor trebui să se despartă de el pentru atâta amar de vreme!

Mai vorbeau și despre dragostea pe care Oyvind ar trebui să le-o poarte pentru atâtea sacrificii aduse, dar băiatul asculta ca unul care și-a încercat singur în lume norocul, a dat greș și acum a fost primit de niște oameni miloși.

Simțul acesta face pe om smerit și odată cu smerenia mai vin și alte simțăminte. Când sosi ziua cea mare, Oyvind era bine pregătit și putea să privească viitorul cu încrezătoare resemnare.

De câte ori imaginea lui Margit venea să-l tulbure, el o înlătura precaut, dar acest lucru îl durea. Căuta să se deprindă, dar în această privință nu izbutea, dimpotrivă, amarul lui creștea. Era așa de descurajat în cea din urmă seară încât, după ce și-a cercetat îndelung simțămintele, l-a rugat pe Dumnezeu ca în această privință să nu-l pună la încercare.

Spre seară veni învățătorul. Ședeau cu toții în odaie, după ce se îmbăiaseră și se dichisiseră, ca totdeauna când urmau să se ducă a doua zi la împărtășanie sau la liturghie. Mama era foarte neliniștită și tatăl scump la vorbă. După sărbătoarea de a doua zi urma despărțirea și nimeni nu știa când aveau să mai fie iarăși, ca acum, împreună. Învățătorul luă cartea de rugăciuni, se rugară și cântară. La urmă rosti o rugăciune scurtă, improvizată, dar din inimă.

Stătură așa până seara târziu, fiecare cu gândurile lui. Apoi se despărțiră cu cele mai bune urări pentru a doua zi și pentru ceea ce avea să aducă.

Când s-a dus la culcare, Oyvind și-a zis în sine că niciodată nu se culcase atât de fericit. A legat de această plăcută stare un gând deosebit: „Niciodată nu m-am culcat ca acum, încredințându-mă voii Domnului, cerând mila lui”.

Chipul lui Margit apăru iarăși și, ațipind, îl ispiți i

„Nu ești de tot fericit, nu de tot 1”.

Și el răspunse:

„Totuși sunt!”

„Nu de tot 1”.

„Totuși sunt!”

„Nu de tot!”

Când s-a trezit și-a dat numai decît seama de însemnătatea zilei; se rugă și se simți în putere, așa cum se simte de obicei omul dimineata. Încă din timpul verii dormea singur într-o cămăruță mansardată. Acum se sculă și-și îmbracă hainele cele noi, frumoase, așa cum nu mai avusese până atunci. Mai ales haina croită rotund pe poale o pipăia mereu, până se obișnuie cu ea. Când își puse

gulerul și îmbrăcă - pentru a patra oară - haina de postav, scoase o oglinjoară, iar când îl întâmpină din oglindă propria-i față mulțumită, cu părul neobișnuit de blond, îi veni în minte: „Doamne, și asta e vanitate 1 - Da, o fi, dar oamenii trebuie să fie corect îmbrăcați și curați”, obiectă el, îndepărtându-și fața de oglindă, ca și când ar fi fost păcat să privească în ea. „Firește, dar pentru asta nu trebuie omul să fie chiar așa de mulțumit de sine.

— Nu, desigur că nu, dar și bunului Dumnezeu trebuie să-i placă dacă omul se bucură că arată bine.

— Se prea poate, dar lui i-ar fi mai pe plac dacă m-aș bucura fără să pun prea mare preț pe asta.

— Adevărat, dar aceasta se datorează numai faptului că totul este atât de nou.

— Da, dar va trebui încetul cu încetul să te lași de toate aceste deșertăciuni”.

Se surprinse cum se judeca când într-o privință, când într-alta; ziua aceasta nu trebuia să fie întinată de niciun păcat. Știa însă bine că-i lipseau multe pentru a fi fără greș.

Când coborî, părinții erau îmbrăcați și-l așteptau cu gustarea.

Se îndreptă spre ei, le dădu mâna și le mulțumi pentru haine.

— Poartă-le sănătos, i se răspunse.

Se așezară la masă, își făcură în tăcere rugăciunea și mâncară. Mama strânse masa și aduse coșul cu mâncare pentru biserică.

Tata își îmbrăcă surtucul, mama își legă basmaua, își luară cărțile de rugăciune, încuiară casa și urcară la deal. Când ajunseră sus, la drum, întâlniră alți enoriași, pe jos ori în căruțe. Erau și confirmanți și bunici cu părul alb care, de rândul acesta, mergeau bucuroși cu nepoții.

Era o zi de toamnă fără soare. Părea că vremea se va schimba. Norii se adunau și se împrăstiau din nou. Câteodată se desprindeau norișori care se alungau, parcă purtau porunca pentru vreme rea. Jos, pe pământ, era încă liniște. Frunzele atârnavă moarte de copaci și nu se mișcau.

În aer era cam zăpușeală. Oamenii își luaseră cu ei haine mai groase, dar nu aveau nevoie de ele. O mulțime neobișnuit de mare se adunase în fața bisericii. Confirmanții intrară de-a dreptul în biserică, deoarece trebuiau să fie așezați în ordinea clasificării, înainte de a începe slujbă religioasă.

Veni și învățătorul. Purta frac și pantaloni albaștri, cizme cu manșetă și cravată, iar pipa îi răsărea din buzunarul dinapoi. Saluta dând din cap, râdea, bătea pe umăr pe câte unul, îndemna pe altul să răspundă tare și răspicat. Înaintă până la cutia milelor, unde se găsea Oyvind cu prietenul său Hans căruia îi vorbea despre plecare.

— Bună dimineța, Oyvind! Aveți azi o zi mare! și-l apucă de reverul hainei, ca și când ar fi vrut să-i spună ceva. Ascultă, am cea mai bună părere despre tine. Tocmai am vorbit cu domnul pastor: poți să-ți iei locul. Așază-te cel dintâi și răspunde lămurit la întrebări!

Oyvind îl privi peste măsură de mirat. Învățătorul îi făcu prietenește semn din cap și băiatul înaintă câțiva pași, se opri, înaintă din nou câțiva pași, se opri iarăși...

„Da, a vorbit desigur cu domnul pastor și a pus un cuvânt pentru mine. De aceea...” își zise și se duse repede la locul destinat.

— Prin urmare tot tu ești cel dintâi, îi șopti un coleg

— Das zise Oyvind încet; parcă tot nu-i venea să creadă.

Rânduirea confirmanților era gata. Pastorul veni, clopotele începură să sune și oamenii umplură biserica. Atunci Oyvind văzu, drept în fața lui, pe Margit. Și ea îl văzu, dar erau amâiidoi atât de copleșiți de sfințenia locului unde se găseau, încât nici nu îndrăzniră să se salute. Oyvind văzu doar că fata era minunat de frumoasă și că avea capul descoperit. Altceva nu văzu. El, care mai bine de jumătate de aft urzise planuri mari pentru clipa când va sta în fața ei, deopotrivă cu ea, uită acum, când își realizase năzuința, și de locul lui, și de dânsa, și de faptul că plănuise vreodată așa ceva.

Gând ceremonia luă sfârșit, rudele și cunoscuții se apropiară să-l felicite. Colegii își luară rămas bun de la el căci aflaseră că a doua zi va pleca. Veniră și tovarășii mai mici de săniiș cărora le ajutase adeseori la școală și, firește, nu lipsiră nici lacrimi, ca la orice despărțire.

La urmă veni învățătorul care le strânse lui și părinților mâna în tăcere și le dădu a înțelege că e timpul să plece și că-i va însoți. Se strânseseră toți patru și aveau să petreacă ultima după-amiază împreună.

Pe drum întâlnește multă lume care își lua rămas bun de la Oyvind și-i ura noroc; ei însă mergeau tăcuți. Abia acasă li se dezlegă limba.

Învățătorul se ostenea să le facă tuturor curaj, căci acum, aproape de plecare, tustrei aveau inima strânsă la gândul unei despărțiri de doi ani. Până acum nu fuseseră despărțiți unul de altul nici o singură zi. Cu cât înainta ziua, cu atât mai trist era Oyvind. A trebuit să iasă din casă spre a se mai liniști puțin.

Amurgea și aerul vuia ciudat. Se opri pe lespezile din curte și privi în sus. Deodată se auzi strigat încet de tot, din vârful dealului. Nu era amăgire căci chemarea se repetă. Privi într-acolo și văzu o siluetă feminină ghemuită jos, printre copaci, care se uita în jos.

— Cine-i acolo? întrebă el.

— Am auzit că vrei să pleci, zise ea încet, și a trebuit să vin eu să-mi iau rămas bun, dacă n-ai venit tu la mine.

— Margit, draga mea Margit, ești tu într-adevăr? Așteaptă, vin îndată sus la tine!

— Nu, nu 1 Aștept de multă vreme aici și nimeni de-acasă nu știe unde sunt. Trebuie să mă întorc repede acasă!

— Frumos din parte-ți că ai venit, zise el.

— N-aș fi putut răbda să pleci, Oyvind, așa, fără o vorbă de adio... că doar am copilărit împreună.

— Asta așa e.

— Și de o jumătate de an nu am mai schimbat o vorbă unul cu altul.

— Nu. Așa este.

— Ultima oară ne-am despărțit într-un fel atât de curios!

— Da, dar cred că e mai bine să vin sus la tine.

— O, nu! Te rog, nu! Dar spune-mi: nu ești supărat pe mine?

— Draga mea Margit, cum poți să vorbești așa?

— Atunci adio, Oyvind, și-ți mulțumesc pentru toate clipele frumoase pe care le-am avut împreună!

— Nu... Margit!

— Da, acum trebuie să plec. Au să bage de seamă că lipsesc.

— Margit, Margit!

— Nu, nu mai pot zăbovi, Oyvind. Rămâi cu bine!

— Rămâi cu bine!

După această întâlnire, Oyvind umbla ca un lunatic și răspundea într-o doară la întrebări. Ai casei ziceau că e tulburat din pricina apropiatei plecări. De altfel, gândul aceasta îl stăpâni într-adevăr cu totul către seară, când învățătorul își luă rămas bun de la el și-i strecură ceva în palmă. Era o bancnotă de cinci taleri.

Mai târziu însă, în pat, nu se mai gândi la plecare, ci la cuvintele pe care le schimbase cu Margit.

Ca fetiță nu avusese voie să se ducă în vârful dealului pentru că bunicul se temea să nu cadă. Acum... Cine știe dacă nu cumva, vreodată, va coborî devala!

Capitolul UNI

„Iubiți părinți!

Acum avem mult mai mult de lucru, dar i-am mai ajuns din urmă pe ceilalți, așa că nu-mi mai vine atât de greu.

Când am să mă întorc acasă, am să schimb foarte multe în gospodăria tatii, că multe sunt de-a-ndoaselea și ev de mirare că a mers și până azi. Dar eu vreau s-o pun pe roate căci am învățat multe. Aș vrea să mă duc undeva unde să pun în practică cele învățate; de aceea trebuie să-mi caut o slujbă când termin școala.

Aici spun toți că Jon Hatlen nu e de loc așa de priceput cum se crede la noi în sat, însă are ferma lui, așa

că nu-i pasă de ce spun alții. Mulți dintre cei care termină școala aceasta capătă leafă mare; ei sunt așa de bine plătiți pentru că noi suntem școala de agricultură cea mai bună din țară. Unii spun di în regiunea <vecină ar fi una mai bună, dar nu cred să fie adevărat. Aici auzim mereu rostindu-se două vorbe: una e teoria și alta practica și e bine dacă le cunoști pe amândouă, că una fără alta n-are preț, dar a doua este totuși cea mai bună. Vorba cea dintâi înseamnă să știi rosturile muncii, iar cea de a doua înseamnă să poți îndeplini o muncă, așa de pildă cum e acum cu mlaștina! Că sunt mulți care știu ce să facă cu o mlaștină, dar o fac pe dos, că nu sunt în stare. Dar mulți nu știu, căci sunt multe feluri de mlaștini. Dar aici, la școala de agricultură, învățăm și una și alta. Directorul e așa de destoinic încât niciunul nu se poate măsura cu el. La ultimul congres agricol pe țară el a trathl două probleme, iar directorii celorlalte școli de agricultură numai câte una fiecare, și după ce s-au chibzuit cu toții, s-a hotărât de fiecare dată ceea ce a propus el.

La congresul de mai înainte, unde el n-a fost, ceilalți doar au pălăvrăgit. Și dacă avem un locotenent care ne învață topografia, tot destoiniciei lui se daiorește, căci celelalte școli n-au locotenent, ca noi. Și apoi locotenentul nostru este foarte priceput și se spune că la școala de ofițeri a fost cel mai bun dintre toți.

Domnul învățător întreabă dacă merg la biserică. Firește că merg, căci acum pastorului de aici i s-a trimis un diacon, și acesta predică așa de bine, că oamenii se înfricoșează în biserică și este o plăcere să-l ascuți. El este de partea religiei noi, ca a celor din Kristiania, și oamenii zic că e foarte sever, dar asta lașă că le prinde bine I

Momentan învățăm multă istorie pe care nu o știam mai dinainte, și e ciudat câte s-au întâmplat pe lume și mai ales la noi. Că noi am învins, mereu-mereu, afară de când am fost bătuți, dar atunci am fost întotdeauna cu mult, mult mai mici.

Acum suntem liberi, așa cum nu e niciun popor afară de America, dar acolo oamenii nu sunt fericiți. Și libertatea

noastră trebuie s-o iubim mai presus de orice.

Acum vreau să închei de rândul ăsta, căci am scris foarte mult. Domnul învățător are să vă citească scrisoarea și, când va răspunde pentru voi, îl rog să-mi povestească noutăți despre unii și alții, căci asta n-o face niciodată.

Vă îmbrățișează fiul vostru recunoscător.

O. Thoresen".

Iubiți părinți.

Vă aduc la cunoștință că aici s-a ținut examen și că eu l-am trecut cu «excepțional» la multe materii, cu «foarte bine» la scris și topografie și cu «bine» la compoziție. Asta, spune directorul, din pricină că n-am citit destul, de aceea mi-a dăruit câteva cărți de Ole Vig. care sunt minunate, căci pricep totul. Directorul este foarte bun cu mine și ne povestește o mulțime de lucruri.

Totul aici în țară e tare mic în comparație cu străinătatea. Noi aproape nu știm nimic și trebuie să învățăm totul de la Scoția și Elveția, iar de la olandezi învățăm horticultura.

Mulți se duc în țările acestea. Și în Suedia sunt mult mai pricepuți decât la noi și directorul nostru a fost și el acolo.

În curând se împlinește anul de când sunt aici și credeam că am învățat multe, dar când am auzit câte știu colegii care au dat examenul de absolvire, și chiar nici ei nu știu nimic, dacă se măsoară cu străinii, atunci mă întristez de tot. Și apoi pământul aici, în Norvegia, este tare prost față de acela din străinătate așa că nici nu rentează să te ocupi de el. Afară de asta, poporul nostru nu vrea să se lase îndrumat.

Dar chiar dacă ar vrea poporul și dacă pământul-ar fi mai bun, tot nu am avea bani ca să-l cultivăm cum trebuie. Te miri că a mers și cum a mers.

Acum sunt în ultima clasă. Mai am un an până termin școala; dar cei mai mulți dintre colegii mei au plecat și mi-e dor de casă. Mi se pare că sunt singur pe lume, cu toate că asta nu-i de loc adevărat, dar te simți tare ciudat când ești plecat de mult de acasă. Credeam mai înainte că am să

devin foarte destoinic, dar nu-i de fel așa.

Ce-am să mă fac când plec ele aici? Mai întâi vreau să vin, firește, acasă și apoi am să-mi caut un post, dar nu prea depaie.

Rămâneți cu bine, iubiți părinți 1 Salutați din partea mea pe toți cei care întreabă de mine și spuneți-le că-mi merge bine, dar că mi-e dor de casă.

Fiul vostru recunoscător.

Oyvind Thoresen Pladsen”.

1 Prescurtarea numelui emitologului *Nicolaus Vigors*, fost co-director al lui „British Museum”.

„Iubite domnule învățător.

Prin aceasta vă rog să predați scrisoarea alăturată, dar să nu spuneți nimănui ceva despre ea. Și dacă nu vreți, vă rog s-o ardeți.

Oyvind Thoresen Pladsen”.

„Către respectabila domnișoară Margit Nordistuen, fiica lui Knut de la Curtea-din-luncă.

Ai să te miri, desigur, că primești scrisoare din partea mea. Nu ai de ce însă, fiindcă n-am vrut decât să te întreb cum îți merge. Despre asta să mă încunoștințezi cât poți mai repede și mai amănunțit. Cât despre mine, pot să te înștiințez că într-un an termin școala.

Prea supus.

Oyvind Pladsen”.

„Către domnul Oyvind Pladsen de la școala de agricultură

Scrisoarea ta am primit-o la timp prin învățător și îți răspund fiindcă mă rogi. Trebuie să-ți spun că mi-e tare teamă pentru că tu ești foarte învățat și ghidul epistolar pe care îi am un mi-e de niciun folos. Am să încerc așadar să scriu cum mă pricep. Cred că ai să fii înțelegător și ai să ții seamă în prințul rând de bunăvoința mea. Nu arăta însă nimănui scrisoarea, dacă ești într-adevăr așa cum îmi pare mie. Te rog chiar nici să n-o păstrezi pentru că s-ar putea s-o găsească cineva. Făgăduiește-mi că ai s-o pui pe foc.

Aș vrea să-ți scriu atâtea, dar nu prea îndrăznesc. Am avut recoltă bună; cartofii au preț bun și, aici, în

gospodăriile din luncă, au crescut din belșug. Astă-vară însă a dat iama prin vite un urs, la Ole, la Curtea-de-jos a sfâșiat două vite, iar pălmașului nostru i-a sfârtecat una atât de rău, încât a trebuit s-o taie. Eu pes o pânză mare, aleasă ca cele scoțiene, și nu e ușor de loc. Mai vreau să-ți spun că sunt tot acasă și lucrul acesta nu place de loc anumitor persoane. Și acum nemaiavând ce scrie, îți spun bun rămas.

Margit, fiica lui Knut P.S. Să arzi numaidecât scrisoarea aceasta”.

„Către elevul agronom Oyvind Thoresen Tlachen.

Ți-am spus totdeauna, Otjvind: cine are pe Dumnezeu în sufletul lui merge pe calea cea bună, ascultă-mi sfatul: nu te lăsa pradă dorului și gândurilor negre ci încrede-te în Dumnezeu! Dacă te lași mistuit de dor înseamnă că mai ai un Dumnezeu ps lângă cel adevărat.

Te înștiințez că părinților tăi le merge bine. Pe mine mă doare piciorul. Asta mi se trage din război și din câte am pățimit. Aș-ai: ce seamănătimi” Țea culege bătrânețea atât sufletește, cât și trupește. Sufăr, e drept, dar nu mă plâng. Bătrânețea nu trebuie să se plângă fiindcă din răni curge înțelepciune, iar durerile-te deprind cu răbdarea și te oțlesc pentru drumul din urmă.

Astăzi m-am apucat să-ți scriu din mai multe pricini. Mal înainte de toate fiindcă m-a rugat Margit care a devenit o fată evlavioasă, dar sprintară ca un ren și plină de tot felul de planuri.

Ar vrea să se țină de unul, clar n-o rabdă firea. Am văzut însă adesea că Dumnezeu se poartă cu blândețe și îngăduință cu astfel de inimi slabe și nu le duce prea tare în ispită, ca să nu se facă țăndări. Scrisoarea i-am dat-o la timp și a ascuns-o de toți, numai de inima ei nu. Și, dacă bunul Dumnezeu vede aceasta cu ochi buni, eu unul n-am nimic împotrivă, căci Margit place mult tinerilor, cum se vede destul de bine, și e bogată în bunuri pământești și, cu toată nestatornicia ei, în cele cerești. Dar evlavia este în inima ei ca apa într-o baltă puțin adâncă: dacă plouă, ere gpă, dar se usucă iute dacă o arde tare soarele și nu plouă.

Acum ochii mei nu mă mai ajută. Ei văd, ce-i drept, în depărtare, dar de aproape mă dor și lăcrimează.

Ca încheiere vreau să-ți scriu ceva, Oyvitul; la orice năzuiești și întreprinzi, fă-o cu Dumnezeu, căci este scris: «Face mai muU o mână plină cu tihnă, decât amândoi pumnii plini cu trudă și cu goană după vânt». (Ecleziastul, 4, 6.)

Bătrând tău învățător.

Baard Andersen Opduv

„Către onorabila domnișoară Margit, fiica lui Knut de la Curtea-din-luncă.

Îți mulțumesc mult pentru scrisoarea ta. Am citit-o și am ars-o, așa cum ai vrut. Scrii despre multe lucruri, numai despre ceea ce aș vrea să știu, nu. Nici eu n-aș vrea să-ți scriu despre un anumit lucru, până, ce nu aflu cum îți merge în toate privințele.

În scrisoarea domnului învățător nu e nimic pe ce m-aș putea bizui; te laudă și totuși scrie că ești nestatornică. Așa ai fost totdeauna.

Acum nu mai știu ce să cred; de aceea scrie-mi, căci n-am liniște până ce nu-mi scrii.

Mă tot. gândesc cum ai venit, în ultima seară, sus pe deal, și ce mi-ai spus atunci.

Mai mult nu vreau să-ți scriu de rândul ăsta, de aceea rămâi cu bine!

— Supus.

Oijvind Pladsen”.

„Către domnul Oyvind Pladsen.

Domnul învățător mi-a dat scrisoarea de la tine și am citit-o. Dar n-o înțeleg prea bine, poate din pricină că nu sunt îndeajuns de învățată. Vrei să știi cum îmi merge în toate privințele.

Apoi află că sunt sănătoasă și voioasă și-mi merge bine. Mănânc bine și mai ales orez cu lapte. Noaptea dorm și câteodată și ziua. Am dansat mult iarna aceasta căci altceva nu-i nimic de făcut pe aici, și a fost foarte vesel. Mă duc la biserică, dacă nu e omătul prea mare, dar în iarna asta a fost foarte mare.

Acum ai aflat de toate, și de nu, nu rămâne decât să-mi mai scrii o dată.

Margit, fiica lui Knut”.

„Către onorabila domnișoară Margit, fiica lui Knut de la Curtea-din-luncă, v

Am primit scrisoarea ta, dar îmi pare că nu vrei să mă lămurești cu nimic. Poate că și asta e un răspuns, știi eu?

Aș vrea să-ți scriu ceva, dar nu pot pentru că nu te cunosc. Poate nici tu nu mă cunoști.

Să nu crezi că am rămas tot cașul acela moale din care ai stors zerul când ședeam și te priveam cum dansai.

Între timp am mai fost pus la uscat pe o seamă de scânduri. Nu mai sunt nici ca acei câini lăptoși care îndată își lasă urechile în jos și-și vâră coada între picioare – cum am făcut și eu altă dată. Acum sunt altul.

Scrisoarea ta era foarte glumeață, numai că glumeai tocmai acolo unde nu trebuia de loc s-o faci, căci m-ai înțeles destul de bine și ar fi trebuit să știi că n-am întrebat așa, în șagă, ci pentru că în ultimul timp m-am gândit numai la lucrul la care doream un răspuns. Mi-a fost sufletul tare greu și am așteptat un răspuns, dar ce-am primit au fost doar fleacuri și luare în râs.

Rămâi cu bine, Margit de la Curtea-din-luncă. N-am să mă mai tot uit la tine, ca atunci la dans. Mănâtică mai departe orez cu lapte, dormi liniștită, termină de țesut pânza și, mai înainte de toate, dă cu lopata la o parte omătul din fața intrării în biserică.

Supus.

Oyvind Thoresen Pladsen”.

„Către elevul agronom Oyvind Thoresen, școala de agricultură.

Cu toată bătrânețea și ochii mei slabi și cu toate durerile de picioare, trebuie să cedez stăruințelor tineretului căci are nevoie de noi, bătrânii, când se împotmolește. Te roagă și se văietă până iese la liman, și apoi iar o ia razna și nu te mai ascultă.

Tot așa și Margit. Se lingusește cu vorbe dulci să

scriu și eu cu ea împreună, căci nu îndrăznește să scrie singură.

Ți-am scris scrisoarea. Vezi bine: ea credea că are de-a face cu Ion Hatlen sau cu vreun alt papă-lapte, nu însă cu unul pe care l-a educat învățătorul Baard. Și acum se află la strâmtoare.

Tu însă ai fost prea sever, căci există fete care glumesc numai ca să nu plângă – și între glumă și plâns nu-i mare deosebire. Dar îmi place că iei în serios lucrurile serioase, căci altfel n-ai putea să râzi despre ceea ce e de râs.

Că gândurile voastre, ale amândurora, sunt îndreptate unul către altul pot vedea din multe amănunte. De ea m-am îndoit deseori, căci era ca un titirez, dar acum știu că l-a respins pe Ion Hatlen, din care cauză bunicul a fost tare mânios. Era fericită când a sosit scrisoarea ta și, dacă a scris glumeț, n-a făcut-o cu vreo intenție rea, ci pentru că s-a bucurat. A trebuit să îndure multe și a răbdat totul ca să aștepte pe acela spre care o mână gândul. Și acum tu nu mai vrei să știi nimic de ea și o alungi ca pe un copil care nu ce cuminte.

Acestea a trebuit să ți le spun și aș mai vrea să-ți dau sfatul să te împaci cu ea, căci ceartă e destulă pe lumea aceasta. Sunt ca unchiașul care a văzut trei generații. Cunosc nebuniile lumii și mersul lor.

Îți trimit salutări de la părinți; te așteaptă cu cel mai mare dor, dar n-am vrut să-ți scriu despre asta mai devreme, ca să nu-ți măresc dorul de-acasă. Nu-ți cunoști tata, căci el e ca un copac care nu scoate un sunet până os nu e doborât. Dar dacă vreodată ți se va întâmpla ceva, vreo greutate, atunci ai să-l cunoști și ai să te miri ca omul care găsește o comoară. A fost descurajat și scump la vorbă despre cele lumești, dar maică-ta i-a liberat sufletul de temerile lumii și acum viața lui se limpezește.

Simt cum mi se împăienjenesc ochii și cum nu mă mai ascultă mâna, de aceea te las în paza aceluia al cărui ochi veghează pururea și ale cărui mâini nu știu ce este oboseala.

Baard Andersen Opdal”.

„Către Oijvind Fladsen.

Te-ai supărat pe mine și sunt foarte îndurerată căci nu asta am urmărit, dimpotrivă. Știu că adesea nu m-am purtat cu tine așa cum ar fi trebuit, de aceea îți și scriu, dar să nu arăți nimănui scrisoarea. O singură dată mi-am mers cum am dorit și atunci n-am fost cum trebuie; dar acum nu mai vrea nimeni să știe de mine și îmi merge rău, de tot. Jon Ilatlen a compus un cântec de batjocură pe seama mea și toți băieții îl (Antă și nu mă mai pot arăta la dans. Cei doi bătrâni au aflat de asta și aud toată ziua numai vorbe grele. Stau acum singură și-ți scriu, dar să nu arăți nimănui această scrisoare.

Ai învățat mult și ai putea să-mi dai un sfat, dar ești atât se departe! Mă duc adesea devăle, la părinții tăi, și stau de vorbă cu maică-ta. Ne-am împrietenit, dar poate e mai bine să nu-ți povestesc nimic, căci mi-ai scris vorbe tare ciudate!

Domnul învățător râde de mine. Nu știe nimic despre c'mtecul de batjocură, căci nimeni nu îndrăznește să i-l cânte. Acum stau singură și n-am pe nimeni cu care să mai schimb o vorbă. Mă gândesc la vremea când eram copii și tu erai atât de drăguț cu mine și când la săniuș mereu sedeam pe sania ta. Adeseori aș vrea să fiu iar copilă.

Nu am dreptul să te rog să-mi răspunzi. Nu am dreptul dar, dacă vrei să-mi mai scrii doar o singură dată, n-am să uit asta cât oi trăi, Oyvind.

Margit, fiica lui Knut.

Dragă Oyvind, arde scrisoarea. Nici nu știi bine dacă pots-o trimit

„Dragă Margit.

Mulțumiri pentru scrisoare. Ai scris-o într-un ceas hun.

Acum vreau să-ți mărturisesc, Margit, că te iubesc atât de mult, că aproape nu mai pot răbda să stau aici, și dacă turnă iubești la fel, atunci cântecele de batjocură ale lui Ion și toate vorbele rele vor fica frunzele în vânt.

De când am primit scrisoarea ta, sunt alt om; am

puteri îndoite și nu mă mai tem de nimic pe lume. După ce ți-am trimis scrisoarea din urmă, mi-a părut așa de rău, că aproape m-am îmbolnăvit de inimă rea. Și asta a avut următoarea v. rmaje; directorul m-a luat deoparte și m-a întrebat ce am; credea că muncesc peste puteri. Atunci mi-a spus că după ce termuv-școala să mai rămân un an, gratuit, să-i fiu la îndsmână și să-l ajut. În schimb el mă va mai învăța multe. Atunci m-am gândit cu numai munca îmi poate fi un sprijin și i-am mulțumit recunoscător. Și nici nu mi pare rău, deși mi-i tare dor de tine, căci, cu cât voi rămâne mai mult aici, cu atât voi avea mai mult dreptul mai târziu să te cer de soție. Ce bucuros sunt acum! Muncesc cât trei și nu vream să rămân cu nimic în urmă. Vreau însă să-ți trimit o carte pe care o citesc acum, căci e vorba mult de dragoste în ea.

O citesc mereu seara, când ceilalți dorm, și tot atunci citesc și scrisoarea ta. Te-ai gândit vreodată cum va fi revederea noastră P Eu mi-o închipui adesea. Încearcă și tu, să vezi ce frumos este. Mă bucur că am scris și am lucrat atâta, deși adeseori a fost greu, dar acum pot să-ți scriu tot ce gândesc și-mi râde sufletul la ghidul acesta.

Vreau să-ți dau să citești multe cărți ca să vezi câte necazuri au avut toți aceia care s-au iubit sincer și cum mai degrabă au murit de obidă decât să se despartă. Așa să ținem și noi unul la altul, din toată inima. E drept, mai sunt aproape doi ani până ne vom revedea, și mai mulți până vom fi soț și soție, dar cu fiecare zi care trece rămâne o zi mai puțin. La acest lucru să ne gândim în timpul muncii noastre!

Rândul viitor am să-ți scriu despre multe lucruri, astă-seară însă nu mai am hârtie și toți ceilalți dorm duși. De aceea vreau și eu să mă culc și să mă gândesc la tine până ce adorm.

Prietenul tău.

Oyvind Pladsen".

Capitolul IX

Într-o duminică, în miez de vară, Tore Pladsen trecu fiordul cu barca, în întâmpinarea feciorului, care se

întorcea în după-amiaza aceea de la învățătură, căci absolvise școala de agricultură. Mamă-sa tocmise o femeie de ajutor pentru câteva zile. Totul scliffea de curățenie. După atâta vreme camera băiatului era iar la punct. Așezară și o sobă. Acolo avea să locuiască Oyvind.

Mama aduse ramuri verzi, scoase așternut curat, făcu patul și tot da fuga la fereastră să vadă dacă nu cumva se zărește vreo barcă. Jos, în odaie, masa era pusă, dar mamei i se tot părea că lipsește ba una, ba alta; ba alunga muștele, ba mai ștergea praful din camera băiatului, căci i se tot părea că se pune iar praf pe lucruri.

Nu se vedea încă nicio barcă. Sta rezemată de pervazul ferestrei și privea afară, când auzi aproape de tot, pe drum, zgomot de pași îndreptându-se spre ea; era învățătorul care cobora încet, sprijinit în baston, căci tot îl durea piciorul. Ochii lui inteligenți priveau liniștiți în jur; se opri să se odihnească și o salută dând din cap:

— Ei, încă n-a venit?

— Nu. Dar trebuie să sosească din clipă-n clipă.

— Vreme bună azi de cosit fânul!

— Dar prea cald pentru bătrâni ca să umble pe drumuri.

Învățătorul o privi zâmbind:

— Tinerețea a fost azi pe-aici?

— Firește, dar a plecat.

— Da, da, firește. S-or întâlni ei diseară, undeva.

— Se prea poate. Tore spune însă că nu se poate - să se întâlnească la noi în casă, până când nu se învoiesc bătrânii.

— „Foarte cuminte, foarte cuminte!

După un răstimp, mama strigă:

— Acum cred că vin!

Învățătorul cercetă îndelung depărtarea.

— Da, ei sunt, zise mama și plecă de la fereastră; iar el intră în casă.

După ce s-a odihnit puțin și a prins puteri, porniră împreună încet spre mare. Barca se apropia în plină viteză, căci vâsleau amândoi: tatăl și fiul. Luntrașii își scosese

hainele și sub vâsle apa țâșnea înspumată. În curând barca fu lângă ei. Oyvind întoarse capul și privi în sus. Îi văzu la locul de debarcare, ridică vâsla și strigă:

— Bună ziua, mamă! Bună ziua, domnule învățător!

— Ce voce de bărbat a căpătat! zise mama Tâzând și i se luminează toată fața. Ia te uită, ia te uită, tot atât de bălan este, adăugă ea.

Învățătorid trase luntrea, tatăl ridică vâsla, iar Oyvind sări la țarm, dădu mâna mamei, apoi învățorului și, râzând neîncetat, începu să povestească – după obiceiul țăranilor nordici – cu un potop de vorbe despre examen, despre călătorie, despre scrisoarea de recomandare a directorului și despre ofertele de serviciu avantajoase. Întrebă de recoltă și de toți cunoscuții, în afară de cineva. Tatăl ar fi vrut să ia bagajul din luntre, dar, pentru că dorea și el să audă ce spune, se gândi că pentru treaba asta mai e destulă vreme și plec. t împreună cu ceilalți. Oyvind râdea și povestea, mama râdea și ea, căci nu știa ce să zică; învățătorul pășea agale alături și-l privea plin de înțelegere, iar tatăl mergea, modest, la o mai mare distanță. Și astfel ajunseră acasă.

Se bucură de tot ce văzu. Mai întâi pentru că era de curând spoită casă, și moara reparată: apoi, pentru că scosese răștruiile rotunde de la odaie și de la cămăruța lui, că le măriseră și puseseră geam obișnuit în locul celui verde.

Când intră, totul i se păru mult mai mic decât era în mintea lui, dar tare vesel. Ceasornicul cotcodăci, parcă ar fi fost o găină grasă; scaunele sculptate voiau, parcă, din clipă în clipă să vorbească. Cunoștea fiecare ceașcă de pe masa pusă; căminul văruiț îi zâmbea urându-i bun venit, crengile verzi de pe pereți îi trimiteau parfumul lor, iar mănunchiurile de ienupăr, împrăștiate de mama pe podea, arătau că fe zi mare.

Se așezară la masă, dar nu mâncară prea mult căci Oyvind sporovăia într-una fără răgaz. Îl priveau pe îndelete, cercetau întrucât se schimbă sau rămăsese același, luau seama la tot ce era nou la el, până și la

costumul albastru pe care-l purta.

La un moment dat, când tocmai povestea o întâmplare lungă despre unul din colegi și se opri, în sfârșit, făcând o mică pauză, tată-său zise:

— Nu înțeleg aproape niciun cuvânt din cele ce povestești. Vorbești peste măsură de repede.

Toți râseră, și Oyvind nu mai puțin, căci știa prea bine că are dreptate, dar nu putea de loc să vorbească mai rar.

Toate lucrurile noi pe care le văzuse îl impresionaseră și îi stârniseră mintea și fantezia, astfel că puterile care zăceau de mult în el fuseseră dezlănțuite și capul său lucra fără încetare.

Apoi ai casei mai băgară de seamă că avea obiceiul să repete, așa la întâmplare, câte două-trei cuvinte, ca și când s-ar fi împiedicat de el însuși. Câteodată această repetare era comică, dar râdea și el și întâmplarea se uita. Tată-său și învățătorul îl urmăreau să vadă dacă nu cumva și-a schimbat firea și a ajuns un zăpăcit, dar nu era așa; se gândea la toate, ba aminti chiar celor din casă că ar trebui să aducă lucrurile lăsate în luntre. Desfăcu apoi de îndată bagajele, așeză totul în ordine, le arătă cărțile, ceasornicul și toate noutățile.

— Totul e în bună stare, zise mama.

Oyvind se bucură nespus de camera lui.

— Mai întâi vreau să stau acasă, zise el; să ajut la strânsul finului și să învăț.

Unde avea să se ducă după aceea nu știa încă, dar la urma urmei îi era totuna. Gândirea lui căpătase o vigoare înviorătoare și o iuțea deosebită; iar exprimarea o exuberanță care-i făcea bine, ca unuia care, an după an, a trebuit să se silească să și-o rețină.

Învățătorul se simțea întinerit cu zece ani.

— Prin urmare am putea spune că suntem fericiți, zise el la plecare, radiind de mulțumire.

După ce-l însoți, ca de obicei, mama îl chemă pe Oyvind sus în camera sa.

— La ora nouă te așteaptă cineva, șopti ea.

— Unde?

— Pe deal.

Oyvind se uită la ceas: era aproape nouă. Nu avu răbdarea să aștepte în casă; ieși afară, urcă dealul, se opri sus și privi în juru-i.

Acoperișul casei era dedesubtul lui, foarte aproape, tufișurile de pe acoperiș crescuseră, ca de altfel toți pomii tineri din jur. Îi cunoștea pe fiecare. Priva în jos spre drumul care cobora în vale, mărginit într-o parte de pășune. Drumul era cenușiu și monoton, pădurea însă avea frunzișul bogat. Arborii crescuseră înalți și drepti. În golful cel mic se vedea un vas cu pânzele strânse. Era încărcat cu scânduri și aștepta vânt favorabil. Își aruncă privirile pe întinsul mării pe care plecase și acum se întorsese. Fața apei era liniștită și lucioasă și câteva păsări de mare pluteau deasupra-i, fără zgomot, căci era târziu.

Tată-său veni dinspre moară, se opri în ușa casei și privi, întocmai ca și el, peste câmp și dealuri; apoi coborî spre țărm ca să adăpostească luntrea peste noapte.

Mama ieși pe o ușă laterală; fusese în bucătărie și, când trecu prin curte ca să hrănească găinile, se uită în sus, spre deal. Mai privi o dată la sus și îngână un cântec.

Oyvind se așază și așteaptă. Tufișurile dimprejur se îndesiseră atât de mult încât nu putea vedea dincolo de ele; de aceea trăgea cu urechea să prindă cel mai mic zgomot. La început erau numai păsări care fâlfâiau și-l necăjeau, apoi o veveriță care sărea din arbore în arbore.

În cele din urmă trosni ceva mai departe și după un răstimp se auzi iar o trosnitură. Se ridică. Inima-i bătea puternic și sângele i se urcă în obraji. Ceva foșni în tufișurile de lângă el, dar nu era decât un câine mare, lătos, care-l privea, stând nemișcat în trei picioare. Era câinele de la Curtea-din-luncă. Îndată, în urma animalului, trosni iar. Câinele se întoarse și dădu din coadă. Venea Margit.

Rochia i se agățase într-un tufiș și se întorsese s-o desprindă; abia după aceea o putu vedea la față. Avea capul descoperit și părul strâns într-un coc, așa cum

poartă fetele în zilele de lucru.

Purta o rochie cadrilată fără mâneci, dintr-o stofă aspră, împodobită numai cu un guler alb de olandă. Se furișase de-a dreptul de la munca câmpului și nu se putuse găti. Acum privea pieziș în sus și zâmbea. Dinții albi și ochii întredeschiși îi străluceau.

Se opri o clipă și-și potrive rochia; apoi se îndreptă spre el, îmbujorându-se la față cu fiecare pas. Oyvind îi ieși înaintea și-i cuprinse mâna cu mâinile amândouă. Ea privea în pământ. Stătură o vreme așa, față în față.

— Îți mulțumesc pentru scrisori, spuse el, întrerupând tăcerea.

Când fata ridică o clipă privirea și zâmbi, își zise că e cea mai dulce vrăjitoare pe care o poți întâlni în pădure. Totuși, Oyvind era stingherit, iar Margit nu mai puțin.

— Ce mare te-ai făcut! zise ea, gândind însă cu totul altceva.

Îndrăzni, cu încetul, să-l privească mai îndeaproape. Râse din ce în ce mai mult și râse și el; dar niciunul nu scoase un cuvânt.

Câinele se așezase pe povârnișul dealului și privea în jos spre curte.

Tore văzu câinele, dinspre țărm, dar nici nu bănuia măcar ce se petrecea sus, pe deal.

Tinerii se desprinseseră de mâini și începură să-și povestească toate de-a fir-a-păr.

Când se porni Oyvind pe vorbă se simți iar în largul lui și fata rî. Se de el.

— Da, vezi tu, zise el, totdeauna șmt așa când mă bucur cu adevărat, vezi tu? Și când totul dintre noi s-a limpezit mi s-a părut că mi s-a descuiat un lacăt în suflet, vezi tu!

Ea râdea. După un răstimp spuse:

— Scrisorile pe care mi le-ai trimis le știu aproape pe de rost.

— Și eu pe ale tale; dar erau totdeauna atât de scurte!

— Pentru că mereu îmi cereai scrisori lungi.

— Și când eu doream să ne scriem mai mult despre un anumit lucru, tu dădeai înapoi.

— Mă simt mai frumoasă când mi se vede numai cosița, răspunse mica vrăjitoare de pădure.

— Dar nu mi-ai scris nimic despre felul cum ai scăpat de Jon Hatlen.

— Am râs.

— Ce ai făcut?

— Am râs. Nu știi ce înseamnă să râzi?

— Ba da, și eu știu să râd.

— Ia să te văd!

— Ei, asta e! mai întâi să am de ce râde. 206

— Eu una pot să râd și fără să am de ce atunci când sunt fericită.

— Și acum ești, Margit?

— Dar ce, acum râd?

— Da, râzi 1

Luă mâinile fetei, le bătu una de alta - plici! plici! și o privi în ochi. Atunci câinele începu să mârâie, părul de pe ceafă i se zburli și se porni să latre spre vale, din ce în ce mai tare, apoi cu furie.

Margit fugi speriată; Oyvind, însă, se apropie de povârniș și privi spre curte.

Lătra la tatăl său care sta jos, chiar la poalele dealului, cu mâinile în buzunar și privea în sus.

— Și tu ești acolo? Ce-i cu javra asta furioasă?

— E de la Curtea-din-luncă, răspunse Oyvind cam încurcat.

— Cum dracu' a ajuns aici?

Mama privea de la fereastra bucătăriei, căci și ea auzise lătratul. Înțelese, surâse și zise:

— Câinele ăsta hoinărește mereu pe-aici. Nu-i nimic nou.

— Dar e un câine primejdios.

— JSTu-i atât de rău dacă-l mângâi, zise Oyvind și-l netezi pe cap.

Câinele se liniști, mârâia doar înfundat.

Tatăl se întoarse fără să bănuiască ceva și cei doi

scăpării fără a fi descoperiți.

— Am scăpat cu bine, zise Margit când se apropiară din nou unul de altul.

— Crezi că ni s-ar putea întâmpla ceva mai rău? întrebă el.

— Știu că ne pândește cineva.

— Bunicul tău?

— Desigur.

— Dar n-o să ne dăm bătuți.

— Nu, de loc!

— Îmi făgăduiești?

— Da, îți făgăduiesc, Oyvind.

— Ce frumoasă ești, Margit!

— Vorba asta a spus-o și vulpea corbului și i-a furat bucata de caș.

— Și eu aș vrea bucățica de caș.

— Dar n-o capeți!

— Mi-o iau singur.

Ea întoarse capul și el nu căpătă nimic.

— Vreau să-ți spun și eu ceva, Oyvind, zise Margit, privindu-l pieziș.

— Ce?

— Ce urât te-ai făcut!

— Cu toate astea, ai să-mi dai cașul!

— Nu, n-am să ți-l dau, și se întoarse iarăși. Trebuie să plec, Oyvind.

— Te însoțesc.

— Dar numai prin pădure, căci mai încolo te poate vedea bunicul.

— Da, numai prin pădure... Dar de ce alergi așa?

— Pe aici nu putem merge alături.

— Dar ce fel de însoțire mai e și asta?

— Prinde-mă!

O luă la fugă și el după ea. După câțiva pași rochia i se agăță și el o prinse.

— Te-am prins pentru totdeauna, Margit? și-și încolăci brațul în jurul ei.

— Așa cred, zise ea încet și râse. Apoi se îmbujoră și

deveni serioasă.

„Acum trebuie să meargă”, își zise Oyvind și o trase spre el, voind s-o sărute; ea însă își trase capul pe sub brațul lui, râse și fugi. Printre ultimii copaci se opri:

— Când ne mai întâlnim? întrebă încet.

— Măine, mâine, răspunse el tot așa!

— Da, mâine!

!

— Cu bine I șopti ea și fugi.

— Margit! Se opri.

— Ce minunat e că prima dată ne-am întâlnit sus pe deal!

— Da, minunat! zise și alergă mai departe. Oyvind privi îndelung după ea. Câinele alerga înainte și lătra; fata în urma lui, domolindu-l.

Oyvind se întoarse, scoase șapca și o aruncă în sus, în aer; o prinse și o aruncă din nou în sus.

— Acum cred și eu într-adevăr că încep să fiu vesel, zise și se întoarse cântând spre casă.

Capitolul X

vi într-o după-amiază, către sfârșitul verii, când mama, împreună cu o servitoare, aduna fânul cu grebla, iar tatăl și Oyvind îl cărau acasă, un băiețel desculț și fără pălărie coborî repede colina, se îndreptă spre Oyvind și-i dădu un bilet.

— Dar știi să alergi, zise Oyvind.

— Primesc plată pentru asta, răspunse băiatul. La întrebarea dacă așteaptă răspuns acesta negă și o luă la goană înapoi, peste deal.

— Vine cineva din urmă, zise el.

Oyvind desfăcu cu greu biletul cât o fisioară, căci era împăturit ele multe ori, strâns bine și pecetluit. În el scria:

„Se apropie, clar merge încet; Fugi în pădure și ascunde-te!

Știi cine”.

„Nu 1 Asta nu o fac”, gândi Oyvind și privi îndârjit în sus, spre colină.

Nu trecu mult și apăru un bătrân; se odihnea, făcea

câțiva pași și se odihnea din nou. Tore și soția lui se opriră din lucru și priviră în sus. Tore surâdea, soția sa, însă, pălise.

— Știi cine e?

— Da, dar abia acum o să aflăm cu adevărat cine e.

Tatăl și fiul începură iar să rare fânul și Oyvind o potrivea în așa fel încât totdeauna să meargă unul după altul. Bătrânul de pe colină se apropia încet, ca un nor amenințător venind dinspre apus. Era foarte înalt și voinic; dar pentru că suferea de picioare, mergea greu, pas eu pas, sprijinit în baston.

Se apropiase acum într-atât, încât îl puteau vedea bine. Se opri, își scoase șapca și-și șterse sudoarea cu batista.

Era cu desăvârșire chel. Avea fața rotundă și zbârcită, ochi mici și vioi care clipeau des, sprâncene stufoase și încă toți dinții în gură. Vorba îi era aspră și împiedicată ca și când s-ar fi tot poticnit; din când în când zăbovea însă pe **r**, îl fornăia prelung și sărea apoi mai departe. În tinerețe trecuse drept om vesel, dar cam repezit; acum, la bătrânețe, în urma unor neplăceri, devenise bănuitor și mânios.

Tore și fiul său făcură drumul de cheva ori încoace și-n-colo, până să se apropie Ole șchiopătând. Știa amândoi că nu vine cu gânduri bune, dar părea cu atât mai caraghios apropiindu-se așa de încet.

Amândoi trebură să se prefacă a fi foarte serioși și să vorbească încet de tot, dar situația aceasta prelungindu-se devenea foarte comică.

În asemenea împrejurări este de ajuns un singur cuvânt ca să izbucnești în râs, mai ales când e vorba de o primejdie.

Când bătrânul se află, în sfârșit, numai la câțiva stânjeni depărtare de ei - deși parcă distanța nu se mai micșora - Oyvind spuse încet și sec:

— Omul ăsta trebuie să aibă multă încărcătură de pulbere, și de mai mult nu era nevoie.

— Se vede că nu ți-e bine, șopti tată-său, care abia își

ținea râsul.

— Hm, hm, tuși Ole pe colină.

— Își drege glasul, șopti Tore.

Îngenunchind, Oyvind își îngropă fața în claia cu fân și râse. Și tată-său se aplecă.

— Vino-n șură! șopti el.

Luă fânul în spinare și porni repede. Oyvind, încovoiindu-se de răs, luă și el un braț de fân, alergă după tatăl său și se aruncă la pământ.

Tore era un bărbat serios, dar când îl făcea cineva să râdă, chicotea la început pe înfundate, apoi hohotea prelung și întretăiat, ca în cele din urmă s-o țină lanț și râsul să se reverse din belșug, val după val. Acum se dezlănțuise. Oyvind sta culcat la pământ, tată-său în picioare lângă el și râdeau amândoi. de se prăpădeau.

Li se mai întâmplase lor câteodată să râdă o zi întreagă, dar „de rândul acesta nu nimeriseră timpul potrivit”, cum zise Tore.

Până la urmă nu știau ce avea să iasă din toate acestea, căci bătrânul trebuia să fii și sosit.

— Nu ies, zise Tore. N-am nicio treabă cu el.

— Atunci nu mă duc nici eu, zise Oyvind.

— Hm-hm, auziră afară, în fața șurii.

Tatăl îl amenință pe fiu-său cu pumnul:

— Să ieși numaidecât 1

— Da. După tine!

— Ieși o dată!

— Da. Ia-o înainte!

Își scuturară unul altuia hainele și ieșiră cât se poate de serioși.

Când ajunseră la puntea de lângă șură îl văzură pe Ole stând dinaintea ușii bucătăriei, ca și când ar fi chibzuit ce să facă. Într-o mână ținea șapca și bastonul, iar cu cealaltă își ștergea sudoarea de pe chelie cu o batistă, scârmănându-și perii aspri de după urechi și de la ceafă, de se ridicară ca niște țepi.

Oyvind mergea la un pas de tatăl său care se opri și, ca să pună capăt situației penibile, zise serios:

— Ei, se mai țin pe picioare bătrânii?

Ole se întoarse, îl privi aspru, își potrivi șapca pe cap, apoi răspunse:

— Da. Așa se pare!

— Ești desigur obosit; nu vrei să intri?

— Mă odihnesc și în picioare, și apoi termin repede treburile pentru care am venit.

Atunci se deschise ușa bucătăriei și se ivi gospodina. Între ea și Tore se afla bătrânul Ole, cu cozorocul șepcii peste ochi, căci, de când nu mai avea păi pe cap, șapca îi era prea largă. Ca să poată vedea, dădea capul mult înapoi. Bastonul îl ținea în mâna dreaptă, iar stingă o proptea în șold; când gesticula, o întindea numai pe jumătate, ca și cum s-ar fi temut ca altfel să nu-și piardă demnitatea.

— Cel din spatele tău e fiu-tău? întrebă el aspru.

— Așa se pare.

— A fost la o școală de agricultură acolo, în sud?

— A fost.

— Ei, fata, nepoată-mea Margit, a înnebunit acum de tot.

— Ar fi proastă treabă.

— Nu vrea să se mărite.

— Ei!

— Nu vrea să ia pe niciunul dintre băieții de țărani care o cer.

— Auzi vorbă!

— Dar numai ăla de colo e de vină 1

— Așa-a-a?

— I-a sucit capul. Da, ăla de colo, fiu-tău, Oyvind.

— Ei, drace!

— Vezi tu, nu vreau să mi se fure caii din ocol, după cum nu vreau să mi se fure fata când o las la joc. Asta nu vreau în ruptul capului 1

— Se înțelege!

— Nu pot să tot umblu după ea. Sunt bătrân, n-o pot țazi mereu.

— „Firește!

— Vezi, la mine totul e cu rost: aici buturuga pentru spintecat lemnele, colo toporul și dincolo cuțitul; locul acela trebuie să fie măturat, iar în celălalt să se arunce lemnele, nu în pragul ușii, colo în colț și nu în altă parte. Tot așa, dacă-i spun fetei: nu acela, ci celălalt – apoi așa trebuie să fie I!!

— E foarte cuminte!

«— Dar, vezi dumneata, nu este așa. De trei ani spune tot nu și nu, și de trei ani nu ne mai putem înțelege. Și asta e ȳrău. Și pentru că dumnealui de-acolo e de vină, pot să-i spun doar așa, ca să auzi și tu, tatăl lui: umblă degeaba. Să sfârșească odată!

— Da, da.

Ole se uită lung la Tore, apoi zise:

— Ești scurt la vorbă azi.

— De, vorba lungă – sărăeie-n pungă!

Pe Oyvind îl pufni râsul, deși nu-i prea ardea de răs. Dar la oamenii veseli teama este întotdeauna învecinată cu râsul, și acum înclina spre răs.

— De ce râzi? întrebă Ole scurt și aspru.

— Eu?

— Râzi de mine?

— Ferească Domnul! dar chiar acest răspuns al său îi stârnea și mai mult pofta de răs.

Ole băgă de seamă aceasta și se înfurie de tot. Tore și Oyvind dădură s-o dreagă, luând un aer serios și îl rugară să intre în casă; dar supărarea veche de trei ani trebuia să se reverse și nu se putea ușor zăgăzui.

— Să nu-ți bați joc de mine, începui el, căci sunt în dreptul meu. Am datoria să mă îngrijesc de viitorul nepoatei mele așa cum înțeleg eu și rânjetul unui măgădan n-are să mă împiedice s-o fac. Nu creștem fetele ca să le băgăm în primul bordei în care sunt poftite, și nu gospodărești patruzeci de ani o fermăca s-o dăruiești primului venit care sucește capul fetei. Fata mea s-a scâncit și s-a vuietat atâta, până ce am dat-o unui vagabond care i-a băut averea și. exi a trebuit să iau copilul la mine și să plătesc oalele sparte; dar, ferească

Dumnezeu, să se întâmple același lucru și cu nepoata mea
1 Asta s-o știi 1 Îți spun una și bună și să nu-mi zici pe
nume Ole Nordistuen de la Curtea-din-luncă; mai degrabă
o să pună pastorul cununiile pe capul ielelor din pădurea
Norddal, decât pe al tău cu Margit, ticălosule I Tu vrei să
strici pețitorilor cumsecade pofta de a mai veni la curte?
încearcă numai și vino tu dacă vrei să te rostogolești de-a
berbeleacul pe deal, de să te lovești cu că-l câiele-n urechi!
maimuțoiule! Crezi că eu nu știu ce-ați pus la cale, tu și
fata? Ați gândit: bătrânul Ole Nordistuen va sta în curând
cu nasu-n sus, colo-n țintirim, și atunci - gata, mergem la
altar 1 Am trăit până acum șaizeci și șase de ani și am să-ți
arăt, mucosule, că am să mai trăiesc până faceți amândoi
gălbinare. Din partea mea poți să te așterni ca omățul
proaspăt în jurul casei, dar nici tălpile n-ai să i le vezi, căci
o trimit de aici. O trimit într-un loc sigur. Atunci poți să te
zbați ca un pescăruș și să te însori cu ploaia și vântul.
Atâta am vrut să-ți spun! Acum știi și tu, tatăl lui, părerea
mea, și dacă-i vreibinele care stă acum în cumpănă, ai
grijă să sape albia în direcția hi care poate curge apa! Pe
pământul meu nu trece niciun drum.

Și pleca cu pași mărunți, repezi, ridicând piciorul
drept ceji a mai sus decât cel stâng și ocărind mereii pe-
nfundate.

Cei răm ași deveniră deodată foarte serioși. O
presimțire rea s-a strecurat în râsul și glumele lor și s-a
făcut deodată tăcere în casă, ca după o mare spaimă.

Mama care auzise totul stând în ușa bucătăriei, se
uita amărâtă la Oyvind. Lacrimile o podideau, dar nu voia
să-i mai îngreuneze inima cu vreun cuvânt. Când intrară cu
toții, tăcuți, în odaie, tatăl se așeză la fereastră și se uită
după Ole cu o privire foarte serioasă.

Ochii lui Oyvind urmăreau fiecare schimbare de pe
fața tatălui său, căci cu cea dintâi vorbă pe care avea s-o
rostească i se pecetluia viitorul. Dacă Tore zicea și el nu,
ca Ole, greu se mai putea înfăptui ceva.

Gândurile sale alergau speriate de la o piedică la
alta. O clipă nu i se arătară în față decât sărăcie, necazuri,

neînțelegeri, simțământul onoarei jignite și totul se clătina și pierea din fața ochilor. Neliniștea sa creștea, deoarece o vedea pe mamă-sa rămasă cu mâna pe clanța ușii de la bucătărie, neștiind dacă va avea curajul să stea în odaie și să asculte discuția. În cele din urmă pierdu orice curaj și ieși. Oyvind îl privea neclintit pe tatăl său ai cărui ochi parcă nu mai știau drumul de întoarcere în cameră. Băiatul nu îndrăznea să rostească vreun cuvânt, căci bătrânul trebuia lăsat să-și depene gândul până la capăt.

Dar sufletul său ieși din cercul temerilor și se reculese:

„Numai unul Dumnezeu va fi în stare să ne despartă”, își zise în gând și privi la sprâncenele încruntate ale tatălui său.

Pesemne că în curând își va spune cuvântul. Tore suspină adânc și își înălță privirea care o întâlnește pe a feciorului său. Se opri și-l privi lung.

— Voința mea ar fi să te lași de ea, căci nu e bine să cerșești ceva sau să iei cu sila. Dacă nu vrei să te lași de ea, spune-mi-o; poate îți pot fi de ajutor.

Se duse apoi la treabă și fiul său îl urmă. Seara, Oyvind făcuse planul: avea să ceară postul de agronom de stat și să-i roage pe director și pe învățător să-l ajute.

„Dacă ea e hotărâtă, cu ajutorul lui Dumnezeu am s-o capăt prin munca mea”.

O așteptă zadarnic în seara aceea pe Margit dar, tot umblând în sus și-n jos, îngână cântecul care-i plăcea mai mult.

„Sus capul, băiatule ager! S-a dus o speranță? Îndată o alta în locui străluce Mai nouă, mai înflăcărată.

Sus capul / Ascultă; te-mbie o voce spre zarea curată
I Acolo e voia cea bună De glasuri voioase cântată.

Sus capul! Și-n inima-ți caldă Pătrund raze dulci,
luminoase; * Curând jubila-vor într-însa

Acorduri de harfă duioase!

Vi

Sus capul! Și cântă într-una I Și-n suflete e
primăvară; * Iar forțe dospesc la-ntuneric și spice rodi-vor

la vară.

Sus capul **1** Speranța să-ți fie Mereu călăuză prin ceață! Ea pâlpâie-n tremur, tresaltă în orice fărâmbă de viață”.

Capitolul XI

Era în timpul odihnei de amiază. Cei de la curțile din luncă dormeau. Fânul aștepta în stoguri pe câmp și greblele erau înfipse în pământ. Căruțele cu fân odihneau în fața porților șurii, cu hamurile alături; iar caii erau priponiți ceva mai deoparte. Afară de ei și de câteva găini care ieșiseră pe câmp, nicio ființă vie nu se vedea, cât cuprindeai cu ochii.

În stânca de dincolo de gospodărie era o șoavă. De aici drumul ducea spre pășunile gospodăriei lor clin luncă: podișuri mari înierbate. Sus, la marginea șoavei, sta un om uitându-se în toate părțile ca și cum ar fi așteptat pe cineva. La spatele lui era un mic iezer din care izvora pârâul care săpase șoava în stâncă. Pe două părți de-a lungul iezerului duceau cărări, bătătorite de vite, spre pășunile care se vedeau în depărtare. Chiuitori și hămăituri de câini se auzeau dintr-acolo, iar tălângile vacilor răsunau pe înălțimi, căci vacile alergau de colo-colo după apă și în zadar încercau câinii și ciobanii să le mâie laolaltă.

Vacile făceau cele mai caraghioase salturi și alergau cu mugete scurte, furioase și eu cozile în vânt de-a dreptul în iezer. Acolo se opreau și tălângile lor răsunau la fiecare mișcare a capetelor până dincolo de lac. Și câinii băură, dar rămaseră pe țârm, iar ciobanii veniră în urmă și se așezară pe stâncile calde, netede. Își scoaseră din desagi meriudea și o împărțiră, îmbiindu-se unii pe alții, lăudându-se cu câinii, boii și stăpânii lor; în cele din urmă se dezbrăcară și se aruncară în apă după vaci. Câinii n-aveau chef de scăldat și hoinăreau leneși cu capetele plecate, ochii aprinși, gurile căscate și limbile atârând.

În jur, pe povârnișuri, nu se vedea nicio pasăre, nu se auzea niciun sunet, afară de pâlăvrăgeala slugilor și de sunetul tălângilor. Iarba se uscuse, soarele ardea pe

pripoare de se înăbușea totul de căldură.

Cel ce aștepta sus în bătaia soarelui de amiază era Oyvind. Ședea lângă pârâul care izvora din iezer; era în cămașă. Tot nu se vedea țipenie de om la Curtea-din-hmcă și încetul cu încetul îl cuprinsese grija; când iată că dintr-o ușă laterală ieși deodată un dulău și după el o fată în bluză fără mâneci. Fata o luă la fugă peste câmp și începu să urce dealul, Oyvind simțea nevoia s-o întâmpine cu un chiot, dar nu îndrăzni. Nu-și lua ochii de la gospodăria din care apăraseră fata, urmărind dacă nu cumva iese cineva s-o vadă; dar iat-o că acum era în siguranță și, nerăbdător, el se ridică de câteva ori, s-o întâmpine.

Cu greu urcă fata dealul de-a lungul pârâului; Câinele mergea înaintea ei aduhnecând. Fata înainta ținându-se de tufişuri, dar pașii ei trădau o tot mai mare oboseală.

Oyv ind alergă în întâmpinarea ei; câinele mârâi, dar fu repede domolit. Când Margit îl văzu venind, se așeză pe o bucată de stâncă. Din pricina căldurii era tare îmbujorată și obosită.

El se săltă pe stâncă lângă ea.

— Îți mulțumesc că ai venit. Dar căldura și drumul ăsta!... Aștepți de mult?

— Nu. Dacă seara suntem pândiți, trebuie să folosim orele acestea de odihnă. Cred însă că de-aci înainte nu trebuie să mai facem așa, să tănuim și să punem la cale atâtea șiretlicuri. Tocmai voiam să-ți vorbesc în privința asta.

— Să nu ne mai întâlnim în taină?

— Știu că tocmai tănuirea îți place mai mult, dar îți place și să-ți arăți curajul. Am multe de vorbit cu tine azi și te rog să mă ascuți cu băgare de seamă!

— E adevărat că vrei să te faci agronom de stat?

— Da, și voi și obține acest post. Urmăresc, cu aceasta, două lucruri: acela de a ocupa un serviciu, apoi - și de fapt în primul rând - vreau să mă disting ca să-i impun bunicului tău. S-a nimerit tare bine că cei mai mulți țărani de aici, din fermele de pe luncă, sunt oameni tineri,

dornici de îmbunătățiri pentru care au nevoie de îndrumare. Au și bani. Cu aista încep: voi pune totul în ordine, începând de la grajdurile lor de vite și până la conductele lor de apă. Am să țin conferințe și, ca să spun așa, am să-l câștig pe bătrân prin fapte de ispravă.

— Minunat, Oyvind! Și apoi?

— Da. Restul ne privește pe amândoi. Nu trebuie să pleci!

— Dar dacă-mi poruncește?

— Și să nu mai ascunzi nimic în ce ne privește!

— Dar dacă mă chinuiește?

— Ajungem mult mai departe și ne putem mai bine apăra dacă procedăm pe față. Să fim împreună în ochii tuturor a ca să se vorbească despre cât de mult ne iubim. Nu trebuie să pleci 1

Despărțirea ascunde întotdeauna pericole și oricând se pot isca bârfeli. În primul an omul nu crede, în al doilea însă îndoiala se strecoară treptat în suflet. Să ne întâlnim o dată pe săptămână și să râdem de orice vorbe rele și intrigi care s-ar vâri între noi. Ne vom întâlni la dans și vom juca să ne siârâie călcâiele, uitându-ne cum ne privesc toți bârfitorii. Ne vom întâlni la biserică și ne vom saluta așa, ca să vadă și aceia care ne-ar dori la sute de kilometri depărtare unul de celălalt. Dacă vreunul ne face vreun cântec batjocoritor, vom încerca să-i răspundem și vom izbuti dacă ne vom ajuta unul pe altul. Nimeni nu ne poate face vreun rău dacă vom ține unul la altul și vom arăta și lumii că suntem uniți. Nefericiți în dragoste sunt numai oamenii fricoși, cei slabi sau ho1 na vi și cei calculați, care pândesc mereu o anumită ocazie, sau cei șireți, care până la urmă cad chiar ei în groapa săpată pentru alții, sau ușuraticii, oare nu se iubesc atât de mult încât să treacă peste deosebiriile sociale. Aceștia se ascund, scriu scrisori, tremură la orice cuvânt și, în cele din urmă, socotesc această teamă, această permanentă neliniște și sângele care le fierbe în vine drept iubire, se simt nefericiți și se topesc ca zahărul. Ehei! dacă s-ar iubi cu adevărat, atunci nu s-ar teme; ar râde și, fără ascunzișuri în ȳrăs ori în vorbă, s-ar duce de-a dreptul la

biserică. Am citit mult în cărți despre asemenea lucruri și am umblat prin lume cu ochii deschiși: nu-i bine de loc de iubirea care merge pe furiș și pe căi lăturalnice. Da, iubirea trebuie să înceapă în taină, căci e sfioasă, dar apoi trebuie să se dea pe față pentru că e bucurie. Se aseamănă cu copacii tineri: cei ce vor să crească nu se pot ascunde. Tot ce-i uscăciune pe arbore cade atunci când dau frunze noi. Cel cuprins de dragoste se leapădă de ce-a fost vechi și mort. Seva vieții mustește și vrea să hrănească mugurii. Oare aceasta poate trece neobservat? Da, fetițo, să se bucure cu noi cei care ne vor vedea veseli 1 Doi logodnici care-și rămân credincioși sunt o binefacere pentru popor, căci îi dăruiesc o poezie pe care copiii o învață pe dinafară, spre «rușinea părinților care nu cred. Am citit despre multe asemenea poezii; și la noi în ținut trăiesc unele în gura poporului și tocmai copiii acelor care odinioară s-au făcut vinovați de tot răul le povestesc acum și plâng. Da, Margit, să ne dăm mâna acum! – așa, da, și să ne fângăduim că vom fi uniți – așa, da, și atunci vom izbuti.

Oyvind vru să-i cuprindă obrazii, dar ea întoarse capul și coborî de pe stâncă.

El însă rămase locului. Margit se apropie, își sprijini brațele de genunchii lui și-l privi drept în ochi:

— Ascultă, Oyvind, dar dacă vrea să mă trimită de aici?...

— Atunci spui pe față, hotărât: nu!

— E cu putință, dragul meu?

— Doar nu te poate așeza el în căruță!

— Chiar dacă n-are să facă așa cum spui, are el destule mijloace de constrângere.

— Nu cred. Îi datorezi, firește, supunere, atâta vreme cât nu-ți cere lucruri cu neputință de împlinit; ai însă și datoria să-i spui deschis cât de greu îți vine de rânduială acesta să-i dai ascultare. Cred că-și va băga mințile-n cap când își va da seama; acum el socotește – ca atâția alții – că nu e decât o copilărie. Arată-i că-i ceva mai mult.

— Cu el nu-i de glumit. Mă păzește ca pe-o capră, mă ține legată cu privirile lui.

— Dar tot rupi legătura de câteva ori pe zi.
— Nu-i adevărat.
— Ba este: ori de câte ori te gândești în taină la mine, te dezlegi.

— Da, atunci da. Dar ești oare așa de convins că mă gândesc atât de des la tine?

— Altfel n-ai fi acum aici.

— Dar tu mi-ai trimis vorbă să vin.

— Ai venit totuși pentru că gândurile te-au mânat aicea.

— Nu, ci pentru că e vreme frumoasă.

— Mai adineauri ai spus că e prea oald.

— La urcuș, da, la coborâre, nu.

— Atunci de ce-ai urcat dealul?

— Ca să-l pot iarăși coborî.

— Și de ce mai coborât mai demult?!

— Pentru că a trebuit să mă odihnesc mai întâi.

— Și să vorbești cu mine despre dragoste.

— Ți-am făcut plăcerea să ascult.

— La cântec de păsărele.

— Când natura-i liniștită.

— Și când clopotele sună.

— În pădurea cea vrăjită.

În clipa aceea îl zăriră amândoi pe bunicul lui Margit trecând șontâc prin curte și ducându-se să tragă clopotul ca să adune lucrătorii. Oamenii ieșiră. de prin șuri, hambare și case, se îndreptară somnoroși spre cai sau spre greble, se risipiră pe câmp și după scurt timp totul se însufleți de muncă.

Doar bunicul mergea de la o clădire la alta și, în cele din urmă, se urcă pe cea mai înaltă platformă a șurii și privi, cu mâna streășină la ochi, în juru-i. Un băiețaș, pe care-l chemase probabil, se îndrepta alergând spre el.

Băiețașul alergă apoi spre Pladsen, iar bunicul dădu roată prin curte privind adesea în sus, spre deal. I se părea, de bună seamă, că cele două umbre negre de pe piatra cea mare ar fi Margit și Oyvind.

Și iarăși i-a trădat dulăul lui Margit. Văzuse uneai

străin îndreptându-se spre Curtea-din-luncă și, socotind că e de datoria lui, ca paznic al curții, începuse să latre cu furie. Încercară să-l domolească, dar el se înfurie mai tare și nu mai contenea cu lătratul. Iată-l pe bunic jos, la poalele dealului, privind țintă în sus! Dar asta n-a fost de ajuns; mai veni altă pacoste. Ci!::! i de la vite auziră cu nedumerire lătratul necunoscut al dulăului și alergară spre el. Și când văzură că-i mare cât un lup, lăptoșii câini finlandezi se uniră cu toții împotriva lui. Margit fu cuprinsă de o frică atât de puternică încât fugi fără să-și ia rămas bun. Oyvind rămase pe câmpul de luptă, lovind în dreapta și-n stânga, dar câinii părăseau doar o clipă lupta, ca să strângă iar rândurile ceva mai departe, urlând și lătrând groaznic. Îi urmări însă, și se retraseră încetul cu încetul până la povârnișul dinspre pârau.

Oyvind se năpusti spre ei și, drept urmare, câinii se rostogoliră cu toții în apă, tocmai în locul unde era mai adâncă. Atunci se împrăstiară cu cozile-ntre picioare și astfel se sfârși lupta din pădure.

Oyvind străbătu pădurea până ajunsese la drumul ce trecea prin sat; Margit, însă, fugi de-a dreptul în brațele bunicului, jos, la gard. Asta i-o făcuse câinele.

— De unde vii?

— Din pădure.

— Ce-ai făcut acolo?

— Am cules fragi.

— Nu-i adevărat!

— Nu, nu e.

— Atunci ce-ai făcut acolo?

— Am vorbit cu cineva.

— Cu pușlamaua de Pladsen?

— Da.

— Ascultă, Margit, mâine pleci...

— Nu.

— Ascultă, Margit, eu atât îți spun, mâine pleci!

— Doar n-ai să mă așezi în căruță. Nu poți să faci una ca asta.

— Așa? Nu pot, ai?

— Nu, căci nici nu vrei.

— Nu vreau? Ascultă, Margit, îți spun ca să știi: am să-i rup pușlamalei oasele.

— N-ai să îndrăznești s-o faci.

— N-am să îndrăznesc? Așa zici tu? Cine o să mă împiedice?

— Învățătorul.

— Înîn-învățătorul? Crezi că se sinchisește de el?

— Da, căci doar el l-a trimis la școala de agricultură.

Învățătorul?

— Învățătorul 1

— Ascultă, Margit, nu vreau să mai știu nimic de hoinăreala asta a ta; ai să pleci de aici! Numai griji ți amar îndur de la tine, ca odinioară de la maică-ta, numai griji și amar. Sunt bătrân; vreau să te văd la casa ta, bine rânduită, nu vreau ca, din pricina asta, să» mă arate lumea cu degetul. Vreau binele tău, nimic altceva; trebuie să recunoști asta, Margit. Dacă se sfârșește cu mine, rămâi singură pe lume. Cum i-ar fi mers mamei tale de n-aș fi fost eu? Ascultă-mă, Margit, fii înțeleghătoare, ascultă sfatul meu, căci îți vreau numai binele I

— Nu, nu-mi vrei binele!

— Așaaa? Ce vreau atunci?

— Vrei să-ți impui voința, asta vrei; dar de voința mea nu-ți pasă!

— Ai și tu voință, i-auzi! i-auzi! – un pui abia ieșit din găoace! Ești tu în stare să judeci, fată proastă ce ești, ce e bine pentru tine? Am să-ți mângâi spinarea cu bățul ăsta; da, am să-ți măsoar spatele cu el, cât ești tu de mare și de lungă! Ascultă, Margit, vreau să mai încerc odată cu binele. La urma urmei, tu nu ești chiar atât de proastă – ești doar stăpânită de-o idee fixă. Ascultă-mă, căci sunt om bătrân, cu scaun la cap! Să mai vorbim o dată în liniște! N-am chiar atâta avere cum cred oamenii, Un ticălos poate foarte repede să prăpădească puținul pe care l-am adunat. Tatăl tău a început risipa. Fiecare trebuie să se îngrijească de viitor, nu? îi este ușor învățătorului să pălăvrăgească. Are bani. Preotul așijderea. Așa știu și eu

că e ușor să predici. Dar la noi, cei care trudim pentru pâinea zilnică, lucrurile stau altfel. Sunt bătrân; am trăit și am pățit multe. Dragostea, vezi tu, e lucru tare frumos când vorbești de ea, dar în fond nu-i de nicio ispravă. E ceva așa, cum să zic? – pentru clerici și alții ca ei – dar țăranii trebuie să gândească altfel. Mai întâi să ai ce mânca, vezi tu? apoi cuvântul Domnului, puțin scris, puțin socotit și la urmă și puțină iubire – dacă se întâmplă să ție. Dar nu folosește la nimic să așezi dragostea în frunte și abia la urmă de tot să vezi dacă ai ce mânca. Ce părere ai, Margit?

— Nu știu.

— Nu știi ce să spui?

— Ba știu.

— Ei, ce?!

— Să spun?

— Firește I

— Eu una sunt pentru dragoste.

Bătrânul rămase o clipă uluit; apoi îi veni ră în minte sute de asemenea discuții, ou același deznodământ... Clătină din cap, îi întoarse spatele și plecă.

Își vărsă ciuda pe palmași, ocări slugile, ciomăgi dulăul și fu cât pe-acu să omoare un pui care fugise pe câmp. Fetei însă nu-i spuse nimic.

În seara aceea Margit era atât de voioasă când s-a dus la culcare, încât a deschis fereastra, s-a sprijinit de pervaz, a privit vreme îndelungată cerul, dealurile, pădurea și a început să cânte. Învățase un cântec frumos de dragoste pe care acum îl cânta ușor:

„Ce-ai jurat dac-ai să fii, Credincios și eu cei fi c’iie zile-n viață voi avea. Dusă-i vara; codru-ngifibeni; Dar din nou, la timpu-i, va-nflori. Înflorești și tu, inima mea!

Tot ce-n vară mi-ai jurat

Eu în inim-am păstrat, V? „Ca-ntr-un sipet cu făcată grea... Cânt-o păsărică sus, pe ram;

— Cânt și eu și-n sufletul meu am

A Amintirea verii ce murea.

Poate mă auzi acum, Dacă treci pe-al nostru drum.

Spune-mi, mă auzi, iubita mea P Vorbele de dor se sting ușor; Și-n pădure cântecele mor; Aripă însă vorba ta-mi dădea.

Litlil litli! litli! lui 1 Vn sărut cântând cerut? Nici prin gând așa ceva nu-mi da 1 Cum? îmi spui că bine-ai auzit? Ei, atunci să știi: te-am păcălit! De nu crezi, atunci ne vom certa.

Noapte bună, scumpă Li I Când, acum voi adormi, Voi visa doi ochi ce m-au vrăjit; Voi visa și-n vis voi auzi Vorbe dulci ce inima-ți rosti Fătă grai, și totuși le-am simțit.

Cântul, dragă, s-a sfârșit. E prea scurt? l-ai auzit P Va găsi acolo un ecou, Să se-ntoarcă înapoi aici? Poate iar vrei să ți-l cânt? Ce zici? Noapte caldă s-a lăsat din nou”.

Capitolul XII

Au trecut câțiva ani de la discuția dintre Margit și bunic.

E toamnă târzie. Învățătorul a pornit spre Curteadin-luncă, la Nordistuen. Deschide ușa de la intrare: nimeni; o deschide pe a doua: la fel; și așa ușă după ușă, până ce ajunge la odăița din fund a clădirii celei lungi. Acolo îl găsește pe Ole Nordistuen, singur, stând pe marginea patului și piivindu-și mâinile.

Învățătorul îi dă binețe, trage spre el un scaun de lemn și se așază în fața lui.

— Ai trimis după mine, îi zice.

— Da, am trimis.

Baard trage o priză de tabac, privește în jur, ia de pe masă o carte și o răsfoiește.

— Ce dorești să-mi spui?

— Așteaptă să mă gândesc.

Învățătorul are timp; își poate scoate ochelarii ca să citească titlul cărții, îi șterge tacticos și și-i așază pe nas.

— Îmbătrânești, Ole.

— Da, vezi, tocmai despre asta voiam să vorbesc cu tine. Nu-mi merge bine; în curând am să pun mâinile pe piept.

— Atunci, ai grijă din vreme, ca să le pui bine, Ole 1
Închide cartea și privește pe fereastră.

— E bună cartea pe care o ții în mână? zice Ole.

— Nu-i rea, dar ai trecut vreodată de copertă?

— Acum, în timpul din urmă, da...

Învățătorul pune cartea la loc și-și vâără ochelarii în buzunar.

— Nu-ți merg treburile cum ai vrea, Ole?

— Așa se pare.

— Și eu am trecut o dată prin asta. Mă certasem cu un bun prieten și eram de părere că el trebuie să vină la mine. Cât timp am avut credința asta am fost nefericit. În cele din urmă, mi-a venit în minte să mă duc eu la el, și de atunci totul s-a îndreptat.

Ole îl privește și tace.

— Cum îți merge gospodăria, Ole? întreabă învățătorul.

— De-a-ndărățelea, ca și mine.

— Cine o s-o stăpânească, atunci când nu vei mai fi?

— Tocmai asta nu știu; tocmai gândul acesta-mă chinuiește.

— La vecinii tăi lucrurile merg strună, Ole.

— Da, dar ei sunt ajutați de agronom.

Învățătorul, care se îndreaptă spre fereastră, zice cu prefăcută nepăsare:

— Ai avea și tu nevoie de ajutor, Ole. De văzut, nu mai vezi ca lumea, și despre agronomia modernă nu știi mai nimic.

— Cine să m-ajute?

— Ai rugat pe cinev a?

Ole tace.

— Multă vreme n-am stat nici eu bine cu Dumnezeu, continuă învățătorul, l-am spus: „Nu te-arăți de loc bun cu mine!” „M-ai rugat?” m-a întrebat el. „Nu, asta n-am făcut-o!” L-am rugat și de-atunci mi-a mers bine.

Ole tace.

Tace și Baard.

În cele din urmă Ole spune:

— Am o nepoată. Știe prea bine ce ar putea să mă bucure, mai înainte de a mă duce la țințirim; dar 11-O face.

Învățătorul surâde:

— Poate că bucuria ta n-ar fi și a ei.

Ole tace.

Învățătorul:

— Te strânge în multe părți gheata, dar, după elte văd, totul se învâрте în jurul fermei.

Ole zice încet:

— E de atâta amar de vreme a noastră I și apoi e pământ bun. Tot ce au agonisit părinții și bunicii noștri e în ea; dar în ultimul timp nu mai merge. Când n-oi mai fi eu, nu știu cine are s-o stăpânească. În familie nu va rămâne.

— Dar ai o nepoțică.

— Dar cum va gospodări bărbatul care va lua-o 2 Asta aș vrea s-o știu, până nu mor. Nu mai e vreme multă de pierdut, Baard, nici pentru mine, nici pentru gospodărie.

Amândoi tac. La urmă Baard zice:

— Nu vrei să ieșim puțin? E o vreme așa de frumoasă!

— Da, putem să ieșim. Pe coastă, sus, sunt lucrători care fac frunzare; dar lucrează numai când sunt eu de față.

Se duce șchiopătând să-și ia șapca cea mare și bastonul și zice:

— Nu vor să lucreze la mine. Nu știu de ce?

După ce au ieșit și au ocolit casă, bătrânul Ole se oprește.

— Vezi? Nu-i nicio rânduială. Uite cum au aruncat lemnele claie peste grămadă și n-au înfipt securea în buturugă!

Se apleacă greu, o ridică și o înfige.

— Dincoace a căzut o blăniță; nimeni n-o ridică!

O ridică el.

— Uite hambarul! Crezi c-au luat scara? Aș!

O dădu deoparte. Apoi se opri, privi la învățător și zise:

— Așa merg treburile aici, zi de zi!

Când porniră mai departe, auziră un cântec vesel răsunând dinspre coastă.

— Cântă cineva la muncă, zise Baard.

— E micul Knut Ostistuen. Face frunzare pentru tată-său. Oamenii mei lucrează acolo, în fund; ei nu cântă.

— Dar ăsta nu-i un cântec de pe la noi!

— Nu. Aud și eu.

— Oyvind Pladsen a fost deseori la Ostistuen. Trebuie să fie vreun cântec adus de el aici în sat. Băiatul ăsta știe o mulțime de cântece.

La vorba asta nu căpătă niciun răspuns.

Nici ogorul peste care călcau nu arăta cum trebuie; nu era de loc îngrijit. Învățătorul spuse acest lucru. Ole se opri:

— Eu nu mai sunt în stare s-o fac, zise el cu tristețe.

— Fără supraveghere, muncitorii străini costă prea mult. Dar ți-e jale să treci pe un astfel de ogor, crede-mă.

Când vorbiră despre întinderea proprietății și în care parte ar fi mai mare nevoie de ajutor, se hotărâră să urce coasta ca de acolo să poată arunca o privire asupra ei.

Când ajunseră pe culmea de unde se putea vedea întreg cuprinsul gospodăriei, bătrânul deveni melancolic:

— N-aș vrea să mor lăsând-o așa. Strămoșii mei și cu mine am muncit cinstit acolo, jos, dar nu se mai cunoaște mult din toată munca noastră.

Răsună atunci deasupra capetelor lor un cântec cu modulații aspre, cum le au vocile de băieți când se avântă. Bătrânii nu erau departe de arborele în vârful căruia era cățarat micul Knut Ostistuen și aduna frunziș pentru tatăl lui. Traseră cu urechea:

„Dacă vrei pe culmi înalte să te-avânți de zor, Pune-n raniță atâta la s-o porți ușor! Să nu duci din vale colbul Sus, în aer bun! Scutură-l colo-n genune; Și acum: la drum!

Cor de păsări te primește; Ce departe ești De miasmele-otrăvite! Liber hoinărești.

Scoate chiote și cântă I Vite, din tufiș Tinerețea îți surâde Colo-n luminiș!

Dacă zăbovești o clipă să asculți smerit, Îți răsună în ureche Cântecul vrăjit: Cântecul singurătății Colo, la izvor,

Unde apa peste stâncă Trece prin pripor.

Inimă nelinistită.

Roagă-te și plângi!

Către culmi, în sus, privește.

Spre golașe stânci!

Crist și-acum deasupra trece

Cu profeții lui...

Fă să fii de dânșii vrednic.

Când pe culmi te sui

Ole se așezase pe un bloc de piatră și-și acoperise fața cu mâinile.

— Trebuie să stăm de vorbă, zise învățătorul și se așează alături de el.

Oyvind tocmai se întorsese acasă, la Pladsen, dintr-o călătorie mai îndelungată. Poștalionul mai poposea în fața casei, deoarece caii trebuiau să se odihnească. Deși Oyvind, ea agronom de stat, avea venituri bune, locuia tot în aceeași cămăruță în Pladsen și în timpul liber își ajuta părinții. Introdusese metode noi, dar gospodăria era atât de mică încât Oyvind o numea „jucăria mămişii”, căci ea o rostuia aproape singură.

Abia își schimbase hainele de drum. Venise și tată-său prăfuit de făina de la moară și se schimbase și el. Acum ședeau la gânduri dacă să mai iasă puțin pe afară înainte de cină-Deodată intră mama, palidă de tot:

— Vin oaspeți. Ia priviți!

Cei doi bărbați alergară la fereastră și Oyvind zise îndată:

— Învățătorul și - da, parcă ar fi - da, desigur, el este!

— Da, e bătrânul Ole Nordistuen, zise și Tore dându-se în lături de la fereastră, ca să nr. fie văzut, căci oaspeții erau acum chiar în fața casei.

Tocmai când voia să se retragă de la fereastră, Oyvind surprinse o privire a lui Baard. Învățătorul surâse și întoarse capul după Ole care, sprijinit de baston, se apropia cu pași mici, schiopătând și ridicând mereu un picior mai mult decât pe celălalt.

Îl auziră pe învățător spunând:

— Tocmai a venit acasă.

Și pe Ole răspunzând:

— Așa, așa!

Multă vreme fu liniște în casă. Mama se ascunsese într-un ungher, după dulap. Oyvind stătea, ca de obicei, cu spatele la masă și cu fața spre ușă; tată-său lângă el. În fine, bătu cineva la ușă și învățătorul intră, scoțându-și pălăria. După el, Ole, care-și scoase și el șapca și se întoarse să închidă ușa, meșterind îndelung clanța. Tore se ridică și-i pofti pe musafiri să șadă. Se așezară amândoi pe banca de la fereastră, iar Tore la locul său.

Și acum să auzim cum s-a făcut pețitul.

Învățătorul:

— Vremea de toamnă se menține frumoasă!

Tore:

— Da, s-a schimbat în bine!

— Are să țină mai mult, căci s-a schimbat vântul”.

— Rău terminat muncile?

— Încă nu. Iată, de aceea a și venit Ole Nordistuen – cred că-l cunoști – să te roage să-l ajuti, Oyvind. Dacă vrei, firește.

Oyvind:

— Dacă dorește ajutorul meu, am să fac tot ce pot.

— Da, dar nu se gândește doar la un ajutor momentan. Găsește că gospodăria nu merge cum trebuie și socoate că îi lipsește o conducere și supraveghere competente.

Oyvind:

— Dar sunt așa de puțin acasă!...

Învățătorul se uită la Ole. Acesita își dădu seama că trebuie să intre în luptă; își dresă de câteva ori glasul și-i dădu drumul:

— Adică, trebuie – da – cred că – ar trebui permanent – adică – da – să locuiești la noi – adică – atunci când nu pleci la slujbă.

— Mulțumesc pentru propunere, dar prefer să rămân aici cu locuința.

Ole se uită la învățător și acesta rosti:

— Ole este astăzi cam ciudat. Pricina e că a mai fost o dată aici și amintirea acelei zile îl face să se cam încurce la vorbă.

Ole, repede:

— Așa e, da; nu m-am purtat atunci cum trebuie. M-am chinuit cu fata atâta până s-a făcut lemnul țândări. Dar să uităm aceasta! Furtuna frânge grâul dar un vântișor rece, nu; pâraiele din ploaie nu pot urni bolovanii; zăpada de mai nu stă mult pe câmp și tunetul n-a omorât încă pe nimeni.

Toți râd, iar învățătorul zice:

— Ole vrea să spună să nu te mai gândești la ce-a fost. Și nici tu, Tore!

Ole îi privește și nu știe dacă să vorbească mai departe, sau nu. Tore intervine:

— Tufa de trandafir îți prinde haina cu numeroși ghimpi, clar nu te rănește. În mine, cel puțin, n-a rămas niciun gimpe.

Ole:

— Atunci nu-l cunoșteam pe Oyvind. Acum văd: tot ce seamănă dă rod; cum e sămânța și recolta. În degetele sale e aur; aş vrea să-l am pe lângă mine.

Oyvind se uită la tată-său, acesta la nevastă-sa, care se uită la rândul său la bărbatul ei, apoi la învățător. În cele din urmă toți își îndreptară privirile spre Ole.

— Ole zice că are gospodărie mare și...

Ole întrerupse:

— Este ea mare, dar prost gospodărită. Eu nu mai am putere ca mai înainte, sunt bătrân și picioarele nu mă mai țin; vă spun, însă, că face să te ocupi de ea.

— Ce, mai e vorbă? E cea mai mare fermă din tot ținutul, interveni învățătorul.

— Cea mai mare din tot ținutul, dar vezi că tocmai aici e buba; dacă încălțăminteă ți-e prea largă, o pierzi. E foarte frumos să ai pușcă bună, dar să știi să umbli cu ea.

Se întoarce cu o mișcare bruscă către Oyvind;

— N-ai vrea să încerci?

— Prin urmare să fiu administrator?

— Așa, așa, să ai ferma.

— Să am ferma?

— Desigur, da, și s-o conduci.

— Dar...

— Nu vrei?

— Ba da, bineînțeles.

— Ne-am înțeles.

— Dar...

Ole privește mirat la învățător.

— Oyvind o fi vrând să știe dacă împreună cu ferma o capătă și pe Margit.

Ole, energic:

— Margit face parte Hin fermă, Margit face parte din fermă!

Atunci Oyvind începu să râdă tare și făou o săritură de doi coți.

Ceilalți trei râseră și ei; Oyvind își frecă mâinile, alergă în sus și în jos prin odaie repetând într-una:

— Margit face parte din fermă! Margit face parte din fermă!

Tore râdea gâlgâit, iar mama, din colțul ei, privea într-una la Oyvind, până ce o podidiră lacrimile.

După un răstimp, Ole întreabă:

— Ce părere ai despre fermă?

— Bun pământ!

— Bun, nu-i așa?

— Minunate pășuni.

— Minunate! Ce záci, are să meargă?

— Are să fie cea mai grozavă gospodărie din tot ținutul.

— Cea mai grozavă gospodărie? Crezi? Crezi cu adevărat?

— Cum mă vezi și cum te văd 1

— Da, n-am spus eu?...

Și începură amândoi să vorbească deopotrivă de repede, curártele lor îmbucându-se unul într-altul ca dinții a doua roți.

— Dar vezi, la toate astea, trebuie bani. Vezi tu, trebuie bani și eu n-am de loc.

— Fără bani va merge încet; dar tot va merge!

— De mers, firește, va merge; dar, dacă am avea bani, ar merge mult mai repede, nu-i așa?

— Mult mai repede!

— Mult? O, de-am avea bani! Da, da! Ei, și unul care n-are toți dinții poate mesteca, și unul care merge ou carul cu boi tot înaintează.

Mama clipi din ochi înspre Tore care o privi de câteva ori repede, legănându-se încoace și-ncolo și mângâindu-și genunchii cu palmele. Învățătorul clipi și el des; Tore deschise gura, vrând să spună ceva, dar Ole și Oyvind vorbeau amândoi neîncetat, râdeau și făceau atâta tărăboi, că nimeni nu mai putea scoate o vorbă.

— Ia stați oleacă! Tore ar vrea și el să spună ceva! interveni învățătorul.

Toți amuțiră și-l priviră pe Tore. Acesta începu să spună încet de tot:

— Pe meleagurile acestea a fost totdeauna așa: o singură moară. În ultima vreme s-a întâmplat să avem două. Morile acestea tot au produs, an de an, ceva parale. Nici tata, nici eu nu ne-am atins de bani, am luat doar ceva din ei când a trebuit Oyvind să plece. Învățătorul i-a chivernisit și el susține că acolo unde sunt depuși au adus dobândă bună; acum însă cred că vor fi folosiți cel mai bine dacă-i ia Oyvind pentru Nordistuen.

Mama sta în colțul ei, se făcuse mică de tot și-l privea pe Tore eu ochi strălucitori. Ședea plin de importanță și, cum sta așa, părea a fi aproape prost. Ole Noi distuen rămăsese în fața lui cu gura căscată. Oyvind se reculese cel dintâi.

Nu vi se pare că mă urmărește norocul? zise și, îndreptându-se către tatăl-său, îl bătu atât de tare pe umeri, încât răsună odaia. Minunat, tată! exclamă și-și frecă mâinile, plimbându-se-n sus și-n jos.

— Și cam cât să fie? întrebă în cele din urmă Ole, timid, pe învățător.

— Nu-i chiar atât de puțin.

— Câteva sute de taleri?

— Ceva mai mult.

— Ceva mai mult? Ascultă, Oyvind: ceva mai mult!
Dumnezeule, ce gospodărie va fi 1

Se sculă și răsă din inimă:

— Vreau să merg eu ține la Margit, zise Oyvind.

— Poștalionul mai stă în fața casei; ne va duce repede.

— Da, repede-repede! Și tu ești din aceia care vor totul repede?

— Da, repede și cu hotărâre!

— Repede și cu hotărâre! Întocmai așa eram și eu în tinerețe - întocmai așa!

— Ține șapca și bastonul! Acum te alung din casă!

— Mă alungi din casă, ha-ha! dar mergi cu mine, nu-i așa? Mergi cu mine! Veniți și voi ceilalți după noi, așa-i? Diseară să stăm împreună, până s-o stinge ultima scânteie din vatră! Vă așteptăm!

Ceilalți făgăduiră că vor veni. Oyvind îl ajută să se urce în poștalion și porniră pe drum în sus, spre Nordistuen. Acolo nu se minună numai dulăul când Ole Nordistuen intră în curte însoțit de Oyvind Pladsen.

Pe când Oyvind îl ajuta pe bătrân să coboare și erau înconjurați de argați și slugi care căscau gura, ieși Margit din casă, vrând să vadă ce are câinele de latră întruna. Rămase locului ca împietrită, roși toată și fugi iar în casă. Însă, de cum intră în cameră, bătrânul Ole o strigă atât de tare, încât vrând-nevrând fata trebui să iasă la iveală.

— Du-te și te fă frumoasă, fată! Iată bărbatul care va stăpâni ferma!

— E adevărat? exclamă ea fără măcar să-și dea seama, și atât de tare încât răsună până departe.

— Adevărat! zise Oyvind bătând din palme.

Atunci fata se învârti pe călcâie, aruncă departe lucrul pe care-l avea în mână și fugi în odaie. Oyvind după ea.

După scurt timp sosiră învățătorul, Tore și femeia lui. Bătrânul aprinse luminări și le așează pe masa acoperită cu ștergare albe. Aduse vin, bere; se învârtea de colo până colo trebăluind. Și acum ridica piciorul mai mult ca de obicei, dar numai pe cel drept.

Mai înainte de a sfârși această scurtă povestire, trebuie să vă spun că după cinci săptămâni Oyvind și Margit se cununară în biserica din sat. Învățătorul conduse în persoană corul, deoarece paracliserul era bolnav. Vocea îi era, ce-i drept, cam dogită, din pricina bătrâneții, dar lui Oyvind i se păru minunată. Și când a luat-o pe Margit de mână și a dus-o în fața altarului, învățătorul i-a făcut semn din cap, de sus, de unde conducea corul, întocmai ca atunci când Oyvind ședea îndurerat în timpul dansului. Îi răspunse și el printr-un semn și îl podidiră lacrimile.

Lacrimile de atunci, de la dans, au fost poarta prin care ajunsese la lacrimile de acum, și între ele au fost munca și credința lui.

Și cu aceasta s-a sfârșit povestea despre flăcăul cel vesel.

1859

FATA PESCARULUI

Capitolul I

În cursul peregrinărilor lor, scrumbiile poposesc la intervale regulate în locuri mereu aceleași. Când împrejurările sunt prielnice, în locurile acestea se ridică, treptat, mici așezări omenesti, despre care se poate spune că marea le-a aruncat pe uscat. De departe arată ca niște grinzi sau, mai bine zis, ca epavele unei corăbii duse de valuri până la țărm sau ca o grămăjoară de bărci răsturnate, târâte de pescari într-o noapte furtunoasă. Când te apropii mai mult, îți dai seama că totul a fost construit la întâmplare. Ici, chiar în mijloc, vezi o cogeamite stâncă, mai încolo, o fâșie întreagă de pământ despicate de apă în trei sau patru părți, apoi străzi care se îjicovoaie și șerpuiesc. Dar toate aceste așezări trebuie neapărat să aibă porturi care să poată adăposti și vapoare foarte mari, fiindcă în golfurile lor domnește liniștea ca

într-o cutie de tinichea. Iată de ce, asemenea adăposturi sunt foarte prețioase pentru vasele care vin din larg, cu pânzele sfâșiate și cu chila vătămată, ca să-și tragă răsuflarea.

Orășelele de felul acesta sunt liniștite. Tot ce produce zgomot e alungat spre debarcaderele unde au tras bărcile țăranilor și unde se încarcă și se descarcă vasele. De-a lungul debarcaderelor se întinde singura stradă a orășelului; de cealaltă parte a ei se înșiră căsuțele vopsite în alb și roșu, cu unul sau două caturi, căsuțe ale căror ziduri nu sunt lipite unul de celălalt, ci despărțite prin grădini frumoase. Strada noastră e lungă și largă; ori de câte ori bate vântul dinspre mare, aduce miresmele mărfurilor risipite pe punțile vaselor. Liniștea care domnește se explică nu prin teama de poliție - de regulă nici nu există poliție în oraș - ci prin teama de ce are să spună lumea, deoarece toți locuitorii se cunosc între ei. Când cobori strada, trebuie să saluți în dreptul fiecărei ferestre, fiindcă îndărătul ei stă de obicei câte o băbuță care-ți răspunde la salut. Trebuie să saluți pe toți trecătorii de pe stradă pentru că oamenii aceștia liniștiți nu se gândește; decât la ce se cuvine să faci în general și la ce li se cuvine lor în special. Cine trece dincolo de granița hărăzită poziției sau clasei sale sociale acela își pierde bunul renume. Căci oamenii nu-l cunosc numai pe el, ci și pe tatăl și pe bunicul lui și numaidecât se pornesc cercetări pentru a se afla când s-a mai ivit și altă dată în familie vreo înclinare spre fapte „necuviincioase”.

În orășelul acesta liniștit s-a stabilit, cu mulți ani în urmă, un om foarte cumsecade cu numele de Per Olsen. Venea de la țară unde-și câștigase pâinea făcând negoț ambulant și cântând la vioară. La oraș omul deschise o prăvălie de mărunțișuri pentru vechii lui clienți, unde, pe lângă altele, vindea pâine și rachiu. Îl puteai auzi umblând încoace și încolo prin camera din spatele prăvăliei și cântând la vioară dansuri săltărețe și marșuri nupțiale; ori de câte ori trecea prin fața ușii se uita pe fereastră și dacă vedea apărând vreun client își încheia

cântatul cu un tril și venea în prăvălie. Treburile îi mergeau strună; se căsători și avu un fiu căruia-i dădu numele său, adică nu chiar Per, ci Peter. Micul Peter trebuia să ajungă într-o bună zi ceea ce moș Per nu era – lucru de care-și dădea foarte bine seama – și anume un om învățat. Așadar, copilul începu să meargă la liceu. Iar când ceilalți copii, care trebuiau să fie camarazii lui, îl băteau și-l goneau acasă pentru că era fiul lui Per Olsen, Per Olsen îl gonea înapoi la ei; căci altfel copilul n-ar fi ajuns niciodată om învățat. Ca urmare a acestei stări de lucruri, micul Peter se simțea foarte stingher la școală; se prosti, se lenevi și deveni cu timpul atât de indiferent la toate încât bățiile lui taică-său nu-i mai stârneau nici plânsul, nici râsul. În cele din urmă, Per încetă să-l mai bată și-l instală la tejghea. Mare-i fu mirarea când văzu că băiatul servea pe fiecare client exact cu ceea ce-i ceruse, că nu dădea niciodată un bob mai mult, dar nici nu se lăcomea să ceară un sfanț peste preț; totdeauna cântărea precis, socotea și trecea în registru fără să clipească, adesea chiar fără să spună o vorbă, cu încetineală aparentă, dar cu nestrămutată exactitate. Tatăl prinse din nou curaj și-l trimise cu o barcă pescărească la Hamburg, unde trebuia să urmeze cursurile unei școli comerciale și să învețe purtări frumoase. Peter rămase acolo opt luni de zile; atâta trebuia să-i fie de ajuns. Când se întoarse acasă, aduse șase costume noi pe care, când debarcă, le purta pe el, unul peste altul, „fiindcă – explică el – nu plătești vamă pentru hainele de pe tine”. Dar făcând abstracție de circumferința lui, când Peter se arătă a doua zi pe stradă, arăta cam la fel ca înainte. Pășea rar și țeapăn, bălăbănindu-și brațele; când saluta, se smucea brusc și se îndoia de parcă n-ar fi avut articulații, pentru ca, îndată după aceea, să redevină la fel de țeapăn ca înainte. Era politețea întruchipată, numai că-și vedea de treburi fără să rostească un cuvânt, în grabă și cu oarecare sfială. Acum nu mai semna Olsen, ci Chisen, drept care glumeții orașului avură prilejul să: și pună următoarea întrebare: „Până unde a ajuns Peter Olsen la Hamburg?” Răspuns:

„Până la primele litere”.

Îl bătea gândul să-și dea numele de Pedro, dar fiindcă înghițea destule din cauza celui „h” blestemat, se lăsă păgubaș și începu să semneze simplu: P. Chisen. Mări prăvălia lui taică-său și, când împlini douăzeci și doi de ani, se însură cu o vânzătoare cu mâini roșii, care să vadă de gospodărie, fiindcă taică-său rămăsese tocmai atunci văduv și într-o nevastă puteai avea mai multă încredere decât într-o menajeră. Exact după un «an se născu un fiu care, opt zile mai târziu, purta numele de Pedro. Când bunul Per Olsen se văzu bunic, găsi că era o datorie imperioasă pentru el să îmbătrânească. În consecință lăsă treburile în mâinile fiului său și din clipa aceea se instală pe banca din fața casei și nu mai făcu altceva decât să fumeze. Iar când într-o zi simți că începe să se plictisească șezând așa pe bancă, își dori să moară cât mai repede. Cum toate dorințele lui în viață își găsiseră o pașnică împlinire, lucrul acesta se întâmplă și acum.

Dacă Peter, fiul, moștenise exclusiv unul din talentele tatălui său, și anume istețimea negustorească, s-ar fi zis că Pedro, nepotul, nu-l moștenise decât exclusiv pe celălalt, adică înclinația spre muzică, învăță foarte târziu să citească, dar foarte devreme să cânte; cânta așa de frumos din flaut încât uimea pe toată lumea. Era delicat la înfățișare și avea o fire moale, ceea ce nu-i venea la socoteală lui taică-său care voia să vadă crescând în băiat propriul lui spirit neobosit pentru afaceri. Când Pedro uita ceva, nu-l dojenea și nici nu-l bătea, așa cum făcuse pe vremuri tatăl lui, ci îl ciupea. Lucrul acesta îl făcea cu multă liniște, cu un fel de prietenie chiar, despre care ai fi putut spune că e aproape politicoasă, numai că-l ciupea pentru orice fleac. Seara, când maică-sa îl dezbrăca, număra petele vinete și galbene de pe trupul lui și le săruta. Totuși nu manifesta niciun fel de răzvrătire, fiindcă și pe ea o ciupea bărbatu-său tot atât de des. Fiecare ruptură în hainele copilului, confecționate din costumele aduse pe vremuri de taică-său din Hamburg, fiecare pată pe paginile cărților lui de școală îi erau trecute ei în

socoteală, astfel că băiatul auzea mereu:

— Lasă asta, Pedro! Bagă de seamă, Pedro! Nu uita, Pedro I

De taică-său se temea, maică-sa îl scotea din fire. Colegii de școală îl lăsau în pace fiindcă altfel începea să urle și-i ruga să-i cruce hainele. În schimb, nu-i spuneau decât „hămesitul”, și-l disprețuiau fățîș. Era ca un boboc de rață bolnav și golaș care șchiopăta mereu în urma celorlalți și care, ori de câte ori înhăța o îmbucătură de mâncare cât de mică, o ștergea cât mai departe. Nimeni nu împărțea ceva cu el, de aceea nici el nu împărțea nimic cu alții.

Curând, însă, descoperi că purtarea copiilor săraci din oraș față de el era alta; aceștia îi arătau considerație fiindcă era ceva mai delicat decât ei. O fată înaltă și zdravănă, căpetenia unei cete de ștregari, începu să-i poarte o deosebită grijă. Pedro nu se sătura privind-o; avea un cap plin de cârfionți negri ca pana corbului pe care nu-i pieptăna niciodată decât cu degetele, ochi albaștri strălucitori și o frunte joasă; tot obrazul ei părea adunat la un loc și pregătit să-și ia zborul drept înainte. Era într-o necurmată agitație și activitate; vara mergea desculță, cu brațele goale, și era arsă de soare, în timp ce iarna purta îmbrăcăminte folosită de alte fete Vara. Tatăl ei era luntraș și pescar; fata umbla prin casele oamenilor și vindea peștele, vâslea împotriva vântului și a curentului, iar când era și taică-său în barcă, pescuia singură. Cine o întâlnea, se întorcea s-o privească: era întruchiparea încrederii în sine. Se numea Gunlaug, dar toată lumea îi spunea: Fata pescarului, titlu pe care-l acceptă ca potrivindu-se rangului ei. La joacă ajuta totdeauna pe cei slabi; simțea nevoia să poarte altora de grijă și așa se face că manifestă interes pentru băiatul acela plătând.

În barca ei Pedro putea să cânte din flaut, ceea ce acasă nu-i era îngăduit pentru că ai lui se temeau ca asta să nu-l abată de la lecții. Gunlaug ieșea cu barca în fiord, sau îl lua cu ea în curse mai lungi; în curând începu s-o însoțească și în plimbările pe care le făcea noaptea. La

apusul soarelui plecau amândoi în tihna luminoasă de vară. Pedro cânta, la flaut sau o asculta povestindu-i despre lucruri știute de ea, despre marinarul fantomă, despre stafii, despre naufragii, despre țări străine și despre oameni negri, despre tot ce-i spusese marinarii, își împărțea cu el mâncarea, așa cum își împărțea toată știința și el primea totul, fără să dea nimic în schimb. Căci de acasă nu venea cu mâncare și nici de la școală cu fantezie. Vâsleau așa până când apunea soarele dincolo de munții acoperiți cu zăpadă; apoi trăgeau la malul unei insule și făceau focul, adică Gunlaug aduna și așeza lemne și vreascuri, în timp ce Pedro se uita cum robotește. Aducea pentru băiat o vestă pescărească de-a tatălui ei și o pătură, și Pedro se înfășură în ele. Apoi ea rămânea de pază ca să nu se stingă focul, iar el adormea. Ca să n-o prindă somnul, Gunlaug cânta cântece și imnuri; le cânta cu voce puternică și limpede înainte de a adormi el, apoi le continua cu glas scăzut. Când soarele se ridica iar de partea cealaltă și trimitea drept sol o lumină galbena și rece peste vârful muntelui, îl trezea. Pădurea era încă neagră, pajiștea întunecată, dar peste puțin și una și cealaltă începeau să se coloreze într-un roșcat-cafeniu-strălucitor, până când toată creasta muntelui ardea în flăcări și toate culorile foșneau deasupra ei. Atunci împingea iar barca pe apă și o dâră de spumă străbătea briza neagră a dimineții; peste puțin trăgeau la țarm, tolănindu-se amândoi pe nisip, alături de pești.

Când se făcu iarnă și plimbările cu barca încetară, Pedro veni la Gunlaug acasă; venea regulat și se uita la ea cum făcea treabă. Nu-și spuneau mare lucru; era ca și cum ar fi stat așa împreună așteptând doar sosirea verii. Din nefericire, când sosi vara, băiatul trebui să renunțe și la această nouă formă de viață. Tatăl fetei muri și ea plecă din oraș, iar Pedro, în urma sfatului profesorilor săi, fu luat în prăvălie. Acum stătea și el la tejghea lângă maică-sa; căci fața lui taică-său căpătase treptat culoarea arpacașului și a păsatului pe care le cântărise ani de zile, și acum nu se mai dădea jos din pat. Dar chiar așa tot mai

voia să fie prezent și să știe precis ce vinde fiecare, apoi se prefăcea că nu aude ce i se spune până când avea bucuria să prindă pe vreunul din ei destul de aproape ca să-l poată c. iupi. În sfârșit, după ce fitilul din această lămpiță arse până la capăt, se stinse într-o noapte. Nevastă-sa plânse, deși nu știa bine de ce, dar fiu-său nu izbuti să verse nici măcar o lacrimă. Aveau destui bani ca să aibă din ce trăi, astfel că renunțară la afaceri, stârpiră toate amintirile din sufletele lor și transformară prăvălia în cameră de locuit. Mama ședea la fereastră și tricota ciorapi; Pedro se instala de partea cealaltă a coridorului și cânta la flaut. Dar când veni vara, își cumpără o barcă ușoară cu pânze, trecu dincolo, pe insulă, căutând locul unde șezuse Gunlaug.

Și într-o zi, în timp ce stătea așa trântit printre buruieni, văzu o barcă venind drept spre el, trăgând la țarm lângă barca lui și pe Gunlaug coborând din ea. Nu se schimbase cu nimic, atât doar că acum era împlinită și părea mai în vârstă decât alte fete. Dar îndată ce-l zări, Gunlaug se dădu încet înapoi; nicio clipă nu-i trecuse prin minte că și el ar fi putut deveni între timp un om în toată firea.

Chipul acela palid și slab... nu, nu cunoștea chipul acela; nu mai era bolnăvicios și delicat, era doar molatic. Dar, când o zări, în ochii lui se aprinse o luminiță liniștită amintind parcă lacrimi dispărute; Gunlaug se apropie mai mult și, cu fiecare pas făcut spre el s-ar fi zis că-i mai cade câte un an de pe umeri, astfel că, în clipa în care se opri în fața lui, Pedro sări în sus, începu să râdă ca un copil și să vorbească tot ca un copil. Înfățișarea aceea bătrânicioasă fusese doar așternută peste lin chip copilăresc tăinuit; îmbătrânise, dar nu se maturizase.

Și totuși... ea-l căutase tocmai pe copilul acela, iar acum, după ce-l regăsise, nu mai știa ce se va întâmpla. Râse și se înroși. Fără voie, Pedro simți deodată că-l mână o zeiță necunoscută și, pentru prima oară în viață, se făcu deodată un bărbat frumos. Poate că totul țină doar o clipă. Dar în clipa aceea Gunlaug fu a lui.

Fața era o fire din acelea care nu pot iubi decât ce e

slab și are nevoie de - ajutor. Avusese de gând să rămână numai două zile în oraș, dar zăbovi două luni. În aceste două luni, Pedro crescuse mai mult decât în toți anii de până atunci; se smulse cu desăvârșire din visare și din moliciune, ajungând să-și facă o serie de planuri. Voia să plece din oraș, voia să ajungă muzicant. Dar, într-o zi, când își exprimă din nou această dorință, Gunlaug se îngălbeni și spuse:

— Da, numai că înainte de asta trebuie să ne căsătorim.

El se uită la ea, ea se uită la el cu o privire sinceră și limpede, apoi amândoi se înroșiră ca focul. În cele din urmă el spuse:

— Dar ce are să spună lumea?

Gunlaug nu se gândise niciodată că Pedro ar putea să vrea altceva decât ea, fiindcă nici ea n-ar fi putut dori vreodată altceva decât dorea el. Acum însă citea deschis în sufletul lui, și anume că nicio clipă nu se gândise să-i dea mai mult decât îi oferea ea. Într-o secundă Gunlaug descoperi adevărul, descoperi că totdeauna fusese așa: la început milă, la sfârșit dragoste pentru ceea ce îmbrățișase din bunătate. Gel puțin să mai fie în stare de o clipă de înțelepciune! Pedro văzu că se aprinde mânia în ea, se sperie și strigă:

— Bine, vreau și eu!

Gunlaug îl auzi; dar furia iscată de propria ei prostie și de ticăloșia lui, de propria ei rușine și de lașitatea lui, clocoti în ea vijelioasă și arzătoare și desfăcu toate legăturile care o apropiau de Pedro. Și nu s-a mai întâmplat ca o dragoste înfiripată în copilărie, în ceasurile amurgului, legănată de valuri și de razele lunii, însoțită de muzică de flaut și de cântece șoptite să se sfârșească într-un mod atât de dureros. Fata îl apucă cu amândouă mâinile, îl ridică în sus, îl buși zdravăn, vâsli înapoi spre oraș și îndată după aceea o luă peste munți, făcându-se nevăzută.

Pedro plecase de acasă ca un tânăr îndrăgostit pe cale să-și cucerească bărbăția; la întoarcere arăta ca un

moșneag care nu cunoscuse niciodată vârsta bărbăției. Viața lui nu conținea decât o singură amintire și el riscase prosteste această amintire. Nu avea decât un singur petic de pământ unde să-și poată căuta adăpost, dar nu se mai putea întoarce niciodată acolo. Tot gândindu-se neîncetat la ticăloșia lui și la felul în care se petrecuse totul, picul acela de inițiativă, de care dispunea, îl părăsi de parcă s-ar fi cufundat într-o mlaștină și nu se mai ridică niciodată la suprafață. Ștregarii din oraș, care băgaseră de seamă mai de mult că era o ființă ciudată, începură să-l hărțuiască și să-și bată joc de el și, cum pentru tot orașul ei rămânea un personaj destul de echivoc fiindcă nimeni nu știa din ce trăiește și cu ce se ocupă, nu-i trecu nimănui prin minte să-i ia apărarea. Curând nu mai îndrăzni să iasă din casă sau, în orice caz, să mai circule pe stradă. Toată existența lui se transformă într-o luptă cu ștregarii de pe uliță. Poate că erau și ei buni la ceva, cam așa cum sunt buni țăntarii în zilele calde de vară, căci, fără ei, s-ar fi cufundat într-o tâmpenie irezistibilă.

Gunlaug se întoarse după nouă ani în oraș, într-un mod tot atât de neașteptat pe cât îi fusese de neașteptată dispariția. Era însoțită de o fetiță de opt ani, care semăna leit cu ea așa cum arătase pe vremuri, atâta doar că toate trăsăturile fetei erau mai delicate și învăluite parcă în visare. Se spunea că Gunlaug fusese măritată, că moștenise ceva bani și că se întorcea în oraș ca să deschidă o cârciumă pentru marinari. Cârciuma aceasta prosperă atât de mult încât peste puțin negustorii și proprietarii de vase începură s-o frecventeze când voiau să-și tocmească oameni, iar marinarii când voiau să găsească de lucru. Gunlaug nu cerea niciodată niciun ban comision pentru acest târg, în schimb se folosea în mod despotice de autoritatea dobândită astfel. Ajunsese, fără îndoială, omul cel mai puternic din tot orașul, deși nu era decât o femeie și nu ieșea niciodată din casă. Oamenii îi spuneau „Fata pescarului” sau „Gunlaug de la munte”. Titlul de Fata pescarului fu preluat de fiica ei care era căpetenia cetei ștregarilor din oraș.

Povestirea de față relatează istoria ei. Moștenise ceva din forța elementară a maică-sii și avu prilejul s-o folosească.

Capitolul”.

Numeroasele și fermecătoarele grădini ale orașului, înflorite a doua și a treia oară, își răspândeau mireasma după ploaie. Soarele apunea peste vârfurile munților acoperite cu zăpezi veșnice. Tot cerul era în flăcări și piscurile aruncau reflexele lui potolite. Munții mai apropiați erau în umbră, totuși străluceau în culorile nenumărate ale pădurii peste care se așternuse toamna; insulițele înșirate în mijlocul fiordului și îndreptate spre mal, de parcă ar fi pornit spre el, erau acoperite cu păduri dese – fiindcă se aflau mai aproape de uscat – și jocul de culori, pe care-l înfățișau, era și mai puternic decât pe munți. Apa strălucea ca oglinda; un vas mare era pilotat încet, spre mal. Oamenii ședeau în fața caselor pe treptele de lemn, pe jumătate ascunse, de ambele părți, de tufișuri de trandafiri, legau conversații de la o scară la alta, își mai făceau câte o mică vizită, sau schimbau câte un salut cu trecătorii care se îndreptau grăbiți spre cheiul cel lung din fața orașului. Ici-colo, din câte o casă, se revărsau pe ferestrele deschise melodii cântate la pian. Rareori se auzea vreun zgomot care să întrerupă conversațiile, iar ultimele scânteieri ale soarelui pe suprafața apei subliniau și mai mult sentimentul de liniște.

Deodată, dinspre centru, se ridică un vuiet de parcă tot orașul ar fi fost luat cu asalt. Băieții țipau, fetele zbierau, femeii bătrâne ocărau și dădeau porunci, câinele cel mare al sergentului de la poliție lătra și toți dulăii din oraș îi țineau isonul. Toate casele se goliră, toată lumea dădu buzna afară. Era un spectacol atât de formidabil, că până și judecătorul care ședea pe treptele scării lui se răsuci și lăsă să-i scape următoarele cuvinte:

— Trebuie să se fi întâmplat ceva.

— Ce s-a întâmplat? întrebau trecătorii de pe chei, năpustindu-se asupra celor așezați pe scări.

— Ce s-a întâmplat? întrebau cei de pe scări.

— Da, ce s-a întâmplat, Dumnezeuule? întrebau cu toții când vedeau pe cineva venind dinspre centru. Dar fiindcă orașul are o formă de semilună și se rotunjește frumos în jurul golfului, trecu destulă vreme până când toți locuitorii, de la un capăt la celălalt, putură căpăta răspunsul următor:

— Ia, Fata pescarului I

Ființa asta întreprinzătoare, ocrotită de o mamă temută de toți și sigură că se poate bizui pe apărare din partea tuturor marinarilor (fiindcă pentru astfddl de cazuri erau totdeauna siguri că-i așteaptă un păhărel cu rachiu gratis din partea maică-sii), luase cu asalt, în fruntea armatei ei de ștregari, un măr uriaș din livada lui Pedro Chisen. Iată care era planul de bătaie: câțiva băieți trebuiau să-l atragă pe Pedro spre fațada casei, lovindu-i în geamuri cu crengile tufelor de trandafiri; în același timp, ea trebuia să scuture pomul din mijlocul grădinii, iar ceilalți să arunce merele în toate direcțiile peste gard. Nu ca să le fure, Doamne ferește! c. i numai așa, ca să se joace! Planul acesta ingenios fusese urzit chiar în seara aceea în spatele grădinii lui Pedro. Din nefericire, Pedro se afla dincolo de gard și auzi totul, cuvânt cu cuvânt. Cu puțin înainte de ora stabilită îl aduse la el pe sergentul orașului care era beat și veni cu dulăul lui, îi ascunse pe amândoi în camera din fund și-i ospătă împărătește. Când capul cârlionțat al Fetei pescarului se ivi deasupra gardului și când în aceeași clipă o mulțime de derbedei holbară ochii în casa lui, Pedro îi lăsă pe micii pungași să izbească din răspuțeri cu tufele trandafirilor în geamuri și așteaptă liniștit în odăița din fund. Dar după ce toată societatea se adună în jurul pomului, iar Fata pescarului, desculță și plină de zgârieturi, se cocoță în vârful lui pregătindu-se să-l scuture, ușa din dos se dădu de perete și sergentul urmat de câine se năpusti afară. Un strigăt de groază ieși din piepturile copiilor; câteva fetițe foarte nevinovate, care se jucaseră de-a prinselea de cealaltă parte a gardului, își închipuiră că cineva a fost ucis în casa lui Pedro și izbucniră în țipete fioroase. Băieții care o

luaseră la sănătoasa strigau „ura”, cei care atârnavă încă de gard urlau sub loviturile de băț și, pentru a pune vârf zarvei ce se iscase, așa cum se întâmplă ori de câte ori se aud zbierete de copii, răsăriră niște babe care începură și ele să țipe. Era rândul lui Pedro și al sergentului să se sperie și să intre în tratative cu babele. Între timp, însă, băieții își luară tălpășița. Câinele, de care copiii se temeau mai mult decât de orice, sări peste gard după ei – că doar atâta-i trebuia! – și acum goneau prin tot orașul băieți, fete, câini și țipete, asemenea unor cârduri de rațe sălbatice.

Între timp, Fata pescarului rămăsese în pom și tăcea ca un șoricel crezând că n-o observase nimeni. Ghemuită pe creanga cea mai înaltă, privea printre frunze urmărind desfășurarea luptei. Dar după ce sergentul se năpusti furios afară din grădină la femeile bătrâne și Pedro Chisen rămase singur, privi în sus și strigă:

— Jos cu tine, ticăloaso! Dă-te jos numaidecât!

Din pom nu se auzi niciun sunet.

— Jos cu tine, am spus I Știu că ești aici!

Tăcere adâncă.

I – Să știi că-mi iau pușca și trag în care, pe legea mea, zise el și dădu să plece.

— Hu-hu-hu! se auzi acum din pom.

— Da, urlă tu, urlă ca un câine! Să știi că-mi descarc în tine toate alicele, bagă de seamă!

— Uhu-hu-hu! se auzi iar, de parcă în vârful pomului ar fi fost cocoțată o cucuvea. Mi-e tare frică!

— Diavol împielit! Ești cea mai afurisită din toată ceata; dar las că pun eu mâna pe tine!

— Vai, scumpule, bunule, drăguțele domn Chisen, n-am 5 a mai fac niciodată, niciodată, niciodată așa ceva!

Și în clipa aceea îi aruncă drept în nas un măr putred, însoțindu-l de trilurile unui hohot vesel de râs. Mărul îi împroșcă fața ca un aluat moale și, în timp ce el se ștergea pe obraz, fata sări din pom; mai înainte de a o putea ajunge se și agățase de gard și ar fi ajuns cu bine de partea cealaltă dacă, în loc să se cațere mai departe fără

grijă, nu și-ar fi dat drumul, cuprinsă de spaima subită că el o va urmări. Când Pedro puse într-adevăr mâna pe ea, fata scoase un țipăt puternic – un țipăt atât de strident, de sălbatic, de răsunător și de îngrozit, că Pedro îi dădu drumul. La strigătul acesta de groază, o mulțime de oameni se adună dincolo de gard; fata-i auzi și-și recapătă toată îndrăzneala.

— Dă-mi drumul, că dacă nu, te spun mamei, îl amenință ea deodată, făcându-se iar foc și pară.

În clipa aceea lui Pedro i se păru că obrazul fetei îi e cunoscut.

— Mamei? strigă dl cu glas tare. Dar cine-i. maică-ta?

— Mama e Gunlaug de la munte, Gunlaug a pescarului! repetă cu glas triumfător ștremgărița și observă că celălalt părea cuprins de spaimă.

Miop cum era, Pedro n-o văzuse încă bine la față și era singurul om în tot orașul care nu știa cine e. Nici măcar nu știa că Gunlaug se afla în oraș. Atunci strigă ca un turbat:

— Cum te cheamă?

— Petra! strigă ea și mai tare.

— Petra! scânci Pedro și, făcând stânga-mprejur, se repezi spre casă de parc-ar fi stat de vorbă cu Satana în carne și oase.

Dar fiindcă o spaimă foarte puternică seamănă cu o furie la fel de puternică, Petra crezu că se dusesse să-și ia arma; fu cuprinsă de teamă, își simți spinarea străpunsă de alice și cum, în aceeași clipă, poarta grădinii fu spartă dinspre stradă, o zbughi afară cu iuțeala fulgerului; pletele negre îi fâlfâiau pe spate asemenea spaimei însăși, iar ochii îi dogoreau ca focul. „Câinele care se repezise tocmai atunci spre ea, făcu cale întoarsă și o urmă lătrând; Petra se năpusti în casă, peste maică-sa care ieșea din bucătărie cu castronul cu supă în mâini. Fata nimeri drept în supă, care se împrăstie pe jos, și o voce le blagoslovi pe amândouă cu un: „lua-v-ar dracu’!” Dar fără să se ridice din băltoaca de supă, Petra strigă:

— Vrea să mă împuște, mamă! Vrea să mă împuște!

— Cine vrea să te împuște, diavol împielițat ce ești?!

— Pedro Chisen!

— Cine? strigă mama.

— Pedro Chisen. Am furat mere din grădina lui!

Fata nu îndrăznește să spună decât adevărul.

— Despre cine tot vorbești, fată?

— Despre Pedro Chisen. Vine după mine cu o pușcă mare - vrea să mă împuște!

— Pedro Chisen! zbieră maică-sa, apoi izbucni în râs.

Păru deodată că a crescut mult în înălțime. Fetei îi veniră lacrimile în ochi și vru să-și ia tălpășița, dar maică-sa se repezi la ea și dinții săi albi, care semănau cu ai unui animal de pradă, scânteiară; apucă fata de umeri și o smuci în sus.

— I-ai spus cine ești? întrebă ea.

— Da, da, da!

Și fata își înălță rugătoare brațele în aer. Atunci maică-sa se întinse cât era de lungă și spuse:

— Așa? Va să zică acum știe! Și ce a zis?

— A fugit în casă să-și ia pușca; voia să mă împuște.

— Să te împuște? Țasta? spuse mama cu un dispreț tăios, și râse.

Petra se speriasse și, plină toată de supă, se furișă într-un colț, se șterse, apoi începu să plângă; dar maică-sa se îndreptă iar spre ea:

— Dacă mai îndrăznești vreodată să te duci la ăsta, spuse Gunlaug apucând-o de umeri și zgâlțâind-o, sau să vorbești cu el, sau să ascuți ce-ți spune, e vai de voi amândoi! Așa să-i spui din partea mea! adăugă ea cu glas amenințator, văzând că fata nu-i răspunde.

— Da, da, da!

— Așa să-i spui din partea mea! repetă ea, dar cu glas mai scăzut și dând din cap la fiecare cuvânt, apoi ieși din cameră.

Petra se șterse de supă, își puse hainele de duminică și se așeză pe scară, în fața casei. Dar gândindu-se la spaima prin care trecuse, simți iar un nod în gât.

— De ce plângi, fetițo? o întrebă cineva cu o voce

prietenoasă, cum nu-i mai vorbise nimeni până atunci.

Petra își ridică privirea. În fața ei era un bărbat zvelt, cu o figură nobilă, care purta ochelari. Fata se ridică numaidecât în picioare, fiindcă-l recunoscuse pe Hans Ødegaard, un tânăr din partea locului, pe care toată lumea îl respecta.

— De ce plângi, fetiço?

Petra îl privi, și-i povesti că „împreună cu alți câțiva băieți” voise să fure mere din grădina lui Pedro Chisen; dar Pedro și sergentul se arătaseră la fața locului și... în clipa aceea își dădu seama că spusele maică-sii treziseră oarecare îndoială în ea în privința poveștii cu pușca, astfel că nu îndrăzni să mai pomenească nimic despre asta; se mulțumi doar să scoată un suspin adânc.

— Se poate ca un copil de vârsta ta să facă un păcat așa de mare? întrebă tânărul.

Petra îl privi. Știuse prea bine că era un păcat, dar până atunci, ori de câte ori făcea vreo pozna, predica ce i se ținea suna cam așa:

„Drac de fată ce ești! Pui de diavol cu chică neagră!”

Pentru prima oară fetei îi fu rușine.

— De ce nu mergi la școală ca să înveți cuvântul Domnului despre ce e bine și ce e rău?

Petra își netezi fusta cu mina și răspunse că maică-sa nu voia s-o lase să meargă la școală.

— Va să zică nu știi nici măcar să citești?

Ba da, știa să citească. Tânărul scoase o cârticică din buzunar și i-o întinse. Fata aruncă o privire peste ea, o întoarse pe cealaltă parte și-i examinează coperta.

— E un scris prea mărunț, nu pot să-l deslușesc, spuse ea.

Dar trebui să se apropie și deodată i se păru că e îngrozitor de proastă. Gura și ochii ei se muieră și avu impresia că i se desfac toate mădulele.

— Dumnezeu - Dumnezeu - Domnul - Domnul - Domnul, Domnul - Dumnezeu - spuse Domnul-Dumnezeu către M-M...

— Doamne sfinte! Va să zică nu știi nici măcar să

citești! Un copil de zece - doisprezece ani! Nu vrei să înveți carte?

Fata mărturisi cu sfială că ar vrea să învețe.

— Atunci, vino cu mine; o să începem numaidecât!

Fata se urni din loc, dar numai ca să arunce o privire în casă.

— Bine, vorbește cu maică-ta!

Mama trecea tocmai pe acolo și când își văzu fata vorbind cu un domn străin, ieși în prag.

— Vrea să mă învețe să citesc, spuse fetița șovăind și cu ochii ațintiți asupra maică-sii.

Gunlaug nu răspunse; își propti doar amândouă mâinile în solduri și se uită la Ødegaard.

— Fata dumitale nu știe absolut nimic, spuse el. N-ai să te poți dezvinovăți niciodată în fața lui Dumnezeu și a oamenilor dacă o lași să crească așa.

— Dar tu cine ești? Întrebă Gunlaug cu glas tăios.

— Hans Ødegaard, fiul pastorului.

Fața lui Gunlaug se luminează ușor; despre omul acesta auzise vorbindu-se totdeauna numai de bine.

— Trec câteodată pe aici, reluă el, și fetița dumitale îmi atrage atenția. Azi mi-am amintit iar de ea. Nu trebuie să mai faci lucruri urâte.

Pe chipul mamei se putea citi limpede întrebarea: „Ce-ți pasă ție?” Dar tânărul întrebă liniștit.

— Nu-i așa că fata trebuie să învețe?

— Nu!

O roșeață ușoară trecu pe fața lui Ødegaard.

— Și de ce nu?

— Crezi că oamenii care au învățat carte sunt mai buni?

Gunlaug făcuse o singură experiență în viață, dar se agăța de ea.

— Mă mir că o ființă omenească poate să pună o astfel de întrebare.

— O fi. Eu una știu că nu sunt mai buni!

Și coborî scara ca să pună capăt discuției. Dar Ødegaard îi tăie drumul.

— Aici e vorba de o datorie pe care dumneata n-ai dreptul s-o nesocotești așa, pur și simplu. Ești o mamă fără judecată.

Gunlaug îl măsură din cap până în picioare.

— Cine ți-a spus ce sunt eu? replică ea trecând pe lângă el.

— Dumneata singură și chiar în clipa asta; fiindcă altfel ai fi văzut că fata asta se duce de răpă!

Gunlaug se întoarce spre el, ochii ei întâlniră pe ai lui și»-văzu că Ødegaard gândea cu adevărat ce spunea; asta o neliniști. Nu avusese de a face până atunci „decât cu marinari și cu oameni de afaceri, și nu auzise încă niciodată astfel de vorbe.

— Ce vrei de la fata mea? întrebă ea.

— S-O învăț cum să-și mântuie sufletul și să văd după aceea ce are să se aleagă de ea.

— Copilul meu n-are să ajungă decât ceea ce vreau eu!

— Ba nu, are să fie ce vrea Dumnezeu.

Gunlaug avu impresia că o pocnise cineva în cap.

— Ce vrei să spui? întrebă ea și făcu câțiva pași spre el.

— Vreau să spun că fata trebuie să învețe lucrurile pentru care a fost înzestrată de Dumnezeu, fiindcă de aceea a înzestrat-o.

Gunlaug era acum foarte aproape de el.

— Dar eu, mama ei? Eu n-am niciun drept asupra-i? întrebă ea de parc-ar fi vrut într-adevăr să învețe ceva.

— Ba da, cum să nu! replică el. Dar dumneata trebuie să ascuți de sfaturile altora care se pricep mai bine. Trebuie să te supui voinței Domnului.

Gunlaug tăcu un timp.

— Dar dacă are să învețe prea mult? spuse ea. E un copil de oameni nevoiași, adăugă apoi și-și privi fata cu dragoste.

— Dacă învață mai mult decât se potrivește pentru situația ei, înseamnă că-și cucerește o altă situație.

Gunlaug prinse numaidecât sensul cuvintelor sale,

dar răspunse cu glas scăzut, de parcă și-ar fi vorbit sie însăși, continuând să-și privească fata cu aceiași ochi plini de suferință:

— E un lucru primejdios!

— Asta n-are nicio importanță, reluă el cu blândețe, important e să facem ce se cuvine.

În ochii energici ai mamei se ivi o expresie ciudată; îl cercetă din nou pe Ødegaard cu o privire pătrunzătoare, dar glasul, vorbele și chipul lui erau pline de atâta adevăr încât se dădu bătută. Se îndreptă spre Petra, îi luă capul între mâini, dar nu putu să vorbească.

— Începând de azi și până la prima cuminecătură am să-i dau lecții, spuse el ca și cum ar fi vrut să-i vină în ajutor. Am dorit totdeauna să mă ocup de copilul acesta.

— De asta vrei să mi-o iei? întrebă ea.

Ødegaard rămase surprins și-i aruncă o privire întrebătoare.

— Firește, dumneata înțelege lucrurile mai bine decât mine, mai spuse ea cu greutate, dar mă învoiesc numai fiindcă ai rostit numele Domnului.

Apoi Gunlaug amuți. În tot timpul cât vorbise netezise părul fetei, dar acum își scoase basmaua și i-o legă în jurul gâtului. Nu-și exprimă în alt mod consimțământul dar se depărtă în grabă și dispăru în spatele casei de parcă n-ar fi vrut să vadă că Petra îl urmează pe Ødegaard.

În fața acestei purtări a mamei, Ødegaard se simți cuprins de o teamă bruscă gândindu-se Ui obligația ce-și luase în zelul lui tineresc. Cât despre Petra, omul acesta, primul care o biruia pe maică-sa, o înspăimânta; și cuprinși de această teamă reciprocă, cei doi porniră împreună să facă prima lecție.

De la o zi la alta Ødegaard găsea că fata devenea tot mai înțeleaptă și că dobândeă tot mai multe cunoștințe, astfel încât convorbirile pe care le avea cu ea luau uneori o direcție foarte ciudată. Îi înfățișa adesea eroi din *Biblic* și din istorie în așa fel încât să-i atragă atenția asupra chemării pe care le-o hărăzise Dumnezeu. Zăbovi asupra

lui Saul care rățacea împins de păcate nestăpânite și asupra copilului David care păștea turma tatălui său, până când Samuel se arată și atunci mâna Domnului coborî asupra lor. Dar manifestarea cea mai strălucită a unei astfel de chemări se producea când însuși Domnul rățacea pe pământ și când glasul lui răsuna în mijlocul pescarilor. Iar bietul pescar se ridică și-l urma în nevoi și-n primejdii ele moarte, dar totdeauna cu bucurie; căci sentimentul de a avea o chemare ne ajută să trecem peste toate greutățile.

Gândul acesta o urmărea pe Petra și în cele din urmă nu se mai putu stăpâni și-l întrebă care era chemarea ei. Ødegaard o privi îndelung până când Petra se făcu roșie toată, apoi îi răspunse că un om nu-și dobândește chemarea decât prin muncă. Oricât de modestă și de mărunță ar fi această chemare, fiecare trebuie să și-o aibă pe a sa. Și Petra fu cuprinsă de un mare zel care-i dădu puterea de muncă a unui om în toată firea; zelul acesta ardea și în jocurile ei copilărești și fata începu să slăbească. Tot felul de dorințe aventuroase încolțiră în ea: se gândi să-și taie părul, să se îmbrace în haine băiețești, să plece în lume și să lupte! Dar când într-o zi profesorul îi spuse că părul ei ar fi tare frumos dacă și l-ar împleti îngrijit, începu să-l îndrăgească și de dragul pletelor lungi sacrifică faima de erou.

Din clipa aceea i se păru mai important decât până atunci să fie fată și-și văzu mai în tihnă de treabă deși în jurul ei pluteau visuri de tot felul.

Capitolul III

Tatăl lui Hans Ødegaard plecase în tinerețe dintr-o parohie care ținea de episcopia de Bergen. Oamenii îl primiseră cu interes iar acum era un predicator erudit și foarte sever. Era și foarte autoritar nu atât în vorbe, cât în fapte. Avea ceea ce se numește o „memorie bună”. Omul acesta, care obținuse totdeauna ce voise grație tenacității sale, suferise totuși o înfrângere tocmai acolo unde se aștepta mai puțin și asta însemna pentru el lovitura cea mai dureroasă.

Avea trei fete și un băiat. Băiatul era Hans care fusese fala școlii; însuși tatăl său îi călăuzea studiile și era fericit de felul în care se dezvoltă. Hans avea un prieten; se zbatu din răspuțeri ca să-l aibă alături și pentru acest motiv prietenul lui îl iubea, după maică-sa, mai mult decât orice pe lume. Învățăra împreună la școală, plecară împreună la universitate, trecură împreună primele două examene și tot împreună trebuiau să înceapă aceleași studii. Într-o zi, isprăvind tocmai de schițat un plan de învățătură, se repeziră amândoi, plini de avânt, în jos pe scară. Cuprins de un neastâmpăr vesel și tineresc, Hans vru să sară în spinarea prietenului său care căzu, dar într-un mod atât de nefericit încât muri peste câteva zile. Pe patul de moarte, băiatul o rugă pe maică-sa, care era văduvă și-și pierdea, astfel unicul copil, să-l înfieze pe Hans de hatârul lui. Dar mama muri aproape îndată după fiu-său și, conform testamentului, Hans Ødegaard moșteni o avere considerabilă.

Trecu mult și bine până ce Hans își reveni după această lovitură. O lungă călătorie în străinătate îi ajută” să-și ducă până la capăt cel puțin studiile de 1 dar nimeni nu-l putu hotărî să accepte

Dorința cea mai fierbinte a tatălui său fusese să-l aibă alături în calitate de vicar; îi fu, însă, cu neputință să-l convingă măcar să urce în amvon. Dădea totdeauna același răspuns și anume că nu simțea în el chemarea. Pentru taică-său aceasta era o dezamăgire amară care-l îmbătrâni înainte de vreme. El însuși își începuse studiile târziu, era acum bătrân și-și croise drum înlăturând cu greu toate piedicile, având mereu aceeași țintă în fața ochilor. Acum fiul său locuia în casa lui, ocupând câteva camere elegante de la etaj, în timp ce jos, în odăița de lucru, la lumina lămpii, care-și arunca razele în noaptea vârstei lui, bătrânul pastor muncea neistovit mai departe. După dezamăgirea pe care o suferise, nu putuse și nici nu voise să accepte ajutorul unui străin, astfel încât nu știa ce înseamnă odihna nici vara, nici iarna. Fiul său, însă, pleca în fiecare an într-o călătorie mai lungă în străinătate. Când

era acasă, n-avea relații cu nimeni; se mulțumea să ia masa de prânz împreună cu familia, cu care prilej era în general tăcut. Când cineva intra în vorbă cu el, Hans răspundea cu atâta limpezime de spirit, cu atâta superioritate, cu o atât de puternică dragoste de adevăr, încât de cele mai multe ori conversația era compromisă. La biserică nu-l vedea niciodată, în schimb renunța la mai bine de jumătate din veniturile sale în scopuri de binefacere, dând totdeauna dispoziții precise în privința întrebuințării banilor.

Generozitatea lui era atât de opusă obiceiurilor parcimonioase ale locuitorilor orașelului, încât îi câștigă toate inimile. Dacă adăugăm că ducea o viață foarte retrasă, că făcea călătorii lungi și numeroase, că oricine se simțea cuprins de oarecaresfială în fața lui, vom înțelege ușor că în ochii concetățenilor săi, Ødegaard deveni un fel de original despre care se credea că e în stare de tot felul de fapte ascunse. Oamenii căutau să afle ce se petrece cu el și-i atribuiău însușiri aproape supranaturale. Din clipa în care omul acesta binevoi să se ocupe zilnic de Petra, Fata pescarului căpătă un rang de noblețe.

Dintr-odată, toată lumea începu să se intereseze de ea și mai ales femeile. Într-o zi se înfățișă gătită în toate culorile curcubeului; îmbrăcase pur și simplu tot ce i se dăruise, crezând că așa va fi pe placul profesorului ei care ținea s-o vadă totdeauna îngrijită și drăgălașă. Dar, cum o văzu, Ødegaard începu s-o dojenească spunându-i că nu trebuia să primească niciun fel de daruri; îi mai spuse că era plină de deșertăciune și de prostie, că era cufundată până-n gât în fleacuri și-n nerozii. Dar când Petra veni a doua zi cu ochii plânși, Ødegaard o pofti să facă împreună o plimbare afară din oraș. Îi povesti despre David pe tonul cu care-i vorbea totdeauna când îi înfățișa vreo personalitate punând într-o lumină veșnic nouă lucruri care-i erau bine cunoscute. I-l descrie mai întâi ca adolescent frumos și puternic, înflăcărat de o credință lipsită de frământări. Așa se face că, înainte de a ajunge la vârsta bărbăției, i-a fost dat să ia parte la cortegiul

triumfal. Era cioban când fu ridicat la rangul de rege, trăise în peșteri, dar iată că era sortit să clădească Ierusalimul! Înveșmântat în haine frumoase cântă din harfă în fața lui Saul care era bolnav. Dar când ajunsese și el rege, când fu la rândul lui bolnav, nu mai cântă din harfă decât pentru sine, înfășurat în zdrențele căinței. După ce-și desăvârși opera vieții nu mai făcu altceva decât să se odihnească – dar odihna lui însemna păcat. Atunci veni profetul, veni și pedeapsa lui Dumnezeu, iar regele redeveni copil. El, David, din al cărui îndemn tot poporul Domnului înălța cântece de slavă, zăcea acum plin de căință la picioarele lui. Oare chipul lui David era mai frumos când dănuia în fața chivotului legii, purtând pe cap cununa victoriei, cum spune singur în psalmii lui sau când, retras într-o cămăruță tăcută, cerea îndurare mâinii răzbunătoare a lui Dumnezeu?

În noaptea care urmă după această convorbire, Petra avu un vis pe care nu-l uită toată viața. Călărea pe un armăsar alb – făcea parte dintr-un cortegiu triumfal – dar totodată era îmbrăcată în zdrențe și dănuia în fața calului.

Trecu o bucată de vreme și într-o seară, pe când Petra se afla la marginea pădurii din dealul orașului și-și învăța lecțiile, Pedro Chisen se apropie de ea și-i șopti cu un zâmbet ciudat:

— Bună seara!

Deși trecuseră ani de zile de când maică-sa îi poruncise să nu vorbească cu el, porunca aceasta mai stăruia cu atâta putere în ea încât nu-i răspunse la salut. Dar Pedro începu să-i iasă zilnic în cale, dându-i totdeauna binețe cu aceleași cuvinte, astfel că fata ajunsese să-l aștepte când întârzia. În curând, Pedro îi adresă, în treacăt, o întrebare, apoi două și, în cele din urmă, pur tara chiar lungi convorbiri, într-o zi, cu prilejul unei întâlniri de acest fel, Pedro Olilsen lăsă să lunece în poala fetei un taler de argint după care își luă tălpășița foarte încântat și foarte grăbit. Dar asta o împiedica pe Petra să se conformeze ordinului mamei de a nu vorbi cu el și interdicției lui Ødegaard de a primi daruri. De prima poruncă încetase

treptat să mai țină seama și acum, fiindcă era pe cale de a o nesocoti și pe cealaltă, își aminti din nou de ea. Ca să scape de bani opri în drum pe primul trecător și-l ospăta; dar, oricât de mare s-a dovedit atât bunăvoința unuia cât și a celuilalt, le-a fost cu neputință să consume mai mult decât de vreo zece groși. Atunci Petra se căi de a fi cheltuit din taler în loc să-l restituie. Ultima monedă de doi groși ardea în buzunarul ei de parcă ar fi fost gata să-i facă o gaură în rochie.

Petra scoase banul și-l aruncă în mare. Dar nici în felul acesta nu scăpă; amintindu-și de el gândurile ei ardeau ca focul. Avea impresia că, dacă s-ar destăinui cuiva, i-ar trece; dar furia cumplită care o cuprinsese atunci pe maică-sa și încrederea nestrămutată pe care Ødegaard o avea în ea o înspăimântau, fiecare în felul ei, și o opreau. Maică-sa nu observă nimic, în schimb, Ødegaard descoperi curând că avea ceva pe inimă care o făcea nefericită. Într-o zi, o întrebă cu multă afecțiune ce-i cu ea; dar când, în loc să-i răspundă, Petra izbucni în plâns, el se gândi că poate maică-sa avea greutăți, așa că-i dădu zece taleri danezi. Faptul că, în ciuda păcatului pe care-l săvârșise față de el, îi dădea bani, făcu o adâncă impresie asupra ei; și deoarece se alegea pe deasupra și cu bani cinstiți pe care-i putea da maică-sii fără teamă, se consideră izbăvită de orice nelegiuire și se lăsă în voia unei bucurii nestăvilite. Luă mâna lui Ødegaard într-ale sale și-i mulțumi, apoi răsă și dansă în jurul camerei strălucind de fericire și plângând totodată, în timp ce-l privea cu niște ochi de câine, un câine care a primit încuviințarea să-și însoțească stăpânul. Ødegaard n-o mai recunoștea. Fata asta, pe care o stăpânise totdeauna prin forța cuvântului, îl depreda acum de toată autoritatea. Pentru prima oară simți izbucnind în el puterea sălbatică a naturii, pentru prima oară izvorul vieții se revărsa în el ca un potop roșu, făcâncii-l să dea înapoi cu obrazii dogoritori. Dar Petra se năpusti pe ușă afară, apoi începu să urce dealul spre casă. Când ajunsese, puse banii în fața mamei, pe placa căminului, și se aruncă de gâtul ei.

— Cine ți-a dat banii? întrebă Gunlaug începând să se înfurie.

— Ødegaard, mamă! E omul cel mai minunat de pe suprafața pământului!

— Și ce să fac cu ei?

— Habar n-am! Doamne, mamă, dacă ai ști... și Petra sări iar de gățul maică-sii.

Acum putea și voia să-i mărturisească totul. Dar maică-sa se desfăcu nerăbdătoare din îmbrățișarea ei.

— Nu cumva am ajuns să primesc pomeni? Du-te numaidecât și dă-i banii înapoi. Dacă ai pălăvrăgit și i-ai spus că am greutăți, înseamnă că ai mințit.

— Dar, mamă!

— Ți-am spus să te duci numaidecât și să-i dai banii înapoi, altfel mă duc eu singură și-i zvârl în față acestui... acestui... care mi-a luat copilul.

Buzele mamei tremurau rostind ultimele cuvinte; Petra, care pălise treptat, se dădu înapoi, deschise, ușa încet și ieși cu pași rari din casă. Mai înainte de a se dezmetici, degetele ei sfâșiară în bucăți bancnota de zece taleri. Când descoperi ce făcuse, se simți cuprinsă de un val de indignare împotriva maică-sii. Dar Ødegaard nu trebuia să afle... ba nu, să afle totul... lui nu trebuie să-i ascundă nimic.

O clipă mai târziu era în camera lui și-i povestea că maică-sa nu voise să primească banii și atunci ea, de supărare că trebuia să vină cu ei înapoi, rupsese hârtia în bucăți. Ar fi vrut să-i spună mai multe, dar Ødegaard o ascultă cu o răceală ciudată, îi ceru să se întoarcă acasă și o sfătui să asculte totdeauna de maică-sa, chiar dacă nu i-ar conveni ce-i cerea. Lucrul acesta i se păru, totuși, ciudat fetei; știa doar că nici Ødegaard nu ținea seamă de dorințele tatălui său. În drum spre casă simțea cum se rup toate zăgazurile în ea, dar chiar în clipa aceea se întâlnește cu Pedro Olilsen. În ultima vreme, Petra îl ocolise și se pregătea să facă la fel. și acum pentru că numai el era vinovat de toată nenorocirea.

— Unde-ai fost? întrebă Chisen mergând alături de

ea. Ți s-a întâmplat ceva?

Talazurile, care se zbuciumau în sufletul fetei, se ridicară la o înălțime atât de mare, încât Petra se lăsă pur și simplu în voia lor, fără să se întrebe unde o duceau. De altfel nici nu pricepea de ce maică-sa nu-i dădea voie să se vadă cu Chisen. Era, firește, o toană de-a ei.

— Știi ce am făcut? o întrebă el pe un ton aproape umil când se opriră din mers. Ți-am cumpărat o barcă cu pânze... Mi-am spus că poate ți-ar face plăcere să te plimbi cu ea!

Apoi Pedro începu să râdă. Era atât de blând încât părea un cerșetor care se roagă, și o mișcă; făcu un semn din cap, el se însufleți și-i șopti în grabă s-o ia pe cheiul din dreapta până afară din oraș, la debarcaderul acela mare, galben, unde are să vină și el. Acolo nu putea să-i vadă nimeni. Fata se duse, apoi sosi și el, strălucind de bucurie, dar respectuos ca un copil bătrân, și o luă în barcă. Plutiră un timp în bătaia ușoară a brizei, apoi traseră” pe țărmul unei insule, legară barca și coborâră pe uscat. Pedro adusese tot felul de dulciuri pentru ea și 1 le oferi cu o bucurie plină de teamă; scoase apoi flautul și începu să cânte. Fericirea lui o făcu să uite pentru o clipă propria ei supărare și, fiindcă veselie a ființelor slabe pare dureroasă, Petra simți deodată că îl îndrăgește.

Din ziua aceea avu o nouă taină față de maică-sa, o taină care avea să dureze și curând lucrurile meraseră atât de departe încât nu-i mai spuse nimic. Cât despre Gunlaug, nu-i pune niciun fel de întrebări, avea obiceiul să creadă orbește în oameni până în clipa când își pierde definitiv această încredere.

Dar Petra avea acum taine și față de Ødegaard fiindcă nici lui nu-i spuse că primea tot felul de daruri de la Pedro Chisen. Nici Ødegaard n-o întreba nimic; lecțiile pe care i le dădea se desfășurau zi de zi pe un teren tot mai neutru.

Așadar, Petra se împărțea acum în trei. Nici uneia dintre aceste trei ființe nu-i vorbea despre celelalte două și față de fiecare avea câte ceva deosebit de ascuns.

Între timp, și fără să-și dea seama, Petra se făcea fată mare; într-o zi, Ødegaard o înștiința că avea să fie confirmată.

Vestea aceasta o umplu de neliniște fiindcă știa că după această ceremonie lecțiile aveau să se întrerupă și se întreba ce se \ a întâmpla cu ea după aceea. Maică-sa construi o mică mansardă pentru ca fata să aibă odaia ei proprie după confirmare. Ciocăniturile și loviturile care se auzeau neîncetat îi făceau Petrel impresia unor presimțiri dureroase. Ødegaard își dădea seama că fata e din ce în ce mai tăcută, uneori observa chiar că plânsese. Din cauza acestei stări sufletești, lecția de religie avea asupra ei un efect puternic, deși Ødegaard evita cu mare grijă tot ce ar fi putut s-o tulbure. Din același motiv își încheie pe neașteptate lecțiile cu două săptămâru înainte de ceremonie, înștiințând-o scurt că aceasta fusese ultima oră. Adică ultima oră la el acasă, fiindcă avea de gând să-i poarte mai departe de grijă, deși prin mijlocirea altora. Dar Petra rămase ca țintuită locului; tot sângele îi pieri din obraz și ochii i se fixară asupra lui, astfel că, mișcat fără voia lui, Ødegaard se grăbi să găsească un motiv:

— Nu toate fetele când ajung la confirmare sunt atât ele împlinite cum ești tu. Dar îți dai și tu seama că tu așa arăți.

Dacă Petra ar fi fost luminată de para unui foc aprins nu s-ar fi putut înroși mai tare decât se înroșise auzind aceste cuvinte. Inima i se zbugiuma în piept, ochii ei clipeau neliniștiți apoi se umplură de lacrimi, astfel că Ødegaard adăugă, hăituit parcă de cineva:

— Sau poate vrei să continuăm?

Abia după aceea își dădu seama ce anume-i propusese; fusese o greșală și se pregătea tocmai să-și retracteze cuvintele, dar Petra își și ridicase privirile spre el; cu buzele nu rosti „da”, totuși, ochii ei spuneau acest lucru mai limpede decât prin viu grai. Pentru a se dezvinovăți față de propria lui conștiință, Ødegaard căută un pretext și întrebă:

— N-ai vrea să te apuci de ceva precis... ceva pentru

care - și se aplecă asupra ei - pentru care să te simți chemată?

— Nu! răspunse ea atât de repede încât el roși.

Apoi se liniști și se cufundă din nou în propriile-i gânduri, acelea care-l munceau de ani de zile și pe care le zgândărise răspunsul ei neașteptat.

Ødegaard nu se îndoise niciodată că Petra avea unele ciudățenii. Lucrul acesta îl bănuise încă de pe vremea când era copilă, când o vedea trecând în marș și cântând în fruntea haimanalelor din orașelul lor. Dar cu cât se ocupa mai mult de ea, cu atât mai puțin își dădea seama în ce direcție anume avea talent. Talentul acesta se citea în toate mișcările feței; toate gândurile și toate dorințele ei trădau în aceeași măsură calități sufletești și fizice, erau pline de un belșug de forță și înconjurate de o aureolă de frumusețe. Dar, exprimate în cuvinte sau așternute pe hârtie, nu erau decât niște copilării.

Petra părea o întrupare a fanteziei și, firește, în ochii lui, fantezia aceasta lua în primul rând forma unui neastâmpăr. Era foarte silitoare, dar ceea ce voia nu era atât să învețe ceva, cât să meargă mai departe; o preocupa mai ales ceea ce scria pe paf pna următoare a cărții. Avea înțelegere pentru reigie dar, cum spunea pastorul, „nicio aptitudine pentru viața religioasă” și Ødegaard simțea adesea că-l apasă grija ei. Acum ajunsese la o cotitură; fără voie se întorcea în urmă cu mintea și se revedea în fața scării de piatră în clipa când ființa aceasta pătrunsese în viața lui. Auzea vocea tăioasă a mamei care arunca răspunderea asupra lui fiindcă rostise numele Domnului.

După ce se plimbă de câteva ori încoace și încolo prin cameră, izbuti să se reculeagă.

— Plec acum într-o călătorie în străinătate, spuse el cu un fel de sfială. Le-am rugat pe surorile mele să se ocupe de tine cât lipsesc, iar când mă voi întoarce, vom chibzui ce-i de făcut. Rămâi cu bine!... O să ne mai vedem înainte de plecarea mea.

Spunând aceste cuvinte, ieși din cameră atât cis repede încât Petra nici nu apucă să mai dea mâna cu el.

Îl revăzu într-un loc unde se aștepta cel mai puțin să-l întâlnească, adică în jilțul preoțesc de lână cor, drept în fața ei, când împreună cu alte fete se oprise lângă altar, așteptând ceremonia confirmării. Lucrul acesta o tulbură atât de mult, încât gândurile ei se abătură de la sfânta ceremonie pentru care se pregătise, cufundată în umilință și în rugăciune. Da, până și bătrânul tată al lui Ødegaard tresări și-și privi lung fiul când păși în fața altarului pentru a începe slujba. Peste puțin Petrel îi fu dat să treacă printr-o altă spaimă, căci, în spate, la oarecare depărtare, îl zări pe Pedro Chisen, țeapăn într-un costum nou. Tocmai își întinsese gâtul ca să privească peste capetele băieților, spre grupul de fete. Se făcu numaidecât nevăzut, dar Petra îi zări capul acoperit cu păr rar, apărând și dispărând mereu. Faptul acesta îi împrăstie gândurile; ar fi vrut să nu se mai uite în direcția aceea, totuși privirile ei se îndreptau mereu într-acolo și deodată - într-un moment când celelalte fete erau adânc mișcate, ba chiar unele izbucniseră în lacrimi - Petra îl văzu cu groază pe Pedro Chisen ridicându-se și rămânând ca împietrit, cu gura deschisă și cu ochii holbați, incapabil să se așeze la loc sau să facă vreo mișcare, căci în fața lui se înălța Gunlaug cât era de mare. Petra simți cum o trec fiori la vederea maică-sii fiindcă era albă la chip ca fața de masă de pe altar. Părul negru și creț părea că i se zbârlește pe cap; în ochii ei apăru deodată expresia unei energii gata de apărare și spunând parcă: „Las-o în pace! Ce vrei de la ea?”

Sub privirea lui Gunlaug, Pedro se prăbuși pur și simplu pe bancă și peste puțin se strecură afară.

Neliniștea Petrel se potoli și, pe măsură ce slujba înainta, simțea cum o cuprinde o însuflețire tot mai mare. Iar după ce-și rosti făgăduința înaintea lui Dumnezeu, după ce se întoarse și privi printre ydacrimi spre Ødegaard, ca spre omul cel mai apropiat de toate intențiile ei bune, își jură că nu va face de ocară încrederea pe care acesta o avea în ea. Ochii lui devotați care străluceau privind-o păreau că-i cer acest lucru; dar când își reluă locul și-l căută încă odată cu privirea, Ødegaard dispăruse.

Peste puțin plecă și ea acasă împreună cu maică-sa care pe drum nu-i spuse decât următoarele cuvinte: – Eu mi-am făcut datoria, acum e rândul lui Dumnezeu să și-o facă pe a lui...

— După ce luară amândouă masa de plânz, Gunlaug spuse ridicându-se de pe scaun:

— Acum trebuie să ne ducem la el – la fiul pastorului. Nu prea știu la ce are să folosească tot ce a învățat el, dar, oricum, nu s-a gândit decât la bine. Pregătește-te, fata mea!

Drumul spre biserică, pe care de atâtea ori îl făcuseră împreună, ducea de jur-împrejur, deasupra orașului. Pe stradă, însă, nu se arătaseră niciodată amândouă până atunci. De altfel, de când se întorsese, Gunlaug aproape că nici nu trecuse prin oraș. Acum însă coti spre stradă fiindcă de data asta voia să străbată toată strada, da, toată, alături de fiică-sa care era fată de măritat!

În după-amiaza zilei în care se face confirmarea, locuitorii unui oraș mic umblă mereu de colo până colo, fie că intră din casă în casă să felicite, fie că circulă pe străzi ca să caște gura, ori ca să poată căsca alții gura la ei. La fiecare pas se opresc să salute, își strâng mâinile și schimbă câteva cuvinte prietenești. Copiii săracilor se prezintă în hainele de care s-au lepădat cei bogați și sunt prezentați acestora ca să-și exprime mulțumirile. Marinarii străini, cu chipiul pe o ureche, filfizonii orașelului și băieții de prăvălie trec în grupuri, salutând în toate direcțiile. Elevii imberbi de la gimnaziu, fiecare la braț cu fratele lui de cruce, vin agale în urma celorlalți, însuflețiți de un spirit critic precoce, însă de data asta le-o luase tuturor înainte leul orașului, tânărul negustor Yngve Volei, cel mai bogat om din oraș care se întorsese tocmai din Spania și se pregătea să preia chiar a doua zi comerțul de pește al maică-sii. Purta o pălărie de culoare deschisă pe părul de culoare tot atât de deschisă și circula radios pe toate ulițele, astfel că tinerele fete care fuseseră confirmate erau mai-mai să-și piardă capul.

Toată lumea îi ura bun venit, iar el stătea de vorbă cu toată lumea și râdea. Pălăria de culoare deschisă așezată pe părul de culoare deschisă apărea peste tot și peste tot se auzea râsul lui sonor. El fu primul om de care se lovira Petra și maică-sa când coborâra strada; și ca și cum l-ar fi lovit cu adevărat, Yngve Vold se dădu brusc înapoi când văzu fata. Nu o recunoscuse.

Era înaltă, nu chiar cât maică-sa, dar mai înaltă decât aproape toate celelalte fete; era grațioasă, fină și îndrăzneată ca maică-sa, deși nu chiar ca ea, fiindcă părea un neconținut joc de culori. Până și tânărul negustor care venea în urma lor nu izbuti să mai atragă asupra lui privirile trecătorilor fiindcă înfățișarea celor două femei, mama și fata, era mai ciudată. Mergeau repede, fără să salute pe nimeni, pentru că, în afară de marinari, nu le saluta aproape nimeni. Dar și mai repede făcură calea întoarsă după ce aflară că Ødegaard plecase chiar atunci de acasă și că se pregătea să ia vaporul care urma să pornească peste câteva minute. Petra, mai ales, mergea din ce în ce mai repede; trebuia... *trebuia* să-l vadă o dată și să-i mulțumească înainte de plecare. Nu era frumos din partea lui că se despărțea în felul acesta de ea!

Nu-i băga în seamă pe cei ce o priveau – nu vedea decât fumul vaporului care se înălța deasupra acoperișurilor și i se părea că fumul acela se depărtează. Tocmai în clipa când ajunse cu maică-sa la debarcader, vaporul se desprinsese de țărm și Petra, cu gâtulejul sugrumat de plâns, alergă mai departe, spre chei; ai fi zis că mai mult sare decât merge, iar maică-sa abia se ținea după ea. Cum vaporul pierduse timp ca să facă manevra de întoarcere pentru a ieși din port, Petra mai apucă să se năpustească pe țărm, să se cațere pe o piatră și să-și fluture batista în semn de adio. Maică – să rămase pe chei. Petra își flutură batista, înălțându-se tot mai sus, tot mai sus. Dar nimeni nu-i răspunse.

Atunci fata nu se mai putu stăpâni și, fiindcă hohotea de plâns, trebuiră să se întoarcă acasă pe celălalt drum, cel care urca. Maică-sa o urmă fără să spună o vorbă.

Petra intră în cămăruța de la mansardă pe care Gunlaug o pregătise anume pentru ea; în ajun, dormise pentru prima oară acolo și dimineața își îmbrăcase cu bucurie rochia cea nouă, dar acum plângea cu sughițuri și nu aruncă nicio privire în jurul ei. Nu voia să coboare; jos erau marinari și alți clienți. Își dezbracă rochia pe care o purtase în timpul ceremoniei, se așează pe pat și rămase așa până noaptea târziu. A fi fată de măritat i se părea cea mai mare dintre nenorociri!”

Capitolul IV

Într-o zi frumoasă, curând după confirmare, Petra se duse la surorile lui Ødegaard, dar își dădu seama foarte repede că făcuse o greșală. Pastorul nici nu se uită la ea, iar fiicele lui, amândouă mai în vârstă decât Ødegaard, adoptară față de ea o atitudine foarte țeapănă. Se mulțumiră să-i aducă la cunoștință pe scurt ce hotărâse fratele lor în privința ei. Dimineața trebuia să ia lecții de gospodărie într-o casă situată afară din oraș, iar după masă avea să meargă la o școală de croitorie; va continua să dearmă, să-și ia micul dejun și să cineze acasă.

Petra se supuse acestor dispoziții și se împăca foarte bine cu îndeletnicirile ei atâta timp cât aveau pentru ea farmecul noutății. Cu timpul, însă, și mai ales când veni vara, începură s-o plictisească. Altă dată, pe vremea asta, stătea ceasuri întregi în pădure și citea cărți de a căror lipsă suferea acum, după cum suferea de lipsa lui C>degaard și a prieteniei lui. Drept urmare, își căută relații acolo unde le putea găsi. Cam în această perioadă se înscriseră la școala de croitorie o fată care se numea Lise Let; adică Lise se numea într-adevăr, dar Let, nu. Let era numele unui cadet de marină care venise acasă în vacanța de Crăciun și se logodise cu ea la patinaj, pe vremea când era încă elevă de școală. Lise era în stare să jure pe toți sfinții că nu era adevărat și începea să plângă de îndată ce se făcea vreo aluzie la acest episod; totuși îi rămăsese numele de Lise Let. Mica și drăgălașa Lise pihigea și râdea des; dar fie că plângea, fie că râdea, capul îi era veșnic plin de povești de dragoste. Gânduri noi, gânduri ciudate și

numeroase ca un roi de albine umplură curând școala de croitorie. Era de ajuns să întindă mâna spre mosorul de ață că îndată era vorba de o cerere în căsătorie și atunci mosorul spunea da, sau te trimitea la plimbare. Acul se logodea cu ața și așa se jertfea la fiecare împunsătură pe altarul cruzimii lui; cine se împungea își golea inima de sânge; cine schimba acul era lipsit de credință. Dacă două fete șopteau între ele, însemna că au ceva „cu totul deosebit să-și împărtășească; curând își mai vorbeau în șoaptă încă două și apoi alte două; fiecare-și avea confidenta, și în jurul lor mii de taine pluteau în aer. Era de nesuferit.

Într-o după masă, spre amurg, în timp ce afară cădea o ploaie foarte fină - care de fapt se cheamă burniță - Petra ieșise în pragul casei lor cu o broboadă mare pe cap și se uita spre coridorul unde un marinar tânăr fluiera un vals.

— Ascultă, Gunnar, n-ai vrea să facem o plimbare?

— Bine, clar plouă.

— Aș! Un fleac de ploaie!

Plecară împreună și ajunseră până sus, la o căsuță de pe deal.

— Cumpără-mi niște prăjituri cu frișcă, vrei?

— Totdeauna vrei prăjituri!

— Din acelea cu frișcă!

Marinarul se duse și-i cumpără câteva. Petra scoase o mână de sub broboadă, luă prăjiturile și porni mai departe mâncând. Când ajunseră sus, deasupra orașului, îi întinse și lui o prăjitură și spuse:

— Știi, Gunnar, noi doi ne-am plăcut totdeauna; totdeauna mi s-a părut că ești mai altfel decât ceilalți băieți. Nu crezi? Da, zău, Gunnar! Acum ai ajuns ajutor de c-îrmaci și curând ai să fii căpitan pe vasul tău. Cred că ar trebui să te logodești... Ce-i cu tine? Nu vrei o prăjitură?

— Mulțumesc. Mai bine mestec tutun.

— Ei, ce ai de spus?

— Păi, nu-i nicio grabă!

— Nicio grabă? Dar poimâine pleci iar.

— Desigur... Dar pe urmă mă întorc.
— Nu prea cred că după aceea să mai am *cu* timp.
Cine știe unde o să fiu!
— Va să zică să mă logodesc cu tine?
— Cred și eu. Cu cine alta? Tare ești prost, zău așa,
de aceea ai rămas marinar.
— Nu-mi pare rău! E grozav să fii marinar.
— Firește, fiindcă maică-ta are un vas. Ei, ce părere
ai? Tare mai ești greu de cap!
— Ce părere să am?
— Ce părere să ai?! Ha-ha-ha!... Te pomenești că nu
mă vrei? Ia spune?
— Doamne, Petra! Lucrul ăsta îl știi singură foarte
bine. Numai că... nu cred că cineva poate să se bizuie pe
tine.
— Ba da, Gunnar, ba da! îți sunt foarte, foarte
credincioasă.
Gunnar se opri o clipă.
— Stai să mă uit la tine, Petra.
— De ce?
— Vreau să te văd dacă vorbești serios.
— Crezi, poate, că spun prostii?
Și Petra își împinse furioasă broboada spre ceafă.
— Bine, Petra, dacă e chiar așa, dă-mi o sărutare. Cel
puțin să știu despre ce-i vorba.
— Ești nebun?
Fata își înnodă la loc broboada și porni mai departe.
— Așteaptă puțin, Petra! Nu m-ai înțeles. Dacă
suntem într-adevăr niște îndrăgostiți...
— Ei, prostii!
— Ascultă-mă, că doar oi fi știind eu ce se
obișnuiește, nu-i așa? Am de douăzeci de ori mai multă
experiență de viață ca tine. Gândește-te numai câte lucruri
am văzut.
— Aș! Ai văzut cum vede orice nătărău și acuiit tot ca
un nătărău trăncănești.
— Zău? Atunci dă-mi voie să te întreb cam ce înțelegi
tu prin a fi îndrăgostit? Ia spune? N-oi fi crezând că asta

înseamnă să urcăm și să coborâm în goană dealul unul după altul.

— Nu, desigur! răspunse ea râzând și se opri. Ascultă! Să stăm să ne tragem puțin răsuflarea – uf! – și în timpul ăsta am să-ți spun cum se poartă doi îndrăgostiți. Cât timp mai rămâi în oraș, trebuie să mă aștepti în fiecare seară în fața școlii de croitorie și pe urmă să mă petreci până-n ușa casei și, oriunde am să mă duc, tu să aștepti în stradă până mă întorc. Când ai să pleci, trebuie să-mi scrii, să-mi cumperi lucruri drăguțe și să mi le trimiți. Stai, să nu uit: trebuie să ne dăruim niște inele, unul pe care să fie scris numele meu și altul pe care să fie scris numele tău, apoi vârsta și data; dar, cum eu n-am bani, trebuie să le cumperi tu pe amândouă.

— Bine, așa am să fac, dar...

— Ce tot dai zor cu dar?

— Dumnezeu! am vrut doar să spun că pentru asta... trebuie să am măsura degetului tău.

— Bine! Ți-o dau numaidecât.

Petra rupse un fir de iarbă, luă măsura, apoi mușcă din el.

— Uite! ai grijă să nu-l arunci.

Gunnar puse firul de iarbă într-o hârtie și hârtia într-un carnet; Petra îl urinări cu privirea până când carnetul se află din nou la loc sigur.

— Așa, acum să plecăm. M-am săturat să mă tot învârtesc pe aici.

— Ascultă, Petra, eu cred că toată povestea asta e cam... sărăcuță.

— Bine, dacă nu vrei, băiete, mie mi-e totuna!

— Ba vreau, e um să nu! Eu la asta m-am gândit; dar n-am voie nici măcar să-ți iau mâna?

— La ce bun?

— Ca să fiu sigur că ne-am logodit cu adevărat.

— Ce prostie! Crezi că ești mai sigur de asta dacă apuci o mână? De fapt... n-ai decât, poftim! A, nu, băiete, fă bine și n-o strânge!

Își ascunse din nou degetele sub broboadă, dar

deodată o ridică cu amândouă mâinile, descoperindu-și tot obrazul: „..."

— Nu cumva să povestești cuiva, Gunnar, că am să spun că nu-i adevărat. Da, da, să știi!

Izbucni în râs și o luă la fugă în jos. După un timp se opri și spuse:

— Măine sunt la lecția de croitorie până la nouă seara. Poți să mă aștepți în spatele grădinii. Ai auzit?

— Bine.

— Așa! Acum pleacă!

— Nu vrei să-mi dai mâna nici măcar la despărțire?

— Nu înțeleg de ce mă tot plictisești cu mâna asta! Nu, acum chiar nu ți-o dau. Adio! și Petra o luă la goană.

În seara următoare, fata potrivea lucrurile în așa fel încât fu ultima care plecă de la școală. Era aproape zece când ieși, clar când ajunse în poarta grădinii – nici urmă de Gunnar. Era pregătită pentru orice ghinion, dar la așa ceva nu se așteptase. Jignirea era atât de mare încât începu să-l aștepte ea, numai ca să-i poată trage o prafătură bună când va veni. De altfel, avea cu ce să se distreze în timp ce se plimba încoace și încolo în spatele grădinii. Asociația corală a negustorilor își începuse tocmai repetiția într-o casă vecină ale cărei ferestre erau deschise. În aerul blând al înserării sunetele unui cântec spaniol îi ispitii-a gândurile până când se simți transportată ea însăși în Spania și se închipui ascultând de sus, de pe un balcon, cântece de slavă închinat ei. Toate dorurile i se îndreptară spre Spania. În fiecare vară, vapoare spaniole vopsite în culori închise așteptau în port, cântece spaniole răsunau pe ulițe, iar în camera lui Ødegaard nenumărate imagini frumoase din Spania atârnavă pe pereți. Cine știe, poate că în clipa aceea el se afla chiar acolo, poate că era cu gândul la ea! Deodată, însă, Petra se întoarse la realitate, fiindcă îndărătul unui măr îl zări pe Gunnar apropiindu-se, în sfârșit, în goană; porni repede spre el – dar văzu că nici măcar nu era Gunnar, ci ăla care se întorsese din Spania, ăla cu pălăria de culoare deschisă și cu părul de culoare tot atât de deschisă.

— Ha-ha-ha! râse tânărul cu râsul lui luminos. Se vede că m-ați luat drept altcineva!

Petra tăgădui grăbită și cu multă însuflețire, apoi plecă în goană, turbată de furie. Băiatul fugi după ea și, în timp ce alerga, nu înceta să-i vorbească foarte repede și cu un ușor accent, caracteristic multora dintre cei obișnuiți să vorbească mai multe limbi:

— Stai că vin și eu. Sunt un alergător excelent! Nu-ți ajută la nimic să fugi... trebuie să-ți vorbesc. Te aștept aici de opt seri!

— De opt seri?

— Da, de opt seri, Ha-ha-ha! Și te-aș mai aștepta bucuros alte opt fiindcă noi doi parc-am fi făcuți unul pentru altul, nu-i așa? Nu-ți ajută la nimic fuga. Nu te las să pleci, acum ai obosit, văd eu!

— Nu, n-am obosit!

— Ba da!

— Ba nu!

— Ba da!... Dacă nu ești obosită spune ceva.

— Ha-ha-ha!

— Ha-ha-ha! Asta nu înseamnă că ai spus ceva.

Apoi se opriă amândoi. Câteva vorbe rostite repede, jumătate în glumă, jumătate în serios, plutiră între ei, după care el începu să cânte un imn închinat Spaniei și imaginile se perindară una după alta. În cele din urmă tânărul se porni să ocărasească locurile mizere în care se aflau. Petra ascultase cântecul cu ochi sferălucitori, dar restul spuselor sale trecură ca un zumzet pe lângă urechea ei, în timp ce privirile i se plimbau pe lanțul de aur care se încolăcea de două ori în jurul gâtului lui Yngve.

— Da, spuse el repede și trase afară capătul lanțului, de care atârna o cruce, vezi, mi-am pus azi lanțul ăsta ca să-l arăt celor din societatea corală; e din Spania. Am să-ți spun povestea lui. Și începu să istorisească: Când eram în sudul Spaniei m-am dus o dată la un concurs de tragere la țintă și am. luat drept premiu lanțul ăsta. Când mi l-au înmănat mi-au spus următoarele: „Du în Norvegia acest lanț și oferă-l în semn de respectuos omagiu din partea

cavalerilor spanioli celei mai frumoase femei din patria dumitale". Au urmat ovații și sunet de fanfare, am văzut steaguri fluturând, cavaleri bătând din palme și am primit premiul.

— Doamne, ce minunat! strigă Petra.

În fața ochilor vedea serbarea strălucitoare cu culori și cântece spaniole. În lumina amurgului, sub bolți de viță-de-vie, spanioli cu piele arămie își trimiteau gândurile spre cea mai frumoasă femeie din țara zăpezilor. Deși era un închipuit, un fanfaron ciudat, Yngve Vold era un băiat de treabă. Stătea lângă ea și povestea mai departe. Fiecare nouă imagine făcea să sporească dorul Petrel care, transportată ia țara aceea a minunilor, începu să fredoneze cântecul spaniol auzit adineauri și, treptat, picioarele ei porniră să se miște în tact.

— Cum? Știi să dansezi dansuri spaniole? exclamă el.

— Da, fredonă ea în ritmul dansului și începu să plesnească din degete ca să imite sunetul castanietelor; așa-i văzuse dansând pe marinarii spanioli.

— Dumitale ți se cuvine premiul cavalerilor spanioli! strigă el, cuprins parcă de flăcările unui gând luminos. Ești cea mai frumoasă femeie pe care am văzut «vreodată».

Și mai înainte ca Petra să fi - priceput ce voia să spună, își scoase lanțul de aur din jurul gâtului și-l încolăci cu îndenunare de exteva ori în jurul gâtului ei. Când își reveni în fire, pe chipul Petrel se revărsase roșeața întunecată a rușinii și ochii îi erau plini de Lacrimi astfel încât, de data asta, fu rândul băiatului, care trecea din uimire în uimire, să se simtă adânc rușinat de ceea ce făcuse. Nu știa ce anume vrea, simțea doar că trebuie să plece și se depărtă în grabă.

Se făcuse miezul nopții și Petra ședea încă în fața ferestrei deschise a odăiței de la mansardă, cu lanțul în mână. Noaptea de sfârșit de vară plutea blinda peste oraș, peste fiord și peste munții din depărtare? De pe stradă auzi iar răsunând melodia cântecului spaniol; societatea corală îl petrecuse până acasă pe Yngve Vold. Petra deslușea fiecare cuvânt: era vorba de o coroană frumoasă.

Numai două voci cântau cuvintele, celelalte fredonau acompaniamentul la gitară. *„Ia coroana, iată, i pentru tine; Ia-o. și gândește-te la mine! Verdele de duioșie Pentru cea mai dragă mie; Boboc gingaș - tot, ispită - Pentru cea mai mult iubită; Floare splendidă, cu miere, Pentru cea mai în putere; Tulpinițe rare-n pași Pentiu-un smoc de îngeraș, la coroana, șcumpo, i pentru tine; la coroana, scumpo, i pentru tine;*

Când deschise ochii a doua zi dimineată, era ca și cum s-ar fi întors dintr-o pădure plină de soare, unde toți copacii păreau o ploaie de aur și unde pretutindeni atârnav florii vii colorate, care o atingeau ușor când trecea pe sub ele. Își aminti de lanțul de aur, îl luă și-l prinse deasupra cămășii. Apoi așternu o broboadă neagră peste cămașă și scoase lanțul afară, fiindcă pe negru ieșea mai bine la iveală. Ședea dreaptă în pat și-s» uita într-o oglindă mică de mâii; oare era într-adevăr atât de frumoasă? Se dădu jos ca să-și împletească părul și ca să se privească din nou în oglindă, dar în clijxi aceea își aminti de maică-sa care nu știa încă nimic despre ce se întâmplase și se grăbi să termine cu îmbrăcatul ca să coboare și să-i povestească. Când fu gata și vru să-și prindă lanțul în jurul gâtului se întrebă deodată ce avea să spună maică-sa, ce au ea să spună lumea în general și ce putea ea să răspundă când va fi întrebată de unde are lanțul acela prețios. Era o întrebare foarte firească și tocmai de aceea o apăsa greu, tot mai greu pe inimă până când, în cele din urmă, luă o cutiuță, puse lanțul în ea, ascunse cutia în buzunar... și, pentru prima oară în viață, simți că e săracă.

În dimineța aceea nu se duse la cursul ele croitorie. Se îndreptă spre locul unde primise darul și de unde vedea tot orașul așternut la picioarele ei; se așeză cu lanțul în mână, având sentimentul că l-ar fi furat.

Seara îl așteptă pe Yngve Vold în spatele grădinii; întârzie mai mult decât în ajun când îl așteptase pe Gunnar” fiindcă voia să-i dea lanțul înapoi. Dar vasul cu care trebuia să plece Gunnar ridicase pe neașteptate ancora în ziua precedentă „fiindcă i se oferise prilejul de a

lua în imediată apropiere o încărcătură foarte avantajoasă", iar Yngve Vold, proprietarul vasului, fusese nevoit să plece și el pentru aceleași afaceri. Cum mai avea de rezolvat și alte treburi, lipsi trei săptămâni.

În aceste trei săptămâni, lanțul călători pe rând din buzunarul Petrel în sertarul scrinului și de acolo într-un plic, care fu strecurat într-o cutie secretă. Petra însăși trecuse de la o primă descoperire umilitoare la altele. Fentra prima oară își dădu seama de distanța care o despărțea de doamnele distinse din oraș. Acestea ar fi putut purta lanțul fără ca cineva să le întrebe de unde și cum îl căpătaseră. Dar unei doamne de acest fel, Yngve Vold nici n-ar fi îndrăznit să i-l dăruiască fără să-i ofere în același timp și mâna sa; așa îndrăznise să se poarte numai față de ea, Fata pescarului. Dacă voise să-i dea ceva, de ce nu era un lucru de care să se poată folosi? Dar el ținea ca umilința ei să fie cu atât mai mare de asta-i dăduse un lucru pe care nu-l putea purta. Povestea cu „fata cea mai frumoasă” era, firește, o născocire i fiindcă, dacă ar fi vrut să-i dăruiască lanțul pentru acest motiv, n-ar fi venit pe ascuns, ocrotit de întuneric. Mânia și rușinea își croiau drum tot mai adânc în sufletul ei, cu atât mai adânc cu cât se dezvățase de mult să se destăinuiască cuiva. Nu-i de mirare că la primul prilej când îl întâlnește din nou pe omul acela, în jurul căruia se învârtteau gândurile ei pline de revoltă și de rușine, Petra se înroși atât de tare, încât el dădu probabil o interpretare greșită acestui fapt și atunci – tocmai fiindcă simțea asta – roșeața ei se accentuă și mai mult. Alergă repede acasă, smulse lanțul din ascunzătoare și, deși era încă ziua în amiază mare, se așeză în locul acela care domina orașul și-l așteptă. Da, acum avea să i-l dea înapoi!

Era sigură că Yngve Vold va veni; fiindcă și el se înroșise văzând-o și, de altfel, fusese mereu plecat până atunci. Curând, tocmai aceste gânduri începură să vorbească în favoarea lui. Dacă i-ar fi fost indiferentă, tânărul nu s-ar fi înroșit așa de tare. Dacă s-ar fi întors mai demult în oraș, ar fi venit chiar de atunci în locul acela.

Seara se lăsa treptat; în ultimele trei luni, zilele se scurtaseră mult. Dar odată cu căderea întunericului, gândurile noastre se schimbă. Petra își alegea un loc chiar deasupra dramului, printre arbori, de unde putea să vadă fără să fie văzută. Mai trec a un timp și Vold tot nu venea; sentimente ce se băteau cap în cap se trezeau iar în sufletul ei; ciulea urechile, cuprinsă când de mânie, când de teamă. Ascultă pașii fiecărui trecător, îi ascultă îndelung, mai înainte de a-l vedea. Dar nu era el. Fiecare pasăre, aproape adormită, care se furișa printre ramuri o speria, atât de mare era încordarea cu care asculta. Orice zgomot ce venea dinspre oraș, orice chemare o amăgea. Un vas mare arunca ancora în sunetele unui cântec marinăresc; vasul trebuia să fie remorcat afară din port încă în noaptea aceea ca să poată profita de prima briză a dimineții. Ah, ce n-ar fi dat să poată pleca și ea pe marea cea largă, să plece unde o chema dorul! Gândeul marinarilor devenea propriul ei cântec, smuciturile somare ale scripetelui o trăgeau în sus – dar pentru ce? și încotro? în clipa aceea, pălăria de culoare deschisă se ivi în mijlocul drumului, drept în fața ei! Petra sări în picioare, o luă la fugă-și în timp ce fugea îi trecu prin minte că nu făcea bine. Era o greșeală pe care o săvârșea după altă greșeală. Se opri. Când Vold se apropie printre copaci de locul unde se afla ea. Petra respira zgomotos, astfel că el îi putea auzi fiecare răsuflare și, după oum îl atrăsese prima dată prin voioșia ei, acum! stăpânea prin teama ce i se citea pe față. Yngve Vold păru foarte încurcat, zăpăcit chiar. Șopti:

— Nu-ți fie teamă!

Vedea cum tremură. Vrând să-i inspire încredere, o apucă de nună cu hotărâre; dar la prima atingere a degetelor lui, Petra sări în sus de parc-ar fi ars-o o flacăra și se făcu iar nevăzută, în timp ce el rămase nemișcat.

Petra nu alergă prea departe fiindcă-și pierduse respirația. Simțea în tâmpile lovituri de ciocan și o mare fierbințeală; își apăsă cu mâna pieptul care părea gata să se spargă și rămase la pândă. Auzi pași în iarbă și un foșnet în frunziș. Vold venea, venea drept spre ea – o zărise

- nu, n-o zărise! Ba da, o zărise totuși... Nu, trece mai departe! Petra nu se temea - nu, nu se temea; era numai foarte tulburată și când se simți, în sfârșit, în siguranță, încordarea ei dispăru, dar odată cu ea și energia, astfel că se prăbuși sleită și frântă de oboseală.

Abia după multă vreme se ridică și începu să coboare, oprindu-se din când în când, apoi pornind iar mai departe de parcă n-ar fi avut nicio țintă. Când ajunse pe șosea, Yngve se așezase și o aștepta eu răbdare. Se ridică în picioare, dar fata nu-l văzu; mergea înainte ca prin ceață, fără să spună o vorbă, fără să facă o mișcare; se mulțumi să-și ducă mâinile la ochi și să plângă.

Lucrul acesta îl zgudui atât de tare pe Yngve Vold, încât el, care era atât de vorbăreț, nu izbuti să lege două cuvinte. Spuse, în sfârșit, cu o hotărâre ciudată:

— Chiar azi am să vorbesc cu maică-mea, mâine totul trebuie să fie terminat. Peste câteva zile ai să pleci în străinătate și după aceea ai să fii nevasta mea.

Așteptă un răspuns, așteptă ca Petra să-și ridice măcar ochii asupra lui, dar ea nu-l privi. Yngve tălmăci cum se pricepu această atitudine:

— Nu răspunzi? Nu poți să răspunzi? Bun! Las pe minei de azi înainte ești a mea. Noapte bună!

Apoi plecă.

Petra rămase în urmă, învăluită parcă în ceață. O teamă ușoară încerca să risipească această ceață, dar se strânse din nou în jurul ei.

Deși Yngve Vold îi dominase cu desăvârșire gândurile în cursul ultimelor trei săptămâni, dintr-odată, datorită unei schimbări subite, Petra se simți dispusă să considere că această nouă minune făcea parte dintr-un nou șir de întâmplări fantastice. Vold era omul cel mai bogat și cobora din cea mai veche familie din oraș, totuși nu ținea seamă de nimic și voia să-o ridice până la el! Lucrul acesta se deosebea în mod atât de surprinzător de tot ce gândise ea în răstimpul acela lung de suferință și de indignare, încât numai atât i-ar fi ajuns ca să-o facă fericită. Dar fericirea ei sporea pe măsură ce-și dădea seama mai bine

în amănunt de noua, de strălucita ei situație. Se vedea pe picior de egalitate cu toată lumea, în stare să-și realizeze dorințe nelămurite. Cel mai grozov lucru va fi clipa când, de ziua nunții ei, vasul cel mare al lui Yngve Vold va juca în port rolul de vas-amiraj; îl vedea primind tânăra pereche pe bord, în bubuitul salvelor de onoare și în zgomotul focurilor de artificii, apoi ducând-o în Spania unde strălucea soarele nupțial.

Când, se trezi a doua zi de dimineată, servitoarea intră în camera ei și-i spuse că era unsprezece și jumătatea-Petra era flămândă; mîncă, mîncă mult; o dureau capul, era moartă de oboseală, așa că se culcă iar și adormi. Când se trezi din nou pe la trei după masă, se simțea mai bine. Maică-sa veni în camera ei și-și dădu cu părerea că somnul o scăpase de cine știe ce boală, că și ei i se întâmpla totdeauna la fel. Dar acum trebuie să se dea jos din pat, era timpul să meargă la lecția de croitorie. Petra se așeză pe marginea patului și-și sprijini capul pe braț; fără să-și ridice privirea, îi spuse maică-sii că nu se mai duce la orele de croitorie.

„Se vede că mai are puțină fierbințeală gîndi maică-sa și coborî să caute un pachet și o scrisoare pe care le adusese adineauri un elev marinar.

Va să zică îi și trimitea daruri! Petra, care se întinsese iar în pat, sări în sus și, îndată ce rămase singură, desfăcu mai întâi pachetul cu gesturi ușor sărbătorești. În el găsi o pereche de cizmulite de damă de la Paris. Ușor dezamăgită, vru să le pună deoparte, când observă că în vîrf erau tari la pipăit. Vârî mâna înăuntru și scoase dintr-una un pachetel învelit în hîrtie de mătase: era o brățară de aur! și din cealaltă un alt pachetel, înfășurat cu aceeași grijă, în care găsi o pereche de mănuși de la Paris. Din mănușa dreaptă mai scoase un alt ghemotoc de hîrtie, care conținea două inele strălucitoare de aur. „Atât de repede!” gîndi Prtra. Inima ei bătea; se uită la inscripția din interiorul inelelor, pe unul citi într-adevăr: „Petra”, împreună cu vârsta și cu data, iar pe celălalt citi... „Gunnar”. Fata păli, aruncă inelele și

pachetul pe jos de parcă i-ar fi ars degetele și deschise scrisoarea care era datată din Calais și suna așa:

„Scumpă Petra!

După ce am sosit aici, între 51° și 54° latitudine, ca vânt favorabil și după aceea tot drumul până în port l-am făcut cu un vânt tăios și puternic, ceea ce e un lucru neobișnuit chiar pentru vase mai bune decât al nostru care e o corabie falnică cu pânze. Dar află că m-am gândit tot timpul la tine și la cele ce s-au petrecut între noi și m-am necăjit că n-am putut să-mi iau rămas bun de la tine ca lumea și din cauza asta am urcat supărat pe bord, dar de atunci nu te-am uitat niciodată decât doar din când în când, fiindcă viața unui marinar e grea. Dar acum suntem aici și mi-am cheltuit toată solda ca să-ți trimit daruri așa cum mi-ai spus și de asemenea banii pe care mi i-a dat mama, așa că acum nu mai am nicio para. Dar îndată ce capăt concediu vin la tine tot atât de repede cum au venit și darurile; căci atâta timp cât e ceva tăinuit, nu poți fi niciodată sigur de alții, și mai ales de băieți, cum sunt cei care se vântură cu duiumul. Dar eu vreau să fiu sigur și nimeni să nu-și găsească nicio scuză, ci să știe că trebuie să se ferească de mine. E drept că ai fi putut pune mâna pe un băiat mai bun decât mine pentru că tu poți alege pe cine vrei. Dar să știi că niciodată n-ai să găsești unul mai credincios și credincios să știi că sunt. Acum am să închei fiindcă am umplut două coli de hârtie și literele mele se fac din ce în ce mai mari; cel mai cumplit lucru pentru mine e să scriu scrisori; totuși am să scriu, dacă asta-i voia ta. Și acum, în încheiere, vreau să-ți spun că eu am luat-o în serios: pentru că dacă nu-i serios, înseamnă că a fost un păcat mare și poate să-i împingă pe mulți în păcat.

Curmar Ask cârmaci secund pe bricul «Constituția norvegiană»

O teamă violentă puse stăpânire pe ea; într-o clipită se dădu jos din pat și se îmbracă. Simțea nevoia să iasă în aer liber de parcă afară ar fi putut găsi vreo povață. Totul devenise deodată nelămurit, nesigur și prevestitor de primejdii. Cu cât se adâncea mai mw-lt în gânduri, cu atât

gândurile acestea se învălmășeau mai tare. Cineva trebuia s-o descurce, altfel n-b putea scoate la capăt. Dar cui să se destăinuiască? Nu cunoștea decât o singură ființă: maică-sa. Când, după o îndelungată luptă interioară, se pomeni în fața ei în bucătărie, îngrozită și gata să izbucnească în plâns, dar ferm hotărâtă să-i arate deplină încredere ca să primească ajutor deplin din partea ei, maică-sa îi spuse fără să se întoarcă spre ea, și deci fără să bage de seamă expresia de pe figura fiică-sii:

— A fost adineauri pe aici... s-a întors în oraș.

— Cine? șopti Petra și căută ceva de care să se sprijine.

Dacă Gunnar se întorsese într-adevăr, atunci toate speranțele ei erau la pământ. Îl cunoștea: era greoi și blajin, dar când se înfuria, devenea ca turbat.

— Să te duci numaidecât acolo, așa a zis.

— Să mă duc acolo? repetă Petra tremurând, spunându-și că probabil Vold îi destăinuise maică-sii totul și se întrebă ce avea să se întâmple acum.

— Da, la casa parohială, spuse mama.

— La casa parohială? Dar ce, s-a întors Ödegaard?

De data asta, maică-sa se întoarse spre» ea.

— Desigur. Dar cine credeai?

— Ödegaard!

Petra scoase un chiot și un uragan de bucurie suflă, înșeninând aerai într-o clipită.

— S-a întors Ödegaard, s-a întors ödegaard 1 Dumnezeule, s-a întors!

Într-o clipită, Petra se repezi afară pe ușă și începu să urce muntele. Alerga ca o furtună, râzând și țipând. Dacă el n-ar fi plecat, nu s-ar fi întâmplat toată nenorocirea. Alături de el se simțea la adăpost. Singură amintirea trăsăturilor lui nobile și senine, a glasului blând sau chiar numai a camerelor lui liniștite și pline de tablouri, singură această amintire o ajuta să reintre într-un ritm mai liniștit și să-și recapete siguranța. Încetini pasul și se reculese. Orașul și câmpul străluceau în seara de toamnă care se lăsa; fiordul mai ales era scăldat într-o

lumină minunată; dincolo, în strâmtoarea Sund, se încolăcea în depărtare ultima pală de fum ce se ridica deasupra vasului oare-l adusese pe Ødegaard. Ah, singura certitudine de a4 ști din nou înapoi îi dădea bunătate, Sănătate, tărie! Se rugă lui Dumnezeu să-i ajute ca Ødegaard să nu mai plece niciodată de lângă ea. Și chiar în clipa în care se simți înălțată de această speranță îl zări venind spre ea. Își închipuise pe drum că va veni spre el și-i ieșise în întâmpinare. Lucrul acesta o mișcă; se repezi înaintea lui, îi apucă amândouă mâinile și i le sărută. Ødegaard păni încurcat. Văzând că cineva venea de departe, în urma lor, o trase din drum și o duse sub copaci. Îi ținea mâinile într-ale lui și Petra se mulțumea să repete mereu:

— Ce bine că v-ați întors! Nici nu-mi vine a crede că sunteți chiar dumneavoastră! Să nu mai plecați niciodată, să nu mă mai părăsiți niciodată, vă rog, să nu mă mai părăsiți!

Din ochi îi țâșniră lacrimi. Ødegaard îi trase cu blândețe capul spre el, de parc-ar fi vrut să-i ascundă plânsul și s-o liniștească. El însuși avea nevoie s-o vadă mai liniștită. Dar fata se lipi de el ca o pasăre sub o aripă ce s-ar fi întins asupra ei și nu mai vru să se depărteze. Copleșit de această încredere, Ødegaard o cuprinse eu brațul, ca și cum i-ar fi oferit sprijinul pe care-l căuta; dar îndată ce simți acest lucru, Petra își ridică spre el obrazul scăldat în lacrimi, ochii lor se întâlneau și tot ce se poate transmite într-o privire, când remușcarea e întâmpinată cu dragoste și recunoștința cu bucurie, când sufletul care consimte întâlnește un consimțământ asemănător, toate licăriră pe rând, ca fulgerul. Ødegaard îi luă capul între amândouă mâinile și-i apăsă buzele cu ale sale. Își pierduse mama de timpuriu; pentru primă dată în viață săruta pe cineva, lucru care i se întâmpla și Petrel pentru întâia oară. Niciunul dintre ei nu izbutea să se dezlipească de celălalt și când aceasta se întâmplă, în sfârșit, se aruncară numaidecât din nou unul în brațele celuilalt. Ødegaard tremura, dar Petra era strălucitoare și fierbinte; îi încolăci

gâtul cu brațele și se atârna de el ca un copil. Se așezară și ea putu să-i atingă mâinile, părul, acul de cravată, cravata, pe care le privise până atunci numai cu respect și de la distanță; apoi el o rugă să-i spună „tu” și nu „dumneavoastră”; Petra refuză și el începu să-i povestească cât de mult îmbogățise ea, din prima clipă, biata lui viață, cât de mult se luptase ca să n-o atragă, nevrând să-și ia plata în felul acesta. Dar își dădu seama curând că Petra era incapabilă să priceapă un singur cuvânt din tot ce-i spunea și că nici el nu mai descoperea vreun semn în aceste cuvinte, apoi se declară gata să vină imediat cu el și se văzu nevoit s-o roage răzând să mai aștepte câteva zile pentru că după aceea vor pleca amândoi, departe-depart de locurile acestea... Atunci, așa cum ședea acolo, printre copaci, având în față strălucirea apusului ce se revărsa peste fiord și peste vârfurile munților, în timp ce de departe se auzea sunând un corn de vânătoare, simțiră amândoi același lucru, și rostiră împreună: asta înseamnă fericire.

„Dulceața primei întâlniri de-altminteri

E ca un cântec plutitor pe ape.

Ca ultimele soarelui aprinderi.

E ca pe câmpul verde-un cânt, și-s ca pe

Alt câmp, pustiu, un glas de corn, acele - Acele
grăitoare clipe-n care-o

Minune tot amestecu-ntre ele

Natura cu povestea noastră mare”.

Capitolul V

În dimineața zilei următoare, Petra rămase în odăița ei numai în cămașă și nu izbuti toată ziua să se îmbrace ca lumea. Ori de câte ori încerca, brațele îi cădeau la loc în poală. Gândurile i se încovoiau cum se încovoiaie pe câmp spicele coapte sau clopoței. Liniște, siguranță și vedenii rătăcitoare pluteau peste castelele luminoase în care locuia. Retrăia mereu întâlnirea din ajun cu fiecare vorbă rostită, fiecare privire, fiecare strângere de mână, fiecare sărutare. Ar fi vrut să-și reprezinte din nou întreaga desfășurare a acestei întâlniri până în momentul

despărțirii, dar niciodată nu izbutea s-o ducă la bun sfârșit. Căci fiecare amintire izolată asfințea într-o visare albastră și toate visele se întorceau cu o nouă făgăduință. Și oricât de dulce ar fi fost această făgăduință, Petra trebuia s-o gonească pentru a relua firul amintirii acolo unde-i scăpase; dar abia îl găsea că se pierdea din nou în splendoarea faptelor trăite.

Văzând că nu coboară, maică-sa își spuse că odată cu întoarcerea lui Ødegaard Petra reîncepuse probabil să învețe. Îi trimise de mâncare ca să poată rămâne toată ziua liniștită în camera ei. Fata nu se dădu jos din pat decât spre seară și începu să se pregătească. Pornea în întâmpinarea dragostei! Se împbldobi cu tot ce avea mai frumos, își puse rochia de confirmare, care nu era grozavă, dar abia azi își dădea seama de asta; fiecare piesă de îmbrăcăminte arăta cât de urâtă era cealaltă; adună laolaltă pe cele ce se potriveau, dar nici toate la un loc nu i se păreau drăguțe. Ce n-ar fi dat să fie fata cea mai frumoasă într-o astfel de zi! în clipa aceea urcă în ea o amintire pe care o alungă cu o mișcare a mâinii; nu, nimic îngrijorător nu trebuia să se apropie acum de ea! Se mișcă lin și cu gesturi liniștite făcu ordine în odăiță fiindcă nu sosise încă momentul. Deschise fereastra și privi afară: nori roșii, fierbinți erau așternuți peste munți, dar un curent de aer răcoritor adia aducând solia pădurii apropiate: „Vin, vin!” Se mai duse o dată la oglindă ca să salute fericirea ei de logodnică.

În clipa aceea auzi jos, în camera maică-sii, vocea lui Ødegaard și mai auzi că era îndrumat spre camera ei. Venea s-o ia cu el! O bucurie plină de pudoare se aprinse în ea; privi în jur ca să vadă dacă totul era în ordine pentru primirea lui, apoi se îndreptă spre ușă.

— Intră! răspunse ea cu glas scăzut când îl auzi ciocănind încet și se dădu cu câțiva pași înapoi.

În dimineața aceleiași zile, când Ødegaard sunase ca să ceară cafeaua, fusese anunțat că negustorul Yngve Vold îl căutase de două ori. Obligația de a arăta interes tocmai într-un astfel de moment față de pretențiile unui străin, îl

indispuse; dar când cineva te caută dis-de-dimineată, înseamnă că are păsurile serioase. De fapt, Ødegaard era îmbrăcat sumar când Yngve Vold intră în camera lui.

— Sunt sigur că vă mirați, nu-i așa? Și eu mă mir. Bună dimineața!

Se salutară și Vold își scoase pălăria de culoare deschisă.

— Dar târziu mai dormiți! I V-am căutat de două ori până acum. Am ceva de seamă pe inimă, trebuie să vă vorbesc.

— Poftim, luați loc!

Și Ødegaard se instala și el într-un fotoliu.

— Mulțumesc, mulțumesc foarte mult! Prefer să mă plimb prin cameră. Nu pot să șed - sunt prea tulburat. De alaltăieri parcă mi-aș fi ieșit din minți...

parc-aș fi nebun, nici mai mult, nici mai puțin. Și numai dumneavoastră sunteți de vină 1

— Eu?

— Da, dumneavoastră! Fiindcă pe fată, dumneavoastră ați scos-o la lumină. Nimeni nu s-ar fi gândit la ea, nimeni n-ar fi băgat-o în seamă dacă n-ați fi fost dumneavoastră. Dar acum... n-am văzut de când sunt așa ceva... ceva nemaipomenit. Niciodată - să nu mă mișc de aici dacă am mai văzut așa ceva... Știți doar! Dată-n draci, cu părul acela creț, strașnică e, nu? Nu mai am liniște! M-a vrăjit! Unde mă duc, unde mă-ntorc... peste tot îmi iese în cale. Am plecat la drum, am venit înapoi - dar n-a fost chip, zău. La început nici nu știam cine e... îi spuneau „Fata pescarului”. Spaniola, țiganca, vrăjitoarea - i s-ar fi potrivit mai bine! Un foc... Ochii, sânul, părul?... Sclipește, aruncă scânteii, dansează, râde, cântă, roșește - îndrăcită muiere! Am alergat după ea, înțelegeți! colo sus în pădure, printre copaci - era o seară liniștită. S-a oprit, m-am oprit și eu, apoi am schimbat câteva cuvinte, un cântec, un dans - și gata, i-am dat lanțul. Pe viața mea că o clipă mai devreme nici prin minte nu mi-ar fi trecut așa ceva! A doua oară tot în locul acela, iar goană; ei îi era frică și eu... ei da, o să vă vină a crede?... n-a fost chip să

scot o vorbuliță, n-am îndrăznit nici măcar s-o ating! Dar când s-a întors – ai să crezi așa ceva, omule? – am cerut-o de nevastă! Și o secundă mai devreme nici prin gând nu mi-ar fi trecut așa ceva! Ieri m-am pus singur la încercare – am vrut să mă țin departe de ea – dar pe cinstea și pe fericirea mea că sunt nebun! Pur și simplu *nu pot, trebuie* s-o simt aproape! Dacă nu pun mâna pe fata asta, îmi trag un glonte în cap fără multă vorbă! Vedeți, așa stau lucrurile cu mine! Puțin îmi pasă de ce-o să spună maică-mea și de ce-o să spună orașul – un cuib de zdrențăroși, un cuib prăpădit de ciori! Fata trebuie s-o șteargă de aici, vedeți, trebuie s-o șteargă și să se ridice deasupra cuibului ăstuia! Vreau să ajungă *comme* il faut să plece în străinătate, în Franța, la Paris!... Eu plătesc totul, dumneavoastră să aranjați doar lucrurile. Aș putea să plec și eu cu ea, să mă stabilesc undeva, aiurea, departe de văgăuna asta! Dar cum rămâne cu peștele? Aș putea lucra în altă parte fiindcă orașul ăsta zace cufundat în somn, nu gândește, nu face speculații, dar... cum rămâne cu peștele? Nu ne pricepem să lucrăm cu peștele. Se plânge și Spania de chestia asta, se plânge toată străinătatea. Lucrurile trebuie să meargă altfel, peștele trebuie altfel uscat, altfel ambalat – totul trebuie făcut altfel... Trebuie să săltăm cuibul ăsta... afacerile au nevoie de aer. Peștele are să producă milioane... Dar unde am rămas?... A, da! Peștele... Fata pescarului... se potrivește! Pește, Fata pescarului... ha-ha-ha! Va să zică eu plătesc și dumneavoastră aranjați lucrurile. Mă-nzor cu ea și pe urmă...

Dar mai departe nu putu să ajungă. Tot timpul cât vorbise nu se uitase la Ødegaard care sări deodată în sus palid ca un mort și se aruncă asupra lui ținând o trestie flexibilă în mână. Uimirea celui alt fu de nedescris; izbuti să evite primele lovituri.

— Bagă de seamă, strigă el! Poți să mă nimerești!

— Foarte bine! Am să te nimeresc. Vezi și dumneata: asta-i o trestie, o trestie, auzi? Și asta se potrivește!

Și loviturile lui plouau pe umeri, pe brațe, pe mâini, pe față, unde nimereau. Celălalt alerga în jurul lui:

— Ai înnebunit, omule? Ai turbat? strigă el.

1 Așa cura trebuie (fr.).

Doar vreau să mă însor cu ea! auzi? Să mă însor cu ea!

— Afară! țipă Ødegaard, ajuns parcă la capătul puterilor.

Și blondul se repezi la ușă, apoi coborî scara în goană ca să scape de smintit. Peste puțin se afla jos, în stradă, unde începu să zbiere cerându-și pălăria de culoare deschisă pe care Ødegaard i-o aruncă pe fereastră. Apoi totul se liniști.

— Intră! răspunse Petra în seara aceleiași zile și se dădu cu câțiva pași înapoi ca să-și vadă mai bine iubitul intrând.

Dar când chipul lui se ivi în ușă, simți cam ce ar fi simțit dacă un șuvoi de apă înghețată s-ar fi revărsat asupra ei sau dacă o groapă i s-ar fi deschis sub picioare. Se dădu înapoi împleticindu-se și băjbâind cu mâna ca să se sprijine de marginea patului. Gândirea ei, care se rostogolea din abis în abis, refuza să funcționeze. În mai puțin de o secundă se prăbuși din înălțimea la care plutise logodnica fericită în străfundurile convenite celei mai mari păcătoase de pe suprafața pământului. Din întreaga înfățișare a lui Ødegaard se desprindea ca un bubuit ceva ce părea cuprins în următoarele cuvinte: în veeii vecilor nu va putea s-o ierte.

— Văd... că ești vinovată, șopti el abia perceptibil!

Se „sprijini de ușă ținându-se bine de clanță, de parcă s-ar fi temut să nu se prăbușească. Vocea îi tremura și lacrimile îi șiroiau pe față, deși chipul îi rămânea perfect calm.

— Îți dai măcar seama ce ai făcut? întrebă Ødegaard, și privirea lui o zdrobea.

Petra nu răspunse - nici măcar nu plânse, fiindcă o sfârșeală, o sfârșeală totală o paraliza.

— O singură dată în viață, reluă el, mi-am dăruit inima și cel căruia o dăruisem a murit din vina mea. Nimic nu m-a ajutat să-mi revin din această durere, nimic în afară

ele un suflet de om care-mi aparținea cu desăvârșire și care mi se dăruia total. Sufletul acela ai fost tu - dar mi te-ai dăruit numai de formă!

Ødegaard se opri. Încercă de câteva ori, fără succes, să vorbească, apoi continuă cu o subită expresie de suferință:

— Și te-a răbdat inima să distrugi ceea ce am construit gând cu gând, în toți acești ani, să distrugi totul de parc-ai zdrobi un chip de lut! Fetițo, de ce n-ai vrut să înțelegi că, datorită ție, reîncepeam să trăiesc și eu? Acum totul s-a sfârșit!

Ødegaard încercă să se stăpânească ”.

— Nu, ești prea tânără ca să înțelegi așa ceva, reluă el. Nu știi ce ai făcut... totuși, trebuie să înțelegi că m-ai *mințit*... Spune-mi ce rău ți-am făcut de ai putut să săvârșești o faptă atât de cumplită? Fetițo, fetițo! Dacă cel puțin mi-ai fi spus ieri lucrul ăsta! De ce... de ce m-ai mințit atât de îngrozitor?

Petra îl asculta și tot ce spunea el era adevărat. Ødegaard se apropie cu pas șovăitor de un scaun de lângă fereastră ca să se așeze și să-și poată sprijini capul de masa din apropiere. Apoi se ridică în picioare, suspină îndurerat și se așază iar, liniștit.

— Și eu care nu sunt în stare nici măcar să-i dau un ajutor bătrânului meu tată! șopti el ca pentru sine. Nu pot, nu mă simt chemat pentru așa ceva. Nici pe mine n-are să mă ajute nimeni. Totul trebuie să se sfărme în mâinile mele, totul!

Nu mai putea; capul îi căzu pe mâna dreaptă, în timp ce stânga se lăsa moale în jos. Ai fi zis că nu mai are putere să facă nicio mișcare. Rămase așa fără să spună o vorbă. Deodată simți ceva cald pe mâna care-i atârna în jos și tresări speriat: era răsuflarea Petrel. Îngenunchease lângă el, cu capul plecat; își împreună mâinile și-și ridică spre el ochii cu o indescritibilă expresie ce implora îndurare. Ødegaard se uită la ea și niciunul dintre ei nu-și întoarse privirile. Atunci el ridică mâna într-un gest de apărare, de parcă s-ar fi trezit în străfundurile lui un glas

al convingerii, căruia nu voia să-i dea ascultare, apoi se plecă cu un gest impulsiv, să-și ia pălăria care căzuse pe jos și se repezi spre ușă. Dar Petra fu mai iute decât el și-i închise drumul, se aruncă la pământ, îi înlănțui genunchii și-și cufundă privirile în privirile lui, fără să scoată un cuvânt. Ødegaard văzu și înțelese că fata lupta pe viață și pe moarte. Atunci vechea dragoste tâșni cu putere din el: se mai uită o dată la ea cu o privire plină și dureroasă și-i mai cuprinse o dată capul cu amândouă mâinile. Dar pieptul îi era plin de suspine și de acorduri asemănătoare cu cele ieșite dintr-o orgă după ultima apăsare pe registru, când n-a mai rămas în ea decât aer și de loc sunet. Ødegaard își trase mâinile înapoi în așa fel încât Petra să înțeleagă că se despărțeau pentru totdeauna.

— Nu, nu I Ești în stare să te jertfești, dar ți-e cu neputință să iubești pe cineva!

Era peste puterile lui.

— Copil nefericit ce ești, nu pot să lupt și pentru viitorul „tău I Dumnezeu să te ierte că l-ai distrus pe al meu!

Trecu pe lângă ea și ea nu făcu nicio mișcare. Deschise ușa, apoi o închise; Petra nu scoase o vorbă. Îl auzi coborând treptele, auzi ultimii lui pași răsunând pe scară, apoi pe drum și... izbucni. Scoase un strigăt, unul singur, dar fu de ajuns pentru ca maică-sa să dea buzna în camera ei.

Ciâid Petra își veni în simțiri, se pomeni în pat, dezbrăcată și sub pază bună; lângă ea se afla maică-sa cu brațele pe genunchi, cu capul sprijinit în mâini și cu ochii plini de flăcări ațintiți asupra ei.

— Acum îți ajunge câte ai învățat cu el, așa-i? Ai învățat... Ce are să se întâmple cu tine, ia spune?

Răspunsul Petrel fu un potop de lacrimi.

Mama rămase multă, multă vreme lângă ea ascultând-o cum plânge, apoi spuse cu o solemnitate ciudată:

— Domnul-Dumnezeu să-l pedepsească!

Petra sări în sus.

— Mamă, mamă! nu pe el să-l pedepsească, nu pe el
1 Pe mine, pe mine... nu pe el!

— Las că știu eu ce-i cu canaliile astea! Știu eu cine merită pedeapsă!

— Nu, mamă I a fost înșelat... eu l-am înșelat... eu l-am înșelat!

Și Petra povesti în grabă, printre suspine, cele întâmplate. Nicio clipă nu trebuia să plutească vreo bănuială asupra lui. Povesti despre Gunnar și despre ce-i ceruse ea, fără să-și dea seama ce face, despre lanțul de aur blestemat al lui Yngve Vold, în care se prinsese, și, în cele din urmă - despre Ødegaard, povesti cum uitase totul văzându-l. Nici acum nu înțelegea cum se petrecuseră lucrurile; pricepea doar că săvârșise un păcat cumplit față de toți trei și în primul rând față de dascălul ei care o ridicase până la el și-i dăduse tot ce poate da un om altuia. Maică-sa tăcu multă vreme, apoi spuse:

— Și față de mine n-ai păcătuit? Unde am fost eu în tot acest timp de nu mi-ai spus niciun cuvântel despre ce se petrecea?

— Mamă, ajută-mă! Nu fi aspră cu mine tocmai acum! Simt că o să am de ispășit toată viața ce am făcut; dar am să-l rog pe Dumnezeu să mor cât de eurrod! Doamne-Dumnezeule t începu ea numaidecât, și-și ridică spre cer mâinile împreunate. Dumnezeu scump, ascultă-mă! Mi-am distrus viața, nu mai are nici mi farmec pentru mine... nu sunt făcută pentru viață, n-o înțeleg! Doamne-Dumnezeule, lasă-mă să mor!

Rugămintea aceasta era rostită cu atâta mișcătoare căldură, încât Gunlaug își înghiți cuvintele aspre care-i stăteau pe limbă. Puse mâna pe brațul pe care fata-l ridicase pentru rugă și-l coborî.

— Stăpânește-te, fată! Nu-l ispiti pe Dumnezeu. Suntem nevoiți să ne trăim viața, poate tocmai fiindcă ne vine așa de greu!

Apoi se ridică de pe scaun și din clipa aceea nu mai puse piciorul în camera de la mansardă.

Ødegaard era greu bolnav și boala lui amenința să ia

o întorsătură primejdioasă. Bătrânul lui tată se mută sus, lângă el, și-și instalează biroul în imediata apropiere a camerei bolnavului. Când cineva îl ruga să se cruțe, primea invariabilul răspuns, și anume, că-i era cu neputință. Datoria lui era să-și vegheze fiul ori de câte ori acest fiu pierdea vreo ființă pe care o iubise mai mult decât își iubea tatăl.

Așa stăteau lucrurile când Gunnar se întoarse.

Maică-sa se sperie de moarte pomenindu-se deodată cu el mult înainte de sosirea vaporului cu care plecase, și crezu că-i un strigoi. Cam tot așa li se întâmplă și cunoscuților lui. Gunnar răspunse în doi peri la toate întrebările pline de uimire ce i se puneau. Dar, curând, toată lumea fu informată pe larg. Căci chiar în ziua sosirii fu dat afară din casa lui Gunlaug care făcu personal acest lucru și strigă în urma lui de pe seară cu un glas ce bubui în tot defileul:

— Nu cumva să te mai arăți pe aici! Avem destui ca tine!

Nu apucă să se depărteze bine, când o fată alergă după el cu un pachet în mână. Fata mai avea un pachet afară de al lui și i-l dădu pe acela în care Gunnar găsi un lanț gros de aur. Se opri în drum, cântări lanțul în mână și-l examinează. Mânia lui Guntaug i se păruse și așa neînțeleasă, dar faptul că-i trimitea un lanț de aur i se părea și mai de neînțeles. Chemă fata înapoi și-i spuse că se înșelase, probabil. Atunci fata-i întinse celălalt pachet și-l întreabă dacă acela era al lui. Da, pachetul conținea darurile pe care i le trimisese el Petrel. Era al lui, dar cui trebuia să-i înapoieze pachetul celălalt cu lanțul de aur?

— Tânărului domn Vold, răspunse fata și plecă.

Gunnar. rămase în urmă și medită.

— Tânărul Vold? Țasta-i face daruri Petrel? Atunci *ăsta* mi-a furat-o... Yngve Vold... păi pe *ăsta*...

Trebuia să dea frâu liber încordării și amărăciunii din el... trebuia să zdrobească ceva. Va să zică... Yngve Vold era.

Și nefericitul negustor de pește fu atacat pentru a

doua oară pe neașteptate, și anume, chiar pe scara casei sale. Fugi de nebunul acela și se adăposti în birou, dar Gunnar veni după el. Toți funcționarii se năpustiră asupra scandalagiului care se apăra și izbea în toate direcțiile. Scaune, mese și pupitre fură aruncate grămadă; scrisori, socoteli și ziare zburau prin aer. În cele din urmă din magazia de mărfuri a lui Yngve Vold sosiră ajutoare și, după o luptă crâncenă, Gunnar fu expedit în stradă. Dar abia acum se produse explozia.

În port erau ancorate două vase, unul străin și unul local. Era tocmai pauza de prânz și marinarii luară parte cu deosebită plăcere la această bazaconie. Într-o clipă se încinse o încăierare de toată frumusețea, echipajele se băteau între ele, străinii luptau cu localnicii. Fură chemate noi întăriri care se apropiară în pas de atac; muncitori, femei bătrâne, ștregari de pe maidane veniră agaile. În cele din urmă, nimeni nu mai știa de ce și nici cu cine se bătea. Degeaba înjurau patronii vaselor, degeaba porunceau cetățenii onorabili să fie chemat singurul sergent de poliție din orașel; acesta se afla pe malul fiordului, unde pescuia în liniște și pace. Alergară la primarul orașului care era totodată și dirigintele poștei și se încuiase tocmai în birou cu ultimul curier; prin urmare strigă de la fereastră că nu putea să-și părăsească postul, deoarece ajutorul lui era plecat la o înmormântare. Dar fiindcă era cu neputință să se îngăduie prelungirea măcelului general până la terminarea sortării poștei, câțiva – printre care niște femei speriate – strigară că trebuie chemat fierarul Arne. Cetățenii onorabili fură de acord cu această propunere, și chiar soția lui Arne dădu fuga să-l aducă „dat fiind că poliția nu-i acasă”. Fierarul sosi – spre marea bucurie a școlarilor – se repezi de câteva ori în învâlmășeală, puse mâna pe un spaniol mlădios și începu să izbească cu el în dreapta și în stânga.

După ce lucrurile se liniștiră, sosi și primarul cu bastonul cu care ieșea la plimbare și găsim câteva babe și câțiva copii care zăboveau pe câmpul de bătaie, le porunci cu severitate să se ducă pe la casele lor și să prânzească,

lucru pe care-l făcu și el.

A doua zi organizează un interogatoriu, operație care ținu multă vreme, deși nimeni n-avea nici cea mai mică idee cine se bătușe de fapt. Dar toate declarațiile admiteau în unanimitate că fierarul Arne luase parte la încăierare, fiindcă toată lumea îl văzuse lovind în ceilalți cu spaniolul. Arne fu condamnat la o amendă de un taler danez, drept pentru care nevastă-sa care-l băgase în toată chestia asta încasă o bătaie zdravănă. Era a unsprezecea duminică după

Sfânta Treime - femeia avea toate motivele să-și amintească de această zi. Aceasta fu singura consecință judecătorească a încăierării.

Mai avu, totuși, și un alt gen de consecințe. Orașelul încetă de a mai fi un loc liniștit; Fata pescarului îl întorsese pe dos. Cele mai ciudate zvonuri începură să circule. În primul rând Petra stârni gelozie și pică pentru că sucise capul celui mai inteligent om din oraș, băieților care treceau drept partidele cele mai bune precum și la „mai mulți” alții, *in petto*. Căci Gunnar se transformă cât ai zice pește în „mai mulți”. Curând se iscă o furtună generală de indignare morală. Toată rușinea de a purta vina unei încăierări de stradă și de a fi tulburat trei dintre cele mai bune familii din oraș se așternu peste fata care fusese confirmată doar cu câteva luni înainte. Trei logodne deodată și, colac peste pupăză, una cu profesorul, cu binefăcătorul ei, căruia-i datora totul... a, nu, așa nu mergea! Indignarea generală se revărsă. Dar fata asta încă din copilărie fusese un prilej de supărări pentru tot orașul. Și totuși după ce Ødegaard începuse să se ocupe de ea, nu-și pusese toată lumea cele mai frumoase speranțe în dezvoltarea ei viitoare? Și nu dusesese de nas pe toată lumea? Nu-l împinsese pe el la prăbușire și, dând frâu liber unei firi nestăpânite, nu se zvârlise fără pic de stăpânire într-o viață care avea să facă din ea o lepădătură a umanității și avea să-o ducă la pușcărie? Bineînțeles că și maică-sa era vinovată fiindcă în cârciuma ei marinărească învățase fata să fie ușuratică. Dar nimeni nu mai voia să

poarte jugul pe care Gunlaug îl aruncase asupra oraşului, nimeni nu mai voia să le rabde, nici pe mamă, nici pe fată. Aşa se face că toţi localnicii se învoiră să le alunge din oraş.

Într-o seară, marinarii care-i datorau bani lui Gunlaifg, muncitorii beţivi, cărora nu voia să le facă rost de slujbă, flăcăi cărora nu le împrumuta bani, se adunară în faţa casei ei sub conducerea unor cetăţeni de condiţie „mai bună”. Fluierau, urlau şi zbierau împotriva „Fetei pescarului”, împotriva lui „Gunlaug a pescarului”. Peste puţin, o piatră izbi în uşă; a doua nimeri în fereastra camerei de la mansardă. Abia după miezul nopţii se împrăştie mulţimea. Îndărătul ferestrelor era întuneric şi linişte.

A doua zi, nimeni nu puse piciorul în cârciuma lui Gunlaug. Nici măcar un copil nu trecu dealul. Dar seara, hărmălaia începu iar; numai că de data asta veniră buluc cu toţii, fără nicio deosebire. Călcără totul în picioare, sparseră geamurile, smulseră gardul grădinii şi îndoiră pomii tineri. În tot acest timp cântau aşa:

„Mamă, pescuii un marinar /

«Aşa, făcut-ai asta P» Mamă-am tras un negustor afar!

«Da, făcut-ai asta?» Mamă, **n** laţ un preot s-a fost prins. «Ține laţu-ntins.» Tipa-lipa glasul, Se lungeşte nasul! i. Muşcă peştii mari fără folos.

Dacă nu-i poţi trage-n barcă jos.

4

Mamă, marinarul a scăpat.

«Da, putut-a, darp» Negustorul, mamă, s-a cărat!

«Este-ntr-adevăr aşa P» Mamă, vrea şi preotul să fugă! «Ține-l strâns de glugă!»

Tipa-Upa glasul, Se lungeşte nasul! Muşcă peştii mari fără folos, Dacă nu-i poţi trage-n barcă jos”.

Zbierau mai ales când o strigau pe Gunlaug. Tare s-ar fi bucurat s-o audă făcând gălăgie şi s-o vadă cuprinsă de mânie neputincioasă.

Gunlaug era în casă şi auzea fiecare vorbă, dar

rămânea mută. Trebuie doar să rabzi câte ceva pentru copilul tău.

I

Capitolul VI

În prima seară, când începură țipetele, fluierăturile și răcnetele. Petra se alia în camera ei. Sări în sus de parcă s-ar fi aprins casa sau de parcă ar fi fost gata să se dărâme peste ea. Se învârtea de jur-împrejur prin cameră ca biciuită de nuiiele fierbinți. Sufletul o durea, o frigea, gândurile ei căutau o ieșire. Jos, la maică-sa, nu îndrăznea să coboare, iar în fața ferestrei erau ei! O piatră trecu vâjâind prin geam și căzu pe patul fetei. Petra scoase un strigăt, se repezi în colț, îndărătul unei draperii și se ghemui printre niște rochii vechi. Rămase așa, chircită, arzând de rușine și tremurând de teamă. Imagini de groază cumplită goneau pe lângă ea, aerul era plin de chipuri care mișunau cu gurile căscate și schimonosite de rânjete. Veneau aproape de tot... în jurul ei cădea o ploaie de foc... liuuu! nu era foc, erau ochi... peste tot ploua cu ochi, ochi mari și arzători, ochi mici care aruncau scânteii, care licăreau nemișcați, ochi care se rostogoleau neîncetat... Iisuse Hristoase, Iisuse Hristoase, îndură-te!

Răsufală ușurată când ultimele strigăte se topiră în noapte și când liniștea și întunericul se așternură iar. Petra îndrăzni să iasă din ascunzătoare, se aruncă pe pat și-și îngropă capul în perne; dar gândurile n-o lăsau în pace. O vedea pe maică-sa amenințătoare și uriașă, asemenea unui nor aducător de furtună ce se lasă peste vârfurile munților. Câte n-avea de îndurat maică-sa din cauza ei! Somnul nu-i închidea pleoapele, pacea nu i se așternea pe suflet. Ziua se ivi, dar Petra nu simți nicio alinare. Se învârtea încoace și încolo, încoace și încolo și nu se gândea. decât la posibilitatea de a fugi. Dar nu îndrăznea să se arate în fața maică-sii și nici afară nu îndrăznea să iasă, iar seara, ceilalți aveau să vină din nou. Oricum trebuia să aștepte fiindcă era și mai primejdios să fugă înainte de miezul nopții. Și mai ales... încotro să fugă? N-avea bani, nu

cunoștea niciun drum. Undeva trebuiau să existe totuși oameni miloși, după cum există și un Dumnezeu îndurător. Dumnezeuul acela știa că – oricât de mare era crima ei – n-o făcuse din răutate. Știa că se căiește, știa că e neajutorată. Petra trase cu urechea ca să audă pașii maică-sii în camerele de la parter, dar nu auzi nimic. Tremura la gândul că ar putea urca scara spre odaia ei, dar asta nu se întâmplă. Probabil că servitoarea își luase tălpășița fiindcă nimeni nu veni să-i aducă de mâncare. Cât despre ea, nu îndrăznea să coboare și nici măcar să se apropie de fereastră; poate că cineva era afară și o pândea. Prin geamul spart intra aerul rece, cu atât mai rece cu cât se lăsa seara. Își pregătise o bocceluță cu ceva haine și se îmbrăcase cu lucruri călduroase ca să fie gata. Dar mai întâi trebuia să aștepte mulțimea furioasă și să rabde ce avea să urmeze.

Într-adevăr, iată-i că se întorceau! Fluierături, răcnete, pietre aruncate... era mai rău, mult mai rău ca în ajun! Petra se strecură iar în colțul ei, își împreună mâinile și se rugă! Numai să nu iasă maică-sa la ei 1 Numai să nu năvălească ei în casă 1 Acum începură să cânte. Era un cântec insultător și cu toate că fiecare cuvânt i se înfidea în inimă ca un cuțit, Petra trebuia totuși să-l asculte, să tragă cu urechea. Dar când auzi cât de rușinoasă era nedreptatea ce i se făcea maică-sii care era și ea insultată, sări în sus și se repezi afară din ascunzătoare. Voia să stea de vorbă cu șleahța aceea de lași, voia să se năpustească asupra lor; o piatră zbură pe fereastră, apoi încă una și pe urmă o adevărată grindină. Cioburile de sticlă săreau, pietrele vâjâiau prin cameră și Petra se strecură iar în colțul ei. Sudoarea șiroia pe ea de parc-ar fi ars-o văpaia soarelui; dar nu plângea și nu-i mai era teamă.

Treptat, larma se potoli. Petra ieși din ascunzătoare și, cum nu mai auzea nimic, vru să se apropie de fereastră și să privească afară. Dar pretutindeni călca peste cioburi de sticlă, așa că se retrase iar. De data asta se poticni de niște pietre și se opri ca să nu facă zgomot fiindcă se gândea să plece pe furiș. Mai așteptă o jumătate de oră,

după care-și scoase ghetetele, puse mina pe boccea și deschise încet ușa. Așteptă încă vreo cinci minute și coborî scara fără zgomot. Suferea la gândul că trebuie s-o părăsească pe maică-sa căreia-i făcuse atâta supărare, fără să-și ia rămas bun de la ea; dar spaima o gonea din urmă. „Te las cu bine, mamă! Te las cu bine!” șoptea în sinea ei la fiecare treaptă, pe care o cobora. „Te las cu bine, mamă!” Ajunse jos, respiră de câteva ori cu greutate... apoi se îndreptă spre ieșire. În clipa aceea cineva care se afla îndărătul ei o apucă de braț. Petra scoase un strigăt ușor și se întoarse. Era maică-sa.

Gunlaug auzise deschizându-se ușa de la mansardă, pricepuse numaidecât ce avea de gând fiică-sa și o așteptase jos. Petra își dădu seama că nu va scăpa de ea fără luptă. Nicio explicație nu-i putea ajuta fiindcă orice i-ar fi spus maică-sa tot n-ar fi crezut-o. Ei, va să zică, trebuie să lupte! Nimic nu putea fi mai greu de trecut decât o clipă ca aceea când în spatele ei se afla maică-sa.

— Unde vrei să se te duci? o întrebă Gunlaug cu glas coborât.

— Vreau să plec! răspunse Petra cu glas la fel de coborât, ascultându-și bătăile inimii.

— Dar unde?

— Nu știu... vreau să plec de aici!

Petra își strânse bocceaua în mână și făcu un pas înainte.

— Vino cu mine! replică maică-sa care o ținea încă de braț. Am pregătit totul.

Petra cedă numaidecât, asemenea celui care aruncă la pământ o sarcină prea grea, și se lăsă în seama maică-sii. Gunlaug o luă înainte spre o odăiță care se afla îndărătul bucătăriei și unde ardea o lumină; ajcise ascunsese în tot timpul cât durase hărmălaia de afară. Încăperea era atât de mică încât abia se puteau mișca amândouă în ea. Mama luă o boccea mai mică decât a Petrei, o desfăcu și scoase o uniformă de marinar.

— Îmbracă-te! șopti ea.

Petra pricepu imediat de ce trebuia să facă așa, dar

faptul că maică-sa nu-i dădea nicio lămurire, o mișcă. Se dezbracă și-și puse uniforma de marinar. Gunlaug o ajută și când se apropie destul de mult de cercul de lumină al lămpii pentru ca trăsăturile feței ei să se poată desluși bine, Petra văzu că mama ei era o femeie bătrână. Oare îmbătrânise în ultimele zile, sau nu observase ea mai devreme? Lacrimile fetei picurară peste capul maică-sii, dar ea nu-și ridică privirea, astfel că Petra nu rosti nicio vorbă. La sfârșit, Gunlaug îi întinse un tricorn marinăresc și, după ce Petra îl puse pe cap, îi luă bocceaua, stinse lumina și șopti:

— Acum, vino!

Străbătură iar coridorul, dar de data asta nu se îndreptară spre ușa casei, ci ieșiră în curte. Gunlaug trase zăvorul porții, apoi îl puse la loc. Străbătură grădina călcată în picioare, trecând printre pomișorii smulși din rădăcină și peste gardul distrus.

— Mai uită-te o dată în jurul tău! spuse mama. Așa de repede n-ai să te întorci aici!"

Petra tresări și nu se uită în jurul ei. Porniră în sus spre pădure, pe drumul unde-și petrecuse jumătate din viață, unde se întâlnise în seara aceea cu Gunnar, apoi în alte seri cu Yngve Vold și în acea ultimă seară cu Ødegaard. Pășeau peste frunzele veștede, pe care toamna le smulsese din copaci; era o noapte rece și Petra tremura de frig în îmbrăcămintea ei neobișnuită. Maică-sa coti spre o grădină pe care Petra o recunoscuse imediat, deși nu mai fusese pe aici din ziua când dăduse buzna în ea, pe vremea copilăriei; era grădina lui Pedro Chisen; mama avea cheia porțiței și o descuie.

Gunlaug nu se hotărâse ușor să-l caute pe Chisen în dimineața aceea; nici acum nu-i era ușor să vină la el cu fiică-sa nenorocită căreia ea nu-i mai putea asigura o patrie. Dar așa-i era sortit și Gunlaug știa ce trebuie să se întâmple. Bătu în ușa verandei și aproape imediat auziră pași și văzură o lumină. Ușa se deschise și în fața lor se ivi Pedro, palid și înspăimântat, în costum de călătorie și cu cizme înalte în picioare. În mână ținea o luminare de seu și

când zări obrazul umflat de plâns al Petrel, suspină. Fata îl privi, dar fiindcă el nu îndrăzni s-o recunoască, nu îndrăzni nici ea să-l recunoască pe el.

— Omul ăsta a făgăduit să te ajute să pleci de aici, spuse mama, fără să se uite nici la Petra, nici la Pedro Chisen.

O luă înaintea lor și străbătând coridorul se îndreptă spre camera lui Pedro care se afla în cealaltă parte a casei. Era o încăpere mică și joasă; un aer înăbușitor le izbi în față și-i făcu rău Petrel care nu dormise și nu mâncase de mai bine de douăzeci și patru de ore. Din tavan atârna o colivie cu un canar – trebuia s-o ocolești ca să nu te izbești de ea. Scaune vechi și grele, o masă solidă, câteva dulapuri țărănești mari care ajungeau până-n tavan – toate se înghesuiau în camera aceea făcând-o să pară și mai joasă. Pe masă se vedeau niște note muzicale și un flaut. Pedro Chisen se agita încoace și încolo târșindu-și cizmele înalte. Din odaia din dos se auzi o voce slabă: 1

— Cine-i acolo? Cine-i în cameră?

Pedro începu să se învâртеască și mai repede și murmură:

— A, este... hm, hm... nu-i decât... hm, hm...

Apoi se făcu nevăzut în direcția de unde se auzise vocea.

Gunlaug se așezase la fereastră, cu coatele sprijinite pe genunchi, cu capul în mâini și cu privirea ațintită drept înaintea asupra nisipului așternut pe podea. Nu spunea niciun cuvânt; din când în când, doar un suspin îi scăpa din piept. Petra se sprijinea de ușă, apropiindu-și picioarele unul de celălalt și apăsându-și pieptul cu amândouă mâinile. Se simțea foarte prost. Un ceas de perete hodorogit ciopârțea timpul în bucăți și mukul lung al luminării de seu de pe masă picura. Mama crezu că trebuie să-i explice de ce se află în această casă și spuse:

— L-am cunoscut pe vremuri pe omul ăsta.

Altceva nu adăugă. De altfel, nu primi niciun răspuns. Pecho tot nu se întorcea, din luminarea de seu cădeau mereu stropi și ceasul bătea mai departe. Petra simțea că-i

sporește greața și vorbele mamei zumzăiau neîncetat în urechile ei: „L-am cunoscut pe vremuri pe omul ăsta”. Ceasul le prinse în zbor și începu să le ticăie: „L-am cunoscut - pe vremuri - pe omul - ăsta”. Ori de câte ori după aceea i se întâmpla s-o izbească în față un val de aer închis își reamintea de camera aceea, de greața care o cuprinsese și de ceasul care ticăia: „L-am cunoscut - pe vremuri - pe omul - ăsta”. Ori de câte ori, aflându-se pe bordul unui vapor cu aburi răbufneau până la ea miros de ulei, duhoarea putredă a mării care plescăia sub cabine sau abur de mâncare, avea rău de mare și cât timp ținea, auzea ceasul ticăind în șoaptă: „L-am cunoscut - pe vremuri - pe omul - ăsta”.

Când Pedro se întoarse în odaie, purta pe cap o bonetă de lână și era înfășurat într-o manta țeapănă și demodată al cărei guler îi trecea peste urechi.

— Ei, eu sunt gata, spuse el și-și puse niște mănuși fără degete, de parc-ar fi trebuit să plece de acasă în toiul iernii. Să nu uităm și mantaua pentru... pentru... se răsuci pe călcâie... mantaua pentru...

Își ridică privirea spre Petra, apoi spre Gunlaug care, în clipa aceea, apucă o manta albastră întinsă pe un scaun și o puse pe umerii fetei. Dar când Petra o mirosi de aproape, duhoarea specifică a camerei o izbi atât de violent, încât îi rugă pe cei eloi s-o lase să iasă afară la aer liber. Maică-sa văzu că i se face rău, deschise ușa și o conduse în grădină. Fata sorbi adânc și din plin aerul limpede al nopții reci de toamnă.

— Unde trebuie să plec? întrebă ea când își reveni.

— La Bergen, îi răspunse maică-sa și o ajută să-și încheie mantaua. E un oraș mare unde nu te cunoaște nimeni.

Când fu gata, Gunlaug se opri în dreptul ușii.

— Ai să iei cu tine o sută de taleri, continuă ea. Dacă lucrurile merg prost, să ai un ban la nevoie. ăsta... omul ăsta... îți împrumută banii...

— ... Ți-i dăruiește... ți-i dăruiește... șopti Pedro care, trecând prin fața lor, ieșea tocmai din casă.

— Îți împrumută banii, repetă mama, de parcă nu l-ar fi auzit. Am să-i dau totul înapoi.

Își luă basmaua de la gât și o legă în jurul gâtului Petrel, apoi spuse:

— Să-mi scrii când începe să-ți meargă bine, dar nu înainte.

— Mamă!

— Și acum omul ăsta are să te însoțească pe vas; vasul e ancorat în larg.

— Doamne, mamă!

— Așa, cam asta ar fi! Nu te petrec mai departe.

— „Mamă, mamă!

— Dumnezeu să te aibă în pază. Mergi cu bine!

— Marnă! Iartă-mă, mamă!

— Își ai grijă să nu răcești pe drum I

Cu aceste cuvinte o împinse pe portița grădinii, apoi o încuie în urina ei.

Petra rămase afară, cu privirile ațintite asupra porții închise. Se simțea nefericită și hăituită cum nu mai fusese nimeni până atunci. Dar tocmai fiindcă fusese alungată, fiindcă era o victimă a nedreptății și fiindcă vărsase atâtea lacrimi simțea urcând în ea ceva ca o presimțire și ca o credință. Era asemenea unei flăcărui care se aprinde, se stinge iar, zvârle scântei până sus, în toate direcțiile, apoi se stinge din nou în cenușă; și totuși... o clipă lumina ei a strălucit triumfătoare până departe. Petra-și ridică ochii și se pomeni din nou în întunericul de nepătruns.

În tăcere, cu pași rari, străbătu ulițele pustii ale orașelului, trecu prin fața grădinilor neprimitoare și desfrunzite, prin fața caselor tăcute cu luminile stinse, strecuridu-se în urma omului care tropia cu cizmele lui mari, înfășurat în manta și plecat înainte de parcă n-ar fi avut cap. Ajunseră în alee, pășiră iar pe frunzișul care foșnea ușor și văzură crengi fantomatice care-i urmăreau înălțându-se într-o mișcare de rugă. Coborâră pe furiș dealul spre hangarul galben unde se afla barca. Pedro se puse numaidecât pe treabă ca s-o scoată afară; apoi vâsli de-a lungul țărmului care acum părea adunat ca un

bolovan asupra căruia s-ar fi prăbușit greoi cerul. Câmpul și pădurea, casele și dealurile, toate erau cufundate în întuneric. Petra nu mai deslușea nimic din tot ce văzuse zi de zi, din copilărie și până atunci; totul era zăvorât, după cum zăvorât era și orașul, după cum și oamenii se zăvorâseră în noaptea în care fusese izgonită, depărtându-se de ea. Și nicio urare de rămas bun n-o însoțea.

Pe vasul ancorat la țärm în așteptarea brizei de dimineață, un om se plimba înapoi și încolo. Îndată ce-i zări pe cei doi, coborî scara vasului, le ajută să urce la bord și-l anunță pe căpitan care veni imediat pe punte. Petra îi cunoștea pe amândoi și amândoi o cunoșteau; dar fără să-i pună o întrebare, fără să-i arate vreo compătimire, cât de vagă, ci, pe tonul unei comunicări de toate zilele, i se spuse tot ce trebuia să știe – adică unde era cabina ei și ce avea de făcut dacă voia ceva sau dacă suferea de rău de mare. I se făcu rău aproape îndată ce coborî în cabină, astfel că se întoarse pe punte de cum se dezbracă. Sus mirosea a ciocolată, da, așa mirosea. Îi era o foame cumplită de parcă ceva i-ar fi sfredelit stomacul, ba chiar i l-ar fi smuls; dar iată că omul care-i ajutase să se urce pe punte se și înfînță cu o cană mare luată din bucătăria vasului; îi aduse și niște cozonac! Totul era din partea mamei-sii, spuse el. În timp ce mânca, o mai înștiință că mamei-sa mai trimisese pe bord și o ladă în care se aflau rochiile ei cele mai bune, rufe și lucruri de lână, de ale mâncării și tot felul de dulciuri. În clipa aceea, amintirea mamei începu să crească puternic în ea; era imaginea unei ființe generoase așa cum n-o văzuse încă niciodată până atunci, dai care, din clipa aceea, îi rămase întipărită în minte pentru toată viața. Și în fața acestei imagini pline de energie, dar și de suferință, făgădui și se rugă ca, odată și odată, să poată răscumpăra cu un pic de bucurie toată durerea ce-i pricinuisese.

Pedro Chisen se așeza oriunde st; așeza ea și venea după ea oriunde se ducea, veșnic atent să nu-i stea niciodată și nicăieri în drum și tocmai de aceea tăindu-i veșnic și pretutindeni calea pe puntea ticsită de colete. Din

obrazul lui Petra nu deslușea decât nasul mare și ochii; uneori nici atâta nu vedea bine. Iarăși limpede că-l apăsa un lucru pe care tare ar fi vrut să-l spună și, totuși, nu putea. Suspina, se așeza, se ridica» se învârtea în jurul ei, apoi se așeza iar, iar nu scotea niciun cuvânt și Petra rămânea și ea mută. În cele din urmă nu mai putu să se stăpânească: cu gesturi stângace scoase dintr-o mapă de piele un lucru foarte mare și-i șopti că aici se aflau cei o sută de taleri și ceva în plus. Petra întinse mâna și-i mulțumi; cu acest prilej se apropie atât de mult de obrazul lui încât observă că ochii strălucitori și umezi ai lui Pedro erau ațintiți asupra ochilor ei. Odată cu ea dispărea ultima rămășiță de viață care mai dăinuia în existența lui în declin. Tare ar fi vrut să-i mai spună ceva, ceva care s-o asigure că după ce va pleca de lângă ea îi va păstra o amintire prietenească; dar n-avea voie să rostească aceste cuvinte și, cu toată dorința lui fierbinte, nu îndrăzni; de altfel, din partea fetei nu-i venea niciun fel de încurajare. Petra era obosită, foarte obosită și gândul că omul acesta era vinovat de primul păcat ce săvârșise față de maică-sa, n-o părăsea. Nu putea să-i mai fie simpatic; și cu cât întârzia mai mult în preajma ei, cu atât era mai rău fiindcă un om obosit își pierde ușor răbdarea.

Bietul Pedro își dădu seama de acest lucru: nu-i mai rămânea decât să-și ia rămas bun și, scoțându-și mâna uscată din mănua fără degete, izbuti, în sfârșit, să șoptească un „drum bun”. Fata își lăsă mâna caldă în a lui și amândoi se ridicară în picioare.

— Foarte mulțumesc, spuse ea; dă-i salutări mamei!

Pedro scoase un oftat care aduse mai degrabă a cloncănit... apoi încă unul, dădu drumul mâinii ei, se întoarse și coborî de-a-ndăratelea, în tăcere, scara vasului. Petra se apropie de balustradă; el continua să privească în sus și să facă semne de salut, apoi se așeză în barcă și se depărtă vâslind. Fata rămase locului până când el se făcu nevăzut în întuneric. Dar îndată după aceea coborî; era atât de obosită încât abia se ținea pe picioare. Și deși avu imediat rău de mare, îndată ce-și lăsă capul pe pernă și

spuse primele trei versete din „Tatăl nostru”, adormi.

În clipa aceea, maică-sa se afla acolo sus, lângă hangarul cel galben. Venise încet pe drum în urma lor și după ce-i văzu depărtându-se de uscat, se așază îndărătul hangarului. Odinioară, tot de aici pleca:» dosea cu Pedro Chisen în barcă. Trecuse multă, multă vreme de atunci. Acum însă în clipa când îl vedea depărtându-se cu fata ei, nu putea să nu se gândească la asta.

Când îl zări întorcându-se singur, se ridică în picioare și plecă; acum știa că fiică-sa ajunsese teafără pe vas. Nu o luă spre casă, ci ieși afară, pe elmp, găsi în întuneric poteca ce ducea sus în munți și pomi pe ea. În oraș, casa ei rămase mai bine de o lună pustie și aproape distrusă. Gunlaug nu voia să se întoarcă mai înainte de a fi primit o veste bună de la fiică-sa.

Dar în timpul acesta, dușmănia împotriva ei se potoli. Firile josnice sunt încântate și stimulate de gândul că se pot aduna ca să facă rău unei firi tari, dar sentimentul acesta dăinuie numai atât cât împotrivirea acesteia. Când văd însă că se dă bătută în fața grosolăniei fără să murmure, un fel de rușine se furișează în ei și mânia lor se întoarce împotriva celui care îndrăznește să arunce ultima piatră. Toată lumea se bucura așteptându-se să audă vocea puternică a lui Gunlaug bubuind în defileu, toată lumea crezuse că avea să-și cheme marinarii în ajutor și să-i asmuță la lupte de stradă. Dar când veni a treia seară, și Gunlaug rămase mai departe nevăzută, nimeni nu mai putu stăpâni mulțimea; toată lumea voia să-se năpustească în casă, să le târască pe cele două femei afară, să le zvârle în stradă, să le gonească din oraș! Geamurile nu fuseseră înlocuite după cele petrecute în ajun; în strigătele mulțimii doi oameni se strecurară prin fereastră ca să deschidă ușa și toată banda dădu buzna înăuntru. Cercetară toate încăperile, și sus și jos. Sparseră ușile, distruseră tot ce găsiră în cale, cotrobăiră prin toate ungherele până jos în pivniță, în căutarea mamei și a fetei, dar nu întâkiiră țipenie de om! Văzând aceasta, urmăritorii tăcură deodată chitic. Unul după altul, cei care intraseră în casă ieșiră și.

Se pierdură în mulțime. Peste puțin, locul clin fața casei era pustiu.

Cu rin ci după aceea începură să se audă în oraș glasuri care afirmau că era pur și simplu nedemn să te porți astfel față de două femei lipsite de apărare.

Întâmplarea aceasta fu discutată multă vreme. În cele din urmă, se învoiră cu toții să spună că, oricât de mare ar fi fost vina Fetei pescarului, Gunlaug nu greșise cu nimic; prin urmare i se făcuse o mare nedreptate. Tot orașul îi simțea dureros lipsa. Curând, bătaile și ciorovăielile pe stradă între be „țivi ajunseră la ordinea zilei: orașul rămăsese fără poliție. Cei care treceau pe lângă casa ei își dădeau seama că le lipsește silueta ei masivă în poartă. Dar cei care-i duceau mai mult dorul erau marinarii. Nicăieri nu era atât de bine ca la ea, afirmau ei. Gunlaug se purta cu fiecare după merit, fiecare își avea un loc anume în încrederea ei și toți erau ajutați în orice împrejurare. Nici marinarii și nici armatorii, nici patronii și nici gospodinele nu-și dăduseră seama ce mult însemna pentru ei decât după ce dispăru din oraș.

Iată de ce, în ziua când cineva o văzu din nou în casă, pregătind de-ale gurii ca mai înainte, tot orașul fu străbătut de același freamăt de bucurie. Fiecare se grăbi să facă un drum până la casa ei și să se încredințeze personal că ușa era iar întreagă, că avea geamuri noi, că fumul ieșea iar pe coș. Da, adevărat, așa era! Gunlaug se întorsese. Oamenii se cățarau pe cealaltă pantă a defileului ca să vadă mai bine. Gunlaug trebuia la ușa cuptorului fără să se uite nici în stânga, nici în dreapta. Privirile tuturor erau ațintite asupra mâinilor ei și mâinile acelea își vedeau de treabă. Căci Gunlaug se întorsese ca să recâștigă tot ce pierduse și, în primul rând, să adune cei o sută de taleri datorăți lui Pedro Chisen. La început, oamenii se mulțumiră să caște gura la ea, fără să se hotărască să-i treacă pragul fiindcă se simțeau cu musca pe căciulă. Încetul cu încetul începură totuși să sosească; mai întâi se arătară gospodinele, drăguțele, bunele gospodine! Dar nu găsiră niciun prilej să vorbească despre

altceva decât despre treburi, fiindcă Gunlaug nici nu voia să audă altele. Apoi se înfățișară pescarii, după ei negustorii și armatorii, oamenii care căutau stăpân și care-i cereau ei povețe; în sfârșit, în duminica următoare sosiră și marinarii. Se vede că se vorbiseră între ei fiindcă, spre seară, casa se umplu deodată, astfel că în cele două odăi nu mai era niciun loc. Atunci aduseră și așezară în tindă, în bucătărie și în odaia din dos mesele și scaunele care vară rămâneau în grădină. Dacă cineva și-ar fi plimbat privirea peste această adunare n-ar fi putut bănuî ce fel de sentimente îi însuflețeau pe cei prezenți. Căci din clipa în care pășiseră iar pragul casei lui Gunlaug, femeia aceasta își recăpătase pe tăcute autoritatea, iar siguranța desăvârșită cu care aducea fiecăruia ce comandase curma orice urare de bun venit și orice întrebare. Rămăsese neschimbată, atâta doar că nu mai avea părul negru și că devenise mai tăcută. Dar marinarii începură treptat să se înveselească și atunci nu se mai putură stăpâni. Ori de câte ori Gunlaug și servitoarea ieșeau îi strigau contramaistrului Knud, care fusese totdeauna favoritul patroanei, că ar face bine să închine un pahar în sănătatea ei când se va întoarce. Dar nici el n-avu curaj să le facă pe plac decât după ce se afumă puțin. Abia atunci se folosi de un moment când Gunlaug intră să strângă paharele și sticlele și, ridicându-se în picioare, spuse:

— E tare bine că te-ai întors, fiindcă... zău așa!... e... e tare bine că te-ai întors!

Și cu toții se învoiră că așa era, se ridicară în picioare și strigară:

— Da, e bine! E tare bine!

Iar cei care se aflau în tindă, în bucătărie și în celelalte încăperi se ridicară și ei, se îmbulziră încoace și le ținură celorlalți isonul, iar contramaistrul îi întinse lui Gunlaug un pahar și strigă:

— Ura!

Atunci strigară cu toții de câteva ori „ura”, de ziceai că tavanul are să sară în aer. Peste puțin, cineva declară cu glas tare că greșiseră într-un mod rușinos față de ea, apoi

altul jură că și el era de părerea asta și, în cele din urmă, toți cei de față începură să jure și să blesteme, spunând că greșiseră în modul cel mai rușinos față de ea. În sfârșit, se făcu liniște și fiindcă toată lumea aștepta un răspuns din partea ei, Gunlaug le mulțumi.

— Dar, adăugă ea, în timp ce continua să strângă foarte liniștită paharele și sticlele, atâta timp cât *eu*, nu vorbesc despre asta, nu trebuie să vorbești nici voi. S-a înțeles?

Apoi, cu brațele încărcate de câte pahare și sticle putea să ducă, ieși, dar se întoarse numaidecât ca să strângă ce mai rămăsese. Din clipa aceea, autoritatea ei deveni de nezdruccinat.

Capitolul VII

Vasul sosi în portul Bergen și aruncă ancora într-o seară înnorată. Împleticindu-se încă din cauza răului de mare, Petra coborî în barca în care luase loc și căpitanul care porni strecurându-se prin forfota vaselor mici și mari; apoi străbătu zarva și gălăgia stârnite de marinari pe poduri, de țărani și de ștregari pe ulițele lăturalnice pe unde ducea drumul lor. Se opriră în fața unei căsuțe frumusele și după ce căpitanul bătu la ușă o doamnă mai în vârstă o primi afectuos. Petra, care era flămândă și obosită, mănca și dormi în această casă.

A doua zi, pe la ora prânzului, se trezi veselă și odihnită: auzi zgomote noi, cuvinte rostite cu un alt accent, iar după ce trase perdeaua văzu o priveliște nouă, un oraș nou și oameni noi. Da, ea însăși era ca nou-născută, așa i se păru când se opri în fața oglinzii. Obrazul ei nu mai era obrazul de altă dată; firește, nu-și putea da singură seama care anume era schimbarea fiindcă nu știa că la vârsta ei suferința și emoțiile înnobilează și spiritualizează trăsăturile feței. Dar, privindu-se în oglindă, fu nevoită să se gândească iar la ultimele nopți și ecoul lor o făcu să se cutremure. Se grăbi să se îmbrace casă coboare și să ia cunoștință de toate noutățile care o așteptau.

Jos o găsi pe gazda ei împreună cu alte doamne care începură prin a o măsura din cap până în picioare, apoi îi

făgăduiră să se ocupe de ea. În primul rând voiau să-i arate orașul. Cum Petra dorea să cumpere unele lucruri urcă să-și ia portofelul, dar fiindcă-i era rușine să umble cu obiectul acela grosolan și umflat, îl deschise ca să scoată câțiva bani din el. Înăuntru nu erau o sută, ei trei sute de taleri. Va să zică Pedro Qhisen voise iar să-i dăruiască bani fără știința și în ciuda voinței maică-sii! Petra cunoștea atât de puțin valoarea banului încât nu se miră de importanța sumei și de aceea nici nu-i trecu prin minte să se întrebe care era motivul acestei deosebite mărinimii. Iată de ce, în locul unei scrisori de mulțumire plină de recunoștință, Gunlaug îi înmână lui Pedro Chisen o misivă adresată ei, în care flică-sa își trăda binefăcătorul cu o supărare abia stăpânită și o întrebă ce trebuia să facă cu banii aceia strecurați prin înșelăciune.

Așezarea naturală a portului Bergen fu primul lucru care făcu o puternică impresie asupra Petrel. Nu putea scăpa de sentimentul că munții se adună în jurul ei atât de aproape încât trebuie să fie cu băgare de seamă. Ori de câte ori ridica ochii, simțea o apăsare, apoi ceva o împingea parca să întindă mâna și să ciocănească în piatră. Câteodată i se părea că nu era chip să scape de aici. Munții se înălțau întunecați, fără pic de soare, norii atârnav greoi deasupra lor sau goneau departe; ba bătea vântul, ba ploua; și vântul și ploaia veneau din munți, năpustindu-se în jos, peste oraș. Dar în jurul ei, mulțimea nu părea de loc apăsată și Petra se înveseli curând în mijlocul ei; căci toată forfota acestor oameni trăda o libertate, o ușurință și o veselie necunoscute ei până atunci, iar după evenimentele prin care trecuse, i se păreau ca un zâmbet, ca o urare de bun venit.

A doua zi, la masa de prânz, când Petra își manifestă dorința de a vizita lui loc cu multă lume, I se propuse să meargă la teatru, unde avea să vadă sute de oameni laolaltă. Da, Petra era de acord să meargă la teatru! Cineva îi făcu rost de un bilet; teatrul era foarte aproape de casă și, la ora hotărâtă, fu condusă acolo arătându-i-se și locul ei, în primul rând, la balcon. Petra se așeză în

lumina orbitoare, înconjurată de sute de oameni bine dispuși, de culori strălucitoare și de convorbiri care veneau de pretutindeni asupra capului ei, asemenea vuietului mării în larg.

Petra n-avea idee de ce anume avea să vadă aici. Toată știința ei se mărginea la cele ce aflase de la Ødegaard și, întâmplător, de la alții. Dar Ødegaard nu-i pomenise niciodată despre teatru.

Marinarii îi vorbiseră despre un teatru unde erau animale sălbatice și călăreți de circ; cât despre băieții din oraș nici prin minte nu le trecea să pomenească despre spectacole, deși aveau oarecare idee de ele din școală; orașelul lor n-avea teatru, n-avea nici măcar o clădire care să poarte acest nume. Îmblânzitorii ambulanți, de animale sălbatice, dansatorii pe funie și clovnii își arătau meșteșugul fie într-o baracă pe malul mării, fie la loc deschis. Ignoranța ei era atât de mare încât nici măcar nu era în stare să ceară vreo explicație. Ședea la locul ei și aștepta cu naivitate să vadă ceva ciudat, niște cămile sau poate niște maimuțe. Treptat, această idee ajunse s-o stăpânească cu desăvârșire și Petra începu să vadă în toți cei din jur câte un animal – un cal, un câine, o vulpe, o pisică, un șoarece, ceea ce o înveseli. Așa se explică de ce nu băgă de seamă când se adună orchestra. Deodată, sari în sus Speriată, fiindcă uvertura începu cu un bubuit scurt jji ascuțit de țimbale, de trompete, de trâmbițe și de cornuri. Petra nu auzise până atunci cântând împreună decât vreo două viori, poate și un flaut. În fața acestui muget grandios, care aducea cu un talaz rece și întunecat, fata păli. În așteptarea a ceea ce avea să urmeze începu să tremure fiindcă putea să fie ceva și mai cumplit... și totuși ar fi dorit să nu înceteze. Curând, armonii mai blânde răspândiră lumină, apoi în fața ei se deschiseră priveliști cum nici nu visase vreodată până atunci. Melodiile o legănau, o înălțau, muzica și viața se învârteau prin aer șuierând în jurul ei, tot cortegiul zbură în sus cu o bătaie de aripi, coborî ușor, se adună greoi, se despică semeț în stropi fremătători până când se așternu un întuneric adânc

care acoperea totul; era ca și cum totul s-ar fi depărtat în vârtejul unui torent care se rostogolește mugind, apoi iar răsună un acord singuratic, asemenea ciripitului unei păsări pe o creangă udă atârând deasupra unui abis; ai fi zis că e plin de melancolie și de teamă, dar, între timp, văzduhul se însenină deasupra lui, o sclipire de soare țâșni și depărtările largi, albastre, se așiemură iar îndărătul razelor de soare care se legănau și fluturau ciudat. Asta dură un timp, apoi – o, minune! – se stinse într-o pace blândă. Roiurile de chiote se depărtară, se depărtară tot mai mult și nu mai rămaseră decât razele care se prelingeau topindu-se prin aer; peste toată întinderea aceea nesfârșită nu mai era acum decât soare, un soare calm și luminos și visul încetă în toiul acestei fericiri. Când totul se sfârși, Petra se ridică involuntar de la locul ei, fiindcă ea însăși era sfârșită. Dar, minune! – peretele frumos zugrăvit din fața ei se înalță până-n tavan. Se afla acum într-o biserică, biserica avea boltă și pilaștri, era plină de cântecul orgii și de strălucire sărbătorească. Niște oameni, îmbrăcați în veșminte cum nu mai văzuse ea niciodată, intrau, se îndreptau spre ea și vorbeau, da, vorbeau în biserică. Petra nu înțelegea limba aceea. Cum? Și îndărătul ei se vorbea? „Sedeți jos!” spuse cineva. Dar de ce să șadă? Cei doi din biserică rămăseseră și ei în picioare foarte liniștiți. Și cu cât privea mai mult, cu atât înțelegea mai bine că veșmintele acelea se asemănau întocmai ca veșmintele pe care le văzuse odată într-o poză a sfântului Olaf. Și iată! cineva rosti numele lui Olaf în biserică. „Sedeți jos!” auzi din nou în spatele ei. „Sedeți jos!” strigau acum mai multe glasuri. Poate că și acolo, îndărătul ei se petrecea ceva, gândi Petra și se întoarse repede. O mulțime de chipuri mânioase, printre care unele cu o expresie amenințătoare, o priveau țintă. Aici nu-i lucru curat, gândi Petra și vru să plece. Atunci o doamnă bătrână, care ședea lângă ea, o trase ușurel de fustă.

— Așază-te o dată, fetițo, șopti ea, cei din spate nu văd nimic.

Într-o clipă, Petra se așeză iar la locul ei. Va să zică

ce se vede colo în față e teatru și noi suntem spectatorii, desigur, asta înseamnă teatru! Și Petra repetă cuvântul acesta, ca și cum ar fi vrut să și-l readucă în minte. Apoi privi din nou în biserică. Dar crieată osteneală și-ar fi dat nu putea să înțeleagă ce spunea omul care vorbea acolo. Abia după ce descoperi treptat că era un bărbat tânăr și frumos, prinse câte un cuvânt ici-colo. Iar când se dumiri că vorbea despre dragoste și spunea că-i îndrăgostit, începu să priceapă totul. Acum se ivi un al treilea care îi atrase toată atenția, fiindcă din tablourile pe care le văzuse știa că trebuie să fie vorba de un călugăr și una dintre dorințele ei cele mai fierbinți fusese dintotdeauna să vadă un călugăr. Acesta păsea ” atât de încet, gesturile lui erau atât de măsurate și atitudinea atât de cucernică, vorbea cu atâta sinceritate și atât de rar încât Petra urmărea fiecare cuvânt. Deodată, călugărul se întoarce și spuse exact contrariul a ceea ce spusese înainte. Dumnezeu! dar ăsta e un ticălos! Nu-l auziți? E un ticălos! Se vede cât de colo că e așa. Dar cum de nu-și dă seama tânărul acela drăguț? Dacă cel puțin, ar auzi ce spune:

— Vă înșală! spuse ea cu jumătate glas.

— Ssst! spuse doamna cea bătrână.

Nu, tânărul nu aude nimic! Pleacă plin de încredere și toată lumea părăsește scena. Acuma se apropie un bătrân. Dar asta ce mai e? Vorbește bătrânul, dar parcă ar vorbi cel tânăr. Și totuși e un bătrân. Deodată... Doamne-Doamne 1 Un alai strălucit de fecioare îmbrăcate în alb străbate încet biserica, în rând câte două. Multă vreme după ce au dispărut, Petra rămâne cu privirea ațintită în urina lor și în amintirea ei răsare o apariție asemănătoare din copilărie. Într-o zi de iarnă plecase cu maică-sa peste munte. În timp ce treceau prin zăpada proaspăt căzută, speriaseră din nebăgare de seamă un stol de găinușe care se ridicaseră brusc în văzduh; erau albe, albe ca și zăpada, ca și pădurea și multă vreme după aceea toate gândurile Petrel plutiseră albe pe lângă ea... în clipa asta avea același sentiment.

Dar una dintre fecioarele îmbrăcate în alb pășește singură înainte cu o coroană în mână și îngenunchează. Bătrânul a căzut și el în genunchi și fata stă de vorbă cu el. Omul îi aduce o solie și o scrisoare dintr-o țară străină. Scoase scrisoarea – aha! se vede pe fața ei că scrisoarea e de la o ființă iubită. Cât e de dumnezeiesc! Aici se iubesc cu toții între ei! Fata deschide scrisoarea – de fapt, nici nu e o scrisoare, totul e numai muzică... și... ia te uită! Scrisoarea e el însuși. Bătrânul e un tânăr, tânărul pe care-l iubește ea. Se aruncă unul în brațele celuilalt... Cerule! Se sărută!

Petra simți că se înroșește ca focul și-și ascunse fața în mâini ascultând însă mai departe. Auzi! omul îi spune fetei că trebuie să se căsătorească pe loc și ea îl trage zâmbind de barbă, spunându-i că s-a sălbăticit; atunci el îi răspunse că s-a făcut minunat de frumoasă, îi dă un inel și-i făgăduiește purpură și catifea, încălțăminte de aur și o cingătoare tot de aur. Apoi își ia vesel rămas bun și pleacă la rege ca să pună la cale căsătoria. Logodnica privește în urma lui, strălucitoare de bucurie, dar în clipa în care întoarce spatele – totul e pustiu, pustiu.

Acum peretele din față coboară foarte repede. Cum așa? S-a și sfârșit? Dar abia a început! Petra se întoarce, aprinsă la față, spre doamna cea bătrână și o întreabă: – S-a terminat?

— Nu, fetițo! Țasta a fost actul întâi, sunt cinci acte. Ginei acte, repetă ea oftând, cinci acte.

— Și toate sunt la fel? Întrebă Petă.

— Cum așa?

— Adică vin mereu aceiași oameni și merge așa mai departe?

— Dar cum? N-ai fost încă niciodată la teatru?

— Nu.

— Ei da! Nu sunt teatre peste tot. E așa de scump!

I-Dar ce sunt de fapt toate astea? Întrebă Petă. plină de înfrigurare și ținându-și răsuflarea, de parcă i-ar fi fost greu să aștepte răspunsul. Ce fel de oameni sunt ăștia?

— Asta-i trupa directorului Naso, o trupă excelentă și

el e într-adevăr un băiat capabil.

— Și el le-a inventat toate astea? Da? Dumnezeu! Spuneți-mi odată.

Vai de mine, fetițo! Nici nu știi măcar ce înseamnă o piesă de teătru? De unde vii?

Dar când Petra își aminti de orașul ei natal, se gândi totodată la rușinea ei și la fugă; tăcu deci și nu îndrăzni să întrebe mai departe.

Acum începea actul al doilea și iată că apărea regele. Da, regele! În sfârșit, îl vedea și ea pe rege! Nu auzea ce spune și nici nu vedea cui i se adresează, nu vedea decât cum e îmbrăcat, cum se poartă și ce înfățișare are. Își veni în fire abia când tânărul intră în scenă. Apoi se retraseră cu toții și se duseră după logodnică. Va să zică iar trebuia să aștepte.

În pauză doamna cea bătrânii se plecă spre ea.

— Joacă admirabil, nu-i așa? întrebă ea.

Petra o privi uluită.

— Joacă? Cum adică?

Nu-și dădea seama că toți spectatorii din jur o priveau și că doamna cea bătrână voia doar s-o tragă de limbă. Nu-și dădea seama că oamenii râdeau de ea.

— Dar de ce vorbesc cu totul altfel decât noi? întrebă ea văzând că nu căpătase niciun răspuns.

— Pentru că sunt danezi! răspunse doamna și începu să râdă.

Atunci Petra înțelese că femeia asta cumsecade râdea de numeroasele ei întrebări și tăcu, mulțumindu-se să privească drept spre cortină.

Când aceasta se ridică iar, avu marea bucurie să vadă un arhiepiscop. Și de data asta i se întâmplă, așa cum i se întâmplase și înainte, să se piardă atât de mult în contemplarea lui, încât nu pricepu nicio vorbă din tot ce spunea. Acum însă se auzea o muzică – încet, foarte încet – venind de la mari depărtări. Muzica se apropia – cântau voci de femei, flaute, viori și un instrument care nu era o chitară, dar care suna ca mai multe chitare la un loc deși sunetul lui era mai blând, mai plin, avea tonuri plutitoare

și toată armonia se contopea în valuri lungi, suspendate. Și după ce totul se transformă într-o mare legănată de culori, sosi cortegiul – soldați cu halebarde, copii de cor cu cădelnițe, călugări cu făclii aprinse, regele cu coroana pe cap, cu mirele alături, în veșminte albe, iar în urma lor, din nou fecioarele în alb, cântând și aruncând trandafiri în drumul miresei care intră îmbrăcată în mătase albă și purtând în păr o cunună roșie de trandafiri. Lângă ea venea o femeie înaltă, în veșmânt de purpură țesut cu aur, cu trenă lungă și purtând pe cap o coroană îngustă și scânteietoare; asta trebuie să fie regina. Toată biserica era plină de muzică și de culoare și tot ce se întâmpla de acum înainte, din clipa în care mirele își conduse mireasa spre taburetul pe care îngenunche, în timp ce îngeiiuncheau și nuntașii, alcătuind un cerc în jurul ei, până în clipa când arhiepiscopul își făcu apariția în fruntea călugărilor – toate acestea nu erau decât niște simple verigi într-un lanț pestriț de armonii:

Dar în clipa în care ceremonia trebuia să înceapă, arhiepiscopul își ridică deodată cârja și opri totul. Unirea aceasta, spuse el, era împotriva poruncilor sfinte și cei doi nu-și puteau aparține niciodată. Dumnezeu din ceruri, îndură-te! Mireasa căzu în nesimțire și Petra, care se ridicase iar în picioare, se prăbuși înapoi pe scaun scoțând un strigăt sfâșietor.

— Apă, apă! strigau cei din jurul ei.

— Nu-i nevo e, replică bătrâna doamnă, nu și-a pierdut cunoștința.

— Tăcere! strigă cineva de la parter. Faceți liniște acolo, sus!

— Faceți liniște jos! strigă cineva de la balcon, în semn de răspuns.

— Nu trebuie să-ți pui toate la inimă, șopti doamna cea bătrână. Toate astea sunt doar născocite, inventate! E drept, însă, că doamna Naso joacă admirabil!

— Liniște! strigă Petra la rândul ei.

Se cufundase din nou în acțiune. Călugărul cel diabolic se ivise iar pe scenă cu o spadă în mână.

Îndrăgostiții primiră poruncă să desfășoare o batistă între ei pe care el o tăie în două, după cum și biserica și durerea taie în două, și după cum deasupra porții paradisiului a tăiat spada în prima zi după facerea lumii. Femeile ridicară plângând de pe capul miresei cununa de flori roșii și-i puseră alta albă, ceea ce însemna că era hărăzită să-și petreacă restul vieții la mănăstire. Iar logodnicul ei, care o socotea pe veci a lui, o va ști în viață, dar nu va mai putea spune niciodată că-i aparține, va ști că e îndărătul zidurilor mănăstirii, dar n-o va mai vedea niciodată. Cât de sfâșietor suna ultimul lor adio! Nicio suferință din lume nu era mai mare ca suferința lor.

— Pentru Dumnezeu! șopti doamna cea bătrână după ce se lăsă cortina, nu mai fi atât de prostuță! Asta-i doamna Naso, soția directorului!:

Petra căscă ochii și-i aținti asupra acestei femei cumsecade.

„Trebuie să fie nebună!” gândi ea.

Și cum bătrână doamnă gândise mai de mult același lucru despre Petra, nu-și mâi vorbiră de loc și se mulțumiră să-și arunce din când în când priviri sfioase.

Când cortina se ridică iar, Petra nu mai urmări bine acțiunea. Văzu că mireasa se afla îndărătul zidurilor mănăstirii, în timp ce mirele rătăcea zi și nopte disperat în jurul lor; suferi odată cu cei doi, rosti rugăciunile. pe... care le rosteau și ei; toate evenimentele ce se petreceau în fața ochilor săi lunecau fără culoare pe lângă ea. Deodată, o tăcere încărcată de prevestiri o chemă la realitate. Interiorul bisericii pustii crește și răsună de ecoul celor douăsprezece bătăi care anunță miezul nopții. Bolta bubuie, zidurile se cutremură, iar sfântul Glaf înveșmântat în giulgiu se ridică din sicriu, înalt și amenințător, și se apropie cu o lance în mână. Straja o ia la goană, se aude bubuitul unui tunet și călugărul se prăbușește străpuns de lance. Apoi totul se întunecă și vedenia dispare. În locul unde a căzut trăsnetul nu e decât o grămadă de cenușă, **r** Petra se agățase involuntar de brațul doamnei bătrâne care se simțea foarte prost în această strânsoare

convulsivă și care, văzând că fata se îngălbeneste din ce în ce mai mult, îi spuse repede:

— Ascultă, fetiță dragă! ăsta-i Knutsen; e singurul rol pe care-l poate juca cu vocea lui răgușită.

— Nu! nu! nu! L-am văzut înconjurat de flăcări spuse Petra și biserica s-a cutremurat sub pașii lui. i

— Liniște! se auzi din mai multe direcții. Cine nu poate să tacă să iasă afară!

— Ei! Liniște sus! strigă cineva de la parter.

— Liniște! răspunse balconul.

Petra se făcuse mică de tot, de parc-ar fi vrut să se ascundă, dar, peste puțin, uită tot ce era în jur fiindcă, deodată, cei doi îndrăgostiți apărură iar în fața fel - * trăsnetul le deschisese drumul. Iată-i, voi să fugă. Sunt iar împreună, se aruncă unul în brațele celuilalt... Dumnezeu din ceruri, păzește-i!

În clipa aceea se iscă hărmălaie, se aud strigăte și sunete de corn... mirele e smuls de lângă fată... trebuie să plece la luptă... la luptă pentru țară. E rănit și de pe patul de moarte trimite iubitei Mi un ultim salut... Petra nu-și dă seama ce s-a întâmplat dpeât în clipa când mireasa se apropie liniștită... și-i privește cadavrul. Atunci e ca și cum toți norii suferinței s-ar fi adunat într-un singur punct. O privire îi împrăstie, însă, mireasa se aruncă la pieptul mortului, își ridică ochii și roagă cerul s-o lase și pe ea să moară. Rugile ei înduplecă cerul care se deschide și o luminiță se lasă jos; sus, sala e pregătită pentru nuntă... lăsați mireasa să vină! Se văd cerurile deschise și ochii fetei strălucesc de o pace asemănătoare cu pacea piscurilor înalte. Pleoapele ei se închid, un sfârșit nobil încunună lupta și o coroană superbă răsplătește fidelitatea: cei doi sunt uniți.

Petra rămase multă vreme nemișcată; credința îi înălța inima, măreția faptelor mari năvăli în ea. Se ridica deasupra tuturor lucrurilor mărunte, deasupra fricii și a durerii; se ridica deasupra Jor, zâmbind tuturor, căci toți oamenii erau frați și surori. Răutatea, care face să se iște dezbinarea, dispăruse, fusese nimicită de bubuitul

tunetului. Lumea o privea râzând... asta era fata care avusese o purtare atât de năstrușnică în timpul reprezentației. Dar în zâmbetui lor Petra nu deslușea decât răsfrângerea bucuriei triumfătoare care sălășluia în ea însăși. Și încredințată că ceilalți zâmbeau în înțelegere cu ea, le răspunse printr-un surâs atât de strălucitor încât îi sili să suradă la fel. Coborî scara largă printre două rânduri de oameni care se dădeau în lături în fața ei și care răspundeau cu bucurie la bucuria ei și cu frumusețe la frumusețea ce radia în jurul său. Adesea, strălucirea noastră interioară poate fi atât de puternică, încât izbutim să scăldăm în limpezimea ei tot ce ne înconjoară, chiar dacă noi înșine nu ne dăm seama de asta. Nu există alai mai triumfal în lume decât să fi anunțat, purtat, călăuzit de propriile tale cugetări luminoase.

Petra ajunse acasă fără să-și dea seama și întrebă ce însemna tot spectacolul acela. Cineva înțelese ce voia să spună și-i dădu lămuriri îndatoritoare. Și după ce pricepu ce era o piesă de teatru și ce puteau să realizeze marii actori, Petra se ridică în picioare și spuse:

— E lucrul cel mai măreț de pe lume; asta vreau să fac și eu.

Spre uimirea tuturor, Petra își îmbracă paltonul și ieși iar; simțea nevoia să fie singură și să circule în aer liber. Lăsă orașul în urmă și rătăci în bătaia puternică a vântului pe o limbă de pământ din apropiere. La picioarele ei marea mugea, dar de o parte și de alta a golfului se așternea orașul învăluit într-o ceață luminoasă, îndărătul căreia nenumărate flăcări izolate luptau cu puteri unite, deși izbuteau doar să străpungă vâlul, dar nu să-l siliște. Era o imagine a propriului ei suflet. Marele abis de la picioarele ei vuia înăbușit vestindu-și adâncimea nepătrunsă; trebuia sau să te prăbușești în el, sau să te ridici deasupra, încercând să dai lumină. Se întrebă de ce nu-i trecuseră niciodată prin minte până atunci astfel de gânduri și-și răspunse singură: pentru că până atunci nu fusese stăpânită decât de clipa prezentă. Acum însă își dădea seama că și ea puteastăpâni clipa. Acum vedea că va

avea parte de clipe tot atât de numeroase câte erau luminile ce scliffeau de partea cealaltă și-i ceru lui Dumnezeu putere ca să le folosească pe toate pentru ca niciuna dintre ele să nu ardă în zadar. Se ridică de la locul ei fiindcă bătea un vânt înghețat. Nu lipsise mult; dar când porni din nou spre casă, știa încotro se duce.

A doua zi, Petra se opri în fața ușii directoralului teatrului. Dinăuntru se auzea o ceartă violentă. I se păru că unul din glasuri avea oarecare asemănare cu glasul îndrăgostitei din ajun. Firește că tonul era acum altul, dar Petra se cutremură auzindu-l. Așteptă multă vreme; cum însă cearta nu mai lua sfârșit, bătu în ușă.

— Intră! strigă o voce furioasă de bărbat.: - Ah! țipă o voce de femeie.

Când Petra intră, zări dispărând pe o ușă lateralnică o cămașă de noapte și un păr despletit care alcătuiau o priveliște supărătoare. Directorul, un lungan cu priviri antipatice pe care le ascunse repede îndărătul unor ochelari cu ramă de aur, se învârtea nervos încoace și încolo prin cameră. Nasul lung îi domina în mod atât de categoric ebrazul încât celelalte trăsături păreau să existe numai de dragul lui. Ochii priveau ca două țevi de pușcă dindărătul acestui zid, gura era un mormânt, iar fruntea o punte ușoară care pornea de lângă zid și ducea spre pădure sau spre „țarc”.

— Ce doriți? întrebă el oprindu-se brusc din mers, apoi continuă grăbit: Dumneavoastră sunteți doamna care vrea să se angajeze coristă?

— Coristă? Ce înseamnă asta?

— Ei, poftim! Nici nu știți măcar ce înseamnă coristă? Bine, atunci ce doriți?

— Vreau să mă fac actriță.

— Așa?! Vreți să vă faceți actriță, dar nu știți ce înseamnă o coristă?! Hm, hm! Și vorbiți dialect!

— Dialect? Ce înseamnă dialect?

— Așa! va să zică nici asta nu știți?! Dar vreți să fiți actriță. Hm! Și asta-i ceva specific norvegian. Dialect... asta înseamnă că nu vorbiți cum vorbim noi.

— Bine, dar am făcut exerciții toată dimineața.

— Așa? zău! Ia te uită! Atunci dați-i drumul!

Petra își luă o poziție și începu să declame ca îndrăgostita din ajun: „*Un se unst Deine Valborg Du verlasten!*”⁸

— Poftim! Eii drăcia dracului! Nu cumva ai venit aici ca să-ți bați joc de nevastă-mea?

Din camera de alături se auzi un hohot sonor de râs. Directorul deschise ușa și strigă părând să fi uitat cu desăvârșire că numai cu câteva clipe înainte se certaseră pe viață și pe moarte:

— Am aici o mică norvegiană care-ți face caricatura. Vino s-o vezi!

O doamnă cu părul zburlit, îndărătnic și negru, cu ochi întunecați și o gură mare, băgă capul pe ușă râzând. Dar Petra se repezi imediat spre ea: „Asta trebuia să fie eroina din ajun – nu, e mania ei”, gândi fata, când doamna veni mai aproape. Petra o privi și spuse:

Nu știu... dumneavoastră sunteți... sau mama dumneavoastră?

Directorul izbucni și el în râs. Capul de femeie dispăru iar, dar din camera de alături răsuna încă râsul ei. Nedumerirea Petrel se zugrăvi cu atâta însuflețire în atitudinea, pe chipul, și în mimica ei, încât directorul începu să fie mai atent. O privi un timp, – apoi puse mâna pe o carte și-i spuse așa, în treacăt:

— Ia vino, aici, fetițo, citește ceva. Dar citește simplu, așa cum vorbești de obicei.

Petra începu să citească.

— Nu, nu! e absurd să citești așa! Ascultă aici!

Îi citi un fragment, apoi ea îl repetă așa cum – îl auzise de la el.

— Nu, nu! Așa citești pe norvegiană, ce draca!... asta-i norvegiană!

Petra citi iar ca mai înainte.

— Ți-am spus că nu-i bine! Nici nu se poate mai

---

⁸ Din piesa Axei și Valborg de Adam Gottlob Oehlen- spläger (1779—1850).

prost! Nu înțelegi ce-ți spun? Neroadă ce ești!

Făcu încă o încercare și încă una, apoi îi dădu altă carte:

— Poftim, asta-i alta! e ceva comic. Hai, dă-i drumul!

Petra citi, dar povestea se repeta mereu până când directorul exclamă plictisit:

— Ei, Doamne! nu așa, nu-i bine! Hai, isprăvește! Ce dracu' cauți dumneata la teatru? Ce rol vrei să joci, fir-ar să fie?

— Ce am văzut aseară, asta vreau să joc.

— Aha! Desigur, bineînțeles. Și... **v**

— Da, spuse ea cam dezorientată. Era așa de frumos ieri-seară! Numai că azi m-am gândit... ar fi și mai frumos dacă s-ar sfârși cu bine. Tare aș vrea să fac eu asta.

— Așa, asta vrei!... km, bine, nu te jena, autorul e mort. Cum azi nu mai e la modă, dumneata, care nu știi nici să citești, nici să scrii, vrei să-l corectezi. Asta-i specific norvegian.

Petra nu înțelegea nimic din ce spunea el, înțelegea un singur lucru și anume că treburile ei mergeau prost. O cuprinse teama.

— Va să **z** că nu-i voie?

— Vai de mine, ba da! Nu te împiedică nimeni. Uite ce, ascultă aici! spuse el pe un ton cu desăvârșire schimbat și apropiindu-se mult de ea: Te pricepi să joci teatru cât se pricepe o pisică. Cât despre talent n-ai nici urmă, nici pentru comedie, nici pentru tragedie, te-am încercat doar la amândouă. Dar, fiindcă iaci niște mofturile nostime și fiindcă ai o fețișoară drăguță, ți s-a vârât în cap că ești o actriță înăscută și, firește, mult mai talentată decât soția mea. Prin urmare îți cauți imediat rolul cel mai mare din repertoriu și pe deasupra mai vrei să corectezi piesele. Bravo 1 Specific norvegian! Norvegienii pot orice 1

Petra respira din ce în ce mai repede; înghiți o dată, înghiți încă o dată și în cele din urmă îndrăzni să șoptească:

— Va să zică nu se poate, adevărat că nu se poate?

Directorul era în picioare în fața ferestrei și se uita

afară. Credea că fata plecase de mult și se întoarce uimit spre ea. Dar când o văzu atât de agitată și-și dădu seama de câtă forță excepțională era plină ființa ei, rămase o clipă nemișcat, apoi din nou puse mâna pe carte și-i spuse cu un glas și cu o expresie a feței în care nu mai era urmă de tot ce se petrecuse mai înainte:

— Ia citește ce scrie aici, citește rar de tot ca să-ți aud timbrul vocii. Dă-i drumul!

Dar Petra nu putea să citească. Literele îi jucau înaintea ochilor.

— Hai, nu fi așa de timidă!

În cele din urmă, Petra începu să citească, dar cu o voce rece și fără culoare. Directorul îi ceru să repete fragmentul: „cu mai mult sentiment!” spuse el.

Dar fata citea din ce în ce mai prost. Atunci îi luă liniștit cartea din mână și-i spuse:

— Acum te-am răsucit pe toate fețele, mai mult decât atât nu pot să fac. Crede-mă, scumpă domnișoară, fie că mi-aș trimite cizma pe scenă, fie că te-aș trimite pe dumneata, impresia ar fi aceeași, adică foarte ciudată. Ei, și cu asta am terminat!

Cu o ultimă încordare de energie. Petra bâigui rugătoare:

— Cred... înțeleg doar... numai dacă...

— Desigur! E de la sine înțeles! Orice cuib nenorocit de pescari înțelege mai bine decât noi lucrurile astea. Publicul norvegian e cel mai cultivat public din câte există pe lume. Ei, dacă nu vrei să pleci dumneata, am să plec eu!

Petra se întoarce spre ușă și izbucni în lacrimi:

— Ia ascultă, strigă el; fiindcă, văzând-o cum se frământă, se lămuri deodată. Nu cumva dumneata ești persoana care a făcut atâta gălăgie ieri-seară la teatru?

Fata se întoarce spre el, roșie ca focul, și-l privi.

— Desigur, dumneata erai! Acum știu cu cine am de-a face! „Fata pescarului 1” După teatru am plecat cu un domn din orașul dimitale natal, cineva care „te cunoaște bine”. Va să zică de asta ții neapărat să faci teatru! Vrei să-ți încerci talentele pe scenă - aha! Uite ce-i: teatrul meu e

o instituție serioasă și eu n-am de gând să introduc nicio schimbare în privința asta. Ia șterge-o, te rog! Și mai repede dacă se poate!

Petra se năpusti hohotind pe ușă, apoi coborî scara știeși în stradă. Alergă așa prin mulțime, suspmând și plângând. Își poate închipui oricine că o femeie care, ziua în amiaza mare, aleargă plângând pe străzi, stârnește vâlvă. Oamenii se opreau, niște ștregari se luară după ea, la început câțiva, apoi mai mulți. Și în hărmălaia care o însoțea, Petra auzea iar vuietul din nopțile acelea petrecute în odaia ei de la mansardă, revedea toate chipurile plutind în văzduh și fugea, fugea! Dar după cum în spatele ei creștea gălăgia, creștea la fiecare pas și amintirea astfel încât, o dată ajunsă acasă, după ce închise ușa, după ce se refugie în odaia ei și întoarse cheia în broască, trebui să se arunce într-un colț ca să se apere de toate figurile; apoi începu să lovească în aer cu mâinile și să amenințe. În cele din urmă, se prăbuși extenuată și lacrimile ei începură să curgă mai lin... era salvată.

Chiar în seara aceleiași zile Petra plecă din Bergen îndreptându-se spre interiorul țării. Ea singură nu știa încotro se duce, voia doar să ajungă într-un loc unde să n-o cunoască nimeni. Ședea în cabrioletă, cufărul era legat la spate și deasupra lui era cocoțat vizitiul. Ploua cu găleata; Petra se ghemuise sub un coviltir și privea plină de neliniște când în sus spre povârnișul muntelui, când de cealaltă parte, spre prăpastie. În fața ei pădurea alcătuia o singură masă de ceață mișunând de fantome. Într-o clipă avea să pătrundă în această masă. Dar pe măsură ce înaintau în pădure, ceața se dădea înapoi. Un bubuit puternic, care devenea din ce în ce mai asurzitor, întărea în ea sentimentul că se mișcă într-un cerc misterios în interiorul căruia totul își avea o însemnătate proprie și o coeziune întunecată, omul fiind doar un pribeag sfios, nevoit să se întrebe cum va merge mai departe. Bubuitul venea de la puhoaiile care, din cauza ploilor torențiale, crescuseră peste măsură și care, în răstimpuri, se rostogoleau din stâncă în stâncă repezindu-se jos, în

prăpastie, cu urlate și mugete. Peste ape erau aruncate poduri înguste, pe care trecea drumul; Petra vedea apa clocotind la picioarele ei în ceaune rotunde. Apoi drumul continua făcând cotituri și meandre; ici-colo vedea câte un petic singuratic de ogor și câteva colibe acoperite cu turbă înălțându-se pe o ridicătură de pământ. Apoi iar o lua în sus spre pădure, spre foșnetul ei. Simțea cum o pătrund umezeala și frigul, dar voia să meargă mai departe toată ziua „să meargă și a doua zi, să intre tot mai adânc în interiorul țării, puiă va găsi un loc unde să se ascundă. Pentru asta avea să-i ajute el, atotputernicul, ei care o călăuzea acum prin întuneric și furtună.

Capitolul VIII

Un sfârșit blajin de toamnă dăruiește uneori, până târziu, adevărate zile de vară văilor roditoare și adăr itite dki munți care țin de episcopia de Bergen, asemenea cazuri, oamenii scot iar vitele la pășune la ora prânzului, chiar dacă le-au adus la iernat. Pe o astfel de vreme vitele sunt sătule și zburdaluice și, seara, când se întorc acasă, însuflețesc? toată curtea.

Coborâra chiar pe poteca pe care mergeau vitele și ajunseră la o gospodărie mare, plină cu vaci, cu oi și cu capre care, în clipa când Petra trecu pe acolo, mugeau, behăiau și ținău. Ziua era luminoasă; conacul lunguleț și alb strălucea cu ferestrele în soare; muntele urca deasupra lui, acoperit cu pini, cu mesteceni, cu mălini, eu sorbi, cu răsurii și cu tot felul de mlădițe care se înghesuiau atât de mult unele în altele, încât ai fi zis că dedesubt clădirile erau așternute la pământ. În fața clădirii principale, chiar la drum, era o grădină plină cu meri, cu cireși și cu vișini încărcăți cu roade, în timp ce pe cărări și în dreptul gardului creșteau tufișuri de agrișe, de fragi și de căpșuni. Deasupra tuturor se înălțau coroanele mari ale unor frasini. Casa arăta ca un cuib ascuns printre crengi, un cuib în care nu pătrundea decât soarele. Dar tocmai acest ascunziș ști mi dorul Petrel. Și fiindcă soarele scânteia în geamuri, fiindcă tălângite vitelor o îmbiau cu atâta veselie, fiindcă află că era o curte parohială, apucă

grăbită de hățuri:

— Oprește, spuse ea. Trebuie să intru aici. Și trăsura porni lateral, de-a lungul grădinii.

Când intră în curte, niște câini lupi se năpustiră furioși asupra ei. Era o fermă mare, pătrată, împrejmuită cu zid. În fața casei era grajdul, în dreapta - o aripă de locuit, în stânga - spălătoria și locuința servitorilor. În clipa aceea curtea era plină cu vite. În mijlocul lor se afla o doamnă, destul de înaltă și foarte zveltă. Purta o rochie lipită pe corp, iar pe cap o băsmăluță de mătase. În jurul ei și ceva mai încolo zburdau capre albe, cafenii, bălțate, negre, toate cu clopoței potriviți să sune în acord triplu. Și pentru fiecare capră doamna aceea găsea câte un nume de alint și bunătați într-o strachină pe care văcărița i-o umplea mereu. În fața scării joase care ducea din locuință în curte, se afla pastorul ținând în mână o farfurie cu sare; vacile lingeau sarea din farfurie și de pe lespezile de piatră pe care o împrăștia. Pastorul nu era înalt ci îndesat, cu un gât scurt și o frunte joasă. Sprâncenele stufoase umbreau niște ochi care nu prea priveau drept înainte, ci doar din când în când aveau scânteieri ciudate și piezișe. Părul, scurt, era des, cărunț și zburlit, aproape la fel de bogat la ceafă ca și în creștet; nu purta cravată, cămașa era prinsă numai într-un nasture lăsând să se vadă pieptul păros. Nici manșetele cămășii nu erau prinse, atârând peste mâinile mici, puternice și pentru moment lipicioase, cu care împărțea sarea. Mâinile și brațele erau acoperite din belșug cu păr.

Pastorul aruncă o privire piezișă și ascuțită asupra străinei care coborâse din cabrioletă și-și croise drum printre animale până la fiica lui. Nu putea auzi ce vorbesc cele două fete din cauza zgomotului pe care-l făceau vacile, câinii și tălăngile; dar iată că amândouă se uitau spre el și se apropiau de scară înconjurată de capre. La un semn al pastorului, un cioban goni vacile. Îl strigă fiică-sa, Signe... Petra auzi cu plăcere glasul ei armonios:

— Tată, uite, doamna asta străină ar vrea să rămână o zi la noi ca să se odihnească.

— Să fie binevenită! răspunse pastorul.

Apoi întinse vasul cu sare unei slujnice și porni spre camera lui de lucru, în dreapta vestibulului, ca să se spele și să se aranjeze. Petra o urmă pe fiica lui într-o încăpere foarte luminoasă și spațioasă care era de fapt o anticameră. Vizitiul fu plătit și bagajul transportat în casă. Petra intră într-una dintre odăile situate în fața camerei de lucru a pastorului, își puse în ordine îmbrăcămintea, apoi se întoarse în vestibul de unde fu condusă în camera de toate zilele.

Ce mare și luminoasă era camera aceea! Aproape tot peretele care dădea spre grădină era alcătuit din ferestre, dintre care cea din mijloc era de fapt ușă. Ferestrele largi și înalte, care coborau până în podea, erau pline cu flori. Lujerele lor pătrundeau până în cameră; flori se vedeau și pe pervazurile ferestrelor, iar în loc de perdele iedera se încolăcea sus, pe cercevele și cobora până în pământ. Și fiindcă și afară, sub ferestre, erau arbuști și flori care se cățărau de ambele părți în jurul geamurilor, precum și pe pajiștea din fața casei, ai fi zis că intri într-o seră, instalată în mijlocul unei grădini. Și totuși câteva clipe după ce intrai în cameră nici nu mai vedeai florile; nu mai vedeai decât biserica, înălțându-se singură pe un deal, în dreapta, în timp ce apa care spânteia albastră îi primea iiașia și curgea solipind mai departe până se pierdea adânc în munți, atât de adânc încât nu mai știai dacă e un lac interior sau vin braț de mare strecurat printre ei. Și apoi munții înșiși! Niciunul dintre ei nu era un singur munte, ci lanțuri întregi de niunți, spinări muntoase înălțându-se tot mai imperioase una îndărătul alteia, de parcă aici ar fi fost granița lumii locuite!

Când privirile Petrel se dezlipiră, în sfârșit, de această priveliște, tot ce se afla în cameră i se păru sfințit de ceea ce văzuse afară; în jurul tabloului acela grandios totul se împletea, curat și grațios ca un cadru de flori. I se părea că e înconjurată de ceva invizibil care-i observă acțiunile și gândurile; fără să-și dea seama de acest lucru, Petra începu să umble prin cameră, aruncând priviri

cercetătoare și atingând toate obiectele. Deodată, pe peretele înalt „deasupra sofalei, cu fața îndreptată spre lumină, zări tabloul în mărime naturală al unei femei care o privea zâmbind. Avea capul ușor înclinat și mâinile împreunate; brațul drept se sprijinea pe o carte pe al cărei cotor scria cu litere deslușite: *Carte de duminică*. Femeia avea păr blond, ten luminos și chipul ei strălucea, împrăștiind o pace duminicală pretutindeni unde ajungea această strălucire. Zâmbetul ei era plin de gravitate, dar această gravitate însemna abnegație; ai fi zis că în dragostea ei adună pe toți și pe toate, căci părea să înțeleagă totul fiindcă vedea prețutirfdeni numai binele. Fața ei purta pecetea unei gingășii bolnăvicioase, dar slăbiciunea aceasta constituia, probabil, tăria ei, căci această slăbiciune nu putea dăuna, firește, nimănui. În jurul ramei portretului atârna o coroană de imortele. Va să zică femeia nu mai era în viață.

— Asta a fost mama mea!

Un glas blând rostise aceste cuvinte în spatele Petrel; se întoarse și o văzu pe tânăra fată care ieșise adineauri din cameră, dar se întorsese pe neobservate. Acum, însă, întreaga odaie era plină de portretul acela; toate te călăuzeau spre el, toate primeau lumină din lumina lui, toate se aflau acolo numai de dragul lui și fata cea tânără nu era decât o răsrângere pașnică a acestui portret. Fiica părea mai tăcută, mai rezervată. Mama atrăgea privirile și le înapoia din plin, în timp ce fiica ei își ținea ochii plecați. Amândouă însă aveau aceeași seninătate și aceeași blândețe. Aveau și aceeași înfățișare, numai că la fată nu deslușeai nici urmă de boală. Dimpotrivă, culorile vii ale rochiei strânse pe corp, ale șorțului și ale cravatei mici, prinsă într-o broșă, dădeau chipului ei un aer de prospețime și te făceau să bănuiești grație și înțelegere pentru grație, ceea ce scotea în evidență faptul că era fiica femeii din tabloul atârnat pe perete, geniul bun al casei. Și văzând-o cum circulă prin cameră, înconjurată de florile inaică-și, Petra se simți cuprinsă de dragoste pentru această ființă. În vecinătatea ei, numai binele putea

prospera în casa aceea. O, dacă i s-ar îngădui și ei să rămână! Petra simți crescând în ea sentimentul propriei sale singurătăți. Privirile ei o urmăreau fără încetare pe Signe, ori încotro se ducea și oriunde se oprea. Signe își dădea seama de asta și încerca să le evite dar, degeaba! în cele din urmă se fâstâci și se plecă peste flori. În sfârșit, Petra pricepu că era inoportună, se rușina și ar fi fost gata să-și ceară iertare. Dar din părul acela pieptănat cu îngrijire, din fruntea delicată, clin rochia strânsă pe corp se desprindea ceva care-i dădea de știre să fie prudentă. Își ridică privirile spre mama fetei; o, desigur, pe ea ar fi putut s-o îmbrățișeze imediat 1 S-ar fi zis că-i urează bun venit. Putea oare să spere? Nimeni n-o privise astfel până atunci. Privirea aceea spunea: știu totul - te cunosc, ai greșit, te cunosc și te iert I Petra avea nevoie de această îndurare și nu-și putea întoarce privirile de la ochii aceia blânzi. Își înclină capul ca femeia din portret, își împreună mâinile și aproape fără să-și dea seama, se întoarse spunând:

— Lăsați-mă să rămân aici!

Signe se îndreptă din șale și o privi; era atât de surprinsă încât nu putu să răspundă nimic.

— Lăsați-mă să rămân aici! se rugă din nou Petra și se apropie de ea. Aici e frumos!

Și ochii i se umplură de lacrimi.

— Mă duc să-l chem pe tata! spuse Signe.

Petra o urmări cu privirea până o văzu dispărând dincolo de ușa camerei de lucru. Dar când rămase singură se înspăimântă gândindu-se la ce făcuse; când zări în ușă figura uimită a pastorului, începu să tremure. Pastorul intră, îmbrăcat cu mai multă îngrijire decât adineauri și fumând dintr-o pipă pe care o ținea cu degetele încleștate. Ori de câte ori trăgea din ea, o lăsa să-i lunece dintre buze, apoi sufla fumul în trei intervale, pufăind de fiecare dată. Repetă de câteva ori gestul acesta, după care se opri în mijlocul odăii drept în fața Petrel, fără s-o privească, dar ca și cum ar fi așteptat ca ea să-i spună ceva. Fata nu îndrăzni însă să-și repete rugămintea de față cu omul

acesta care părea atât de sever.

— Ați dori să rămâneți aici? întrebă, și privirea lui - piezișă, prelungă și strălucitoare, o atinse în treacăt.

Defecteamă, vocea ei tremura ușor.

— Altfel nu știu încotro s-o iau.

— De unde sunteți?

Petra își șopti numele și locul de naștere.

— Și cum ați ajuns aici?

— Nu știu... aș vrea... pot să plătesc... nu... nu știu...

Își întoarse fața și un timp nu putu să rostească niciun cuvânt; apoi prinse iar curaj și spuse:

— Am să fac tot ce-mi cereți... numai să pot rămâne aici, să nu trebuiască să plec mai departe... și să nu fiu nevoită să mă mai rog o dată...

Fata intrase în cameră în același timp cu taică-său dar, oprindu-se în dreptul căminului, își căuta de lucru cu frunzele uscate ale trandafirilor fără să-și ridice privirea. Pastorul nu răspunse nimic. Nu se auzea decât pufăitul pipei, în timp ce privirile lui se plimbau pe rând de la Petra la fiică-sa; ridicându-se apoi spre portret. Unul și același obiect poate produce impresii cu totul diferite. În timp ce Petra se ruga în sinea ei ca portretul să-l dispună favorabil pe pastor, acestuia i se părea că-i șoptește:

— „Ferește-o pe fata noastră! Nu lua străini în

V 1.

casa!

Cu o privire piezișă și ascuțită pastorul se întoarse spre Petra și-i spuse:

— Nu! nu puteți rămâne aici!

Petra se îngălbeni, oftă adânc, se uită șovăind în jurul ei apoi se năpusti în camera de alături a cărei ușă rămăsese deschisă. Se zvârli cu capul pe o masă și dădu frâu liber durerii și dezamăgirii ei! Tatăl și fiica se priviră unul pe altul. Atâta lipsă de educație, să te repezi fără multă vorbă într-o cameră străină, să-ți dai frâu liber sentimentelor... asta nu se putea asemana decât cu felul în care venise tam-nisam, de pe drum! Se rugase să i se îngăduie să rămână și, văzându-se refuzată, începuse să

urle. Pastorul se duse după ea, nu ea să-i vorbească, ci ca să închidă ușa. Se întoarse cu fața roșie ca focul și o întrebă pe fiică-sa care rămăsese lângă sobă:

— Ai mai văzut; așa ceva de când ești? Cine e și ce vrea?

Fiică-sa nu-i răspunse imediat; dar, în cele din urmă, vorbi cu; glas și mai scăzut decât al pastorului:

— E adevărat că are o purtare trăsnită. Totuși e ceva deosebit în ea.

Pastorul începu să se plimbe prin cameră privind mereu spre ușă. După un timp se opri și murmură:

— Cred că nu-i întreagă la minte!

Și cum Signe nu răspundea, se apropie de ea și repetă pe un ton mai hotărât: E nebună, Signe, pur și simplu nebună. Asta-i tot ce are deosebit!

Apoi reîncepu să se plimbe înapoi și încolo. În cele din urmă ajunse să se gândească la altceva și aproape că uitase ce spusese adineauri când fiică-sa îi răspunse în șoaptă:

— Nu cred. Trebuie să fie, însă, foarte nefericită!

Și se înclină peste trandafirii ofiliți, continuând să-și joace degetele pe petalele lor. Sunetul glasului ei precum și gesturile acestea n-ar fi izbit un străin, dar atraseră numaidecât atenția tatălui. Mai făcu câțiva pași prin odaie, cu ochii ațintiți asupra portretului, apoi spuse foarte încet:

— Crezi că... mama i-ar fi îngăduit să rămână aici numai fiindcă... pare să fie nefericită?

— Mama, ar fi așteptat câteva zile înainte de a da un răspuns, șopti fata și se plecă și mai mult asupra trandafirilor.

Cea mai ușoară aluzie la chipul din tabloul de pe perete izbutea să transforme leul acela cu coamă stufoasă într-un mieluşel când această aluzie o făcea iicăsă. Pastorul recunoscuse numaidecât că avea dreptate și rămase locului ca un şcolar prins cu mâta în sac; își uită pipa, uită să se mai învârtască prin cameră și abia după o vreme murmură:

— Să-i spun să rămână câteva zile la noi?

— I-ai dat un alt răspuns adineauri.

— Ei da... clar una e s-o luăm definitiv la noi și alta să rămână doar câteva. zile., f.

Și gne păru că se gândește și ea, apoi spuse: ...

— Fă ce crezi de cuviință!

Pastorul păru că meditează mai îndelung asupra acestei invitații. Se plimbă iar de câteva ori prin cameră scoțând nori groși de fum din pipă. În cele din urmă se opri.

— Vrei să te duci tu la ea... sau să...

— Ar fi mai bine să te duci tu, răspunse flică-sa cu o privire blândă.

Pastorul pusese tocmai mâna pe clanță când, de dincolo, răsună un hohot sonor de răs. Urmă o tăcere... apoi din nou o adevărată salvă de răs. Pastorul făcuse un salt înapoi, dar acum porni iar spre ușă și flică-sa îl urmă. Probabil că fetei i se făcuse rău.

Când deschiseră ușa, o văzură pe Petra în același loc unde se prăbușise mai înainte. În fața ei se afla o carte deschisă, asupra căreia se năpustise, fără să-și dea seama ce face. Lacrimile i se prelinseseră pe paginile cărții și ea voise să le șteargă. Atunci privirile i se opriseră pe o expresie suculentă, dintre acelea de care-și mai amintea atât de bine din zilele copilăriei ei petrecută printre haimanale, expresie despre care n-ar fi crezut niciodată că poate fi tipărită. Cuprinsă de groază uită să mai plângă; ședea cu ochii țintă pe carte. Pentru Dumnezeu... ce era asta? Citi mai departe cu gura întredeschisă. Lucrurile scrise acolo erau din ce în ce mai grozave, de o grosolănie cumplită, dar atât de comice încât nu se putu stăpâni și citi mai departe. Citi până uită de toate celelalte, până se pomeni dincolo de mâhnire și de lacrimi, dincolo de timp și de spațiu... citi din bătrânul Holberg⁹. Căci el era și nu altul! Râse, se zgudui de răs. Nici chiar când pastorul și Signe se iviră în fața ei nu observă cât erau de serioși fiindcă nu se mai gândea la situația ei, ci continua să râdă, apoi întrebă:

---

9 Ludvig Holberg (1684—1754), scriitor și istoric danez- norvegian.

— Dar ce-i asta? Pentru Dumnezeu, ce-i asta?

Și spunând aceste cuvinte se uită la titlu...

Deodată se îngălbeni; își ridică privirile spre cei doi, le coborî din nou pe carte, pe scrisul bine cunoscut. Sunt lucruri care pe unii îi lovesc drept în inimă ca un glonte, lucruri de care-și închipuie că sunt la sute de mile depărtare și cu care se pomenesc, deodată, în față. Colo... pe prima pagină... scria! „Hans Ødegaard”. Roșie ca focul la față, Petra strigă:

— Cartea e a lui? Ødegaard vine pe aici?

Și se ridică în picioare.

— Da, ne-a promis că are să vină, răspunse Signe.

Și Petra își aminti că în cursul unei călătorii în străinătate, Ødegaard făcuse cunoștință cu familia unui pastor din diocesa Bergen. Ea, Petra, călătorise în interiorul unui cerc și nimerise drept la el.

— Sosește curând? Nu cumva e aici?

Și Petra se pregăti s-o ia la sănătoasa.

— Nu, e bolnav, spuse Signe.

— Da, adevărat, e bolnav! repetă Petra cu durere și se prăbuși.

— Spune-mi, te rog, strigă Signe, nu cumva ești?...

— Fata pescarului? continuă pastorul.

Petră îi privi rugătoare.

— Da, eu sunt Fata pescarului, spuse ea.

O cunoșteau foarte bine, Ødegaard le vorbise mereu de ea.

— Bineînțeles, în cazul ăsta lucrurile se schimbă, spuse pastorul care simți că era vorba de o prăbușire și că avea de dat im ajutor prietenesc. Pentru moment poți să rămâi aici 1 adăugă el.

Petra ridică ochii și surprinse privirea cu care Signe îi mulțumea tatălui ei; asta-i făcu atâta bine încât se îndreptă spre ea, îi apucă amândouă mâinile - mai mult decât atât nu îndrăzni să facă - și spuse, firește stingherită:

— Când o să fim singure am să-ți povestesc totul.

O oră mai târziu Signe aflase toată povestea și i-o

împărtăși imediat tatălui ei. Ascultându-i sfatul îi senăe chiar în ziita aceea lui Ødegaard și continuă corespondența în tot timpul cât Petra rămase în casa lor.

Dar seara, când Petra se culcă pe perna uriașă de puf, în camera plăcută unde trosneau în sobă butuci de mesteacăn și unde, pe măsuta de noapte, se afla *Noul Testament* între două luminări, apucă acest volum și-i mulțumi lui Dumnezeu pentru toate, și pentru cele rele și pentru cele bune...

În tinerețe pastorul, care avea un suflet fierbinte și un mare talent de orator, dorise să devină cleric Părinții lui, oameni cu stare, se împotriviseră; ar fi preferat să-l vadă alegându-și ceea ce ei numeau o „situație independentă”. Dar împotrivirea lor nu reuși decât să-i întărească mai mult hotărârea și, după ce isprăvi școala, plecă în străinătate ca să studieze iriai departe. În trecere prin Danemarca, făcu cunoștință cu o tânără, membră a unei secte care nu i se păru destul de severă, ceea ce consideră reprobabil. Se sili fără preget s-o influențeze dar, ori de câte ori se ivea un astfel de prilej, fata-l privea într-un fel care-i impunea tăcere și care i se întipări în minte în tot timpul șederii în străinătate. La întoarcere se duse numaidecât la ea. Se văzură des, legătura dintre ei deveni tot mai strânsă până când, în cele din urmă, se logodiră și puțin după aceea se căsătoriră. Treptat, însă, își dădură seama că fiecare dintre ei avusese un gând ascuns. Păstorul își propusese s-o atragă, așa, gingașă cum era, în viața lui austeră, în timp ce ea se lăsase legănată de convingerea naivă că va putea câștiga forța și elocvența lui pentru secta din care. făcea parte. O primă și ușoară încercare a lui se lovi de prima ei încercare, la fel de ușoară. Dezamăgit și neîncrezător, pastorul dădu înapoi. Soția lui era destul de deșteaptă ca să observe numaidecât lucrul acesta și din acea zi amândoi începură să se pândească *reciproc*, așteptând fiecare a doua încercare a *celuilalt*. Dar niciunul dintre ei nu o;, făcu fiindcă amândoi se speriaseră. Pastorul se temea de propria lui fire pasionantă, iar soției sale îi era frică să nu piardă, din

cauza unui eșec, orice perspectivă de a-l mai atrage vreodată de partea ei. Căci nu renunța la această speranță, care devenise scopul vieții sale. Niciodată nu ajunseră la un conflict fiindcă unde se afla ea nu puteau exista conflicte, într-un fel, totuși, voința lui clocotitoare și pasiunea Itii înăbușită trebuiau să răbufnească. Și lucrul acesta se întâmpla ori de câte ori urca în amvon și-și vedea jos soția. Atunci știa să-și târască enoriașii ca într-un vârtej; când își înfierbânta el auditoriul, când îl înfierbânta auditoriul pe el. Ea vedea lucrurile acestea și-și alina sufletul înfricoșat dedicându-se operelor de binefacere; mai târziu, când fu mamă, îi veni în Ajutor copila ei pe care o lăsa să participe total, fizicește și spiritualicește, la clipele ei de liniște. În astfel de clipe dăruia și primea, își legăna copilul cel mare în nevinovăția copilului și oficia o sărbătoare a dragostei după care se întorcea spre omul acela sever, plină de o blândețe feminină și creștină. Firește că în astfel de cazuri pastorul nu putea să-i spună niciun cuvânt lipsit de afecțiune. Era nevoit s-o iubească mai presus de orice, dar cu atât mai dureros era pentru el, cu atât mai puternic îi sângera inima cu cât nu putea s-o ajute să-și mântuie sufletul. Cu dreptul tacit pe care i-l asigura calitatea de mamă, soția pastorului sustrase copila educației lui religioase „Cântecele. și întrebările fetei erau pentru el un nou și adânc izvor de suferință. Și cu cât mai mare era asprimea spre care-l îmboldeau pasiunea și emoția când urca în amvon, cu atât mai mare era blândețea cu care-l întâmpina soția lui când plecau împreună acasă. Ochii ei vorbeau, dar gura nu spunea niciodată un cuvânt. Iar fata îi luă mâna și se uita la el cu ochi care aminteau de ochii mamei.

În casă la ei se vorbea despre orice afară doar despre ce constituia rădăcina însăși a cugetării lor. Până la urmă, însă, o încordare atât de istovitoare devenea insuportabilă. E drept că soția pastorului continua să zâmbească, dar zâmbea numai fiindcă nu îndrăznea să plângă. Când se apropie momentul în care fata avea să-și înceapă pregătirea pentru confirmare și când, în virtutea funcției

sale, pastorul ar fi putut izbuti s-o atragă în mod tacit spre credința lui, după* cum până atunci o menținuse maică-sa în credința ei, încordarea crescând până la paroxism. Și după duminica aceea, când din înaltul amvonului fură citite numele fetelor ce aveau să fie confirmate, mama se îmbolnăvi; se îmbolnăvi așa cum alții obosesc. Spuse zâmbind că nu mai poate să umble, apoi câteva zile mai târziu – și tot zâmbind – spuse că nu mai putea să șadă pe scaun. Voia ca fiică-sa să fie tot timpul lângă ea, deși nu mai putea să-i vorbească, dar cel puțin s-o vadă. Fata știa ce-i plăcea mai mult maică-sii: îi citea din cartea vieții și-i cânta psalmii copilăriei ei, psalmii noi, plini de căldură ai comunității religioase căreia îi aparținea. Pastorul nu pricepu multă vreme ce se pregătea, dar când, în cele din urmă, își dădu seama, se pierdu cu firea. Nu mai avea decât o singură dorință: s-o mai audă vorbindu-i o dată, s-o audă spunând numai câteva cuvinte. Dar ea nu mai avea putere să vorbească. Pastorul stătea la picioarele patului, o privea și o ruga. Și ea continua să-i zâmbească până el căzu în genunchi, luă mâna fiicei și o puse în mâna mamei de parc-ar fi vrut să-i spună:

— Ia-o, păstrează-o! A ta să fie în vecii vecilor!

Atunci mama zâmbi cum nu mai zâmbise niciodată până atunci și muri cu acest zâmbet pe buze.

Multă vreme pastorul întrerupsese orice legătură cu oamenii. Grija enoriașilor o preluă altcinevacât despre el rătăcea din odaie în odaie, din loc în loc, de parc-ar fi căutat ceva. Pășea ușor, vorbea cu glas înăbușit și numai fiindcă adoptase această atitudine liniștită izbuti Signe să restabilească treptat legăturile cu el. Acum îi ajuta și ea să caute. Fiecare vorbă rostită de maică-sa fu repetată, fiecare dorință a ei deveni un îndreptar potrivit căruia trăiră din clipa aceea. Viața comună dintre mamă și fiică, de care tatăl rămăsese până atunci departe, fu reluată. Reluară totul din primele clipe ale copilăriei de care-și putea aminti ea; cântară cântecele și rostiră rugăciunile ei, recitară una după alta predicile pe care le ascultase cu mai multă plăcere și-și reamintiră cu sfințenie toate vorbele și

toate comentariile ei. Sub această influență, pastoral simți curând dorința de a revedea țara unde o întâlnise pentru ca astfel să calce și acolo pe urmele ei.

Plecară amândoi în călătorie. Și pastoral se însănătoși, iar numai fiindcă-și asimilă în întregime viața soției sale. Luând-o de la început, în el se trezi interesul pentru tot ce-l înconjură, pentru tot ceea ce însemnase debutul în ochii lui – pentru marile idei naționale, pentru cele politice și mărunte – toate la un loc îi restituiră o parte din propria lui tinerețe, își recapătă din plin puterile și, odată cu ele, toate speranțele fierbinți de odinioară. Acum era hotărât să vestească cuvântul lui Dumnezeu în așa fel încât să-i pregătească pe oameni pentru viață și; în pentru moarte I

Dar mai înainte de a se retrage din nou în munții patriei lui pentru a exercita această activitate nouă și iubită, simți nevoia să privească mai departe și mai temeinic, să examineze tot ceea ce se întâmplă afară, își continuă, deci, călătoria și acum tatăl și fiica își trăiau marile amintiri.

Aceștia erau oamenii în mijlocul cărora pătrunsese Petra.

Capitolul IX

Trei ani mai târziu, într-o vineri seară dinaintea Crăciunului, cele două fete se aflau împreună. Pastorul intrase tocmai în cameră și-și fuma pipa. Ziua trecuse cam așa cum treceau toate zilele de doi ani încoace – dimineața se făcea o plimbare, după micul dejun urma lecția de muzică, adică pian și cânt, apoi lecția de limbi străine și alte lecții și, în cele din urmă, puțină gospodărie. După masă fiecare își făcea de lucru în camera lui; în ziua aceea, Signe îi scria tocmai lui Ødegaard, despre care Petra nu vorbea niciodată, după cum nu suferea niciodată să se vorbească despre trecut. Spre seară fetele se dăduseră cu sania și acum erau împreună ca să stea la taifas și să cânte; mai târziu aveau să facă lectură cu glas tare. Pastorul era totdeauna gata pentru așa ceva, Citea admirabil și Signe de asemenea. Petra era atentă la

procedeele, dar mai ales la pronunția lor. Accentul și cadența lui Signe sunau atât de frumos în urechea ei încât își amintea de ele și când era singură. De altfel, Petra era fermecată de Signe și dacă ar fi fost bărbat, un sfert din entuziasmul ei ar fi însemnat dragostea cea mai fierbinte. Adesea, Signe roșea din pricina aceasta.

La ședințele de lectură care aveau loc seara și în cursul cărora Petra nu se lăsase niciodată convinsă să citească și ea, trecuseră în revistă principalii scriitori ai literaturii norvegiene, apoi ajunseseră treptat la marea literatură universală. De preferință citeau piese de teatru.

Tocmai se pregăteau să aprindă lămpile și să înceapă, când bucătăreasa intră în cameră și spuse că venise cineva care voia să transmită Petrel salutări. Era un marinar din orașul ei de baștină, care avea, întâmplător, drum prin aceste locuri și pe care Gunlaug îl rugase să treacă pe la fiică-sa. Făcuse pe jos mai bine de o milă și trebuia să pornească numaidecât înapoi fiindcă vasul cu care venise pleca. Petra îl însoți o bucată de drum ca să poată sta mai mult de vorbă cu el. Era un om vrednic de stimă pe care-l cunoștea dinainte. Seara era întunecoasă și ferestrele curții parohiale erau și ele întunecate, afară de ale spălătoriei unde se spălau rufele mari. Pe șosea nu se zărea nicio lumină, abia dacă izbuteai să deslușești drumul, fiindcă luna nu se ridicase încă deasupra munților. Totuși Petra își însoți oaspetele mai departe și chiar intră curajoasă în păduri tteși printre copaci întunericul devenea neliniștitor. Una dintre vești trezise în ea un deosebit interese. Marinarul îi povestise că mama lui Pedro Chisen (murise, că el vându-se casa și se mutase la Gunlaug, unde locuia în camera de la mansardă a Petrei. Lucrul acesta se întâmplase cu doi ani în urmă, totuși maică-sa nu-i pomenise niciun cuvânt despre așa ceva. Abia acum începea să priceapă fata cine scria scrisorile mamei; în zadar îi pusese până atunci această întrebare fiindcă scrisorile se sfârșeau toate în felul următor: „O salutare și de la cine a scris scrisoarea”. Marinarul fusese însărcinat de Gunlaug să întrebe cât timp voia Petra să mai

rămână în casa pastorului și ce intenții avea pentru viitor. La prima întrebare Petra răspunse că nu știe, cât despre a doua îi comunică maică-sii că nu există decât un singur lucru pe lume care o interesa și că dacă nu va putea să facă acest lucru, va fi nenorocită toată viața. Deocamdată, însă, nu putea să-i spună despre ce era vorba.

În timp ce Petra stătea la taifas cu marinarul, pastorul și Signe rămăseseră în camera de toate zilele și discutau despre ea fiindcă era pentru amândoi un izvor de mare bucurie. În clipa aceea intră vătaful argaților, și după ce-și făcu raportul zilnic, întrebă dacă stăpânii știau că domnișoara cea străină coboară noaptea pe fereastră pe o scară de frânglie, apoi se cațără înapoi în cameră. Trebui să fepete de trei ori lucrul acesta mai înainte ca vreunul dintre cei doi să fi priceput ce spunea: era ca și cum le-ar fi povestit că Petra urcă și coboară pe razele de lună. În cameră era întuneric iar ac. um se așternu și tăcerea peste ei; nu se mai auzea nici măcar pufăitul pipei pastorului. În cele din urmă, acesta întrebă cu o voce oarecum sugrumată:

— Cine a văzut asta?

— Eu am văzut. Tocmai mă trezisem și dădeam de mâncare cailor, să fi fost așa, cam pe la unu noaptea.

— Și a coborât pe o scară de frânghie?... Și pe urmă a urcat înapoi?

Urmă iar o tăcere lungă. Camera Petrel se afla la etaj, era cea din colț, care dădea spre intrare. Numai Petra dormea sus, nimeni nu mai locuia acolo. Prin urmare nu putea fi vorba de o neînțelegere.

— Se vede că a făcut asta în somn, spuse argatul și vru să plece.

— Dar scara n-a putut s-o facă în somn, spuse pastorul.

— La asta m-am gândit și eu și tocmai de aceea mi-am spus că e mai bine să vorbesc cu capul familiei. Altcuiva nu i-am mai pomenit nimic despre asta.

— A mai văzut cineva afară de tine?

— Nu; dar dacă nu mă credeți, scara poate să-mi fie

mărturie; dacă nu-i sus în cameră, înseamnă că n-am văzut bine.

Pastorul se ridică imediat în picioare.

— Tată! îl rugă Signe.

Aprinde lumina! răspunse pastorul pe un too care nu admitea împotrivire.

Signe aprinse lampa.

— Tată! îl mai rugă ea o dată, în timp ce i-o întindea.

— Atâta timp cât se află în casa mea, eu îi sunt tată! Sunt obligat să văd ce-i cu povestea asta.

Pastoral ieși primul, cu lampa în mână, iar Signe și argatul îl urmară. În cămăruța Petrel totul era în ordine. Numai pe măsuta de noapte se afla un morman. de cărți deschise, puse una peste alta.

— Citește noaptea?

— „Nu știu. Dar mai devreme de unu nu stinge niciodată lumina.

Pastorul și Signe schimbă o privire. Ei se despărțeau pe la orele zece, zece și jumătate, apoi se revedeau a doua zi dimineața la șase sau la șapte.

— Știai asta?

Signe nu răspunse. Dar argatul, care îngenunchease într-un colț al camerei cotrobăind ceva, spuse: „— Păi, domnișoara nu-i singură.

— Ce spui?

— Nu-i singură. Totdeauna e la ea cineva cu care stă de vorbă; uneori fac un zgomot drăcesc; am auzit-o adesea rugându-se și amenințând. Cine știe ce derbedeu a pus stăpânire pe ea, sărmana!

Signe își întoarse capul. Pastorul se făcuse palid ca un mort.

— Uite și scara! continuă argatul, care o trase afară, apoi se ridică în picioare.

Două bucăți de pânză fuseseră reunite printr-o a treia, care era înnodată de una dintre ele, pornea spre cealaltă, era legată și de ea, apoi mergea așa mai departe în lățime în chip de trepte pe o distanță de aproximativ jumătate de cot, până ce isprăvea scara. O examinare cu

toții cu atenției

— A lipsit mult? Întrebă pastorul.

Argatul se uită la el.

— Cum adică, să lipsească?

— Vreau să spun, după ce a coborât scara a lipsit mult?

Signe tremura de teamă și de frig.

— Păi n-a plecat nicăieri, s-a urcat numaidecât înapoi.

— Înapoi? Atunci cine a plecat?

Signe făcu o mișcare și izbucni în plâns.

— Aseară n-a fost nimeni aici; asta s-a întâmplat ieri.

— Atunci n-ai mai văzut pe nimeni pe scară? Numai ea era?

— Da, altcineva nu era.

— Și a coborât, apoi a urcat la loc numaidecât?

— Da.

— Asta înseamnă că a vrut să facă o experiență, spuse pastorul și s-ar fi zis că respiră mai ușurat.

— Desigur, până are să urce altcineva, adăugă argatul.

Pastorul îi aruncă o privire.

— Crezi că asta nu-i prima scară pe care a făcut-o?

— Nu, altfel cine ar fi putut să ajungă până la ea?

— Știai de mult că vine cineva la ea?

— De astă-iarnă, de când a început să țină lumina aprinsă până noaptea târziu; până atunci nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă uit.

Pastorul întrebă cu asprime:

— Va să zică ai știut de atâta vreme. Și de ce nu mi-ai spus nimic până acum?

— Am crezut că e cineva din casă în camera ei. Abia când am văzut-o ieri noaptea, pe scară, mi-a trecut prin minte că trebuie să fie un străin.

— Da, din păcate, nu rămâne nicio îndoială, ne-a înșelat pe toți.

Signe îi aruncă o privire rugătoare.

— Poate că n-ar fi trebuit să doarmă într-o cameră

atât de depărtată de a celorlalți, își dădu cu părerea argatul, înfășurând scara la loc.

— Ar fi trebuit să nu mai doarmă de loc în casa asta! spuse pastorul și ieși urmat de cei doi.

Dar, când ajunseră jos și tatăl lăsă lampa din mână, Signe se aruncă la pieptul lui.

— Da, copila mea, e o mare decepție.

Apoi Signe se așază pe sofa din colț cu batista la ochi, pastorul își aprinse pipa și începu să se plimbe neliniștit înapoi și încolo. În clipa aceea auziră un țipăt în bucătărie, alergături pe scară și un tropăit sus, pe coridor. Se repeziră amândoi afară. Camera Petrel luase foc. O scânteie din flacăra lumânării sărise într-un colț - de acolo pornise focul - se lățise într-o clipă pe tapet, atinsese lemnăria ferestrei; cineva care trecea prin curte observase și se repezise în spălătorie unde spălau servitoarele.

Focul fu stins numaidecât. Dar la țară, unde în tot timpul anului lucrurile își urmează drumul lor, cea mai mică tulburare răscolește spiritele. Focul e dușmanul cel mai rău, cel mai periculos, oamenii se gândesc neîncetat la el și dacă într-o noapte își ridică într-adevăr capul din abis, și șuieră căutându-și prada cu o limbă lacomă, lumea se clatină și nimeni nu-și mai găsește liniște săptămâni de zile, ba unii chiar toată viața.

Când pastorul și fiica lui se întoarseră în camera de toate zilele, unde acum ardeau lămpile, amândoi se simțiră stingheriți la gândul că odaia Petrel se golise atât de repede și că tot ce amintea despre ea căzuse pradă flăcărilor. Chiar în clipa aceea o auziră chemând și punând întrebări cu glas limpede. Se năpusti sus pe scară, coborî, alergă din pod în vestibul și din coridor în bucătărie, apoi cu paltonul și pălăria pe ea, dădu buzna în cameră.: - Dumnezeuule, a ars la mine!

Nimeni nu-i răspunse, dar ea continuă cu sufletul la gură:

— Cine a fost sus? Și când s-a întâmplat? Cum de a luat foc?

Pastorul îi răspunse că el fusese sus, că voise să

caute ceva și spunând acestea se uita la ea cu o privire ascuțită. Dar niciun indiciu, cât de mic, nu arăta că Petra ar fi considerat surprinzător acest lucru și nici nu trăda teama că s-ar fi putut găsi ceva la ea. Nu i se părea suspect nici faptul că, din Colțul sofalei unde era instalată, Signe se încăpățâna să-și țină privirile în pământ. Crezu că era încă înspăimântată și continuă să întrebe cum se descoperise și cum fusese stins focul și cine-l observase mai întâi. După ce i se dădură toate informațiile se repezi iar afară, tot așa cum intrase în odaie. Ctrând se întoarse iar în goană, de data asta fără pălărie și fără palton și povesti pastorului și lui Signe ce se petrecuse, cum văzuse și ea flăcările și alergase din răspuțeri; acum, însă, era bucuroasă că lucrurile nu luaseră o întorsătură mai rea. Se dezbrăcase în timp ce vorbea și-și duse lucrurile afară; când veni iar înăuntru se așază la masă la locul ei, povestind fără întrerupere ce auzise de la unul și de la altul; toată casa era cu susul în jos, ceea ce o distra grozav. Cum ceilalți rămâneau mai departe muți, își manifestă regretul că-și stricaseră seara. Și ea care se bucura atât de mult cu *Romeo și Julieta*, din care tocmai citeau! Voise chiar în seara aceea s-o roage pe Signe să recitească scena care-i plăcea cel mai mult din toată piesa, adică despărțirea lui Romeo de Julieta, sus, pe balcon. În toiul acestui puhoi de vorbe, se ivi o fată care venea din spălătorie și care spuse că lipseau niște rufe; o legătură întreagă dispăruse.

Petra se făcu roșie ca focul și sări în sus strigând: – Știu eu unde sunt, mă duc să le aduc. Făcu câțiva pași spre ușă, apoi, amintindu-și de foc, se opri și spuse, roșindu-se și mai tare:

— Dumnezeule! să știi că au ars! Erau la mine în „odaie!

Signe se întorsese spre ea; pastorul îi aruncă o privire piezișă și scrutatoare:

— De ce ai avut nevoie de ele? Respirația lui se tăie, abia putea să vorbească. Petra îl privi. Curiozitatea întipărită pe chipul lui era atât de cumplită încât o

însăpăimântă aproape; dar, îndată după aceea, o făcu să râdă. Încercă să se stăpânească câteva secunde, dar, când se uită iar la el, izbucni într-un râs atât de nestăvilit încât nu mai putea să se oprească. Era la fel de greu să deslușești o conștiință încărcată în râsul ei, ca și în murmurul unui pârâu. Signe înțelese lucrul acesta după felul în care-i suna glasul și sări în sus de pe sofa:

— Ce-i? Ce s-a întâmplat?

Petra își întoarse fața, începu să râdă, să țopăie, se făcu mică și vru să iasă din cameră. Dar Signe îi tăie drumul:

— Ce s-a întâmplat, Petra? Hai, vorbește o dată!

Petra se ascunse îndărătul ei, de parc-ar fi vrut să se pitească de tot, dar continuă să râdă la nesfârșit. Nu, un om vinovat nu se poartă așa, era un lucru pe care începea să-l înțeleagă și pastorul. Și el, care fusese tocmai pe punctul să se lase pradă unei izbucniri de mânie, avu o criză de râs; Signe îi urmă pilda. Nimic pe lume nu-i atât de molipsitor ca râsul, mai ales când e un **t. s** atât de inexplicabil, încercările zadarnice pe care ba pastorul, ba Signe le făceau ca să descopere motivul pentru care râdeau dădu proporții nemaipomenite veseliei. În cele din urmă servitoarea, care era încă acolo, începu să râdă și ea în hohote. Avea un râs ciudat, cavernos, un râs dintre acelea care sună ca un găfâit ce crește din adâncuri; și, cum își dădea seama că nu se prea cuvenea să râdă printre mobilele scumpe și printre oameni atât de subțiri, ieși din odaie și nu mai izbucni decât în bucătărie. Bineînțeles că-i molipsi și pe cei de afară; curând, un adevărat val de râsete se rostogoli din bucătărie unde pricina râsului era cunoscută și mai puțin, ceea ce dădu un nou impuls hohotelor de râs din cameră.

În cele din urmă, când erau cu toții bolnavi de atâta râs, Signe făcu o ultimă încercare pentru a ajunge la originea acestei veselii.

— Ei, acum trebuie să-mi spui! strigă ea și o apucă strâns de mâini pe Petra.

— Nu, pentru nimic în lume!

— Stai, știi despre ce-i vorba! strigă iar Signe.

Petra se uită la ea și scoase un țipăt; dar Signe strigă:

— Și tata știe.

De data asta, Petra nu mai strigă: începuse să urle, se smulse din brațele lui Signe și reuși să ajungă până la ușă dar aici fu oprită din nou. Petra se răsuci pe călcâie și începuse să lupte cu Signe: voia cu orice preț să iasă din cameră. În timp ce se lupta, continua să râdă, deși genele ei erau umede de lacrimi. Atunci Signe o lăsă în pace. Petra dădu buzna afară, Signe se luă după ea și amândouă dispărură în camera lui Signe. Aici, Petra se aruncă de gâtul prietenei sale care o cuprinse cu amândouă brațele.

— Va să zică știți? șopti ea.

Signe îi răspunse tot în șoaptă:

— Da, am fost sus cu vâtaful argaților care te-a văzut. Și-apoi am găsit scara.

Urmare alte țipete și altă goană; de data asta, însă, Petra se mulțumi să se refugieze în colțul sofalei și se piti acolo. Signe se apropie îndată de ea și, plecându-se pe jumătate asupra ei, îi povesti despre expediția de explorare în camera de sus precum și despre urmările ei incendiare. Ceea ce cu puțin înainte o făcuse să verse lacrimi de teamă i se părea acum atât de comic încât povesti totul cu mult umor. Petra ascultă, își astupă urechile, ridică privirile, apoi iar se ascunse. Când Signe tăcu și rămaseră amândouă una lângă alta în întuneric, Petra murmură:

— Uite ce s-a întâmplat: mi-e cu neputință să adorm la zece seara când ne ducem fiecare la noi în cameră; ceea ce citim continuă să mă preocupe, așa că învăț pe de rost, pentru mine, cu glas tare.

Când am citit *Romeo și Julieta* mi s-a părut că-i tot ce poate fi mai frumos pe lume. Am fost pur și simplu nebună, smintită și... am simțit că trebuie să fac experiența cu scara. Niciodată nu-mi trecuse prin minte până atunci că poți să urci și să cobori pe o scară împletită. Am șterpelit niște rufe... Și când te gândești că pungașul ăla stătea jos și se căsca la mine!... Ascultă, asta nu-i de râs! Asta

înseamnă o lipsă totală de feminitate. Am să rămân toată viața un băiețoi! Și cu siguranță că mâine o să râdă toți vecinii de mine!

Dar Signe care izbucnise din nou într-un râs convulsiv se repezi spre ea, o sărută, o mângâie, apoi se smulse de lângă ea:

— Asta trebuie să-i povestesc tatii! * - Ai înnebunit, Signe?

Și așa, îmbrâncindu-se una pe alta, dădură buzna înapoi în camera din care tot în goană ieșiseră. Erau cât pe-acți să-l răstoarne pe pastor care tocmai voia să vină după ele să vadă ce se întâmplase. Signe începu să povestească, Petra țipă și se repezi afară dar își aminti că ar fi trebuit să rămână în odaie ca s-o împiedice pe Signe să vorbească. Încercă, deci, să se întoarcă, dar pastorul ținea ușa închisă. Nu era chip s-o deschizi. Petra bătu cu amândoi pumnii în ușă, cântă și tropăi din picioare ca s-o zăpăcească pe Signe, dar aceasta vorbea din ce în ce mai tare. Abia după ce pastorul auzi totul, după ce râse și el cu afecțiune și făcu haz de această nouă metodă de a învăța clasicii, deschise ușa; acum, însă, Petra o luă la fugă.

Se înfățișă la ora cinci și după ce o necăji cât putu, pastorul îi porunci să recite drept pedeapsă tot ce învățase pe de rost.

Atunci ieși la iveală că știa, într-adevăr, toate scenele celebre și nu numai câte un rol ici-colo, ci în întregime. Le recita ca și cum le-ar fi citit; uneori ai fi zis că ia foc, dar se stăpânea. Pastorul abia remarca acest amănunt, chiar când îi cerea mai multă expresivitate. Dar atunci fata se intimida. Continuară așa ore întregi. Petra cunoștea scenele comice și cele tragice, cele zglopii și cele serioase. Avea o memorie de care te minunai și de care-ți venea și să râzi. Râdea și ea, apoi cerea să fie examinată mai departe.

— Ar fi de dorit ca bieții actori să aibă măcar a zecea parte din memoria ta, spuse Signe.

— Doamne ferește! nu cumva să ajungă vreodată actriță, replică pastorul recăpătându-și brusc seriozitatea.

— Bine, tată, dar cum poți să crezi că Petra se

gândește la așa ceva? răspunse Signe râzând. Am spus și eu o vorbă la întâmplare. Totdeauna mi-am spus că un om care, din copilărie, a cunoscut poezia limbii sale nu simte niciodată nevoie să urce pe scenă. În timp ce un altul, care n-a știut mare lucru despre poezie și a descoperit-o abia când a ajuns om în toată firea, se dă în vânt după ea. Ceea ce-l atrage e dorul care se trezește brusc.

— Da, asta-i adevărat, reluă pastorul. Cine are o adevărată cultură se îndreaptă foarte rar spre arta actoricească.

— Tu și mai ales dacă are o cultură poetică.

— Evident. Iar când lucrul acesta se întâmplă, intervine o oarecare lipsă de caracter care dă prioritate vanității și frivolității. În anii studenției și în cursul călătoriilor mele am cunoscut mulți actori; dar un actor care să fi trăit o adevărată viață creștinească, încă nu s-a pomenit. Că poate fi atras de religie, se întâmplă, asta am văzut personal. Dar profesia aceasta e prea neliniștită și prea istovitoare ca să îngăduie actorilor să se concentreze chiar dacă.

au părăsit scena de mult. Ori de câte ori am discutat cu vreunul dintre ei această problemă, a recunoscut că așa e - și a regretat, adăugând însă îndată după aceea: „Trebuie să ne mulțumim cu gândul că nu suntem mai răi decât mulți alții! „Numai că asta e o tristă mângâiere. O viață care nu se îndreaptă pe niciunul din drumurile pe care le-a trasat Iisus în noi e o viață păcătoasă. Domnul să le ajute actorilor, dar să țină departe de ei inimile curate!

A doua zi era sâmbătă; pastorul se sculase ca de obicei înainte de ora șapte și-și făcea plimbarea de dimineață printre oamenii care munceau pentru el. Pașii lui îl purtară ceva mai departe și se întoarse când începea să se lumineze de zi. Tocmai caid voia să cotească pe lângă casă și să intre în curte, văzu pe jos ceva care părea să fie un caiet deschis; se vedea că fusese zvârlit în ajun de la fereastra Petrel și nu-l găsisese nimeni pentru că avea culoarea zăpezii. Pastorul îl ridică și se îndreptă spre camera lui de lucru. Scuturându-l ca să-l usuce, observă că

era un caiet de franceză care nu mai fusese folosit pentru lecții și care era plin cu versuri. N-avea de gând să le citească, dar privirea îi căzu pe cuvântul „actriță”, scris pretutindeni în cruciș și în curmeziș, chiar și printre versuri. Atunci pastorul se așază ca să-și dea seama mai îndeaproape despre ce era vorba.

După ce parcurse cu privirea diferite fragmente și rânduri șterse, descoperi următoarele versuri care, în ciuda a numeroase corectări, puteau fi descifrate: „Jubiităe, îți spun ceva - ntr-ascuns, Anume ce-aș vrea eu ea să fi-afuns. Artistă m-aș dori, s-arăt cum poate Râzând, prin joc și vorbe, joc a-și bat & Femeia; cum iubește, ndură, roagă

Pe Dumnezeu cu arta ei întreagă, Cum este când se uită-ncântătoare și-n greșuri când te vâără, cum e oare. O, domn ceresc, du-mi tu voință să fiu doar Acea ce pe lume-i singuru-mi țel ciur”.

Ceva mai departe, jos, scria așa:

„Doamne, pot al tău să nu fiu oare? Mila ta să-mi deie, nu vrea, ascultare P”.

Apoi, în chip de glosă marginală la o poezie pe care o citise, probabil, cu câteva luni înainte:

„O, să mergi cu ielele-mpreună, împreună, Cerc de neguri, zări de tună.

Zări de lună.

Înainte, înapoi, lin să luneci, s-amețești - S-amețești.

Să-l omori pe care-ar trage cu urechea la ferești.

La ferești, Nu - ar fi păcat așa, lirum, larum, la i”.

După nenumărate transformări, ștersături, mâzgăleli. și note, iată ce mai scria în caiet: „*Hopșașa - hopșașa, Să dansezi cu top, dar fără a fi prins weoăată!*

Tralala - tralala, Primul pururi, dar zălog la nimeni, totuși - iată”.

Apoi cu litere deslușite și curate, următoarea scrisoare:

„Dragă Hemrieh, scump inimii mele, Nu ți se pare că tu și cu mine suntem fHrtțele cele mai înțelepte din toată Comedia P Lumea e tare supărată pe noi, e drept, dar nu-i

nimic. Te misionez să mă însoțești mâine la bal mascat fiindcă-am fost încă niciodată la așa cevașilea și mă trage la trăsnaî de astea. Aici în casă e liniște și melancolie.

Ești un mare ștregar, Heinrich – după cine tot umbli iar ca un apucat P Vai, aici stă singuratică

A ta, Familia”.

În sfârșit, se mai afla în caiet, scrisă cu litere mari, deslușit și de mai multe ari, strofa următoare pe care o dibuise probabil undeva și pe care voise s-o învețe pe de rost:

„Ah, mă zbat spre orice e măreț; afară – Cât pe-aci-i, în tândări, inima să-mi sară. Cel mai nalt din gânduri să-l cutez, putere De a-i da ființă și vigori ți-aș cere; De izvoare-ascunse dacă-aș da cu ochii, Să-l salvez pe Balder și să-l leg pe Loki – Asta-ți cer în marea ta milostivire, Ție, ce dorința mi-ai turnat-o-n fire!”

Multe alte lucruri mai erau scrise în caietul acela dar pastorul nu citi mai departe.

Va să zică venise în casa lui și luase lecții de la ficăsa pentru a deveni actriță!

Pentru ia atinge acest țel secret ascultase seară de seară, cu atâta lăcomie, iar apoi învățase versuri pe de rost. Își bătuse tot timpul joc de ei. Chiar și în ajun, când părea că le mărturisește totul, le ascunsese ceva: râdea cu gura până la urechi, dar îi mințea.

Și scopul acela tainic! Ceea. ce pastorul afurisise de latâtea ori în prezența ei, lua în ochii ei aspectul măreț al unei chemări divine pentru care îndrăznea să ceară binecuvântarea Domnului! O viață plină de superficialitate și de zădărnici, de gelozie și de pasiune, de trândăvie și de senzualitate, de minciună și de continuă lipsă de caracter, o viață în jurul căreia se roteau toți vulturii ca în jurul unui stârv... dorința ei cea mare era să se dedice unei vieți de acest fel, pentru ea se ruga lui Dumnezeu! Iar el și fiica lui îi ajutaseră să-și atingă scopul, aici, în parohia aceea liniștită, sub paza severă a unei comunități vigilente.

Când, sprintenă ca vântul dimineții și cu chipul limpede, Signe intră să-i spună bună ziua lui taică-său, găsi

camera de lucru plină cu fum. Dacă acest amănunt fusese totdeauna un semn de indispoziție, faptul era, cu atât mai valabil la o oră atât de timpurie. Pastorul nu rosti niciun cuvânt, se mulțumi să-i întindă caietul și Signe văzu numaidecât că era al Petrel. Dar amintindu-și de bănuiala lor și de supărarea din ajun, tresări și fu incapabilă să citească. Inima îi bătea ou atâta putere încât fu nevoită să se așeze. Dar același cuvânt pe care-l remarcase de la început pastorul o izbi și pe ea, îi sări și ei în ochi. Se uită mai laproape, apoi începu să citească. Primul sentiment care o cuprinse fu cel de rușine, nu pentru Petrți, ci pentru faptul că citise și taică-său.

Curând, însă, fu cuprinsă de adâncă înjosire a aiceii care se vede înșelat de o ființă scumpă. O clipă, omul care a izbutit să ne amăgească ne pare mai mare, mai deștept, mai plin de fantezie decât noi, da, is-ar putea spune că devine aproape misterios. Dar peste puțin, indignarea se adună din nou în suflet. Cinstea își recapătă autoritatea datorită unor forțe care, deși nevăzute, nu sunt misterioase. Simți atunci în tine energia de a strivi dintr-o singură lovitură sute de subterfugii mărunte și disprețuiești taoniai ceea ce te-a înjosit adineauri. Dincolo, la oametra de toate zilele, Petra se așezase la pian și elnita:

„Revărsată-i ziua „bucuria-n goană

Ai mâhnirii nouri îi alungă-avană.

Munților deasupra le-au sosit, seninii.

Cetele-n cort ale regelui luminii.

«Sus de-acum! Sus de-acum!» tot ce chiuie și cântă.

Păsărelelor din crânguri: «Sus!» Te-avântă.

Speranța mea lină nalt spre lumină”.

Urmă un fel de furtună pe clapele pianului apei, la toiul ei, răsună al doilea cântec:

„Bun e sfatul tău, firește, Dar pe drumul care mă momește v îmi port barca-n larg Printre valuri ce să se irg. Și de-ar duce printr-a morții poartă-nceată, Nu m-opriți să gust ce încă nu gustat-am niciodată.

Nu-mi cât ținta-n lung și latul să mă foc de-a

căutatul; Vreau să lupt cu uragane - Domn pe-a lumii-adânci oceane, Să văd, vreau, cum se apleacă mult carena într-o parte - Cât purta-mă-va și până und m-o duce de departe!"

A, nu! Pastorul găsea că era prea de tot! În treacăt îi smulse fiică-sii caietul din mâini și se năpusti spre ușă; de data asta, Signe nu-l opri. Se repezi la Petra ca o săgeată, zvârli caietul pe pian, apoi făcu stinga-mprejur și începu să alerge în sus și în jos prin cameră. Fata își strânse caietul la piept și privi în jur cu ochi rătăciți. Pastorul se opri în fața ei ca să-i spună adevărul adevărat, dar mfaia și amărăciunea ce-i provoca gândul de a fi fost înșelat mai bine de doi ani de zile de ființa asta prefăcută. și mai ales faptul că-și bătuse joc de copila lui, atât de generoasă și de devotată, îl revoltă atât de mult, încât nu putu găsi numaidecât cuvintele potrivite. Și când le găsi, în sfârșit, îi părură lui însuși prea aspre. Se mai învârti o dată ca o furtună prin cameră, apoi se opri iar în fața ei cu chipul roșu ca sângele, dar se mulțumi să-i întoarcă spatele și se duse în camera de lucru, fără a fi rostit o silabă. Când intra la el, 11-O mai găsi pe Signe.

Totți trei își petrecură ziua întreagă în camerele lor. Pastorul prinzi singur; niciuna dintre fete nu se arătă. Petra Tămase tot timpul în camera menajerei care, după micul incendiu, i se dăduse provizoriu. O căută pe Signe pretutindeni, vrând să-i explice totul, dar zadarnic, Signe părea să fi plecat de acasă.

Petra își dădea seama către buia să ia o hotărâre. Pastorul îi smulsese gândul cel mai secret al vieții ei și voia să-i impună o influență pe care n-o putea suporta. Simțea ea însăși foarte bine că dacă renunța la țelul acesta va rămâne în voia tuturor vânturilor întâmplării. Putea să fie veselă eu cei mai veseli și încrezătoare față de cei încrezători. Totdeauna și pretutindeni singură... dar numai de dragul acelui țel - secret: acela de a realiza ceva pentru care aptitudini] g ei se dezvoltau învăluite într-o nostalgie fierbinte. Ar fi făcut mai bine dacă s-ar fi destăinuit cuiva?

— După prima încercare nereușită de la Bergen?...

Nu, era cu neputință, nici măcar lui Ødegaard nu i s-ar fi destăinuit; trebuia să-și poarte singură dorul, până va fi ajuns atât de puternic încât să poată rezista oricăror îndoieli.

Acum, însă, totul se schimbase. Chipul roșu ca focul al pastorului se ivera neîncetat în fața conștiinței sale speriate. Trebuia să găsească o scăpare. O căută pe Signe cu o grabă și cu o enervare din ce în ce mai mare. Dar veni după-amiaza și Signe tot nu se arăta. Cu cât omul pe care-l căutam se ferește de noi, cu atât dăm noi înșine proporții mai mari motivelor acestei despărțiri; așa se face că, în cele din urmă, totul se lămuri în mintea ei! Faptul că folosise în taină un sentiment de prietenie pentru a realiza ceea ce în ochii lui Signe însemna un mare păcat, fusese o trădare față de ea. Dar Dumnezeu âtoateștiutorul îi era martor că un asemenea fel de a vedea lucrurile nici nu-i trecuse prin minte până atunci. Acum i se părea că e o mare păcătoasă.

Ca și pe vremuri, când se întâmplase scandalul de acasă, se simți zdrobită, deși până cu puțin înainte nici nu se gândise la așa ceva! Faptul căgrozăvia aceea se putea repeta, că nu făcuse niciun pas înainte, îi sporea teama șovăielnică și o transforma într-o adevărată groază. Dar, în măsura în care propria ei vină creștea, imaginea lui Signe căpăta tot mai multă puritate sufletească, tot mai mult devotament generos. Da, Signe adunase cărbuni încinși pe capul ei. Ar fi vrut să i se arunce la picioare, s-o strige, să cerșească, să nu-și înceteze rugămințile până când Signe nu-i va fi dăruit din nou o singură privire milostivă.

Se întunecase. La ora aceea, Signe trebuia să se afle, în sfârșit, unde se afla de obicei! Petra coborî în fugă spre aripa casei unde se găsea camera fetei; ușa era închisă cu zăvorul. Va să zică era înăuntru! Inima Petrel bătea când apăsa iar pe clanță și se rugă:

— Signe! Trebuie să-ți vorbesc! Nu mai pot să rabd, Signe!

Din cameră nu se auzi niciun zgomot. Petra se încovoie, ascultă, bătu în ușă:

— Signe! Signe! Dac-ai ști ce nenorocită sunt!

Niciun răspuns. Petra așteptă multă vreme. Nimic. Când trece un timp mai îndelungat fără să căpătăm vreun răspuns, ajungem în cele din urmă să ne îndoim dacă e cineva acolo, chiar dacă știm precis lucrul acesta. Și dacă se mai întâmplă să fie și întuneric, spaima noastră crește și mai mult.

— Signe! Signe! Ești aici? Fie-ți milă! Răspunde-mi... Signe!

Tăcerea continuă. Petra începu să tremure, o treceau florii. În clipa aceea, ușa bucătăriei se deschise lăsând să treacă o dungă lată de lumină și pași ușori, veseli, străbătură în goană curtea. Asta-i dădu o idee. Putea să iasă și ea în curte, să se cațere pe ieșitura zidului și să înainteze pe acest ciubuc în jurul întregii clădiri până în partea cealaltă unde locul era foarte înalt. De aici avea să privească în camera lui Signe.

Era o seară senină și înstelată, munții și oasele aveau contururi ascuțite – singurele forme vizibile în întuneric. Zăpada scânteia; cărările întunecate care o străbăteau îi scoteau și mai mult în evidență luminozitatea. De pe șosea se auzea zgomot de sănii; vâjâitul rapid și strălucirea făceau o impresie înviorătoare.

Petră sări pe ciubucul zidului. Vru să se apuce de grinzile ieșite în afară ale lemnăriei exterioare, dar își pierdu echilibrul și căzu. Puse mâna pe un butoi gol și-l „rostogoli lângă casă, se urcă pe el și de aici pe zid. După ce izbuti, se târî mai departe cam un sfert de metru, sprijinindu-se și în mâini și în picioare. Pentru așa ceva trebuie să ai mâini zdravene, cu degete puternice fiindcă grinzile nu ieșeau în afară decât de un palmac. Se mai temea și că ar putea fi descoperită fiindcă, bineînțeles, s-ar fi făcut imediat legătura între această ispravă și scara împletită.

Măcar de ar scăpa de latura dinspre curte, măcar de ar ajunge la zidul transversal! Dar când, în sfârșit, ajunsese acolo, o amenință o nouă primejdie: la ferestre nu erau trase perdelele astfel că trebui să se plece în timp ce,

temându-se mereu să nu cadă, se tupila prin fața lor. Latura cea mai lungă a casei se înălța din ce în ce mai mult, iar dedesubt, cât ținea zidul, se întindea un tufiș de agrișe; aici ar fi căzut dacă și-ar fi pierdut echilibrul. Acum însă nu se mai temea. Degetele-i ardeau, simțurile îi erau încordate, întregul ei corp tremura; totuși, se cățara mai departe. Mai avea doar câțiva pași și ajungea la fereastră. În camera lui Signe nu ardea nicio lumină și perdeaua nu era lăsată. Luna intra din plin în odaie; îi va lumina cele mai îndepărtate unghere! Lucrul acesta îi dădu puteri noi. Atinse pervazul ferestrei și putu, în sfârșit, să se agațe zdravăn cu mâna de el ca să se dihnească fiindcă acum, după ce ajunsese la țintă, inima îi bătea așa de tare încât aproape-și pierdu răsuflarea. Dar cu cât șovăia mai mult, cu atât poziția ei devenea mai critică; n-avea niciun rost s-o mai lungească!... Se aplecă deci repede și cu hotărâre spre fereastra aflată la mare înălțime. Din odaie răsună un strigăt ascuțit. Signe, oare șezuse până atunci în colțul sofalei, făcu un salt până în mijlocul camerei și, cuprinsă de o spaimă sălbatică, se feri de apariția aceea îngrozitoare și fugi afară. Silueta aceea pe care lumina lunii o desena în fața ferestrei cu grosolănie și eu o brutalitate respingătoare, figura ce se conturase ascuțit, o figură înfierbântată și semteietoare... da, Petra-și dădu singură seama cu iuțeala fulgerului că ideea ei nefericită nu putuse trezi decât groază în sufletul lui Signe, că poate, de acum înainte, imaginea aceasta avea să rămână o sperietoare pentru prietena ei. Își pierdu cunoștința și se prăbuși cu un strigăt sfâșietor.

La țipătul pe care-l scosese Signe, servitorii se năpustiseră afară, dar nu găsiră pe nimeni. Atunci auziră încă un strigăt asemănător și alergară cu toții; toată lumea căuta, chema, dar nimeni nu descoperea nimic. Cu totul întâmplător, pastorul privi pe fereastra camerei lui Signe și, în lumina lunii, o văzu pe Petra întinsă în tufișul de agrișe. O teamă puternică îi cuprinse pe toți. Se trudiră destul până o scoaseră din măracini și o transportară sus. Cum odaia menajerei nu era încălzită, o aduseră în odaia

lui Signe. O dezbrăcară, o culcară în pat, îi spălară gâtul și mâinile care fuseseră zgâriate zdravăn, în timp ce în camera ei se aprindea focul, se aducea lumină și se făcea ordine. Când Petra își veni în fire, privi în jurul ei și rugă să fie lăsată singură.

Aspectul intim și pașnic al odăii, albul delicat care îmbrăca fereastra, lavaboul, patul și scaunele aminteau mereu și în mod dureros de Signe. Petra se gândi la gingășia ei plină de puritate, la glasul ei calm care avea parcă albeața laptelui, la înțelegerea delicată de care dădea dovadă pentru felul de a gândi al celorlalți, la bunătatea ei plină de gingășie. Și ea își bătuse joc de aceste daruri! Curând va trebui să părăsească odaia aceea, va trebui să părăsească și casa pastorului. Și pe urmă?... încotro se va duce pe urmă? „A treia oară n-are să mă mai adune nimeni de pe drumuri”, gândi Petra și chiar dacă asta s-ar întâmpla, totuși... ea singură nu și-o mai dorea. Până la urmă lucrurile s-ar sfârși la fel. Niciun om nu se putea încrede în ea: indiferent de motive își dădea seama că acesta era adevărul. Nu făcuse niciun pas înainte și nu va face niciodată vreunul fiindcă pentru asta avea nevoie de încrederea oamenilor. Vai! cum plângea acum și cum se ruga! Se suci și se răsuci în pat cu sufletul zbuciumat până adormi istovită.

Iar în somn totul deveni alb ca zăpada și căpătă treptat dimensiuni neobișnuit de mari. De când se știa, nu ajunsese niciodată la o astfel de înălțime și nu văzuse niciodată scânteii atât de luminoase țâșnind din milioane de stele.

Capitolul X

Când se trezi, se afla tot acolo, sus. În ziua aceea gândurile care se năpustiră numaidecât asupra ei ar fi vrut să-și urmeze drumul, dar fură luate și purtate de ceva care umplea tot văzduhul: era glasul clopotelor de duminică. Sări în picioare și se îmbracă, își luă ceva de mâncare din cămară, se înfodoli bine și porni grăbită la drum; niciodată nu fusese atât de dornică de cuvântul lui Dumnezeu. Când ajunsese, slujba tocmai începuse și ușa era închisă. Era o zi

friguroasă și degetele-i înțepeniră când apucă che; a și o învărti în broască. Pastorul se afla tocmai în fața altarului și Petra rămase lângă ușă până el; isprăvi și până paracliserul îi scoase odăjdiiile; apoi fata se îndreptă spre așa-numitul jilț episcopal, din cor, care era învăluit în draperii. Jilțul pastoral se afla în amvon, dar dacă preferai din cine știe ce motive să te ascunzi privirilor și să fii singur, te réfugiai în firida cu jilțul episcopal. Se pregătea tocmai să se strecoare spre el, când văzu că era ocupat de Signe care se retrăsese în colțul cel mai depărtat. Petra făcu un pas înapoi, dar chiar în clipa aceea pastorul se întoarse și se pregăti să treacă pe lângă ea în drum spre sacristie. Pomi iar repede spre jilț și se instalează chiar îndărătul lui, într-un colț. Signe își coborâse vâlul pe față și Petra suferi din această pricină. Își îndreptă privirile spre enoriași; bărbații erau așezați la dreapta, în jilțuri înalte de lemn, iar femeile la stânga, înghesuindu-se una într-alta; răsufarea lor plutea ca o ceață tremurătoare peste ei, la ferestre gheața era groasă de un deget. Statuile greoaie de lemn, cântecul tăragănat și monoton, oamenii încotoșmănați - toate se armonizau între ele, totul era aspru și distant. Își aminti deodată de impresia pe care o făcuse asupra ei natura în după-amiaza aceea când plecase din Bergen; rămăsese și aici o hoinară sfioasă.

Pastorul urcă în amvon cu o figură severă. Se rugă:

„Nu ne duce pe noi în ispită! Știm că toate darurile cu care ne-a înzestrat Dumnezeu ascund în ele o ispită și el trebuie să se îndure de noi și să nu ne ispitească peste puterile noastre. Să nu uităm niciodată să-i cerem acest lucru, căci nu-i de ajuns să-i subordonăm aptitudinile noastre ca să ne mântuim”.

Predica trata în continuare această temă, pornind de la dublul scop al vieții: în primul rând îndeplinirea menirii pentru care aptitudinile și mijloacele fiecăruia îl hărăzesc, și în al doilea rând realizarea creștinismului în tine însuși și în cei ce sunt încredințați pazei tale.

„Trebuie să fim prevăzători în alegerea vocației, căci există din nefericire vocații care păcătuiesc prin ele însele,

în timp ce altele pot deveni păcate pentru noi; fie pentru că nu ni se potrivesc, fie pentru că se potrivesc prea bine cu poftele noastre urâte”.

Mai departe: „După cum fiecare ar trebui să încerce să facă o alegere potrivită cu aptitudinile sale, tot astfel, chiar când e nimerită, o alegere devine totuși o ispită pentru noi, dacă de dragul vocației îi consacram tot timpul și toate gândurile. Creștinismul din noi nu trebuie nesocotit, după cum nu trebuie nesocotite datoritiile părinților față de copii. Ar trebui să ne putem concentra în noi înșine pentru ca sfântul duh să fie veșnic activ în noi. Ar trebui să sădim și să cultivăm în copiii noștri sămânța cea bună a creștinismului. Nu există nicio obligație, niciun pretext care să ne poată elibera de aceasta, chiar dacă prilejul respectiv se lasă așteptat”.

Pastorul continuă ocupându-se de îndeletnicirile celor prezenți; pătrunse în casele lor și se interesă de situație și de vederile lor. Apoi cită exemplul altor condiții de viață luate din sfere de activitate mai înalte care-și trimiteau spre ei, pieziș, razele de lumină. Din clipa în care se iva în amvon, pastorul părea cu desăvârșire altul pentru toți cei care-l cunoșteau din viața de toate zilele. Până și înfățișarea i se schimba. Chipul lui închis și energic se deschidea, și valul de gânduri c. ire-l străbăteau devenea transparent; ochii îi erau vioi, privirea sigură, conștientă de țel și trădând noblețea sufletului său. Tot ce era stufos și încâlcit în firea lui ieșea acum în evidență ca o coamă de leu. Glasul i se rostogolea ca un bubuit prelung de tunet sau avea răbufniri scurte – și violente, scădea uneori și se îmblânzea, dar îndată după aceea urca iar pe înălțimi. De fapt, pastorul nu putea vorbi decât în încăperi și numai când gândurile lui se refereau la infinit. Căci vocea sa era melodioasă numai când vorbea tare, fața-i devenea senină, gândurile căpătau precizie adevărată numai în clipa când se înflăcăra. Ceea ce nu însemna că își găsea atunci tema predicii; după cum durerea adunase comori mari în sufletul său, gândurile îi aduceau același serviciu. Pastorul muncea cu îndârjire, în tăcere. Nu era

însă totdeauna înarmat și nu-și putea ordona gândurile în cursul unei conversații; ca să-și găsească frazele, trebuia să fie singur, sau cel puțin să se poată plimba înapoi și înapoi. A începe cu el o polemică ar fi fost aidoma unui atac prin surprindere împotriva unui om dezarmat, deși primejdios. Căci convingerea lui căpăta numaidecât atâta trăinicie și atâta violență, încât n-avea timp să-i găsească temeiuri. Dacă era totuși silit să le caute, se puteau întâmpla două lucruri: sau își nimicea adversarul într-un mod care umplea de spaimă sufletul lui, sau tăcea cu încăpățănare fiindcă nu se încredea în propriile lui puteri. Nimeni nu putea fi redus la tăcere atât de ușor ca omul acesta, energetic și elocvent.

Când pastorul începu rugăciunea, Petra se cutremură fiindcă înțelegea tâlcul ei. Cu cât înainta în text, cu atât aluzia era mai fățișă, astfel că fata se ghemui tot mai mult pe locul ei și văzu că același lucru se întâmpla și cu Signe. Dar pastorul se dezlănțuise fără milă; leul umbla după pradă și Petra avea impresia că e încolțită din toate părțile, că e împresurată, că e prinsă – dar mâna îndurării oprea cu blândețe tot ce era severitate. S-ar fi zis că, fără niciun cuvânt de osândă, e îmbrățișată de o iubire plină de bunătate. Petra se rugă și plânse, o auzi pe Signe făcând același lucru și simți că o iubește pentru aș la.

În timp ce pastorul cobora de pe tronul adevărului ca să se îndrepte spre sacristie, pe obrazul lui strălucea încă lumina întâlnirii cu atotputernicul. Privirile lui cercetătoare căzură pe fața ei, dar când Petra se uită la el cu ochi mari, o rază de blândețe lunecă spre ea. Pastorul își continuă drumul aruncând o privire rapidă și în colțul unde se afla fiică-sa.

Îndată după aceea Signe se ridică; fața îi era acoperită cu vălul, astfel că Petra nu îndrăzni s-o însoțească și rămase în urmă. Dar în ziua aceea se așezară din nou împreună la masă. Pastorul rostea din când în când câte un cuvânt, dar Signe rămânea sfioasă. Ori de câte ori pastorul, care voia în mod evident să aducă vorba despre cele întâmplate, făcea o aluzie cât de mică, Signe

evita subiectul cu atâta timiditate și cu atâta gingășie, încât pastorul își amintea de maică-sa și amuțea, astfel că deveni treptat melancolic. Nu era greu pentru el să ajungă aici.

Nimic nu-i mai penibil decât o încercare de împăcare ratată. Se ridicară de la masă fără să se uite unul în ochii celuilalt și fără să poată rosti un „să ne fie de bine!” Se întoarseră în odaia de toate zilele, dar atmosfera ajunsese atât de apăsătoare încât toți trei ar fi fost bucuroși să se despartă, dar nimeni nu se putea hotărî să plece primul. Cât despre Petra, avea impresia că dacă ar pleca acum, ar pleca, pentru totdeauna. Nu putea s-o vadă mai departe pe Signe dacă nu-i îngăduia s-o iubească; nu putea suporta să știe că pastorul e trist din Cauza ei. Dar dacă trebuia să se despartă de ei, atunci n-avea să-și ia rămas bun; căci cum i-ar fi fost cu puțință să-și ia rămas bun de la astfel de oameni? Numai gândul acesta stârnea în ea o agitație pe care n-o putea stăpâni decât cu un efort suprem.

Fiecare clipă care prelungește o tăcere atât de apăsătoare o face insuportabilă. Nu poți face nicio mișcare fiindcă simți că e observată; fiecare suspin se aude; se aude și liniștea desăvârșită a cuiva, căci liniștea face un zgomot aspru. Ești sub tensiune fiindcă nimeni nu spune nimic și tremuri la gândul că cineva ar deschide gura.

Fiecare simțea că astfel de clipe nu se repetă niciodată. În aceste împrejurări zidurile pe care oamenii le ridică între ei cresc, propria vină a fiecăruia crește și ea, crește și vina celorlalți cu fiecare respirație; ne apucă disperarea căci dacă cineva se poartă astfel față de noi înseamnă că e necruțător, că e rău și noi nu putem răbda, nu putem ierta o astfel de purtare. Petra nu mai suporta tensiunea, știa că trebuie să țipe sau să fugă din cameră.

În clipa aceea auziră clinchet de zurgălăi care se apropiau și peste puțin se ivi o sanie în care era instalat un bărbat învelit într-o blană de lup și având vizitiul la spate. Sania trecu prin dreptul grădinii și intră cu un vâjâit în curte. Cei din cameră răsuflară ușurați și ciuliră urechea în direcția de unde le venea izbăvirea. U auziră pe musafir

intrând în vestibul, scoțându-și blana și cizmele și vorbind cu servitoarea care-l ajuta. Pastorul se ridică în picioare ca să-i iasă în întâmpinare, dar se răzgândi fiindcă nu voia să le lase singure pe cele două fete. Glasul străinului se auzi iar în vestibul, de data asta ceva mai aproape și, recunoscându-l, cei trei își ridicară privirile. Dar Petra se sculă de pe scaun și-și aținti ochii asupra ușii. Cineva bătu...

— Intră! spuse pastorul tulburat...

Și în prag se ivi un bărbat care purta ochelari și care avea o față foarte senină. Petra scoase un strigăt și se prăbuși pe scaun... era Ødegaard.

Pentru pastor și pentru Signe sosirea lui nu era o surpriză. Era așteptat pentru sărbătorile Crăciunului, dar nimeni nu-i pomenise Petrel despre asta; cu toții simțeau, însă, că sosirea lui, tocmai în clipa aceea, fusese hotărâtă de soartă.

Petra nu văzu și nu auzi nimic până în clipa când Ødegaard se opri în fața ei și-i luă mâna pe care o ținu multă vreme într-ale lui fără să rostească un cuvânt. Nici ea nu spunea nimic, nici măcar nu se putea ridica de pe scaun. Dar în timp ce-l privea, două lacrimi i se prelingeau pe obraji. Ødegaard era foarte palid, dar liniștit și blând. Își trase mâna înapoi și străbătu camera îndreptându-se spre Signe care se tupilase în colțul cel mai îndepărtat, lângă fereastră, printre florile maică-sii.

Petra, care dorea fierbinte să fie singură, se retrase. Signe avea treabă în casă, astfel că pastorul trecu, împreună cu Ødegaard, în camera lui de lucru, unde se instalară amândoi în fața unei sticle cu vin de care călătorul avea mare nevoie. Aici află el pe scurt cele petrecute în ultimele zile și căzu pe gânduri, fără să-și dea totuși vreo părere în această privință. De altfel, fură întrerupți într-un mod ciudat.

Prin fața ferestrei trecură, unul după altul, două femei și trei bărbați. Zărindu-i, pastorul sări în sus:

— Iar au venit! Acum trebuie să avem răbdare!

Întâi intrară femeile, apoi bărbații, pășind rar și fără

zgomot. Se înșirară de-a lungul peretelui, sub raftul eu cărți, chiar în fața sofalei pe care ședea Ødegaard. „Pasorul le oferi se aune, mai aducând vreo două din camera de alături. Cu toții luară loc, afară de un tânăr îmbrăcat orășenește, care mulțumi și se rezemă de ușă, vârându-și ambele mâini în buzunarele pantalonilor și păstrând o expresie cam îndărătnică.

După o pauză lungă, în cursul căreia pastorul își umplu pipa, iar Ødegaard, care nu fuma, examina mai atent oamenii, o femeie palidă și blondă, de vreo patruzeci de ani, începu în sfârșit să vorbească. Avea o frunte foarte îngustă și ochi mari, dar timizi, care nu știau încotro să privească. Femeia spuse:

— Domnul pastor a ținut azi o predică atât de frumoasă! Se potrivea atât de bine cu gândurile noastre! Fiindcă noi ăștia de la Oyhof am vorbit mult despre ispită în ultima vreme...

Femeia oftă. Un bărbat cu maxilarul inferior cam scurt, dar eu o frunte mare și lată, oftă și el:

— Doamne, călăuzește-ne drumurile. Întoarce-mi ochii în altă parte ca să nu privească spre deșertăciune!

Apoi Else, femeia care vorbise prima, oftă iar și spuse:

— Doamne, cum trebuie să facă un om tânăr ca să găsească drumul cel drept și să pășească pe el după cum poruncești tu?

Cuvintele acestea aveau un sunet cam ciudat în gura ei fiindcă nu mai era tânără. Un om de vârstă mijlocie, care-și ținea capul plecat și se legăna mereu încoace și încolo, ținându-și pleoapele pe jumătate închise, spuse ca prin somn:

„Numele lui Crist cin poartă, Dat prin moartea lui Iisus, De Salarii - ca de o soartă - Urmărit va fi nespus”.

Pastorul îi cunoștea foarte bine și știa că aceasta era doar introducerea: iată de ce așteptă, ca și cum nimeni n-ar fi spus nimic, deși se așternuse o nouă pauză lungă, întreruptă doar de oftături.

O femeie scundă, care părea și mai scundă fiindcă

ședea încovoiată și era înfofolită în atâtea șaluri încât arăta ca o boccea, având și fața cu desăvârșire ascunsă, începu să se foiască pe scaun, apoi făcu de câteva ori: „hm, ȕmi!” Femeia cea blondă tresări numaidecât speriată și spuse:

— La Oyhof s-a lăsat toată lumea de cântec și de joc... toată lumea...

Se opri iar; în schimb Lars, omul cu fruntea mare și cu maxilarul inferior scurt, continuă:

— ... numai unul, muzicantul Hans, *nu vrea* să se potolească.

La rândul lui, Lars căzu pe gânduri, întrebându-se ce mai avea de spus. Cel tânăr îi veni în ajutor și grăi:

— Păi știe doar că și domnul pastor are un instrument muzical și aici, în casa parohială, se dansează și se cântă la instrumentul ăsta.

— Înseamnă că păcatul lui nu poate fi mai mare decât păcatul domnului pastor, spuse Lars.

— Se cheamă că muzica din casa domnului pastor îi duce în ispită pe ceilalți, spuse Else cu băgare de seamă ca și cum ar fi vrut să le dea o mână de ajutor.

Dar tânărul continuă cu și mai multă energie:

— Îi ispitește pe cei tineri fiindcă e scris: „Dar dacă cineva îi va împinge în păcat pe oamenii aceștia de rând care cred în mine, legați-i mai bine o piatră de moară de gât și înecați-l în adâncul mării”.

Și Lars continuă în locul lui:

— Prin urmare, rugămintea noastră e săvte descotorosești de instrumentul ăsta ori să-l arzi în foc ca să nu fie prilej de ispită...

— Pentru enoriașii tăi, continuă tânărul.

Pastorul, care scotea fum din pipă și pufăia, spuse în cele din urmă, străduindu-se vădit să-și păstreze calmul: 1

— Pentru mine muzica asta nu înseamnă o ispită, fiindcă mă înviorează și mă descătușează... Și doar știți că tot ce ne descătușează spiritul ne face mai simțitori și ne dă mai multă înțelegere. Iată de ce sunt încredințat că muzica aceasta e un ajutor pentru mine.

— Dar sunt pastori care, potrivit cuvântului sfântului Pavel, s-ar lepăda de ea dacă așa i-ar ruga enoriașii lor.

— A fost, poate, o vreme când am înțeles și eu în felul acesta cuvintele lui, răspunse pastoral, acum însă nu. Poți să te lepezi de o deprindere sau de o plăcere; dar trebuie să te ferești de îngustimea spiritului și de mărginire ca să nu ajungi asemenea tuturor minților înguste și mărginite. În felul acesta m-aș nedreptăți nu numai pe mine, i-aș nedreptăți și pe cei cărora trebuie să le dau pildă; căci pilda aceasta ar fi mincinoasă și ar merge împotriva credinței mele.

Pastorului i se întâmpla rar să dea lămuriri atât de amănunțite când nu se afla în amvon. Continuă spunând:

— N-am să mă despart de instrument și nici n-am să-l ard. Am să-i mai ascult de multe ori glasul pentru că simt adesea nevoia să-l aud și aș dori ca și mințile voastre să se descătușeze din când în când, în deplină nevinovăție, prin cântec și joc. Fiindcă eu socotesc că lucrul acesta e bun și drept!

Tânărul își plecă pieziș fruntea.

— Ptiu! făcu el, și scuipă.

Fața pastorului se făcu roșie ca sângele. Urmă o pauză, apoi omul, care se legăna încoace și încolo începu să cânte cu glas tare:

„Ce slabă ni-i, o! Doamne, plămădeala Căci doar cu frica și cu șovăiala Sărman și-avut, femeie și bărbat, Să îi poarte crucea, răbdător, răzbat – Că șubred sânge-avem și carnea nu ne E altcum... și cade-se-a o spune”.

Vi”.

Apoi Lars spuse cu voce blândă:

— Ta să zică, după dumneata, muzica și dansul sunt bune... ei, poftim... Va să zică e bine să-l stărnim pe diavol prin simțuri, ei poftim!... Va să zică asta ne-o spune domnul pastor... ei, poftim! bine că știm și asta!... Și va să zică tot ce ni se întâmplă când trândăvim și când simțurile noastre sunt răscolite ne mântuie și ne ajută... Iar tot ce duce pe om în ispită e bine!...

De data asta, Ødegaard care vedea pe fața pastorului

că se îngroașă gluma, se amestecă în vorbă:

— Ia ascultă, prietene, spune-mi te rog ce anume *nu* ne duce în ispită?

Toată lumea-și îndreptă privirile în direcția de unde veneau aceste vorbe rostite pe un ton sigur și tăios. Întrebarea era atât de neașteptată încât Lars și ceilalți se pomeniră deodată că nu știu ce să răspundă. Atunci răsunară următoarele cuvinte care păreau că se ridică dintr-un fund de fântână sau dintr-o pivniță:

— Munca.

Vocea venea din direcția mormanului de șaluri: era Randi care deschidea gura pentru prima oară. Un zâmbet triumfător se întinse pe fața lui Lars, femeia cea blondă privi cu nădejde spre vorbitoare, până și tânărul de lângă ușă renunță o clipă să-și rotunjească buzele în bătaie de joc. Ødegaard înțelese că, deși rămânea în umbră, femeia aceea trebuia să fie căpetenia grupului.

De aceea se întoarse spre ea:

— Dar cum trebuie să fie munca aceea ca să nu ne ducă în ispită?

Femeia nu vru să răspundă la această întrebare, dar tânărul de lângă ușă replică:

— Blestemul sună așa: „În sudoarea feței tale să-ți mănânci pâinea”. Așadar pâinea trebuie să pricinuiască sudoare și trudă.

— Și nimic altceva în afară de sudoare și de trudă? De pildă, niciun câștig?

De data asta refuză și el să răspundă; în schimb cel care avea maxilarul inferior mai scurt socoti de datoria lui să dea răspunsul:

— Ba da, câștigul care se cuvine să-l dobândești.

— Atunci înseamnă că și în muncă găsești ispită, și anume momeala unui câștig mai mare.

Vocea din adâncuri veni în ajutorul celor încolțiți:

— Asta înseamnă că nu munca, ci câștigul ne ispitește.

— Da, dar ce se întâmplă dacă de dragul câștigului muncim prea mult?

Femeia se chirci iar, dar Lars îndrăzni:

— Ce înseamnă să muncești prea mult?

— Înseamnă să ajungi un animal, un rob al muncii.

— Munca trebuie să fie robie, rosti cel ce dorea să-i șiroiască sudoarea pe față.

— Dar robia poate să ne călăuzească spre Dumnezeu?

— Munca înseamnă slujbă bisericească în cinstea lui Dumnezeu, strigă Lars.

— Poți să spui asta despre toată munca ta?

Lars tăcu.

— Nu. Atunci fii om cu judecată și recunoaște că, de dragul câștigului, putem ajunge să muncim atât de mult de parc-am trăi numai pentru asta. Va să zică și munca poate să ne ducă în ispită.

— Da, copii, există un sâmbure de ispită în toate, în toate! hotărî pastorul ridicându-se în picioare și-și goli pipa de parc-ar fi vrut să pună capăt dezbaterii.

Din grămada de șaluri se auzi un oftat, dar niciun răspuns.

— Vgdeți, reluă Ødegaard - și pastorul își umplu iar pipa - dacă munca ne aduce câștig, adică dacă-și dă roadele, avem dreptul să ne bucurăm de ele. Dar dacă ne aduce bogăție, mai avem oare dreptul să ne bucurăm de ea?

Întrebarea aceasta îi cufundă pe toți într-o cugetare adâncă; oamenii se priviră între ei.

— Gândiți-vă la lucrul acesta, dar până una alta am să vă răspund eu, spuse Ødegaard. Dumnezeu ne-a dat puțința să schimbăm blestemul lui în binecuvântare fiindcă el însuși a arătat patriarhilor și întregului său popor cum trebuie să se bucure de bogăție.

— Dar apostolii n-aveau voie să aibă nimic în stăpânire! spuse tânărul cu un aer victorios.

— E adevărat. Numai că pe ei Dumnezeu a vrut să-i ridice deasupra condițiilor de viață ale celorlalți ca să aibă ochi numai pentru el; apostolii erau chemați!

— Cu toții suntem chemați!

— Dar nu în același fel; ești tu oare chemat să fii apostol?

Tânărul se făcu palid la față ca un mort și ochii i se întunecară în orbite. Avea probabil un motiv ca să-și pună la inimă lucrul acesta.

— Dar și bogatul trebuie să muncească? Își dădu cu părerea Lars; munca e o poruncă.

— Desigur, trebuie să muncească chiar dacă are alte mijloace de trai și alte îndatoriri; fiecare le are pe ale sale. Dar, ia spune, omul trebuie să muncească neîncetat?

— Trebuie să se și roage, interveni femeia cea blondă și-și împreună mâinile de parcă abia atunci și-ar fi dat seama că nesocotise prea multă vreme această obligație.

— Va să zică: ori de câte ori un om nu muncește, trebuie să se roage? Se poate așa ceva? Ce fel de rugăciune și ce fel de muncă ar fi asta? Nu trebuie să se și odihnească?

— Să ne odihnim numai când suntem frânți de oboseală; numai *atunci* nu vom fi ispitiți de gânduri rele, da, numai așa ne vom împotrivi ispitei, spuse din nou Else, iar psalmistul începu:

„Ai lui îsus trudiți, în pacea lui veniți! Ț Grea fu munca (până

Timpul nu-i departe), De-un pat sub țarină Vi s-o face parte”.

— Taci, Erik, și ascultă, spuse pastorul.

Dar Ødegaard strânse lațul:

— Vedeți, munca își dă roadele și are nevoie de răgazuri. În ce privește, însă, legăturile dintre oameni, eu cred că a cânta din gură și din instrumente și a face alte lucruri asemănătoare sunt nu numai roade plăcute ale muncii, ci totodată prilejuri de răgaz înviorător pentru mințile noastre.

În clipa aceea se produse o mișcare în lagărul oaspeților; cu toții își întoarseră privirile spre Randi, căci era timpul ca grosul oștii să se apropie. Femeia se legănă un timp într-o parte și într-alta, apoi rosti rar și liniștit:

— Cântecul lumesc și dansul nu înseamnă răgaz, căci

ele stârnesc carnea și pofte ticăloase. Ceea ce stânjenește și moleșește munca nu poate fi rodul ei.

— Da, asta e o mare ispită, spuse femeia cea blondă oftând.

Și Erik intonă strofa:

„Vedem cu durere-ntr-una, Că-aici prind putere - una
După alta - plăgi, ispite, la virtuțile gătite Ce ne-nconjură
ușor și spre cer se-avântă-n cor.m

— Taci din gură, Erik! spuse pastorul, ne zăpăcești.

— Da, se poate, spuse Erik și reluă:

„Cu fățarnic plan, un altul De v-abate-n lături saltul
Spre păcat și pofte, iarăși Nu vi-l prindeți de
tovarăș”.

— Încetează o dată, Erik! E un cântec frumos, dar trebuie să le faci pe toate la timpul și la locul cuvenit.

— Da, domnule pastor, e adevărat... toate la timpul și la locul cuvenit:

„Ceas cu ceas, curind-târziu, Dăruie-l celui prea-viu;
Pulsul inimii să sune - Clopot des, la rugăciune”.

— Nu, Erik, nu; în felul acesta, până și rugăciunea devine o ispită; mai bine ai trece la catolicism și te-ai duce la mănăstire!

— Doamne ferește! spuse Erik, care holbă ochii mari, apoi îi închise iar și începu:

„Ca praful și zgura în aur curat E ce-i catolic”.

— Ascultă, Erik, dacă nu poți să stai liniștit, du-te te rog afară cu ceilalți. Unde rămăsesem?

Dar Ødegaard îl ascultase pe Erik cu multă plăcere și nu mai știa unde rămăseseră. Atunci din mormanul de șaluri se auzi glasul pașnic:

— Spuneam că nu poate fi nici răgaz, nici rod al muncii Ceva care...

— Acum îmi amintesc; ceva care poartă în sine sâmburele ispitei... și aici s-a amestecat Erik care ne-a dovedit că și rugăciunea poate să conțină o ispită. Ia să ne gândim și să vedem ce urmări poate avea asemenea lucru. Nu v-a izbit niciodată faptul că oamenii voioși muncesc mai bine decât cei triști? Cum se face asta?

Lars își dădu seama unde țintea întrebarea și răspunse:

I - Credința îți pricinuiește bucurie.

— Da, când e o credință luminoasă; dar nu știi că tot credința poate să ne amărase atât de tare încât lumea din jurul nostru să se transforme într-o închisoare?

Femeia cea blondă oftă fără încetare, ceea ce pricinui o mișcare de protest în mormanul de șaluri. Lars îi aruncă și el o privire ascuțită și femeia tăcu. Ødegaard continuă:

— Când repeți ceva la nesfârșit, fie că-i vorba de rugăciune, fie de o distracție, în cele din urmă te protestezi și-ți pierzi voia bună. Poți să muncești la câmp până te îndobitocești, poți să te rogi până ajungi un călugăr maniac, să joci până te transformi într-o paiață, dar ia încearcă să faci când una, când alta: schimbarea călește și simțurile și gândirea, munca ta are spor și credința ta înseninează.

— Atunci, hai să ne înveselim! spuse tânărul și râse.

— Desigur. În felul acesta, tu, de pildă, ai să te poți apropia de alți oameni; fiindcă numai când ești fericit vezi părțile bune ale altora și le îndrăgești. Iar pe Dumnezeu nu-l poți iubi decât dacă-ți iubești aproapele.

Cum vorbele lui nu întâmpinară o împotrivire imediată, Ødegaard încercă pentru a doua oară să strângă lațul, și spuse:

— Lucrurile care ne eliberează și ne pregătesc să primim, înrâurirea sfântului duh - înrâurire căreia nu i se pot supune ființele încătușate - lucrurile acestea care ne ajută, trebuie să poarte în ele o binecuvântare. Și într-adevăr ele sunt binecuvântate.

Pastorul se ridică. Trebuia să-și golească din nou pipa.

În tăcerea care se așternu de data aceasta și care nu era întreruptă de niciun oftat, se putea observa cum. & e frământă mormanul de șaluri. În cele din urmă, un glas sovăitor spuse:

— Scrie în cele sfinte: „Tot ce faci să fie spre slava lui Dumnezeu”. Dar oare cântecul lumesc și dansul sunt spre

slava lui Dumnezeu?

— Când nu sunt decât cântec și dans, nu; dar nu ne putem pune oare aceeași întrebare cu privire la mâncare, la odihnă, la îmbrăcăminte? Și totuși, suntem nevoiți să mâncăm, să dormim, să ne îmbrăcăm. Așadar poate să fie numai o părere că nu trebuie să facem nimic din ce e păcat.

— Ei, și asta nu-i păcat?

Pentru prima oară Ødegaard își cam pierdu răbdarea, de aceea se mulțumi să spună:

— Întâlnim și în *Biblie* obiceiul cântecului și al dansului”.

— Da, spre slava lui Dumnezeu.

— Desigur că spre slava lui Dumnezeu. Dar dacă evreii aveau totdeauna pe buze numele lui Dumnezeu trebuie să ținem seama că, asemenea unor copii, nu împărțiseră încă lucrurile în grupuri. Când vorbește despre un străin, copilul îl numește: „omul”, iar când un copil întreabă: „Cine a făcu asta?” „Cine a făcut aceea?” îi răspundem totdeauna: „Dumnezeu”. Când întrebarea e pusă de oameni în toată firea le răspundem ca unor oameni în toată firea, numind și intermediarul, nu numai pe autor, adică pe Dumnezeu. Așa, de pildă, un cântec frumos poate să vorbească despre Dumnezeu, sau să se îndrepte spre el chiar dacă nu-i pomenește numele. Fiindcă multe lucruri ne călăuzesc spre el, deși nu pe drumuri directe. Dacă niște oameni cu adevărat sănătoși și nevinovați vor să danseze, dansul lor preamărește, deși în mod indirect, pe cel care ne dăruiește, sănătatea și iubește copilul din noi.

— Țineți minte ce auziți, țineți minte! spuse pastorul. Abia acum își dădea seama că lucrurile acestea avuseseră multă vreme pentru el un sens greșit și că tot greșit le tălmăcise și altora.

Dar Lars, care chibzuise îndelung, se luminase în sfârșit. Un grăunte de înțelegere coborâse dinspre fruntea lui înaltă spre baza feței, îngustă și colțuroasă, fusese treierat și măcinat și iată ce ieșea acum la iveală:

— Și toate basmele, povestirile și poveștile, toate

poeziile, tot ce se născoceste în zilele noastre și se scrie în cărți... și asta e îngăduit? Oare nu citim în cele sfinte: „Fiecare vorbă care-ți iese din gură să fie adevărată?”

— Mă bucur că ai ajuns aici. Știi, gândurile tale sunt aidoma casei în oare locuiești. Dacă ar fi atât de neîncăpătoare încât abia ai avea loc să-ți vâri capul în ea și să-ți întinzi picioarele, ar trebui vrând-nevrând s-o dărâmi și s-o clădești din nou. Tot astfel poezia înalță și reclădește gândurile. Dacă măsura lor, care întrece strictul necesar, ar fi mincinoasă, atunci și gândurile strict necesare ar deveni curând mincinoase. Ele te-ar țintui în casa ta de pământ astfel încât n-ai ajunge niciodată până la veșnicie – și doar drumul tău într-acolo merge – iar gândurile trebuie să te călăuzească spre credință.

— Dar când poeții născocesc ceva ce n-a fost, tot minciună se cheamă, spuse Randi cu băgare de seamă.

— Ba nu; pentru că în versurile lor găsim adesea un adevăr mai mare decât în lucrurile pe care le vedem cu ochii, răspunse Odegaârd.

De data asta, toți îl priviră șovăind și tânărul obiectă:

— Până acum n-am știut că legendele lui Askelad cuprind mai mult adevăr decât ceea ce văd cu ochii mei!

Râseră încet cu toții.

— Atunci, ia spune-mi: pricepi totdeauna ce legătură există între cele ce vezi cu ochii?

— Nu sunt destul de învățat pentru asta.

— Aș! Un învățat înțelege cu siguranță mult mai puțin. Mă gândesc anume la lucrurile din viața de toate zilele care ne pricinuiesc suferință și suferință și la care ne tot gândim până plesnim de necaz, cum se spune. Nu ți se întâmplă niciodată așa ceva?

Tânărul nu răspunse; din mormanul de șaluri răsună un glas care rostea cu adâncă seriozitate:

— Ba da, foarte des.

— Dar dacă ai auzi o poveste născocită care să semene cu propria ta poveste atât de bine încât ai înțelege-o pe a ta ascultând-o pe cealaltă? N-ai spune atunci, despre povestea care o lămurește pe a ta, care-ți dă

alinarea și puterea cuprinse în înțelegere, n-ai spune, oare, că această poveste e pentru tine mai adevărată decât povestea ta”?

Femeia cea blondă grăi:

— Am citit odată o poveste care mi-a ajutat atât de bine să scap de o mare supărare încât ceea ce fusese până atunci o povară grea pentru mine mi s-a părut aproape o bucurie.

Dintre șaluri se auzi o tuse ușoară:

— Da, e adevărat, adăugă femeia cu teamă.

Dar tânărul nu voia să se dea bătut.

— Oare legendele lui Askelad pot să-i aducă alinare cuiva?

— Mă rog, depinde. Hazul are mare putere și legendele acelea arată într-un mod hazliu că un om, despre care ceilalți au o părere foarte proastă, ajunge adesea departe; ele mai afirmă că cine-i plin de voie bună primește ajutor din toate părțile și că izbind a e de partea celui care o dorește din toată inima. Nu crezi că e bine să li se amintească asta copiilor, ba chiar și multor oameni în toată firea?

— Dar e o superstiție să crezi în diavol și în vrăjitorie.

— Cine ți-a spus să crezi în diavol și în vrăjitorie? Aici e vorba de simboluri.

— N-avem voie să folosim chipuri și semne fiindcă orice chip aparține diavolului.

— Așa; unde scrie asta?

— În Biblie.

Pastorul interveni:

— Nu, n-ați înțeles bine. Și *Biblia* folosește simboluri.

Toate privirile se ridicară spre el.

— *Biblia* folosește simboluri la fiecare pagină, ceea ce e specific popoarelor orientale. Avem și noi simboluri în biserică, avem simboluri în limba pe care o vorbim, în lemn, în pânză, în piatră și nu ne putem închipui divinitatea decât cu ajutorul acestor simboluri. Mai mult încă: și Iisus folosește simboluri. Și oare însuși Domnul-Dumnezeu n-a luat diferite chipuri când s-a arătat

profeților? N-a venit sub înfățișarea unui pribeag la Mamre ca să-l vadă pe Abraham, n-a mâncat cu el la aceeași masă? Apoi, dacă divinitatea poate lua felurite înfățișări, și poate folosi-mai multe simboluri, are voie și omul să facă acest lucru.

Cei de față se văzură nevoiți să încuviințeze. Dar Ødegaard se ridică în picioare și-l bătut ușor pe umeri pe pastor:

— Mulțumesc frumos, ați dovedit chiar acum în mod admirabil și bazându-vă pe *Biblie* că spectacolele pot fi încuviințate!

Pastorul tăcu speriat; gura-i era plină de fumul pipei care se răspândi încet, de la sine, în aer.

Ødegaard străbătu apoi camera, se îndreptă spre femeia cu multe șaluri și se înclină, dornic să descopere măcar o bucățică din fața ei; dar, în zadar.

— Dorești să mai aflu ceva? întrebă el. Se pare că te-ai gândit mult la lucrurile astea.

— Dumnezeu să mă ocrotească, nu totdeauna gândesc cum trebuie.

— Da, la început, după ce ți s-a acordat harul convertirii, ești atât de plin de această minune încât toate celelalte lucruri ți se par nedrepte și fără rost. Ești ca un îndrăgostit care nu-și dorește decât iubita.

— Bine, dar gândește-te la primii creștini, doar de la ei trebuie să luăm pildă.

— Nu, noi nu mai trăim viața aspră în care au trăit ei în mijlocul păgânilor; noi avem alte îndeletniciri și trebuie să găzduim creștinismul în viața noastră de azi.

— Dar *Vechiul Testament* spune cu totul alte lucruri decât spui tu, grăi tânărul de lângă ușă și pentru prima oară glasul lui trăda amărăciune.

— Da, pentru că vorbele pe care le găsim în *Vechiul Testament* sunt moarte azi, pentru că „s-a zis cu ele”, cum spune și apostolul Pavel: „Care ne-a făcut și pe noi în stare să slujim după Noul Testament dar nu după slova, ci în spiritul lui”; și mai departe: „Dar unde e duhul Domnului, acolo e și libertatea”; sau: „Am puterea pentru toate”,

spune Pavel mai departe, însă adaugă: „Dar nu toate sunt de folos”. Numai că noi avem fericirea de a putea cerceta viața unui om care ne arată ce a gândit Pavel; e vorba de viața lui Luther. Ce credeți? a fost dăre Luther un creștin bun și luminat? Credința lui Luther era luminoasă, era credința *Noului Testament*. Despre o credință posomorâtă el spunea că îndărătul ei se află diavolul care stă la pândă. Despre ispită credea că cine se teme mai puțin de ea va fi mai puțin ispitit. Se folosea de darurile și de talentele cu care-l înzestraseră Dumnezeu ca să se bucure; Luther privea viața ca un întreg. Vreți exemple? Cucernicul Melancton scria o dată o lucrare în sprijinul adevăratei învățături și muncea cu atâta râvnă încât nu-și găsea timp nici măcar pentru mese. Atunci Luther i-a luat pana din mână. „Dumnezeu nu poate fi slujit numai prin muncă - i-a spus el - ci și prin odihnă și prin întărirea trupului; pentru asta a dat Dumnezeu porunca a treia și a hotărât ziua de sâmbătă”. Mai departe: Luther folosea un mare număr de simboluri în vorbire; erau simboluri glumețe și serioase laolaltă, presărate cu o mulțime de idei bune și adesea foarte hazlii. A tradus în limba maternă vechi și frumoase legende populare și a spus în prefață că, după *Biblie* „nu cunoaște multe alte îndemnuri mai bune. Cânta din lăută, după cum știți poate și voi, iar când era împreună cu copiii și prietenii lui nu cânta numai imnuri, ci și cântece vesele bătrânești; îi plăceau jocurile de societate, juca șab și îngăduia tineretului să danseze la el în casă; singurul lucru pe care-l cerea era ca totul să se petreacă într-o atmosferă de bună-cuviință și de cinste. Lucrurile acestea au fost notate de un vechi și devotat elev, al lui Luther și anume pastorul Johann Mathesius, care le-a povestit enoriașilor săi din înaltul amvonului. El se ruga Domnului să le poată arăta căile... ar tifebui să ne rugăm și noi pentru același lucru!

Pastorul se ridică în picioare:

— Dragi prieteni, să spunem că pentru azi ne ajunge. Toată lumea se ridică.

— Aici s-au rostit câteva cuvinte de lămurire;

Dumnezeu să binecuvânteze sămânța aruncată! Dragi prieteni, voi locuiți departe, sus, pe înălțimi –, unde grânele vi le cosește mai des gerul decât secera. Pustiurile acestea ar trebui lăsate din nou în seama legendelor și a vitelor care merg la păscut. Viața spirituală nu e prea înfloritoare acolo sus și ajunge săracă asemenea buruienilor. Prejudecățile apasă viața oamenilor, cum o apasă și munții la poalele cărora se dezvoltă, munții care-și aruncă umbra și dezbinarea asupra ei. Domnul să vă adune laolaltă, Domnul să vă lumineze S Vă mulțumesc pentru ziua de azi, prieteni! Mi-a fost și mie de ajutor ca să-mi limpezesc mai bine gândurile!

Dădu mina cu fiecare; până și tânărul i-o întinse prietenește pe a lui fără să-și ridice totuși privirea.

— Acum o luați peste munte; când ajungeți acasă? îi întrebă pastorul ia clipa când se pregăteau să plece.

— La noapte, răspunse Lars. S-a adunat multă zăpadă și în locurile unde a bătut vântul au rămas cocoloașe de gheață.

— Ei, dragul meu, cine vine la biserică în aceste împrejurări e demn de laudă. Dea Domnul să nu pățiți nimic pe drum!

Erik răspunse cu glas scăzut:

„De-i cu mine pennnul, vină împotriva-mi toată-ndată! Când mă rog și chem, luminează Lasă-n jur cocleala toată!”

— Bine, Erik, de data asta ai nimerit!

— Stați puțin, spuse Ødegaard, văzându-i gata de plecare; nu mă mir că nu mă cunoașteți, dar trebuie să am și eu niște rude acolo, la Oyhofen.

Toți cei de față se întoarseră spre el, inclusiv pastorul, care știa de lucrul acesta, dar îl uitase cu desăvârșire.

— Mă numesc Hans Ødegaard și sunt fiul lui Xnut Hansen Ødegaard, pastorul, care a plecat pe vremuri dintre voi cu ranița în spate.

Atunci dintre șalurile cele multe se auzi o exclamație:

— Dumnezeule! ăsta era frate-meu!

Toți rămăseseră pironiți locului, dar nimeni nu știa ce să spună. În cele din urmă, Ødegaard întrebă

— Va să zică, pe vremuri, când eram copii și l-am însoțit pe tata sus, la munte, am locuit la tine?

— Da, la mine.

— Un timp ai locuit și la mine, spuse Lars; tatăl tău e nepotul meu.

Dar Randi spuse cu durere:

— Va să zică. ta ești micul Hans? Da, da, trece, timpul.

— Ce mai face Else? întrebă Odegaaard.

— Ea e Else, spuse Randi și arată spre femeia cea blondă.

— Tu ești Else? strigă el. Pe vremea aceea aveai o supărare din dragoste, voiai să te măriți cu lăutarul satului; ai izbutit?

Nimeni nu răspunse. Deși începea să se însereze, Ødegaard văzu că Else se făcuse foarte roșie la față și că* bărbații priveau în lături sau în podea, afară de flăcăul cel tânăr care se uita ținută la ea. Ødegaard își dădu seama că întrebarea lui fusese cam prostească. Pastorul îi veni în ajutor:

— Nu, lăutarul Hans nu s-a însurat. „Else s-a măritat cu fiul lui Lars. Dar acum e din nou singură, a rămas văduvă.

Else se făcu iar roșie ca focul; flăcăul observă și zâmbi batjocoritor. Dar Randi spuse:

— Am auzit că ai călătorit în țări străine și că ar învățat multe.

— Într-adevăr, până acum am studiat sau am călătorit, acum, însă, vreau să rămân în țară și să fiu și eu de folos într-un fel.

— Da, așa se întâmplă. Unii călătoresc, își luminează mințile și ajung învățați, alții nu se pot dezlipi de glie.

Și Lars adăugă:

— Adesea e greu să te rupi de pământul de baștină. Dar când din pământul acesta se naște un om care ar putea să dea o mână de ajutor, apoi acela pleacă.

— Există felurite chemări, spuse pastorul, fiecare dintre noi trebuie să și-o urmeze pe a sa.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu și munea aceasta sporită se va adăuga la altă muncă, spuse Ødegaard. Dacă vrea Dumnezeu, râvna tatălui meu vă va mai fi o dată de folos.

— Da, se poate, spuse Randi cu blândețe. Numai că uneori e greu să aștepți: aștepți prea mult.

Oamenii plecară, pastorul se instalează în fața unei ferestre și Ødegaard în fața celeilalte ca să-i petreacă cu privirea fiindcă trebuiau să treacă munții. Flăcăul mergea în urma celorlalți. Ødegaard află că era orășean, că la oraș făcuse tot felul de meserii, dar că, de fiecare dată, se certase cu toată lumea. Se credea chemat pentru ceva mare, poate pentru apostolat, dar era ciudat că rămăsese la Oyhofen; unii credeau că era îndrăgostit de Else. Capul lui era veșnic înfierbântat, cunoscuse multe dezamăgiri și-l așteptau încă multe altele.

Oamenii se iviră acum sus, pe munte, acoperișul grajdului nu-i mai ascundea privirilor. Urcau din greu, dispăreau printre arbori, apoi iar se iveau, tot mai sus, și mai sus. Nu exista niciun drum prin zăpada adâncă, numai copacii îi călăuzeau în locul acela pustiu, și piscurile înghețate le indicau lateral direcția spre casele lor.

Din cealaltă cameră ajunseră până la ei câteva acorduri, apoi auziră:

„Primăverii cântecu-mise-nchină, Până la ieșirea-i în lumină; Primăverii cântecu-mise-nchină și cum doru-o cheamă-ncoace-i spune. A-ncheiat cu ea - nțelegeri bune, la să-și ia, la glorie, împreună Soarele - și iarna s-o răpună, Murmurul pâraielor stârnindu-l Spre a porni-o ele cu colindul și-n miresme, nencetat, de floare, S-o alunge repede din zare; Cântecu-mise-nchină primăverii”.

Capitolul XI

Din ziua aceea, pastorul se întâlnea foarte rar cu ceilalți. E drept că era ocupat fiindcă se apropiau sărbătorile Crăciunului; dar, pe de altă parte, se întreba mereu, fără să-și poată da un răspuns lămurit, dacă spectacolele sunt sau nu sunt îngăduite creștinilor;

apariția Petrel îl umplea de neliniște.

Când pastorul se afla în camera lui de lucru, cu predicile sau cu vreo lucrare de etică creștinească în față, Ødegaard ținea de urât celor două fete și, cu acest prilej, era nevoit să facă mereu comparații între ele. Petra era scânteietoare, dar niciodată egală cu sine însăși. Cine voia să țină pasul cu ea era într-o veșnică încordare, ca la lectura unei cărți. În schimb, cordialitatea totdeauna aceeași a fiicei pastorului avea un efect binefăcător asupra lui. Gesturile ei nu surprindeau niciodată pentru că nu erau decât o reflectare a ființei sale. Vocea Petrel putea să ia nuanțe ascuțite sau pline, putea să capete orice timbru. Vocea lui Signe avea o armonie proprie și nu se schimba decât adresându-se tatălui ei care-i deslușea nuanțele cu adevărată măiestrie. Petra se oprea la un anumit lucru; dacă era vorba de mai multe, se mulțumea să observe, nu să ajute. Signe supraveghea totul și toate și se împărțea fără ca alții să observe. Ori de câte ori Ødegaard vorbea cu Petra despre Signe auzea plângerile unei îndrăgostite care a pierdut orice speranță, dar când vorbea despre Petra cu Signe, aceasta devenea monosilabică. Fetele stăteau deseori i la taifas și fără constrângere, dar nu vorbeau decât despre lucruri indiferente.

Ødegaard avea mari obligații față de Signe fiindcă ei trebuia să-i mulțumească pentru ceea ce numea „omul cel nou ce sălășluia în el”. Prima scrisoare primită de la Signe în momente de glea suferință avusese efectul mângâierii unei mâini blânde, trecută pe fruntea lui. Îi povestise atunci cu multe menajamente cum venise Petra la ei, neînțeleasă și brutalizată. Lămuririle ei fuseseră atât de gingașe încât sosirea aceasta întâmplătoare apărea ca o hotărâre a lui Dumnezeu care nu voia să se distrugă nimic, iar pentru Ødegaard ca îmbierea cu care te primește pădurea când te-ai oprit să chibzuiești pe ce drum s-o apuci.

Scrisorile fetei îl însoțeau pretutindeni în călătorie și erau asemenea unui fir călăuzitor. Fiecare din rândurile ei avea drept scop s-o îndrepte pe Petra în brațele lui. Totuși,

rezultatul pe care-l obținuse era tocmai contrariul căci, datorită acestor scrisori, personalitatea artistică a fetei se conturase limpede în ochii lui. Signe avea mereu în fața ei, deși fără să-și dea seama, elementul principal al aptitudinilor Petrel pe care el îl căutase în zadar. Ødegaard îi recunoștea greșeala, și-o recunoștea și pe a lui și lucrul acesta îl ajuta să-și schimbe anumite păreri.

Se feri să-i scrie lui Signe despre învățămintele ce le trăgea din scrisorile ei. Primul cuvânt nu avea să fie rostit de cei din jurul Petrel, ci de ea însăși pentru că nimic nu trebuia făcut în grabă. Dar din clipa în care văzuse limpede situația, Petra îi apăruse în altă lumină. Firește: impulsurile ei, care se fugăreau veșnic între ele, fiecare în parte fiind simțit din plin, dar în contradicție cu celelalte, erau desigur germenii unei vocații artistice. Trebuiau deci înmănunchate aceste elemente într-o puternică unitate a ființei ei pentru că, altfel, totul n-ar mai fi fost decât o cârpăceală, iar viața ei ar fi devenit un simplu artificiu. Nu era bine să intre prea curând în arenă. Trebuia să fie înconjurată de tăcere, ba chiar de împotrivire, cât mai mult cu putință.

Năpădit de aceste gânduri, Ødegaard nu-și dădea seama că Petra îl preocupa din nou, neîncetat – deși acum era vorba de altceva. Începu să se intereseze de probleme de artă, dar mai ales de artiști. Întâlni multe lucruri care puteau să înspăimânte un suflet creștinesc și văzu tot felul de greșeli, unele foarte mari. Dar oare nu erau ele vizibile pretutindeni, nu le întâlnea până și în biserică? Pentru că acolo oficiau niște popi serbezi trebuia să spui că totul e măreț și etern; dacă însă năzuința generală spre adevăr primea puteri în viață și în poezie, nu putea oare să se manifeste și în teatru?

Treptat, căpătase certitudinea că are dreptate. Din scrisorile lui Signe își dădea seama cu mare bucurie că Petra se forma serios și că Signe era cea mai nimerită ca s-o ajute. Ødegård venea acum s-o vadă, să mulțumească acestui geniu tutelâr care n-avea idee cât de mult făcuse pentru el.

Dar voia s-o revadă și pe Petra. Cât de mari erau oare progresele ei? Cuvântul fusese rostit, putea deci să vorbească deschis cu ea despre acest lucru. De altfel, se nimerise foarte bine pentru amândoi fiindcă erau scutiți să mai discute ceva despre trecut.

Fură curând stingheriți de oaspeți sosiți din oraș, poftiți și nepoftiți, dar lucrurile ajunseseră atât de departe incit o singură întâmplare bine folosită putea aduce lumină; și în această împrejurare, oaspeții le veniră în ajutor. Și anume, cu prilejul unei primiri, domnii se adunară după masă în camera de lucru a pastorului. Un diacon de la episcopie găsi deschisă pe birou o carte de etică creștină, și cum privirea lui se poticnise de cuvântul cumplit: „spectacol”, yeni vorba despre teatru. O polemică violentă se dezlănțui și pastorul, care nu prânzise cu ceilalți fiind chemat la un bolnav, sosi tocmai în toiul ei. Având o stare de spirit plină de gravitate nu mâncă și nu interveni în discuție, dar își umplu pipa și ascultă. Când Ødegaard observă că pastorul ședea tăcut pe un scaun și urmări convorbirea, se amestecă în vorbă și încercă, deși multă vreme fără succes, să stabilească o înlănțuire logică în această problemă. Dar ori de câte ori s-ar fi putut introduce o verigă în lanțul de dovezi, diaconul striga: „Obiectez!” (nu voia să spună „tăgăduiesc”) și atunci ceea ce ar fi putut să constituie o dovadă, trebuia mai întâi să fie dovedit. Drept urmare, lucrurile mergeau de-a-ndărătelea. De la teatru ajunseră la navigație și, pentru a putea aduce un argument în ce privește navigația, se pregăteau tocmai să treacă la agricultură.

Atunci, Ødegaard îi dădu pastorului conducerea dezbaterilor. Afară de el mai erau de față câțiva pastori și un căpitan, un omuleț cu păr negru, cu o burtă uriașă și cu două piciorușe sub ea, care se învârteau ca baghetele unui toboșar. Ødegaard dădu cuvântul diaconului ca să-și expună toate obiecțiile împotriva teatrului. Acesta începu să spună următoarele:

— Chiar și niște păgâni cinstiți, cum au fost Platon și Aristotel, s-au declarat împotriva teatrului fiindcă strică

moravurile. Socrate asista, firește, din când în când la câte un spectacol, dar dacă cineva voia să tragă de aici concluzia că prețuia teatrul, eu obiectez fiindcă suntem cu toții nevoiți să vedem multe lucruri care nu ne plac. Primii creștini au fost preveniți de mai multe ori împotriva teatrului (vezi Tertullian!), în timpurile mai noi, de când teatrul a prins iarăși viață, creștinii serioși s-au pronunțat verbal și în scris împotriva lui. Am să-i numesc pe Spencer și pe Francke, apoi am să amintesc numele unui moralist creștin ca Schwarz, precum și numele lui Schleiermacher („Ia, auzi! Ia auzi!” strigă căpitanul, fiindcă numele acesta îi era cunoscut). Ultimii doi spun că literatura dramatică poate fi admisă, Schleiermaeher e chiar de părere că la petreceri particulare poate e fi jucată de către diletanți câte o operă bună; totuși el condamnă profesia de actor care prezintă atâtea ispite pentru un creștin încât trebuie să fie evitată. Qar nu se întâmplă oare același lucru cu spectatorii? E mai ușor să te aperi în cursul unei lecturi de emoția provocată de o suferință fictivă sau de un sentiment de noblețe în fața eroismului plăsmuit. La teatru, însă, te simți ispitit să te identifiți cu ce vezi, voința îți slăbește, puterea de muncă la fel, ești târât de pofta de a auzi, de pofta de a vedea, de tot felul de himere. Nu-i așa că am dreptate? Și, de altfel, pe cine poți întâlni la teatru? Pe niște trântori care vor să se distreze, pe niște desfrânați cărora spectacolul le stârnește simțurile, pe niște vanitoși care vor să fie văzuți de alții, pe niște visători care fug de adevărata viață pentru că nu îndrăznesc s-o înfrunte. Păcate îndărătul cortinei, păcate în fața ei! N-am auzit niciodată un creștin serios spunând altceva.

Căpitanul rosti:

— Îți vine să mori de frică de tine însuși. Dacă de câte ori m-am dus la teatru a însemnat că am pătruns într-o astfel de viziune de lup, atunci dracu' să...

— Rușine, domnule căpitan! spuse o fetiță, care se furișase în cameră odată cu oaspeții. Nu-i voie să blestemi că nimerești în iad!

— Da, fetițo, desigur, desigur.

Dar Ødegaard luă cuvântul:

— Platon a ridicat și împotriva poeziei obiecțiile ridicate împotriva teatrului, cât despre părerile lui Aristotel, ele nu stau în picioare. Așadar, fac abstracție de amândoi. Primii creștini au făcut bine că - s-au ținut departe de spectacolele păgâne, iată de ce trec și peste cazul lor. Înțeleg și rezervele unor creștini serioși din timpurile mai noi față de piesele tratând subiecte creștine fiindcă și eu le-am avut. Dar dacă admitem că poetul are voie să scrie o dramă, atunci trebuie să-i îngăduim și actorului s-o joace. Căci ce altceva face poetul când scrie decât să joace în gând cu pasiune, cu plăcere? Iar „cine privește o femeie, o pofteste” și așa mai departe. Cunoașteți vorbele rostite de însuși Hristos. Când Sehleiermaeher spune că o dramă ar trebui să fie jucată numai în cerc intim, nu și de profesioniști, vrea să spună că darurile pe care ni le-a dat Dumnezeu trebuie lăsate în paragină, deși Dumnezeu dorește desăvârșirea lor fiindcă doar pentru asta ne-au fost date. Cu toții jucăm teatru și jucăm zilnic imitându-i pe alții sau adoptând în glumă sau în serios o părere străină. Impulsul acesta e mai puternic decât orice la unii oameni și atunci mă întreb dacă nu cumva, neglijând cultivarea acestui talent „păcatul nu constă tocmai în această neglijare. Fiindcă cine nu se supune chemării sale, devine incapabil de altceva, e necinstit și șovăielnic, pe scurt, e o pradă mult mai ușoară pentru orice ispită decât dacă și-ar fi ascultat chemarea. Când munca și bucuria coincid, anumite ispite pot fi evitate. Dar, va spune cineva, o chemare e ea însăși plină de ispite. Da, problema aceasta se poate discuta. După mine, cea mai mare ispită se ascunde în profesia care amăgește oamenii cu credința că ei sunt dreți fiindcă vorbesc despre Cel-foarte-drept, că ei sunt credincioși fiindcă se adresează credinței altora. Mai precis: pentru mine ispita cea mai mare se ascunde în chemarea preotească. (Gălăgie: Obiectez! E just! Obiectez! Are dreptate! Liniște!)

Căpitanul exclamă:

— N-am auzit încă pe nimeni afirmând că un pastor e mai păcătos decât un actor!

Râsete și strigăte din toate părțile:

— Nu, n-a spus asta!

Căpitanul:

— Ba da, c. e dracu'!

— Domnule căpitan, îndată vine dracul.

— P>ine, fetițo, am înțeleș!

Ødegaard reluă:

— Ispita de a te lăsa sedus de clipă, de a te deda plăcerilor auzului și himerelor, de a-ți însuși fără muncă viața unor modele de virtute, toate acestea se găsesc, zău! și în biserică. (Aceeși larmă cumplită.)

Doamnele care auzeau reînnoindu-se mereu larma aceea, voiseră să știe și ele despre ce era vorba.

Ușa se deschise. Ødegaard văzu că Petra se afla printre celelalte femei și spuse cu glas mai ridicat:

— Evident, există actori care pe scenă se lasă furați de emoție, apoi dau fuga la biserică și sunt furați și aici de emoție, totuși rămân răi. Evident, există actori care seamănă cu niște cornete acustice goale; în viață n-ar fi fost buni pentru nimic altceva, dar în profesia lor servesc cel puțin drept cornete acustice. De cele mai multe ori se întâmplă însă ca, asemenea marinarilor, actorii să treacă prin clipe cumplite – căci clipele care precedă intrarea în scenă pot fi înfiorătoare 1 – și să capete adesea rolul unor unelte ale lui Dumnezeu ori de câte ori se află în fața unui lucru neașteptat, a unui lucru mare, ori de câte ori poartă în inimă o teamă și un dor, un sentiment profund al propriei lor nimicnicii. Și știm că Hristos vizita cu precădere pe vameși și pe femeile păcătoase care se căiau. Asta nu înseamnă că acord actorilor un salvconduct; cu cât e mai mare menirea lor pentru țară – de aici rezultă că un popor nu are simultan mulți actori mari! – cu atât mai mare e greșeala pe care o comit când în activitatea lor se lasă minăți de un caracter odios, sau împinși spre frivolitate și dezmăț. Dar după cum nu există actor care, după o serie întreagă de decepții, să nu fi învățat cât de

nesemnificative sunt aplauzele și lingușirea – deși cei mai mulți își dau aerul c-ar crede în ele – tot astfel noi observăm greșelile și slăbiciunile lor, dar nu știm ce legătură e între aceste greșeli și actori. Și tot despre asta e vorba!

Mulți dintre cei prezenți ar fi vrut să ia cuvântul, ba chiar prinseseră a vorbi cu toții în același timp când, dinspre pian, răsună o voce care cânta: „Aveam vreo paisprezece ani”.

Cu toții porniră buluc în camera cealaltă; căci Signe începuse să cânte, și cântecele populare suedeze ale fetei erau pur și simplu fermecătoare. Melodiile se succedară una după alta și după ce aceste cântece populare, care sunt cele mai frumoase din lume și care îți dezvăluie adevăratul suflet al unui popor miare, îi transpuseră pe toți într-o dispoziție solemnă și plină de așteptare, Ødegaard se ridică de pe scaun și o rugă pe Petra să recite o poezie. Se vede că fata se aștepta la așa ceva fiindcă se înroși ca focul. Dar, deși tremura atât de tare încât trebui să se sprijine de speteaza unui scaun, făcu numaidecât câțiva pași înainte. Apoi păli ca o moartă și începu:

*„El n-avea voie ca să o pornească-n lume:
Îmbătrânise tat său, avea o mamă slabă, Creștea
gospodăria chiar dacă nu prea-n grabă; «În drumuri cu
wikingii, cs-i trebuie năprasne? Găsește-aici de toate din
plin și fără cazne».*

*Dar lacom către norii gonind privea flăcăul, Vedea
cum uriașii, spre zei în drum, sparg hăul; Și-ntrezărea în
soare, cu dor aprins, pe rege Tronând peste mareața lui
sală – se-nțelege.*

Vi „De zilnicele treburi și-uita, mereu pe gânduri.

Zburau povești bătrâne prin minte-i, rânduri-rânduri.

*Veni o dimineată când a fugit de-acasă Spre largul
mării, către cea mai din zare stâncă, Să vadă a apei jocuri
la țârm și – colțuroasă – S-o simtă-n jur cum urlă-n izbirea
ei adâncă. Era pe la-nceputul de seve-al primăverii, Când
vijelii pe țară se cheamă-n cârd, puzderii; Să curmi cu
somnia-nțele ghețuri! Și natura Trezi c-o privești,*

într-însul, aventura.

În golful sur, acolo - o navă ancorase, Departe de mâniu furtunii dușmănoase. Ea ancorei nainte îi sta, cu vele strânse, Cam nu prea-mbucurată de darul zilei plânse; C-avea-ndoit catargul, iar prora-n clătinare și, înspumând-o valuri, zvâcnea din vele-arare.

Ori cspătând o parte, ori moțâind cealaltă.

Și-ngăduise-odilma-ntre vâslași o scurtă haltă.

Când, de pe stânci, un strigăt deodată Clipa sparse -
Suna ca nebunia din buzele ei arse:

«Niciunul nu-i fără teamă de crâncena urgie.

Din voi! Mă vreau spre acolo; deci, dați-mi cârma mie

1»

În sus spre dealuri unii priviră; ceata-ntreagă, i Nu arătă prin nimeni că-n seamă cumva-l bagă și poței de-ospăț nime nu-i puse zid, nainte. Atunci căzu o piatră; și doi o luară-aminte.

Ei au sărit pe punte; castroane dispărură; Să tragă, ridicate, îndată arme fură; A zbârnâit săgeata; dar cel de sus - degeaba. Rostea doar: «Căpitane, nu-mi dai să-nf runt eu apa Ori ne-o-mpărțim, (prin luptă pe viață și. pe moarte), Corabia aceasta cu liniștea-ntr-o parte P!»

Sălbaticul, drept glumă o luă. Răspuns: săgeata Trimisă să lovească în prada cea de-a gata Nu-l nimeri. El spuse c-o liniște adâncă: «în casa morții scaun nu prea am, pare-mi, încă. Dar tu, care brăzdat-ai atâtea mări, poți ca să - Poți unul ca să capeți, ori cară-te acasă. Tot ce supus vreodată ți-a fost, al meu să fie va trebui ds-acuma; că-ncep să vreau! Și mie Mi-ai strâns tu, spre foloase, tot ce-i fi strâns anume! Sunt așteptat; sosit-a și timpul meu în lume!»

Iar celălalt, mândru, ris-a în arme sunătoare:

«O! Dacă, dornic, visu-ți biruitor te cere.

Să-ți de pacea dată. Și-a brațului putere

Ți-o chem alături!» «Nu pot, sunt pentru a fi mai mare.

Eu trebuie să cârmui, iar nu să-ți fiu ce &ul!

Că niciodată vechiul nu poate-nfrânge noul.»

După răspuns, urechea și-a-niins-o-n van... *S/irU-a*
Atunci din muchia stâncii: «Hei, voi! eroi, – ursita S-arate,
ajutându-l să biruie, pe cine Părintele-a toți zeii drept
căpitan îl ține. hui, celui ce va-nvinge, să vă supuneți. Care
Nu-i va sluji, înece-l rușinea!»

Vai, ce tare Se-aprinse căpitanul... corabia yi-o lasă...
El sare-n apă, noată înspre uscat degrabă... La țarm, de-
așijderi, fuge și celălalt. Vânjoasă-l înșfacă, săltând, mâna-i
pe cel sosit din apă.

Ci limpede în față privindu-l, căpitamd Văzu ce nobil
este. «Zvâniți-i cu toptanul Și repede aicea! – strigat-a-n
tei cuprinsul – Ce arme-i sunt de lipsă!... De-o fi să-ți fiu
învinsul, Putearoei spune, totuși, că sabia ți-a dat-o

Chiar cel pe care-n sânge-ai să-l scalzi cu dânsa... iat-o U

La poale de deal, aprigi, s-au încleștat în aer;
Mugind toricărei trânte, i-urma un strașnic vaier.
Turbat, dinspre «Balaur», un geamăt spoi marea;
Căzut-a căpitanul, curând... în nemișcarea
De gheață a stâncii sure, lovi un strigăt cerni.

Din treaptă-n treaptă, printre talaze, jos, vasalii, în
focul răzbnării, s-au năpustit spre fălii și-au fost curând
pe stânca din veci tăind ca fierul.

Dar cel căzut, aproape din moarte, atunci picată,
Poruncitoare mina și-a mai nălțat o dată: «Cu zile trebuie
un brav bărbat să piară! O, ce sfârșit de cântec, măreț din
cale-afară, Îți merită eroul... În locul meu – vă spun **1** –
Încredințați-i cârma; de-acum, e cel mai bun.» Pentru
vecie, apoi, ucaz primi să tacă; Înconjurau eroii un mort.
Cătau să-l facă Loc nentinat la masa lui Odin¹⁰; ca prin
vise, Naintea despărțirii, urmaș el își numise.

Nu zăbovit-a noul zvelt căpitan o clipă.

Urcat pe-o piatră, spuse cu chibzuială dreaptă;

«Eroului acesta, un monument în pripă

Să i se nalțe pentru ce-avu măreț în faptă!

---

10 Primul și unul dintre cei mai de seamă zei din mitologia scandinavă, cel care a ordonat și stăpînit lumea. Era, totodată, zeul elocvenței, al înțelepciunii și al poeziei.

Ci vâslele proptite ne fie pin deseară; * *

Că nu se cade viața s-o nfrâne-a morții gheară.»

*Fu-nfăptuită vorba, iar pânzele-au fost trase; Curând, săltând pe valuri, «Balaurul» plecase. Spre el, din urmă-
adie un cântec peste mare, De consfințire; mortul din
insulă se pare Salută bunvenitu-i de luptător ce-și poartă
Nainte, dârz și tânăr, corabia prin soartă.*

*Al patriei țărnm însă când îl atinge, unde E-
ngrămădită lumea cu ochi uimiți să vadă Pe omul ce-a luat
locul lui Oeger și-azi răspunde Cutezător de nava-
puternică; o spadă De soare roșiatic dinspre-asfințit separă
Corabia, eroul și pânzele - de seară.*

*El cârmuie cu-atâta curaj că-n juru-i spaimă
Stârnește. «Se scufundă!» i-auzi pe toți că-ngaimă.*

Ci surâzând, în cel mai sălbatic vânt, când trece:

«Ei! spuneți, de-acum poate flăcău-n larg să plece?»”.

*Recită versurile cu glas tremurător, solemn și fără
urmă de afectare. Toți rămăseseră locului de parcă din
mijlocul lor ar fi țâșnit din pământ o rază înaltă, foarte
înaltă de lumină și strălucitoare ca un curcubeu. Nimeni
nu vorbea, nimeni nu făcea vreo mișcare. Dar căpitanul nu
se mai putu stăpâni multă vreme, sări în sus, pufăi, se
întinse și spuse:*

*— Ei, nu știu ce ziceți voi, dar eu, când ceva mă
răscoleșe în halul ăsta, dracu’ să mă ia, trebuie...*

*— Domnule căpitan, iar ai blestemat, spuse fetița
anieaimțându-l cu degetul. Să vezi că îndată vine diavolul
și te ia!*

*— Puțin îmi pasă, fetițo, n-are decât să vină, fiindcă
acum, dracu’ să mă ia! trebuie să ascult un cântec
patriotic!*

*Fără să mai aștepte să fie rugată, Signe se așeză la
pian și toată societatea aceea veselă începu să cânte:*

„Vreau să-mi apăr țara... S-o zidesc la para

*Dragostei din ruga și copilul meu. - jk Vreau s-o nalt
stupină*

*Și-apărată până „La pescarul cel din val și vântul
greu.*

Soare-aici: o mare.

*Și din plin: ogoare. Nouă, doar iubirea lipsă nu ne f
le!*

Sete-i de-a crea aici.

*De-o urmărm uniți, o! nici Nu știi viața-n câte felurimi
adie...*

*Treierarăm marea dur, Fluviile ei din jur, Se ridică-n
preajmă multe turnuri vechi normane. Purpuriu însă și
drept, Steagul nostru ține piept Mai departe unor dese, tot
mai dese uragane.*

*Cite-s încă-n cale - ral; De-mplinit un ideal: Ziua ce-o
uni-n tre ele, t'mără, trei neamuri. Tot ce faci, prinos să fie
ha o sfântă datorie și izvor în fluviul care-a rupt bezna din
geamuri.*

Glia asta e a mea.

Scumpă f i-va-mi tot așa *

*Cum a fost, cum e la aman ori bine. Și cum ne-a iubit,
cu-ăltoi Inima noastră napoi; Dragostea i-o reîntoarce,
patriei, ca pe-un ciorchine".*

*Signe se ridică de la pian, se îndreptă spre Petra, își
petrecu brațul în jurul ei și o trase după ea în camera de
lucru, unde nu mai era nimeni.*

— Petra! Să fim iar prietene!

— Doamne, Signe! În sfârșit, m-ai iertat!

*— Acum pot să fac ce trebuie! Spune-mi, Petra, nu-l
iubești pe Ødegaard?*

— Vai, Signe!

*— Petra, așa am socotit din prima zi... Și m-am gândit
că a venit în fine ca să... acesta a fost țelul meu timp de doi
ani și, jumătate... indiferent de ce am gândit și am făcut
pentru voi. Și tata a crezut asta; sunt sigură că a și vorbit
cu Ødegaard...*

— Dar, Signe!...

— Ssst!

*Signe îi astupă gura cu mâna și ieși în fugă din
cameră fiindcă fusese chemată; trebuiau să se așeze la
masă.*

La cină se servi vin fiindcă pastorul nu luase prânzul

cu ceilalți. Pastorul, care rămăsese tot timpul serios și tăcut, părea că nici acum nu remarcă prezența cuiva în jurul lui. La sfârșitul cinei, își lovi însă paharul și spuse:

— Vreau să vă anunț o logodnă!

Toate privirile se îndreptară spre cele două fete care sedeau una lângă alta și care fură cuprinse de o groază atât de mare încât erau cât pe-acum să cadă de pe scaun.

— Vreau să vă anunț o logodnă! repetă pastorul, de parcă i-ar fi fost greu să înceapă. Trebuie să recunosc că la început n-a fost pe placul inimii mele.

Oaspeții îl priveau pe Ødegaard uluiți și uimirea lor deveni nețărmită când îl văzură rămânând locului liniștit, cu ochii ațintiți asupra pastorului.

— Vă mărturisesc că nu-l găseam demn de ea.

Oaspeții îl priveau pe Ødegaard uluiți și uimirea mai îndrăznește să ridice ochii; și, cum fetele nu mai cutezau de mult să facă asta, pastorul fu nevoit să se adreseze unui singur chip, adică lui Ødegaard, care asculta, firește, cu cea mai deplină seninătate sufletească.

— Acum, însă, continuă pastorul, de când l-am cunoscut mai îndeaproape, mă întreb dacă e ea demnă de el, atât de nobil mi se pare. Căci e vorba de talentul artistului, de nobilul talent dramatic și logodnica e fiica mea adoptivă, Petra, copila mea iubită. Dea Domnul să fiți fericiți împreună! Tremur de teamă pentru voi, dar ceea ce Domnul a unit, omul nu trebuie să despartă. Dumnezeu să te aibă în pază, fiica mea!

Gât ai clipi din ochi, Petra se repezi spre el și se aruncă la pieptul lui.

Cum nimeni dintre comeseni nu-și reluă locul, întreaga societate plecă de la masă. Dar Petra se îndreptă spre Ødegaard care se retrase imediat cu ea în firida cea mai îndepărtată dintre ferestre. Voia să-i spună ceva dar fata i-o luă înainte.

— Dumitale îți datoresc toate! spuse ea.

— Nu, Petra; am fost pentru tine un frate devotat și am păcătuit vrând să fiu mai mult decât atât. Dacă lucrul acesta s-ar fi întâmplat, toată cariera ta ar fi: fost distrusă.

— Ødegaard!

Își luară mâinile dar nu se priveau; după un timp, Ødegaard îi dădu drumul, iar Petra se aruncă pe un scaun și începu să plângă”.

A doua zi Ødegaard plecă.

La începutul primăverii, Petra primi o scrisoare mare purtând un sigiliu oficial masiv; se sperie grozav și i-o duse pastorului care o deschise și o citi. Era expediată de șeful oficiului din orașul ei natal și cuprindea următoarele:

„Pedro Chisen, care a răposat ieri, a lăsat un testament cu următorul cuprins:

«Tot ce se va găsi după moartea mea, menționat fiind cu amănuntul în registrul de socoteli care, se află în cufărul albastru al camerei mele din casa lui Gunlaug, fiica lui Aamund de la munte, cufăr a cărei cheie o are chiar această Gunlaug, după cum tot ea știe toate rosturile mele, las drept moștenire – în măsura în care Gunlaug, fiica lui Aamund își dă consimțământul, pe care nu și-l poate da dacă nu în –, găduie ca acea condiție pusă de mine și pe care numai ea singură o cunoaște să fie îndeplinită – las fetei Petra, fiica pomenitei Gunlaug, fiica lui Aamund.

adică dacă fata Petra nu găsește nedemn de ea să-și amintească de un om bătrân și bolnav față de care s-a purtat cu multă blândețe, deși nu știa nimic și nici nu putea să știe, și pentru care a fost singura bucurie în ultimii ani ai vieții lui, drept care a vrut să-i facă și el o dată o mică bucurie, pe care n-ar trebui s-o disprețuiască; Dumnezeu să se îndure de mine, păcătosul!

Pedro Chisen»

1 îmi permit să vă întreb dacă vreți să vă adresați personal mamei dumneavoastră în această problemă, sau dacă trebuie să-mi iau eu această sarcină”.

Curierul următor îi aduse o scrisoare de la maică-sa, scrisă de pastorul Ødegaard, singurul căruia îndrăznise să i se destăinuiească. În ea se spunea că Gunlaug își dă consimțământul și îndeplinește condiția de a-i spune Petrel cine era Pedro.

Această știre și banii ce primea îi dădură Petrel o

stare de spirit deosebită. I se părea că totul își recăpăta acum echilibrul; era un nou avertisment care o îndemna să plece.

Așadar, pentru desăvârșirea vocației ei artistice începuse bătrânul Per Chisen să adune primii bani chitind din vioară la nunți și la petreceri, pentru asta se trudiseră din răspuțeri el, fiul și nepotul lui. Suma nu era mare, dar ajungea ca să-i facă vânt Petrel în lume, grăbindu-i în felul acesta succesul.

Dar gândul că acum va putea să trăiască la un loc cu maică-sa, că va putea să-i fac zilnic bucurie și s-o răsplătească pentru toate strădaniile, gândul acesta creștea în ea, luminos ca soarele. Îi scria în fiecare zi de poștă câte o scrisoare lungă și-și stăpânea cu greu nerăbdarea în așteptarea răspunsului. Următoarea ei scrisoare îi pricinui o mare dezamăgire: Gunlaug îi mulțumea, dar era de părere că ar fi „mai bine să-și vadă fiecare de ale lui”. Atunci pastorul îi făgădui Petrel să-i scrie el și când Gunlaug primi această scrisoare nu mai putu să țină taina pentru ea și simți nevoia să le povestească marinarilor și altor cunoscuți că fică-sa are să ajungă ceva mare și că o cheamă la ea. În felul acesta, chestiunea se transformă într-o problemă arzătoare care fu discutată în port, pe vase și în bucătăriile tuturor caselor din oraș. Gunlaug, care până atunci nu pomenise niciodată de fata ei, nu mai discuta acum decât despre „fica mea, Petra” și nici ceilalți nu-i mai vorbiră despre altceva.

Dar Gunlaug nu dădu niciun semn de viață până-n ajunul plecării Petrel, ceea ce o mâhnea foarte tare pe fică-sa. În schimb, atât pastorul cât și Signe îi făgăduiră în mod solemn că vor veni amândoi în ziua primei ei apariții pe scenă.

Zăpada începu să se topească pe munți și câmpiile scânteiau de verdeață. Viața, care se trezește în vâi la începutul primăverii e tot atât de puternică pe cât a fost și nostalgia; oamenii devin mai sprinteni, mâinile lucrează mai repede și dorul de muncă își aruncă privirile dincolo de munți. Dar, deși tânjea după plecare, Petra nu iubise

niciodată atât de mult locurile și lucrurile acelea cum le iubea acum, în clipa despărțirii; da, i se părea că până atunci nu le prețuisese destul, că abia acum înțelesese totul. Îi mai rămăseseră doar câteva zile. Însoțită de Signe, hoinărea peste tot și-și lua rămas bun de la toți și de la toate, mai ales de la locurile pe care le îndrăgiseră împreună. Într-o zi un țăran le povesti că Gdegaard se afla sus la Oyhofen și că avea de gând să le viziteze. Vestea aceasta le nedumeri pe cele două fete care-și întrerupseră plimbările.

Dar când veni, Ødegaard avea o față luminoasă și fericită ca niciodată. Sosise în sat cu intenția de a înființa o universitate populară pe care avea s-o conducă personal până va găsi un dascăl potrivit. Mai târziu avea să se ocupe și de altele. În felul acesta, spunea el, voia să achite o parte din datoria față de sat a lui taică-său care-i făgăduise să se mute la el îndată ce casa va fi gata. Atât pastorul cât și Signe se bucurară nespus de această vecinătate. Petra se bucură și ea, deși i se păru ciudat că Ødegaard se muta aici, tocmai când ea pleca.

Pastorul își exprimă dorința ca în ajunul plecării Petrel să se împărtășească împreună toți patru. În felul acesta, ultimele zile fură învăluite într-o atmosferă de pașnică solemnitate și conversațiile erau purtate numai cu jumătate voce. În această atmosferă Petrel i se părea că tot ce vede pentru ultima oară i se adresează într-un limbaj plin de gravitate. Medită încă o dată la întâmplările trecute și făcu un bilanț cuprinzător fiindcă până atunci privise totdeauna înainte și niciodată în urmă. Toate se adunau acum în jurul ei, tot ce se petrecuse din copilărie și până azi. Primele și îmbietoarele cântece spaniole răsunară iar în ea trezind dorințele tulburi pe care copilăria și tinerețea le înmagazinaseră în sufletul ei. Petra le trecu în revistă rând pe rând, așa cum ar fi încercat niște costume vechi. Dacă i se întâmpla să uite, un amănunt, alt amănunt apropiat i-l reamintea imediat; căci dacă în timp ce privea cutare sau cutare obiect se gândise la ceva, obiectul și gândul se contopeau pe dată. Pianul mai ales trezea în ea

un număr infinit de amintiri. Se așeza în fața lui, fără a îndrăzni să-i atingă clapele și, când Signe începea să cânte, trebuia să facă un efort ca să rămână în cameră. De altfel prefera să fie singură. Ødegaard și Signe o înțelegeau și se țineau deoparte. Toată lumea o privea cu o prietenie dureroasă și ori de câte ori trecea pe lângă ea în aceste ultime zile, pastorul îi mângâia părul.

În sfârșit, ziua hotărâtă sosi. Era o zi cam întunecată, cam înăbușitoare. Munții erau acoperiți cu rouă și ogoarele cu verdeață. Cei patru rămaseră fiecare în camerele lor până în clipa când aveau să se îndrepte împreună spre biserică. În afară de ei nu erau de față decât paracliserul și un pastor străin. Pastorul ținuse să se împărtășească și el, dar nu renunțase să țină predica fiindcă avea de spus neapărat câteva cuvinte celor ce se despărteau. Vorbi așa cum ar fi Vorbit în Ajunul Crăciunului sau la o aniversare, când toată lumea e acasă, instalată în jurul mesei.

„Curând, spuse el, se va vedea dacă perioada pe care Petra o încheie azi, cerând îndurare lui Dumnezeu, însemnase pentru ea o piatră de temelie. Niciun om nu se împlinește cu adevărat până nu izbutește să-și descopere activitatea cea mai potrivită* firii lui. Petra își alesese o chemare cu ajutorul unei revelații și cine poartă în el adevărul rămânând demn de acest adevăr, adună roadele cele mai bogate și mai statornice. Desigur, Dumnezeu se folosește adesea și de nevrednici fiindcă, într-un sens mai înalt, suntem cu toții niște nevrednici. Se slujește de dorințele noastre. Dar există o revelație pe care nimeni n-o poate realiza numai fiindcă așa vrea și totuși spre obținerea ei tindea Petra. Toți oamenii ar trebui să năzuiască spre țelul cel mai înalt”. O ruga să se întoarcă în mijlocul lor, căci o comunitate înseamnă tocmai ajutor și întărire în credința pe care ți-o dă viața în comun. Dacă Petra va greși, va găsi îndurare la ei și chiar dacă nu-și va da seama că s-a abătut din drum, ei i-o vor spune cu multă blândețe.

După sfânta ceremonie, plecară spre casă împreună

așa cum veniseră, iar apoi se despărțiră și nu se mai văzură în cursul zilei. Numai cele două fete se regăsiră spre seară și zăboviră multă vreme în camera Petrel.

Plecarea fusese fixată pentru a doua zi dimineată. După ultima masă pe care o luară împreună, pastorul se despărți de călătore cu multă duioșie. Îi spuse că, potrivit înțelegerii dintre ei toți, trebuia să-și facă debutul în situația în care se afla acum și debutul acesta trebuia să-l facă singură. În lupta ce o aștepta, va avea prilej să afle cât de bine e să ai undeva niște ființe pe care să știi că te poți bizui. Numai certitudinea că ei se roagă neîncetat pentru tine e un ajutor – va vedea ea cât de important e acest lucru! După ce se despărți astfel de Petra, pastorul îi adresă lui Ødegaard o urare de bun venit.

„Să te unești cu altă ființă în dragoste, înseamnă să alegi cel mai frumos preludiu pentru iubirea de aproape”.

Firește că, rostind acest toast, pastorul nu cunoștea motivul pentru care Signe mai întâi și Petra după aceea se înroșiră, la față, niciuna dintre ele nu află vreodată dacă și Ødegaard roșise, fiindcă niciuna nu îndrăznise să-l privească.

Dar când caii se opriră în fața ușii, când cei trei prieteni, tânăra fată, servitoarele și rândașii se adunară în jurul trăsorii, Petra șopti îmbrățișând-o pe Signe pentru ultima oară:

— Știu că am să aflu curând lucruri mari despre voi <loi; Dumnezeu să vă binecuvânteze!

O oră după aceea, singure piscurile albe ale munților tt mai indicau locurile pe care le părăsise.

Capitolul XII

Într-o seară, cu puțin înainte de Crăciun, sala teatrului din capitală era arhiplină; o nouă actriță își făcea debutul și se povesteau despre ea vrute și nevrute. Se spunea că e o iată din popor – maică-sa era., pare-se, nevasta unui biet pescar – că, ajutată fiind de alții, impresionați de aptitudinile ei, se ridicase mult și îndreptătea cele mai mari speranțe. Până să se ridice cortina, spectatorii își șușoteau tot felul de lucruri la

ureche. Se spunea că noua actriță e o mare haimana, că, ajunsă la vârsta de măritat, s-ar fi logodit în același timp cu șase bărbați, situație care dăinuise o jumătate de an. Numai după intervenția poliției putuse fi îndepărtată din locurile ei natale fiindcă tot orașul se răseulase din cauza ei; era ciudat că direcția îngăduia unei astfel de ființe să apară pe scenă. Alții afirmau că toată povestea n-avea niciun sâmbure de adevăr; că de la vârsta de zece ani fusese crescută în atmosfera liniștită a familiei unui pastor din episcopia Bergen, că era cultivată și simpatică - doar o cunoșteau ci bine - că avea, probabil, și un talent excepțional; era atât de drăguță 1

Unii, însă, știau mai multe despre ea. Printre aceștia din urmă era în primul rând Yngve Vold, angrosistul de pește, cunoscut în toată țara. Venise cu totul întâmplător în oraș, într-o călătorie de afaceri; se spunea că din cauza spaniolei focoase, cu care era însurat, n-avea liniște când era acasă și pleca la drum ca să se mai răcorească. Pentru spectacolul din ziua aceea luase loja cea mai mare a teatrului și-și invitasese comesenii întâlniți întâmplător la hotel ca să vadă și ei „ceva al dracului”. Dispoziția lui rămase excelentă până în clipa când - să fi fost chiar el, oare? - îl zări într-o lojă de rangul doi, înconjurat de un echipaj întreg pe... nu! ba da! - da, desigur, era Gunnar Ask!

Gunnar Ask devenit, cu banii maică-sii, proprietar și căpitan al vasului „Constituția norvegiană”, ridicase pânzele la ieșirea din fiord, lângă un vas care purta numele de „Constituția daneză”. Lui Gunnar i se păruse că vasul acesta voia să i-o ia înainte și așa ceva nu putea să se întâmple. Atunci desfășură toate pânzele, vechea „Constituție” trosni și, drept urmare, când Gunnar vru să profite cât mai mult de vânt, își împotmoli corabia într-un loc foarte nepotrivit. Acum se învârtea prin oraș fiindcă n-avea încotro; „Constituția norvegiană” fusese dată la cârpit. Într-o zi se întâlnise în oraș cu Petra care îl ajunsese din urmă și, oprindu-l, îi arătă atâta simpatie și atâta prietenie, încât Gunnar uită că era supărat pe ea, ba

chiar își acordă sie însuși calificativul de vită cornută, cea mai desăvârșită dintre vitele comute zămislite vreodată în orașul lor de baștină, fiindcă-și închipuise pe vremuri că a meritat o fată ca Petra, în ziua aceea cumpăraseră bilete scumpe pentru tot echipajul și acum ședea la locul lui cu hotărârea calmă de a-și cinsti oamenii după fiecare act, în timp ce marinarii, originari cu toții din orașul natal al Petrel și bucurându-se de trecere în birtul maică-sii, acest paradis terestru, considerau că gloria Petrel era și a lor și-și făgăduiau reciproc să aplaude cum nu mai auzise nimeni aplaudând.

Jos, la parter, se vedea capul pastorului acoperit cu păr aspru și des. Ședea la locul lui și în sufletul său domnea o deplină pace sufletească fiindcă încredințase problema Petrel unei forțe superioare. Lângă el era Signe, care se numea acum Signe Ødegaard. Se întorsese de curând împreună cu soțul ei și cu Petra dintr-o călătorie de hei luni în străinătate. Părea foarte fericită și-i zâmbea soțului ei așezat de partea cealaltă; căci între ei se afla o femeie bătrână cu paiul alb ca zăpada, așternut ca o coroană peste chipul ars de soare. Domina pe toți cei din jurul ei și putea fi văzută din toate colțurile sălii; peste puțin, toate binoclurile se îndreptară spre ea fiindcă se spunea că ar fi mama tinerei actrițe. Femeia aceasta, care purta un nume bărbătesc, făcea și acum o impresie atât de puternică încât arunca o rază de pace asupra fiicei sale. Oamenii tineri sunt plini de așteptare; ei cred în forțele primitive ale firii lor și înfățișarea acestei mame inspira încredere.

Cât despre ea, nu vedea nimic și pe nimeni; se sinchisea prea puțin de toate poveștile astea; singurul motiv pentru care voise să asiste la spectacol era dorința de a vedea dacă oamenii aceștia se poartă frumos cu fiica ei.

Spectacolul trebuia să înceapă îndată; vorbăria se stinse dând naștere unui interes care încetul cu încetul îi cuprinse pe toți și le trezi bunăvoința.

Uvertura începu în sunete puternice de țimbală, de

tobe și de cornuri. Se juca *Axei și Valborg* de Adam Oehlenschläger și Petra ceruse anume această uvertură. Se afla în culise și asculta. În fața cortinei era instalată mica ceată de compatrioți ai ei, cât putuseră încăpea în sală. Erau plini de grijă pentru ea, așa cum se întâmplă totdeauna înainte de un debut care ne umple de așteptare fiindcă ne va dezvălui valori prețioase. Despre fiecare dintre ei s-ar fi putut spune că se pregătea să apară personal în fața rampei. În astfel de clipe multe rugăciuni se ridică spre cer, unele dintre ele pornind din inimi care în general se roagă rar.

Sunetele muzicii se stingeau treptat. Pacea se așternu peste armoniile care se topeau cu încetul, ca atinse de razele soarelui. Uvertura se sfârși, o tăcere plină de teamă îi luă locul.

Și cortina se ridică.

PRAF.

1

Din oraș până la Skogstad - un domeniu considerabil care, împreună cu fabricile construite pe malul râului Skog, aparține familiei Atlung - făceai două ore fără să te grăbești; dar dacă aveai o pârtie bună pentru sanie, cum era cazul în ziua aceea, ajungeai chiar într-o oră și jumătate. Șoseaua ducea de-a lungul fiordului. Când veneai din oraș, aveai în dreapta fiordul și în stânga șesuri largi care coborau lin de pe dealuri și erau presărate cu vilișoare și mici ferme, înconjurate cu-plantații de pomi, spre care porneau alei.

Ceva mai departe colinele se transformau în munți și se adunau de o parte și de alta a drumului, focurile deveneau din ce în ce mai sălbatice până când, de sus, de pe coama muntelui, până jos în fiord, nu mai vedeai decât pădure și iar pădure care țin, ea numai de domeniul Skogstad. Materia primă era prelucrată în fabricile de pe malul Și; ogului.

Familia Atlung descindea din niște francezi veniți în țară pe timpul hughenotilor; erau de origine modestă, dar se ridicaseră prin alianța cu familia Atlung, puternică pe

vremea aceea, și-i luaseră numele care semăna cu al lor.

Drumul era superb. Ninsese de curând și copacii erau plini de zăpadă. Nicio adiere de vânt nu trecuse prin pădure. Dar din cauza dezghețului ușor arborii aceia cu frunze căzătoare care coborau până departe la vale își scuturaseră povara, astfel că erau așternuți doar cu un strat ușor de zăpadă din dimineața aceea.

În comparație cu peisajul alb și cu văzduhul plin de zăpadă, fiordul părea negru. Malul celălalt nu era prea depărtat; într-acolo se ridicau stânci și mai înalte care, în clipa aceea, erau și ele albe, dar cu nuanțe mai potolite, datorită aerului din jur.

În locurile unde treceam, marea înainta chiar până ia marginea zăpezii; doar puțină iarbă de mare și câțiva bolovani rotunjiți de ape - uneori nici măcar atât - despărteau cele două forme și cele două culori ale aceluiași element: realitate și poezie, în locuri unde poezia e tot atât de reală ca și realitatea, deși mai puțin trainică.

Abia când am pătruns în pădure m-am lăsat prins de farmecul ei. Moliftii purtau poveri grele de omăt; pe alocuri ai fi zis că cineva turnase zăpada anume peste ei, totuși rămăseseră destule porțiuni neacoperite pentru ca, în ansamblu și în ciuda stratului de albeață, pădurea să fie colorată într-un verde-întunecat. Când ajungeai mai aproape, o vedeai îitmzându-și cu încăpățănare câteva crengi golașe. În timp ce, de sub pătura de nea, priveau trunchiurile roșietice ale copacilor.

Printre ele erau unele masive, cele mai multe întunecate la culoare, altele mai tinere și mai luminoase, dar, laolaltă alcătuiau un cortegiu de uriași împovărați ceea ce, în desișul acela, făcea o impresie solemnă. Copacii din față, care se ofereau în întregime privirilor și care, în cursul creșterii, fuseseră vătămați de oameni, de animale, sau poate de furtuna (fiindcă ei îi primeau izbiturile), nu crescuseră la fel ele frumos cu ceilalți. Erau mai noduroși și zăpada se putea așterne după plac pe suprafața lor. Crengile mai de jos se încovoiau până la pământ, ceea ce dădea copacilor aspectul unor munți albi; alții se

deghizaseră cu încăpățănare în pitici greoi cu partea de sus a corpului golașă, sau în spiriduși cu capetele vârâte în saci albi, ori purtând cămăși pe care le îmbrăcaseră anapoda.

În rând cu aceste siluete monstruoase, înaintau cu pași mărunți copaci cu frunze căzătoare, peste care nu erau așternute decât petece de zăpadă. Un trunchi singuratic, desenat limpede pe cer, se revărsa parcă în aer grație celor mai depărtate din crengile lui albe care se subțiau tot mai mult; câțiva brazi tineri aveau acoperișuri egale de zăpadă care alcătuiau un șir de piramide. În direcția mării, unde solul era mai pietros, creșteau ici și colo răsurii. Zăpada se așternuse pe fiecare spin, astfel că tufișul părea presărat cu boabe albe.

Am cotit pe după un promontoriu pe care se afla o fierărie; de fapt, domeniul Skogstad începe abia din acest punct. Sprânceana dealului se trage îndărăt și, jos, spațiul se lărgeste, spintecat în două de apele râului, apoi din nou se ivesc ogoare care coboară lin; aici se află conacul lui Atlung. Râul se târăște de cealaltă parte; pe un mal se văd câteva acoperișuri roșii, iar pe malul celălalt niște clădiri, în dreapta și în stânga conacului sunt căsuțe și mai multe construcții destinate administrației care de o parte sunt despărțite de curte prin niște ogoare, iar de partea cealaltă prin parc sau pădure.

Când am intrat în parc, am uitat de tot ce văzusem până aici. La început se întinsese probabil până la mare, dar din cauza terenului pietros lucrul acesta devenise eu neputință, astfel că fâșia de pământ de lângă mal fusese despădurită. Totuși, cu trecerea anilor, în locul pădurii de molifiți crescuse un mare număr de copaci cu frunze căzătoare. În pădurea aceasta de foioase arborii erau toți de aceeași vârstă, aveau o înălțime egală și se contopeau la un moment dat cu molifiții bătrâni din parc. Aspectul acestei vegetații delicate înaintând până la granița pădurii masive, vegetație ușoară care se învecina cu cea greoaie, scundă și perfect egală în înălțime, întâlnindu-se cu cea impunătoare, alcătuia o desfătare pentru ochi.

Privirea era fermecată de aceste forme. Cuprindeam într-o singură căutătură mai multe crengi care se plecau cu aceeași mlădiere și la aceeași înălțime una lângă alta, sau izolam o singură creangă de celelalte, urmărind-o clin clipa în care se desprindea de pe trunchi până la pruna ramificare, apoi în bifurcările acesteia până la ultima mlădiță. Părea o aripă diafană, întinsă și transparentă sau o ferigă uriașă, presărată cu fulgi albi. Apoi a trebuit să mă smulg din contemplarea formelor și să-mi îndrept atenția asupra culorilor, căci lumina inegală dădea naștere unei mari diversități de nuanțe.

Am întors spatele fiordului, tovarășul meu de drum, și am luat-o în sus, spre conac. La capătul parcului începea grădina și drumul urca lin de-a lungul ei. Pe vremuri, pădurea se întindea până aici, trebuia s-o străbați ca să ajungi la țintă. Acum însă rămăseseră doar câțiva stânjeni de pământ împădurit de o parte și de alta a drumului, alcătuind o alee. Printre copacii mari și bătrâni se strecuraseră alții tineri care creșteau atât de deși încât, pe alocuri, privirile mele abia puteau să-și facă drum printre ei. Dar poveștile de zăpadă mă însoțeau mai departe: muribunzi uriași erau înfășurați în steaguri albe; cei tineri și vâjnoși își purtau perucile pudrate, iar cei diformi jucau julbock.

2

Înfățișarea naturii înseamnă pentru noi o prevestire a ceea ce ne așteaptă. Ce putea să fie episodul acela alb și delicat? Ce-mi va fi dat să trăiesc aici?

Firește, fata cu bucle blonde pe care aveam s-o revăd, nu era îmbrăcată în alb când o întâlnisem. Cu vreo nouă ani în urmă, când ne întâlnisem la Dresda, era în călătorie de nuntă. E drept că se îmbrăca totdeauna ca de sărbătoare... fiindcă așa voia el, soțul tânăr și amețit de dragoste, dar de obicei purta rochii albastre, niciodată n-o văzusem în alb culoarea asta nici nu i-ar fi stat bine.

Cel mai limpede îmi aminteam de ei în fața pianului, el, cu degetele pe clape; ea, în picioare, cu o mână pe umărul lui; dar ceea ce cântau era totuși alb, erau imnuri

de bucurie, mai lungi sau maj. scurte. Doamna Atlung era fata predicatorului unei secte, amândoi sosiseră aici plecând din casa parohială unde avusese loc petrecerea de nuntă. Auzisem din când în când vorbindu-se despre ei în aceasta casă și fusesem rugat de mai multe ori să le fac o vizită, dacă voi trece vreodată prin locurile acelea. Acum mă îndreptam spre ei.

Despre clădirea principală a conacului se spunea că e una dintre cele mai mari case de lemn din Norvegia. Era cenușie și neobișnuit de lungă. Niciun Atlung nu se declara mulțumit cu ce construisese predecesorul său, astfel că fiecare generație adăugase clădirii câte o aripă. Casa cea veche fusese reconstruită în parte, ca să se potrivească cu restul. Auzisem că marele număr de coridoare (despre care cântecele de sărbătoare povesteau, pare-se, nesfârșit de multe lucruri) se explica prin încercarea, mai mult sau mai puțin izbutită, de a da un aspect armonios interiorului, după cum, în exterior, aripile, frontoanele, balcoanele și verandele se străduiau să-i conserve stilul. Știam și câte camere avea casă, dar acum am uitat.

Construirea ultimei aripi a fost întreprinsă de actualul proprietar, într-un fel de gotic modern.

Îndărătul clădirii principale se află celelalte clădiri ale curții așezate într-un semicerc având una dintre laturi mai cuprinzătoare. Am trecut între acest semicerc și clădirea principală și, ascultând de sfatul vizitiului, m-am oprit în fața unei anexe a aripii gotice. N-am văzut țipenie de om în curte, n-am văzut nici măcar un câine. Am așteptat un timp, dar în zadar, apoi am intrat într-un vestibul unde m-am dezbrăcat și de aici într-o anticameră luminoasă și spațioasă, în dreapta. Nici aici n-am văzut pe nimeni. În schimb, am auzit cântând două voci de copii și o voce de femeie, sau două voci de femei și o voce de copil; cunoșteam cântecul fiindcă era tocmai la modă. Era vorba despre o fetiță care se plângea că umblă prin țară în lung și în lat, numai în cer nu nimerește, la bunul Dumnezeu care-i atât de bucuros să-i ia la ei pe copiii nenorociți. Tânguirea aceea suna cam ciudat în camera luminoasă și

plină de viață, încărcată de arme și de alte unelte de vânatoare, de coarne de reni, de vulpi împăiate, de piei de râs și de alte asemenea trofee aranjate cu un gust ales.

Am bătut în ușă și am pătruns într-una dintre cele mai frumoase camere pe care le văzusem prin părțile noastre, fiindcă se deschidea spre fiord, luminoasă, spațioasă, măreață. Din loc în loc, între lambriurile strălucitoare care căptușeau pereții, se vedeau suporturi de lemn sculptat, purtând fiecare câte un bust sau o statuie mică; mobile stil erau împrăștiate pe covorașe de Bruxelles. Cântecele de lunatic al lui Moody-Sankev plutea în camera aceea ca o pătură alb-gălbuie. Nimic nu poate fi mai frumos decât anumite melodii religioase, dar cea pe care o auzeam îmi clădea impresia că în camera aceea modernă se află o criptă din evul mediu, unde sunt încuiate niște călugărițe care oficiază ceremonii funebre la lumina unor lămpi fumegânde. Ai fi zis că din lămpile acelea, sunetul și fumul, indisolubil unite, se strecuraseră în imaginile luminoase și în arta confortabilă, a secolului al nouăsprezecelea.

Cântăreții erau o femeie și doi băieți dintre care cel mare putea să aibă vreo șapte ani, iar cel micuț an mai puțin. Femeia își întoarse fața spre ușă și tăcu uimită când mă văzu intrând. Băieții aveau privirile îndreptate spre fereastră și nu se uitau la ea, fiind foarte ocupați cu ei înșiși, astfel încât continuară să cânte și după ce femeia tăcu.

Dintre cei doi băieți, unul semăna cu familia tatălui iar celălalt cu a mamei, totuși amândoi aveau ochii ei imenși. Băiatul cel mare avea fața prelungă, fruntea! înaltă, părul roșcat și aceiași pistrui ca taică-său. Cel mic era ușor încovoiat ca și maică-sa. Ținea capul cam oblic între umeri și-l arunca spre spate. Avea gura întredeschisă, ochii mari, întrebători, și părul deschis, căzând în bucle peste fruntea delicat boltită, astfel că semăna leit cu maică-sa. Cel mare era înalt, subțire, și avea mersul lui Atlung, adică și bălăbănea picioarele cu labelle mici îndreptate mult în afară.

Am observat toace aceste amănunte în timp ce copiii se apropiau de masa din fața sofalei de care, în schimb, se depărta femeia. După o scurtă șovăială veni spre mine, fără să știe precis dacă mă cunoaște sau nu. Când îmi auzi numele, declară zâmbind că-mi văzuse fotografia în albumul călătoriei de nuntă a stăpânilor ei. Îmi spuse că Atlung e la fabrică și că va veni acasă la prânz, adică peste o oră, iar soția lui se află într-una dintre căsuțele pe care le zărisem în drum, la căpătâiul unui bătrân în agonie.

Toate acestea le povestea cu o voce plăcută, dar cam joasă, în timp ce ochii ei mă pironeau cu o privire cercetătoare. Auzise vorbindu-se despre mine. N-aș fi crezut niciodată că una dintre madonele lui Carlo Doici va coborî din rama unui tablou într-un decor atât de potrivit pentru ea și mi se va adresa! Iată de ce privirile mele erau aproape la fel de cercetătoare ca ale femeii. Poziția capului pe umeri, înclinarea lui într-o parte, profilul și în special ochii și sprâncenele, da, până și broboada albastră-verzuie de pe cap, trasă mult pe frunte și dând obrazului palid o nuanță asemănătoare – totul amintea leit ele un Carlo Doici autentic!

Ieși fără zgomot din cameră și mă lăsă cu băieții cu care am făcut imediat cunoștință. Cel mare se numea Anton și putea să umble sprijinindu-se în mâini, adică putea într-o oarecare măsură; cel mic, care se numea Storm, îmi povesti amănuntul de mai sus și multe altele despre fratele lui care-i inspira o admirație nețărmurită. Anton îmi povesti despre frățiorul lui mai mic că nu rezolvase încă pe deplin problema dormitului fără a se uda în timpul nopții, motiv pentru care taică-său îl bătuse chiar în ziua aceea; Stina îl spusese tatii – Stina era numele femeii care ieșise adineauri.

După această nu prea prudentă introducere într-o prietenie, trecură unul în dreapta și celălalt în stânga mea și-mi povestiră ce-i preocupa în momentul acela pe amândoi, ba chiar extraordinar de mult. Vorbeau amândoi în același timp, mai ales cel mare, cel mic mulțumindu-se să facă observații marginale: afară, într-una din căsuțele

pe lângă care trecusem, locuia Hans, micul Hans, adică locuise acolo, fiindcă Hans cel adevărat, micul Hans în persoană, se afla acum sus, la Dumnezeu. Venea aproape zilnic la conac și se juca cu băieții; uneori li se îngăduia și lor să se ducă la căsuța lui care, după câte am putut să înțeleg, era pentru ei un pământ al făgăduinței. Cu vreo două săptămâni în urmă, Hans porni într-o seară spre casă; asta se întâmpla înainte de căderea zăpezii și în parc – pe care trebuia să-l străbată – era un heleșteu negru și strălucitor. Hans vru să-l treacă și, lăsând poteca, o luă la dreapta fiindcă poteca ducea chiar pe malul lui. Numai că în ziua aceea fusese făcută o copcă pentru pescuit și oamenii uitaseră să însemne locul așa că micul Hans călca chiar în copcă. Strigătul unui copil care cerea ajutor fusese auzit la curte, îl auzise văcărită, dar numai o singură dată ceea ce n-o geliniștise fiindcă în parc se jucau totdeauna o mulțime de copii. Și va să zică micul Hans dispăruse! dar nimeni nu știa unde. Atunci sparseră gheața pe tot heleșteul și-l găsiră; lor nu li se dădu voie să-l vadă, în schimb li se îngădui să meargă la înmormântare cu toți băiețașii și fetițele de la școala de aplicații. Nu-l îngropaseră în capela unde sunt înmormântați bunicul și bunica, ci în cimitir. Vai, și ce frumos a fost când au cântat! învățătorul cântase vocea de bas și bătrânul Braune îl ridicase în brațe pe Hans care era întins într-un sicriu alb, comandat de tata de la oraș, și pe deasupra erau. coroane. Mama și Stina le împletiseră. Înainte de împrăștierea cortegiului toți copiii căpătaseră cozonac și vin de agrișe. Și cântaseră ce cântau și ei doi adineauri; Stina îi învățase cântecul acela. Hans fusese foarte sărac, dar acum îi mergea bine. Era lângă bunul Dumnezeu, numai sicriul fusese coborât în pământ. Și cine se afla de fapt în sicriu? Adevăratul Hans nu, fiindcă Hans era acum în altă parte. Niște îngeri coborâseră până la el, în Iteleșteu, aducând tot ce-i trebuia noului Hans ca să nu înghețe acolo; el nu mai era înăuntru. Toți copiii care mor ajung la bunul Dumnezeu și o sută de mii de milioane de îngeri mici de tot îi conduc până la el. Îngerii zboară mereu în jurul nostru,

numai că nu-i putem vedea fiindcă sunt ne\azuți; acum e și Hans cu ei. Dar îngerii pot să ne \adă; se poartă foarte frumos cu noi, mai ales cu copiii și vor ca cei mai nenorociți să v mă cu ei, de aceea îi iau. La îngeri e mult, mult, mult mai frumos decât pe pământ. Da, Stina a spus așa. Și ei i-ar place mai mult să fie acolo decât aici; numai de dragul mamei nu pleacă Stina la îngeri, ca să n-o lase pe mama singură. Cică toți îngerii au aripi și, acum, tatăl lui Hans vrea să plece și el la Dumnezeu. Atunci are să capete aripi, are să se transforme într-un îngerăș și are să zboare pe aici sau unde o să poftască - până sus, până la stele. Căci stelele nu sunt pur și simplu stele; sunt mari, foarte mari când ajungem sus la ele, mari cât tot pământul și pământul e nemăsurat de mare, mai mare chiar decât muntele cel mai mare. Sunt și oameni pe stele și multe altele care nu se văd pe la noi. Dar, după-masă, tatăl lui Hans are să capete încuviințarea să plece și el, să meargă drept la

Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu e colo sus, în cer. Tare ar fi vrut să vadă și ei cum are să capete aripi tatăl lui Hans, dar mama n-a vrut să-i ia cu dânsa. Și tatăl lui Hans s-a făcut așa de frumos că seamănă aproape cu un înger. Așa a spus mama, dar ei n-au voie să-l vadă.

În timp ce rosteau aceste ultime cuvinte, Stina intră în cameră, le porunci s-o urmeze și copiii o ascultară.

În stânga era o ușă deschisă, iar dincolo de ea am văzut niște rafturi cu cărți, ceea ce m-a făcut să presupun că era biblioteca. Eram curios să știu cam ce putea să citească în clipa aceea tatăl băieților, dacă bineînțeles citea ceva. Prima carte pe care am găsit-o deschisă pe birou, printre scrisori, registre și mostre de lemn a fost un volum de Bain iar primele cărți pe care mi-au căzut privirile, când am cercetat raftul cel mai apropiat, au fost cărțile unor englezi, prieteni cu Bain. Am luat o carte de pe raft și am văzut că fusese citită. Asta se potrivea cu ceea ce auzisem vorbindu-se despre Atlung.

În clipa aceea am auzit în curte zurgălăii miei sănii. Am bănuț că era stăpâna casei care se întorcea și am

așezat cărțile la loc așa cum le găsisem, dar cu acest prilej am schimbat poziția câtorva alte volume din spatele lor (cărțile erau așezate pe două rânduri) și am simțit dorința să văd și ce fusese dat uitării, ceea ce îmi luă oarecare timp. Când am ieșit din bibliotecă, stăpâna casei intra tocmai pe ușa principală.

1 *Alexander Bain* (1818 - 1903), filosof englez, apartmând școlii experimentale.

Doamna Atlung păru bucuroasă că mă vede. Avea un mers caracteristic, ai fi zis că nu-și întinde niciodată complet genunchii. Așa cum mergea se apropie repede de mine, îmi luă mâna între mâinile ei și mă privi lung în ochi până ce ochii i se umplură de lacrimi. Firește, se gândea la călătoria de nuntă, la zilele cele mai frumoase din viața ei, dar ce rost aveau aceste lacrimi?

Nu, era cu neputință să fie nenorocită. Nu se schimbase de loc și dacă nu s-ar fi îngrășat puțin, n-aș fi remarcat nimic diferit la ea - sau în orice caz nu imediat. Expresia feței era la fel de nevinovată și de întrebătoare, liniile chipului nu se înăspriseră și culorile rămăseseră nealterate. Până și unduirea părului deasupra capului pe care-l arunca înapoi, spre, spate, era aceeași, după cum gura întredeschisă avea aceeași moliciune, aceeași lipsă de energie, iar ochii trădau aceeași bucurie liniștită, în timp ce glasul ușor voalat își păstrase și el sunetul copilăros.

— Arătați de parcă n-ați fi trăit viața de atunci încoace, acestea au fost primele cuvinte pe care a trebuit să i le spun.

Doamna Atlung mă privi zâmbind și pe fața ei nu se ivi nicio umbră care să dea un răspuns negativ la întrebarea mea. Am luat loc pe niște scaune în imediata apropiere a ușii ce da spre bibliotecă. Ședeam cu spatele spre fereastră și țineam privirile îndreptate asupra unui perete unde, pe suprafețele netede dintre busturile și statuile purtate de suporturi sculptate în lemn, atârnav și câteva tablouri.

I-am povestit despre călătoria mea și ea mi-a mulțumit pentru vizita pe care le-o făceam în sfârșit.

I-am transmis salutări din partea părinților săi, despre care am vorbit un timp. Îmi spuse că în ziua aceea mai avusese o dată prilejul să se gândească la tatăl ei; ar fi vrut mult să-l aibă aproape fiindcă tocmai se întorcea de la căpătâiul unui muribund și agonia lui era lucrul cel mai frumos ce-i fusese dat să vadă vreodată. Între timp, doamna Atlung își luase poziția preferată, adică ședea ușor aplecată înainte, cu capul dat mult pe spate și cu privirea ațintită în sus, pe perete sau în tavan. Își lovea ușurel buza de jos cu un deget, repetând des gestul acesta. Din când în când își legăna vag bustul înapoi și încolo. Privirea ei părea fermecată și nu se întorcea spre mine nici când puneă vreo întrebare și nici când răspundea. Numai când avea un motiv deosebit făcea o mișcare în direcția mea, dar curând revenea la vechea poziție.

— Credeți în nemurire? mă întrebă ea, de parcă ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, dar fără să mă privească.

Uimit, inam uitat la ea și atunci am văzut o lacrimă care i se rostogolea pe obraz în timp ce ochii, larg deschiși, erau umezi.

Am înțeles îndată că întrebarea aceasta nu era decât un drum ocolit și că, punând-o, se gândea la convingerile soțului ei. Iată de ce am vrut s-o scutesc de aceste ocoluri:

— Ce părere are soțul dumneavoastră despre nemurire **f**

— Nu crede în nemurirea personalității, răspunse ea; el spune că fiecare dintre noi renaște izolat în relațiile, în faptele și în primul rând în copiii lui. Nemurirea aceasta i se pare suficientă.

Continua să privească țintă drept înainte; ochii ei erau tot plini de lacrimi, clar vocea-i suna blând și liniștit. Nu se deslușea urmă de nemulțumire sau de reproș în această simplă comunicare, desigur adevărată.

„Nu, mi-am spus eu, nu-i ceea ce se numește o femeie naivă; și dacă expresia feței a rămas la fel de nevinovată și de întrebătoare ca acum nouă ani, nu înseamnă că nu s-a gândit la nimic și că nu s-a frământat

de loc”.

— Va să zică discutați cu Atlung problema asta?

— Acum nu mai discutăm.

— La Dresda părea să existe o perfectă unitate de vederi între dumneavoastră în privința acestor lucruri. Cântați împreună și atunci.

— Pe vremea aceea soțul meu se afla sub influența tatii și cred că nu-și formase încă idei personale asupra unor anumite probleme. Asta s-a întâmplat mai târziu.

— Am văzut adineauri niște cărți pe care le-a pus deoparte.

— Da, Albert s-a schimbat.

Îmi dăduse acest răspuns cu un glas la fel de calm; își juca doar un deget pe buza inferioară.

— Dar cine se ocupă de educația copiilor? am întrebat eu.

Doamna Atlung se întoarse pe jumătate spre mine. Întâi am crezut că nu vrea să-mi răspundă, totuși, după o bună bucată de vreme spuse:

— Nimeni.

— Nimeni?

— Albert vrea ca deocamdată lucrurile să meargă așa.

— Dar, stimată doamnă, chiar dacă nu e vorba să faceți lecții cu ei, probabil că totuși cineva le povestește câte ceva.

— Da, desigur, le povestește cine are chef*. De cele mai multe ori, lucrul acesta îl face Stina.

— Va să zică așa, cu totul la întâmplare?

Doamna Atlung își întoarse fața de la mine și-și reluă poziția obișnuită.

— Cu totul la întâmplare, îmi răspunse ea, pe un ton aproape indiferent.

I-am relatat pe scurt ce le spusese Stina băieților despre viața de apoi, despre îngeri și așa mai departe și am întrebat-o dacă era de acord. Își îndreptă fața spre mine.

— Da, de ce nu?

Ochii ei mari mă priveau cu nevinovăție, dar văzând că nu răspund imediat, se înroși treptat.

— Dacă e vorba să li se povestească ceva de acest gen, spuse ea, trebuie să fie lucruri care să-i captiveze.

— Dar asemenea povestiri distrug în ei sentimentul realității, stimată doamnă, și asta e echivalent cu distrugerea tuturor facultăților.

— Adică credeți că-i prostește?

— Chiar dacă nu-i prostește, îi împiedică, totuși, să-și exercite cum trebuie aptitudinile.

— Nu înțeleg.

— Dacă spuneți unor copii că viața noastră e nimic în comparație cu viața de apoi, că vizibilul e nimic în comparație cu invizibilul, că omul e nimic în comparație cu îngerii, că viața e nimic în comparație cu moartea, nu folosiți metoda cea mai potrivită pentru a-i învăța să privească sau să iubească viața cum se cuvine, nici pentru a le insufla curaj în fața existenței, putere de muncă și dragoste de țară.

— Evident! Dar asta va fi mai târziu menirea noastră.

— Mai târziu, stimată doamnă? După ce tot praful se va fi așternut pe sufletele lor?

Își întoarse iar fața de la mine, își relua vechea poziție, își fixă privirea în tavan și se cufundă în gânduri.

— De ce folosiți cuvântul praf?

— Prin acest cuvânt înțeleg tot ce s-a descompus, se descompune încă, se învâртеjește încoace și încolo și se așază pe locurile goale.

Doamna Atlung rămase o clipă neclintită și nu spuse nimic.

— Am citit despre un praf care poartă în sine otrava unor substanțe putrezite. Sper că nu la asta vă gândiți?

În glasul ei nu se deslușea nici ironie, nici supărare. Nu știam unde vrea să ajungă și de aceea i-am răspuns pe ocolite.

— Depinde unde cade praful, stimată doamnă; când e vorba de oameni sănătoși, alcătuiește doar o ceață atât cât să-i împiedice să vadă totdeauna limpede.

M-am oprit pentru a-i îngădui să pună o întrebare despre oamenii bolnavi, dar doamna Atlung nu mă întreabă nimic, astfel că am rămas la cei sănătoși.

— Dar dacă nu intervine un gest indispensabil, praful acesta care se depune e adesea gros de o palmă și mecanismul nu-și mai poate desfășura activitatea decât anevoie.

De data asta se întoarse spre mine cu o mișcare mai vioaie, se rezemă de speteaza scaunului și-și plecă obrazul apropiindu-l de al meu.

— Cum v-a venit ideea asta? Ați observat că la noi e mult praf?

Am mărturisit că lucrul acesta mă izbise.

— Totuși, fata în casă și Stina șterg praful mereu și, la început, mă țineam și eu numai de asta. Nu înțeleg. Acasă, la mama, numai despre praf auzeam vorbindu-se. Mama se învârtea veșnic în jurul tatii cu o cârpă udă în mână și el se supăra fiindcă distrugea cărțile și hârtiile. Dar ea afirma că în camera lui se adună mai mult praf decât oriunde. Abia ieșea tata din birou că mama se și înființa cu peria. Pe urmă veneam eu la rând; se pare că eram ca și tata, că duceam pretutindeni praful după mine, că nici nu eram în stare să-l șterg ca lumea. Eram sătulă până peste cap de el și când m-am măritat, gândul că scăpasem de grija lui și că avea cine să-l șteargă mi s-a părut divin. Dar mă înșelasem. Acum m-am dat bătută. Nu-i nimic de făcut, se vede că n-am talentul de a mă descotorosi de praf. Dar e ciudat, continuă ea sprijinindu-se iar de speteaza scaunului, că și dumneavoastră ați început cu praful.

— Sper că nu v-am jignit.

— Cum vă puteți gândi la așa ceva! exclamă doamna Atlung, apoi continuă cu tonul cel mai liniștit și mai nevinovat din lume: Cine a trăit nouă ani alături de Albert nu mai poate fi jignit de nimic.

Eram foarte stânjenit. De ce dracu' mă amestecasem în treaba asta? Imaginea îmi venise în minte așa, la întâmplare. Dar de ce mărturisisem că văzusem praf? Praful

era, adineauri, în biblioteca lui Albert. N-am mai scos un cuvânt. Doamna Atlung ședea și ea - mai bine zis zăcea - și tăcu multă vreme bătând darabana pe speteaza scaunului. În cele din urmă, am auzit-o spunând ca de la mare depărtare:

— Totuși, praful de pe aripile fluturilor e frumos. Și după o altă pauză lungă, făcând cine știe ce asociație de idei pe care n-o destăinui, o auzii întrebând cu jumătate glas: Refracția... refracția asta diferită?...

Dar nu-și sfârși fraza; trase cu urechea și se ridică în picioare: auzise pașii lui Atlung în anticameră. Mă ridicai și eu de pe scaun.

Ușa se deschise și Atlung intră agale. Bărbatul înalt și zvelt îmbrăcat în haine comode, asupra cărora zăboveau încă unele urme ale activității lui în fabrică - de acolo venea - avea în înfățișare, în mișcări și în atitudine siguranța calmă lăsată moștenire de mai multe generații.

Ochii lui cenușii, sub sprâncenele rare, clipiră ușor zărindu-mă, apoi întreaga față se luminează de zâmbet. Dinții puternici sclipiră printre buzele lui mici, pline, când strigă:

— Dumneata ești? Adevărat? îmi luă mâinile în pumnii lui puternici, acoperiți de pistrui, apoi dădu drumul uneia dintre» ele și-și petrecu brațul în jurul taliei soției sale.

— Nu-i așa că a fost frumos, Amalia? Ia spune! Îți amintești de zilele petrecute la Drescla?

Ne dădu drumul la amândoi și se interesă îndelung de mine și de călătoria mea; știa că intenționez să plec peste puțin în străinătate. Apoi începu să-mi vorbească despre îndeletnicirile lui favorite, plimbându-se agale prin cameră; clin când în când, lua câte un obiect între degete, îl pipăia, apoi îl pune la loc și lua altul. Nu apuca lucrurile cum face toată lumea, cu vârfurile degetelor, ci cu toată mâna, cuprinzându-le bine. De fapt, ai fi zis că, în același fel, cuprindea toate lucrurile despre care vorbea, cu o oarecare exaltare, apoi le azvârlea la loc și trecea la altceva.

Soția lui ieșise din cameră, dar se întoarse curând și

ne pofti la masă. Chiar în clipa aceea Atlung se așezase în fața pianului pe care erau deschise niște partituri noi, și spuse câteva cuvinte despre Apoi începu să cânte un cântec lung acompaniindu-se la pian. Când isprăvi, soția lui îi mai aminti o dată de masă. Abia atunci păru că ia cunoștință de prezența ei în cameră.

— Ascultă, Amalia, bai să încercăm acest duo, și începu acompaniamentul.

Doamna Atlung îmi zâmbi, dar se apropie și cântă cu el. Vocea ei ușor voalată și dulce, de soprană, se revărsa acum împreună cu vocea lui caldă, de bariton, așa cum le auzisem cu nouă ani în urmă. Ambele glasuri căpătaseră un volum mai bogat, volumul pe care-l dă viața când ea însăși are volum, în schimb tehnica rămăsese aproximativ aceeași.

Dacă până mai adineauri cineva ar fi întrebat cum fusese posibilă întâlnirea dintre aceste două ființe, s-ar fi lămurit apropiindu-se și ascultându-le cântecul. O înțelegere lirică a stărilor sufletești le era comună amândurora și în diferite împrejurări erau de acord să lase toate celelalte lucruri în plata Domnului. Ca doi copii ce s-ar fi urcat într-o barcă, se depărtau legănându-se, în timp ce mâncarea se răcea, servitorii își pierdeau răbdarea, musafirul își făcea o anumită părere, iar rânduiala casei și toate dispozițiile date pentru ziua aceea se duceau dracului.

Doamna Atlung cânta fără energie, fără tehnică și fărăo prelucrare mai rafinată a acestei bucăți simple pe care o executa poate pentru prima oară, dar vocea ei luneca blândă, gingașă și voioasă peste melodie. Cele două glasuri pluteau luminoase, pline parcă de mângâiere și contopindu-se între ele, iar plutirea aceasta era străbătută de o adiere de grație.

Cântară strofă după strofă și, pe măsură ce înaintau, cântecul lor era tot mai frumos și mai vesel. Când se opriră în sfârșit și când, cu mișcări cam greoaie, doamna Atlung se îndreptă spre masă la brațul meu, în timp ce, târșându-și pașii, soțul ei se ducea să-i dea Stinei cheia pivniței, în

ochii săi nu mai citeai nicio întrebare, ci numai bucurie, o bucurie blajină și frumoasă; cât despre amfitrionul meu, fluiera ca un canar.

Ne așezară la masă, dar Atlung nu se întorcea și-l așteptară destul de mult. Probabil că n-o găsisese pe Stina, sau poate că ea nu pricepuse ce-i cerea. Coborâse personal în pivniță și când se arătă iar, era într-un hal fără hal astfel că pufnirăm în râs văzându-l. Dar soția lui se întrerupse brusc în mijlocul unei explozii de veselie și, după ce el se spălă și-și schimbă hainele, rămase tăcută la locul ei.

Atlung își sorbi supa cu grabă și cu lăcomie, golind lingurile una după alta; își regăsi buna dispoziție după ce-și potoli foamea cea mare și nu încetă să pălăvrăgească până când, deodată, în timp ce tăia friptura, întrebă unde erau copiii. Mâncaseră mai devreme, nu se putea să aștepte atât de mult.

— I-ai văzut pe copii?

— Da, am răspuns eu și am început să vorbesc despre purtarea lor degajată și despre marea asemănare a celui mare cu familia lui și a mezinului cu familia soției.

— Din nefericire, mă întrerupse el, ambele familii au cam prea multă imaginație; copiii au ceva molatic în ei, lucrul ăsta l-au moștenit de la noi amândoi. Acum vreo două săptămâni s-a întâmplat aici ceva foarte trist. Unul dintre tovarășii lor de joacă s-a înecat în heleşteu. E de necrezut ce au fost în stare să facă băieții – cu ajutorul Stinei, firește – din această întâmplare. Și azi m-am gândit la asta, N-am spus nimic, fiindcă, în fond, era ceva drăguț așa că n-aș vrea să mă cert nici cu ei, nici cu Stina. Totuși e o prostie. Să știi, Amaia, ar fi totuși mai bine să-i trimitem la o școală în loc să-i lăsăm să se învărtească așa „de colo până colo și să audă tot felul de absurdități.

Soția lui nu răspunse nimic.

Ca să schimb subiectul, l-am întrebat dacă citise tratatul lui Spencer, *Despre educație*.

Atunci se însufleși. Se pregătea tocmai să mănânce, dar uită; luă câteva îmbucături, apoi uită iar. Cred că, numai la acest fel de mâncare, am zăbovit o oră, în timp ce

el vorbea despre Spencer. Gândul că, după toate probabilitățile, eu, care pusesem întrebarea, trebuia să fi citit cartea, nu-i trecu prin minte. Mi-o povesti punct cu punct, adăugând pe alocuri propriile lui observații, ca de pildă: câiiar dacă teoria educației s-ar introduce în școală ca materie principală de predare, cum preconizează Spencer, cei mai mulți părinți ar rămâne totuși incapabili să-și educe singuri copiii. Căci educația e un talent pe care-l au foarte puțini. În ce-l privește, îndată ce copiii lui vor fi destul de mari, are de gând să-i încredințeze unei doamne care, după câte știe el, posedă acest talent precum și cunoștințele neapărat indispensabile. Doamna aceasta e o entuziastă adeptă a lui Spencer.

Atlung spuse aceste lucruri de parcă ar fi fost vorba de o chestiune pusă la cale de mult și soția lui ascultă cum asculți discutându-se o hotărâre mai veche. M-am mirat foarte mult că nu-mi pomenise nimic despre așa ceva când vorbisem adineauri despre copii.

Nu-mi mai amintesc la ce temă ajunsesem când, deodată, Atlung își scoase ceasul din buzunar.

— Am uitat cu totul de Hartmann! Trebuie să plec în oraș. Da, da... încă nu-i prea târziu I iartă-mă, te rog.

Își puse deoparte șervetul, bău încă un pahar cu vin, se ridică și ieși. Soția sa îl scuză, explicându-mi că Hartmann era procuristul lui, că, din nefericire, ei n-aveau legătură telegrafică și că, probabil, era vorba de ceva important care trebuia rezolvat până-ntr-o oră.

Ca să ajungi la oraș îți trebuie cel puțin un ceas. Și măcar de hatârul calului, tot trebuie să rămâi o oră în oraș, apoi ai nevoie de încă o oră și jumătate înapoi. Fiindcă un drum atât de lung nu-l faci tot atât de repede când te întorci cu același cal. Am făcut socoteala asta în timp ce uimeam mai departe și am ajuns la concluzia că sosisem într-un moment nepotrivit. De aceea după cafea am vrut să mă retrag și eu.

Isprăvisem amândoi și ne-am ridicat de pe scaune. Doamna Atlung își ceru iertare fiindcă trebuia să se ducă până în bucătărie, iar eu, rămas singur, am hotărât să mă

învârtesc puțin prin curte.

În timp ce păseam pe se ara clădirii alăturate, am fost întâmpinat de râsetele puternice ale băieților și, fără nicio tranziție, am auzit un cuvânt - 1 l-aș fi crezut cu putință ca un astfel de cuvânt să iasă din gura lor, cu atât mai puțin să fie strigat din răspuseri în mijlocul curții. Întâi îl răcni cel mare, apoi îl repetă cel mic.

Erau sus, în podul șopronului și cuvântul acela se adresa unei fete care se afla în magazia de lemne și care trebuia ceva la o sanie. Copiii strigară încă un cuvânt, mai urât decât primul, clacă se poate, apoi încă unul și așa mereu, fără încetare. Fiecare dintre ele era urmat de râsete vesele. Era limpede că cineva se afla îndărătul ușii șopronului și le sufla aceste vorbe. Fata nu răspundea: din când în când își ridica privirile și se uita nu la băieți, ci la omul din spatele șopronului unde se afla hangarul pentru trăsuri.

Atunci am auzit venind din direcția aceea sunete de zurgălăi. Îmbrăcat în manta de călătorie, Atlung scotea calul. Copiii se îngroziră când își văzură tatăl fiindcă-și amintiră brusc de vorbele rostite - erau destul de numeroase pentru ca altcineva să considere că făcuseră ceva urât.

Tatăl lor le strigă:

— Așteptați, mă-ntorc eu acasă. Să vedeți ce bătaie o să mâncați!

Se instalează în sanie și dădu bici calului. La mine se uită în treacăt și clătină din cap.

Copiii rămaseră un timp ca împietriți. Apoi cel mare o luă la sănătoasa, fugind cât îl țineau picioarele. Cel mic porni după el:

— Așteaptă-mă, ia-mă și pe mine! Anton, nu fugi, strigă el și începu să plângă.

Dispărură amândoi îndărătul magaziei cu lemne, dar plânsul celui mic se auzi încă multă vreme.

5

A

Eram prost dispus și mă hotărâsem să plec

numaidecât. Dar când am intrat în cameră, am văzut-o pe doamna Atlung așezată pe banca cea mare, în stil gotic, de lângă ușa care dădea spre sufragerie; cum mă» zări, îmi spuse aplecându-se peste masă:

— Ce părere aveți dumneavoastră despre metodele educative ale lui Spencer? Credeți că pot fi puse în practică?

Nu aveam intenția să intru în amănunte, așa că am răspuns doar atât:

— În orice caz, practica soțului dumneavoastră nu se armonizează cu a lui Spencer.

— Practica soțului meu? Dar el n-are niciun fel de practică.

Doamna Atlung spusese aceste cuvinte așa cum ar fi spus altcineva: „Ce frumos costum porți!”

— Adică nu se sinchisește de copii?

— Ah, în privința aceasta se aseamănă cu majoritatea bărbaților, răspunse ea. Se bucură din când în când de ei și le mai trage câte o bătaie când se întâmplă ceva care îi displace.

— Credeți că ambii părinți ar trebui să aibă aceeași răspundere în problema educației?

— Da, așa cred. Dar bărbații și-au asumat și în privința asta partea care le-a convenit.

Am vrut să-mi iau rămas bun, dar am văzut îndată că intenția mea i se părea neașteptată. M-a întrebat dacă n-aș vrea să beau mai întâi s-o cafea. 4

— E drept, a adăugat ea, aici n-aveți cu cine sta de vorbă.

„Nu e prima femeie măiitată, am gândit eu, care lovește pe ascuns în soțul ei”.

— Doamnă Atlung, n-aveți niciun motiv să-mi spuneți lucrul acesta.

— Adevărat. Vă rog să mă scuzați.

Începuse să se însereze; atât cât îmi dădeam eu seama, abia se stăpânea să nu izbucnească în plâns. Am luat loc de cealaltă parte a mesei.

— Scumpă doamnă Atlung, am impresia că simțiți

nevoia să vă deschideți inima cuiva, dar să știți că eu nu sunt omul nimerit pentru așa ceva.

— Și de ce nu? Întrebă ea.

Își rezemase coatele pe masă și mă privea.

— Păi gândiți-vă numai că o astfel de convorbire trebuie reluată fiindcă-ți dă de reflectat și eu plec chiar azi.

— N-ați putea să vă întoarceți?

— Doriți asta?

Tăcu o clipă, apoi spuse rar:

— De regulă nu mi se întâmplă să doresc fierbinte mai multe lucruri deodată. Și pentru ceea ce doresc acum, sosirea dumneavoastră e foarte nimerită.

— Dar ce doriți acum, stimată doamnă?

— Asta fiu vă pot spune dacă nu-mi promiteți că veți mai veni pe la noi.

— Bine, atunci vă promit cu plăcere.

Îmi întinse mâna peste masă.

— Mulțumesc! spuse ea.

M-am înclinat și i-am luat mâna.

— Despre ce e vorba, stimată doamnă?

— Nu, nu încă, răspunse ea. Când o să vă întoarceți. O să-mi dați o mână de ajutor dacă o să găsiți cu cale.

— Bineînțeles.

— Fiindcă în multe privințe, ideile dumneavoastră se aseamănă cu ale lui Atlung, Pe dumneavoastră are să vă asculte.

— Credeți?

— Pe mine nu mă ascultă în niciun caz.

— Dar vă dați, oare, osteneala să vă faceți ascultată?

— Asta ar fi cel mai rău. Cu Atlung lucrurile trebuie să vină așa, la întâmplare.

— Dar, stimată doamnă, am văzut că, în fond, relațiile dintre dumneavoastră sunt foarte bune.

— Vai de mine, desigur, ne distrăm adesea admirabil!

Aveam impresia că ar prefera să n-o privesc și am făcut o mișcare reluându-mi poziția de adineauri, adică așezându-mă pieziș față de masă. Amurgul creștea.

— Vă amintiți, desigur, cum arătam la Dresda?

— Firește.

— Eram doi tineri și ne jucam. Era atât de fermecător să fii logodit! A fi căsătorit trebuia să fie și mai fermecător, pe urmă să vii în casa ta și să conduci o gospodărie... Abia asta trebuia să fie pasionant... După aceea să ai copii! Și acum, iată-mă cu o gospodărie căreia nu-i pot face față și cu doi copii pe care niciunul dintre noi nu se pricepe să-i crească; cel puțin așa crede Atlung.

— Bine, dar nu puneți și dumneavoastră umărul?

— Vorbiți de gospodărie?

— Da, de gospodărie.

— Pentru Dumnezeu, la ce ar folosi? Ori de câte ori am încercat, m-am ales numai cu reproșuri.

— Dar aveți cine să vă ajute.

— Tocmai asta-i nenorocirea.

Mă pregăteam s-o întreb ce vrea să spună, când ușa dinspre sufragerie se deschise fără zgomot în imediata noastră apropiere. Stina aduse lămpile. Se întoarse de două-trei ori cu mereu alte lămpi care nu luminau, însă, câtuși de puțin camera aceea mare. În timpul acesta niciunul dintre noi nu vorbi.

Când Stina vru să plece, doamna Atlung o întrebă unde erau copiii, iar ea îi răspunse că oamenii îi căutau fiindcă în curte nu erau. Doamna Atlung nu mai acordă nicio importanță faptului și Stina ieși.

— Cine e Stina? am întrebat după ce ușa s-a închis în urma ei.

— E o ființă tare nenorocită; a avut un tată bețiv care o bătea, pe urmă s-a măritat cu casierul unei bănci care a început să bea și el și s-o bată. Acum e văduvă.

— E de mult la dumneavoastră?

— De când așteptam primul copil.

— Dar nu cumva e o tovarășă cam tristă pentru dumneavoastră, stimată doamnă?

— Evident, prea veselă nu-i.

— Atunci n-ar trebui să rămână aici.

— Așa ceva ar fi împotriva tradiției casei. Copiii

trebuie să aibă pe lângă ei o persoană mai în vârstă și această persoană trebuie să trăiască și să moară la noi. Stina e un om cumsecade.

Persoana despre care vorbeam intră iar fără zgomot în odaie, aducând de data asta cafeaua. De fapt, în jurul acestui portret de Carlo Doici, colorat în albastru-verzui, ai fi zis că plutește ceva fantomatic când o vedeai pe Stina circulând prin camera mare, călcând pe covoare sau căutând un abajur pentru lampă de parcă n-ar fi fost destul de întuneric. Învelișul exterior al abajurului reprezenta biserica Sfântul Petru din Roma.

Stina ieșise din cameră și doamna Atlung turnă cafeaua.

— Și după toate, dumneavoastră, bărbații, vreți să ne răpiți și speranța în nemurire.

La ce se referea acest „după toate” nu mi-am putut explica așa cum aș fi vrut. Îmi întinse o ceașcă cu cafea și continuă:

— Azi-dimineață, când am plecat la muribundul acela, care locuiește de cealaltă parte a parcului, mi-a trecut prin minte că, de fapt, zăpada căzută peste copacii morți e cea mai frumoasă imagine a speranței în nemurire care coboară pe pământ, nu-i așa? Coboară de sus de tot; și cu atâta îndurare...

— Credeți că zăpada cade din cer, stimată doamnă?

— Cade pe pământ.

— Firește, dar se și ridică din pământ.

S-ar fi zis că nu auzise vorbele mele și continuă:

— Ați vorbit despre praf. Dar praful acela alb și curat așternut pe crengile înghețate și pe pământul cenușiu se aseamănă, totuși, cu poezia eternității, așa mi se pare mie - și doamna Atlung accentua melodios cuvântul „mie”.

— Dar cine a făcut poezia, stimată doamnă?

Mă privi cu ochi foarte mari care de data asta n-aveau o căutătură întrebătoare, ci una foarte fermă.

— Dacă nu-i o revelație venită din exterior, e o revelație care vine din interior. Orice om care simte așa, o are.

Niciodată nu fusese mai frumoasă. În clipa aceea se auziră pași în anticameră și doamna Atlung. Întoarse capul în direcția aceea trăgând cu urechea.

— S-a întors Atlung, spuse ea; se ridică și sună ca să ceară încă o ceașcă.

Într-adevăr era Atlung. După ce se dezbracă, deschise larg ușa și intră în cameră. Hartmami, procuristul lui, se neliniștise văzând că întârzie și-i ieșise în întâmpinare, astfel încât rezolvaseră toate problemele la mijlocul drumului.

Privirile întrebătoare ale soției sale îl urmăreau în timp ce se plimba înapoi și încolo cu pași târșiți. Poate regreta întreruperea convorbirii, sau poate remarcase că era prost dispus. Când luă din mâinile ei ceașca cu cafea, Atlung îi povesti ce poznă făcuseră băieții. Nu repetă niciuna dintre vorbele pe care le rostiseră cu atâta veselie, dar spuse destul ca s-o facă să înțeleagă cam ce le ieșise din gură. Și, în timp ce-și bea cafeaua, îi declară că le făgăduise o bătaie bună.

— Dar, continuă el, aici nu ajunge numai bătaia.

Doamna Atlung rămăsese în poziția pe care o avea când îi întinsese ceașca cu cafea și nu și-o schimbă nici după ce el bău și reîncepu să se plimbe prin cameră. Pe fața și în atitudinea ei se citea teama. Ochii ei îl urmăreau prin cameră în așteptarea lucrului acela care avea să fie mai rău decât bătaia.

— Vreau să-ți spun, Amalia, rosti glasul lui din celălalt colț al camerei, că băieții pleacă mâine de acasă.

Doamna Atlung se așază încet pe sofa, atât de încet, încât sunt sigur că nici ea nu-și dădea seama decât foarte vag că se așezase. Ochii ei rămaseră ațintiți asupra lui. N-am văzut niciodată o expresie mai neajutorată și mai nefericită.

— Amalia, tu, care-ți iubești copiii atât de mult, ai să te obișnuiești cu gândul acesta. Vezi unde am ajuns fiindcă ți-am cedat ultima oară.

„Dacă merge mai departe așa, o ucide, mi-am spus eu. Oare nu vede cum s-a schimbat la față?”

Nu știu dacă doamna Atlung observă sau nu interesul ce-i purtam, dar deodată își întoarse privirile spre mine și-mi întinse mâinile, în timp ce pașii soțului său se depărtau de noi. Privirea și gestul acela scurt conțineau o rugămintă dispefăță. Am înțeles numaidecât că era singura ei dorință și că trebuia să-i vin în ajutor.

Își împreună mâinile, se încovoie deasupra lor și rămase nemișcată. N-o auzeam plângând; probabil că se ruga. Atlung umbla înapoi și încolo; își privi soția, dar pașii lui sunau din ce în ce mai hotărâți. Lua diverse obiecte în mână, le pipăia, apoi le arunca din ce în ce mai departe și cu mai multă violență.

În „clipa aceea, ușa sufragerei se deschise încet; era tot Stina, dar de data asta era mai palidă decât de obicei și se opri în prag. Atlung, care făcuse tocmai o mișcare în direcția noastră, se opri.

— Ce s-a întâmplat, Stina?

Stina nu răspunse numaidecât. Se uită la doamna Atlung care ridică capul.

— Ce s-a întâmplat, Stina? întrebă și ea.

— Copiii, spuse Stina și se întrerupse.

— Copiii? repetară amândoi.

Atlung rămase locului în timp ce soția lui se ridică în picioare.

— Nu sunt nici în curte, nici în căsuțe... i-am căutat peste tot... și în ateliere.

— Unde i-ați văzut ultima oară? întrebă Atlung cu răsuflarea tăiată.

— Văcărița spune că i-a văzut luând-o la goană prin parc și plângând, când i-ați amenințat cu bătaia.

— Heleșteul! am exclamat eu.

Cuvântul îmi scăpase din gură înainte de a-mi fi dat seama și, auzindu-l, atât eu cât și ceilalți am avut impresia că s-a spart ceva în noi.

— Stina! strigă Atlung.

Nu era o muștrare, nu; era doar un strigăt de durere, cel mai grozav pe care l-am auzit vreodată; apoi se năpusti afară.

Soția lui porni după el strigându-l pe nume.

— Luați felinare! am spus eu oamenilor pe care i-am văzut în sufragerie, în spatele Stinei.

Am ieșit și m-am îmbrăcat, apoi, când m-am întors, am dat peste Stina care continua să alerge în jurul odăii cu mâinile împreunate.

— Vino și arată-mi drumul! i-am spus.

Fără să-mi răspundă și fără să știe probabil ce face, Stina schimbă direcția și începu să alerge drept înainte, cu mâinile împreunate și rugându-se cu glas tare:

— Dumnezeule din ceruri, Iisuse Hristoase, Dumnezeule din ceruri, Iisuse Hristoase! Rostea aceste cuvinte cu glas mișcător și. puternic.

Continuă așa în timp ce străbăteam curtea, trecând pe lângă case și prin grădină ca să ajungem în parc.

Nu era prea rece; ningeă. Mergeam în urma siluetei ei înalte și întunecate de fantomă, din care se revărsa torentul acela de rugăciuni și treceam ca prin vis pe sub copacii mari, înzăpeziți, ca și cum am fi străbătut o ceață de zăpadă. S-ar fi putut – îmi spuneam eu – ca doi băiețași să se ducă la heleşteu ca să-l caute pe Dumnezeu, să caute îngerii și niște veșminte noi, dar ca să sară în copcă – dacă era o copcă în gheață – și încă amândoi împreună... era imposibil, nefiresc, prostesc. Cum putusem, pentru Dumnezeu, să-mi închipui și să fac aluzie la așa ceva? Dar toate motivele raționale pe care ți le enumeri în asemenea momente nu folosesc la nimic; tot ce-i mai rău și mai neverosimil pune totuși stăpânire pe tine și acest „Dumnezeule din ceruri, Iisuse Hristoase... Dumnezeule din ceruri, Iisuse Hristoase”, suiera în jurul meu cu o spaimă nebună, trezind și în mine alte valuri de spaimă.

Și chiar dacă nu se duseseră spre heleşteu, sau dacă fuseseră pe acolo dar nu îndrăzniseră să sară în apă, se putea foarte bine s-o fi luat în altă parte. Tatăl lui Hans trebuia să capete aripi în după-masa aceea; oare în spaima care le cuprinsese inimile, nu se ghemuiseră undeva, sub vreun copac ca să aștepte acest eveniment? În acest caz aveau să înghețe. Și-i vedeam pe cei doi băiețași degenerați,

neîndrăznind să se întoarcă acasă, cel mic plângând, cel mare izbucnind și el în plâns în cele din urmă; mi se părea că-i aud literalmente...

— Ssst! am făcut.

— Ce-i? întrebă Stina și se întoarse spre mine cuprinsă de o speranță subită.

— Îi auzi?

Am tăcut amândoi, dar nu era nimic de auzit în afară de propria mea respirație, când nu mai puteam să țin aerul în piept. Și nici nu era nimic de văzut care să semene cu doi omuleți ghemuiți.

I-am spus la ce mă gândisem și ea a șoptit stăpânindu-și jalea și apropiindu-se de mine cu mâinile împreunate:

— Rugați-vă și dumneavoastră, rugați-vă și dumneavoastră!

— Pentru ce să mă rog? Pentru ca băieții să moară, să se înalțe la ceruri și să se transforme în îngeri?

Stina holbă niște ochi îngroziți, se răsuci pe călcâie și porni iar înainte, de data asta fără să mai spună un cuvânt.

Mergeam prin pădure pe cărarea care ducea spre heleșteu, dar trebuia să străbatem mai bine de jumătate din parc ca să ajungem până acolo. Un pârau curgea printr-o văgăună. Un stăvilar fusese construit aici, un stăvilar mare de tot, care dădea heleșteului o întindere considerabilă. A trebuit să ne „cățărăm pe potecă pentru a ajunge până la marginea stăvilarului. Stina mergea mereu înainte și când ajunse sus, când zări iazul și pe părinții copiilor, îngenunche și începu să se roage cu sughițuri de plâns. Îmi era milă de ea.

Când am ajuns și eu sus și i-am zărit pe soții Atlung, am fost adânc zguduit. În clipa aceea am auzit voci îndărătul meu. Erau oamenii cu felinarele. Lumina difuză care se strecura prin zăpada ce cădea, lumină aruncată de patru felinare peste oameni, peste zăpadă și peste trunchiurile copacilor, umbra care învăluia deopotrivă câțiva oameni din grup, câțiva copaci și câteva locuri din apropiere, s-au întipărit pentru totdeauna în memoria mea,

împreună cu următoarele cuvinte pe care le-am auzit chiar în clipa aceea:

— Nu-i nicio copcă în gheață!

Era vocea lui Atlung care tremura de enervare. M-am întors și am văzut că soția lui i se aruncase la piept. Stina sărise în sus eu un țipăt care se sfârși astfel:

— Slavă Domnului și mulțumită lui!

Jos, lângă heleșteu, cei doi soți rămăseseră îmbrățișați. Am coborât cu greu până la ei; brațele doamnei Atlung rămăseseră încolăcite în jurul gâtului soțului ei care se plecase spre ea. M-am oprit la o distanță respectuoasă; cei doi își vorbeau cu glas scăzut. Luminile ce licăreau dincolo de heleșteu îi dezmeticiră.

— Și acum ce-i de făcut? Unde să-i căutăm? întrebă Atlung.

M-am apropiat de ei și le-am spus, deși cu mai multe menajamente, ceea ce-i spuseseam adineauri Stinei și anume că se refugiaseră probabil undeva, sub un copac mare și că așteptau plini de spaimă să vină îngerii cei miloși, că deci erau în primejdie să înghețe și să se îmbolnăvească. N-am apucat să-mi isprăvesc fraza că Atlung a strigat de partea cealaltă a stăvilarului:

— Băieții erau îmbrăcați cu paltoane când i-ați văzut ultima dată?

— Nu, răspunseră două voci.

Atlung mai întrebă dacă aveau căciulile în cap, dar de data asta părerile fură diferite. Eu afirmam că le aveau, altcineva spuse că nu. În cele din urmă am căzut de acord că cel mare purta căciulă, dar cel mic nu.

— Micul meu Stromehen! se tângui maică-sa.

Unii dintre cei adunați pe stăvilar plângeau atât de tare că puteam să-i auzim până aici, jos. Cred că în jurul felinarelor se îmbulzeau vreo douăzeci de oameni. Atlung strigă:

— Trebuie să scotocim tot parcul. Să începem cu căsuțele.

Și porni în partea cealaltă, cățărându-se și ajutând-o și pe nevastă-sa să urce.

Atunci, Stina le ieși înainte.

— Stimată doamnă, stimată doamnă, scâncea ea, dar nimeni n-o luă în seamă.

Îmi ațintii privirea în văgăuna de la picioarele noastre. Când vezi de sus copaci împovărați de zăpadă e ca și cum ai privi o pădure împietrită.

— Dragă Atlung, îl rugă soția lui, n-ai putea să-i strigi?

Atlung se pregăti să-i îndeplinească dorința; se făcu tăcere și el strigă cu glas rar în direcția pădurii.»

— Anton și Stromeheh, veniți acasă la tata și la mama! Tata nu mai e supărat!

Poate că o vibrație străbătu aerul sau poate că tocmai căzuse ultimul grăunte de zăpadă, pare trebuia să ușureze în sfârșit o creangă încărcată, sau poate că cineva se apropiase prea mult de ea - pe scurt, în loc de răspuns, o creangă mare își scutură povara în jurul lui Atlung. O trosnitură înăbușită răsună în pădure, creanga se legănă și țâșni în sus, învăluindu-ne într-un abur de zăpadă. Dar din cauza acestei zguduiri, toate ramurile încărcate își scuturară poverile; am fost înconjurați de trosnete și de ceață și până să ne dezmeticim, copacul de alături își lepădă și el zăpada adunată pe crengi. Presiunea gerului fu atât de puternică încât alți doi, apoi cinci, șase, zece, douăzeci de copaci își zvârliră întreaga povară; pădurea se umplu de un ecou amenințător și de pretutindeni se ridică o ceață stârnită parcă de o avalanșă. Apoi veni la rând un șir de copaci din apropiere, încă unul, mai mulți, câțiva de lângă noi și alții îndepărtați, din fața noastră; mișcarea se împărți întâi în două mari ramificații, se bifurcă treptat în mai multe altele și pădurea se cutremură. Tunetul bubul departe, în urmă, dar și în imediata noastră apropiere când întrerupt de pauze, când multiplu și repetat. Totul în fața noastră era învăluit în aburi albi. În prima clipă, alaiul acesta de bubuituri care străbătea pădurea ne înspăimântă. Când însă se depărta și creșcu în intensitate, deveni atât de grandios, încât uitarăm de orice.

Eliberați de povară, copacii redeveniseră drepti și

zvelți și scoarța lor era acum de un negru-întunecat. Cât despre noi, arătam ca niște oameni de zăpadă. Toate felinarele se stinseseră. Le-am aprins din nou și le-am scuturat de zăpadă. Atunci am auzit pe cineva tânguindu-se:

— Și dacă în clipa asta, copilașii mei sunt îngropați în zăpadă?

Cuvintele acestea fuseseră rostite de mama băieților. Câțiva răspunseră repede că era imposibil să pățească ceva din cauza asta; zăpada putea cel mult să-i răstoarne, dar vor avea ei grijă să iasă din nou la suprafață. Cu siguranță, afirmă cineva, că, după ce se vor fi scuturat, vor țipa și Atlung strigă:

— Ssst!

Am rămas tăcuți mai bine de un minut și am ascultat; dar n-am auzit nimic altceva decât bubuitul –, îndepărtat al unei grămezi izolate de zăpadă căreia abia acum îi venise rândul.

Dar dacă băieții se aflau undeva, la marginea pădurii, din locul unde ne aflam nu-i puteam auzi decât cu greu fiindcă de ambele părți marginile văgăunii erau mai înalte decât ridicătura de pământ pe care ne aflam.

— Da, trebuie să-i căutăm, spuse Atlung agitat și înaintă chiar până la marginea ridicăturii de pământ, apoi se întoarse spre noi care începeam tocmai să coborâm și ne opri.

— Anton, Stromeheh! Veniți înapoi acasă la tata și la mama. Tata nu mai e supărat!

Strigătele lui sunau dureros. Nimeni nu răspunse; am așteptat multă vreme dar n-am auzit nimic.

Descurajat, Atlung se întoarse și porni cu noi pe potecă. Soția lui îi luă brațul.

6

Am ajuns la capătul pădurii și ne-am răsfirat la distanțe calculate astfel încât să putem vedea înaintea noastră, în dreapta, în stânga, și pe porțiunile dintre noi. Am pornit-o în sus prin pădure, am luat-o pe drumul cel mai apropiat și am coborî! iar, foarte încet, fiindcă toată

zăpada căzută din copaci se așternuse acum peste stratul anterior: în unele locuri, stratul acesta era atât de solid încât ne putea ține, în altele însă ne înfundam până la genunchi. Ne-am adunat, apoi ne-am risipit iar. dar când eu am spus că era imposibil ca doi băiețași să fi rămas în pădure după ce se întunecase, toți m-au contrazis. Anton și Storm erau obișnuiți să hoinărească prin pădure toată ziua, până seara târziu; ceilalți copii le făceau oameni de zăpadă sau le clădeau fortărețe și colibe în care-și aduceau felioare ca să poată zăbovi cât mai mult.

Gândurile tuturor se îndreptară asupra acestor colibe și asupra posibilității ca cei doi copii să se fi ascuns într-una dintre ele. Dar nimeni nu știa unde le construiseră băieții în anul acela fiindcă zăpada căzuse de puțină vreme. De altfel, le construiau când într-un loc, când într-altul. Prin urmare, trebuia să căutăm mai departe.

La un moment dat, Stina mergea foarte aproape de mine și cum ne aflam amândoi în dreptul văgăunii care cotea din când în când, **s** ne-am apropiat și mai mult; porțiunea de loc pe care trebuia s-o cercetăm nu era prea întinsă. Se vedea bine că dispoziția sufletească a Stinei era acum alta. Am întrebat-o de ce.

— Ah, răspunse ea. Dumnezeu mi-a vorbit atât de limpede! Acum o să-i găsim pe copii. Știu de ce s-au întâmpnat toate astea, știu foarte bine!

Ochii ei de madonă străluceau de fericire și de exaltare și chipul ei palid și fin era luminat de extaz.

— Cum adică, Stina?

— Ați fost atât de aspru față de mine adineauri. Dar vă iert. Parcă eu n-am păcătuit, Dumnezeule? Nu m-am îndoit și eu de Dumnezeu? N-am cârtit împotriva lui? Ah, nepătrunse sunt căile lui! Văd lucrurile atât de limpede, atât de limpede!

— Cum adică?

— Cum adică? În ultimele șase luni, doamna Atlung nu s-a rugat decât pentru un singur lucru. Așa face ea, așa a învățat de la taică-său. S-a rugat pentru un singur lucru și noi am ajutat-o. Anume să nu-i ia nimeni băieții fiindcă

Atlung cu asta o amenințăge. Dacă nu s-ar fi întâmplat ce s-a întâmplat azi, poate că așa ar fi făcut. Dar Dumnezeu i-a auzit rugămintea. Poate că și eu am fost un instrument în mâinile lui; mai că-mi vine să cred că așa e. Și moartea micului Ilans... Desigur și moartea micului Hans... Dacă sufletele lor îngheață acuma undeva și așteaptă sosirea îngerilor, ah! copilașii mei iubiți, îngerii sau și apropiat de ei. Nu mă credeți? Foarte rău. Dacă băieții se îmbolnăvesc și cu siguranță că se îmbolnăvesc, e spre binele lor. Fiindcă dacă doamna și domnul Atlung au să-i vegheze împreună, n-au să-i mai trimită niciodată departe de casă. Niciodată! Atlung are să priceapă că în felul acesta și-ar ucide soția. Ah! e un lucru pe care l-a înțeles în sfârșit, da, cu siguranță că l-a înțeles. I-a făgăduit solemn. Căci chiar acum doamna s-a uitat la mine prietenește, nu ca adineauri. Parc-ar fi vrut să-mi spună ceva - și înspăimântată cum e, ce altceva ar putea să-mi spună? A priceput și ea care sunt căile Domnului, căile nepătrunse ale Domnului! îi aduce mulțumire și slavă așa cum îi aduc și eu - da, slăvit fie Domnul în numele lui Iisus Hristos, în vecii vecilor!

Stina rosti ultimele vorbe, adică preamărirea, cu voce scăzută dar sigură și plină de căldură, cu capul plecat, cu mâinile împreunate, și parcă pentru ea însăși.

Ne depărtam și ne apropiam iar, după cum ne depărta și ne apropia drumul, dovedind cât de infructuoase erau căutările noastre pe porțiunea ce ni se încredințase.

— Un singur lucru nu înțeleg, i-am șoptit eu. Dacă toate, începând cu moartea înspăimântătoare a micului Hans, s-au întâmplat numai pentru ca băieții lui Atlung să rămână la mama lor, atunci și căderea cea mare de zăpadă, pe care am văzut-o și am auzit-o adineauri trebuie să însemne ceva. Dar nu pot să pricep ce anume.

— Asta? Dar asta n-a fost decât un fenomen al naturii, o simplă întâmplare.

— Există deci și întâmplări?

— Da, răspunse Stina, și chiar destul de des. Numai că nu știu cum se petrec. Mi-e destul că Dumnezeu mi-a

dat har să cunosc atât cât cunosc. De ce aş cere mai mult?

Scotoceam pretutindenii în jurul nostru, dar aveam impresia că băieţii nu se aflau aici, în apropiere. Stina reveni la ultimele cuvinte pe care le rostisem.

— Ce aţi vrut să spuneţi în legătură cu zăpada care a căzut? întrebă ea cu glas scăzut îndată ce ne întâlnirăm iar.

— Ai să vezi numaidecât. Cu puţin înainte de a porni în parc, doamna Atlung a afirmat că speranţa nemuririi se lasă din cer asupra vieţii noastre, într-un strat des, alb şi moale ca stratul de zăpadă pe pământul gol...

— Ce frumos! exclamă.

— Şi în clipa când a început vuietul acela, când toată pădurea s-a cutremurat şi când zăpada s-a năruit bubuind de pe crengile copacilor – da, să nu te superi pe mine – m-am gândit că tot aşa s-a năruit şi speranţa pe care şi-o pune în nemurire doamna Atlung, speranţă care e şi a dumitale şi a noastră, a tuturor, s-a năruit în teama cea mare pentru viaţa copiilor. Alergăm încoace şi încolo, ne tânuim şi plângem, ba unii dintre noi suntem plini de indignare, la gândul că băieţii au sosit în clipa asta în pragul veşniciei.

— Aşa-i, Dumnezeuule!

— Şi când te gândeşti că sunt mii de ani de când spgrăm în nemurire – fiindcă speranţa asta e mai veche, mult mai veche decât creştinismul – dar cât de puţin ne-am obişnuit cu ea!

— Da, aveţi dreptate, aveţi de o mie de ori dreptate! Cum se poate oare? exclamă ea şi merse mai departe, cufundată în gânduri.

— Ai spus adineauri că am fost aspru faţă de dumneata. Totuşi n-am făcut decât să-ţi amintesc de speranţa în nemurire despre care le-ai vorbit copiilor...

— Da, adevărat; iertaţi-mă! Aveţi dreptate!

— Fiindcă le-ai spus că aproape de Dumnezeu e mult, mult mai bine decât aici, că a căpăta aripi şi a se transforma în înger e lucrul cel mai grozav pe care şi-l poate dori un copil, că îngerii înşişi coboară ca să-i ia pe

copiii nenorociți.

— Vai, nu-mi mai spuneți nimic... gemu ea și-și astupă urechile cu amândouă mâinile. Am fost nebună! adăugă ea.

— Nu crezi în lucrurile astea?

— Dacă cred? Ce întrebare! Ele au fost multă vreme singura mea mângâiere în viață. Dar mi se pare că m-ați zăpăcit de tot!

Și Stina îmi spuse în cuvinte mișcătoare că gândirea ei nu mai era la fel de ageră; vărsare multe lacrimi, prea multe; doar speranța că există o lume mai bună decât a noastră fusese unica ei mângâiere.

Strigătele melancolice ale lui Atlung, care repeta mereu aceleași vorbe, ajungeau din când în când până la noi. Le auzirăm chiar în clipa aceea și, dintr-odată, ne pomenirăm iar în mijlocul unei realități cumplite: nu-i găsisem încă pe copii și pe măsură ce căutarea lor se prelungea, creștea certitudinea că vor trebui să ispășească timpul acesta prin boală. Continua să ningă astfel că, în ciuda lunii pline, bâjbâiam în ceață.

Deodată, prin pădure și prin ceața de zăpadă, se auzi chemarea unui glas care nu era al lui Atlung și care avea alt sunet. Nu puteam distinge ce anume spunea; auzirăm o altă voce care striga, apoi o a treia care spunea foarte deslușit:

— Îi aud plângând!

Strigătul acesta fusese scos de o femeie. M-am năpustit într-acolo; înainte și după mine mai veneau oameni și cu toții alergam în direcția de unde venise strigătul. Obosisem de când tot înotam prin zăpada deasă, dar deodată am început să alergăm cu o ușurință de parcă am fi avut pământ tare sub picioare. Luminile felinarelor topăiau în jurul și deasupra noastră, ne arătau drumul, ne orbeau. Nimeni nu vorbea, nu se auzeau decât respirațiile noastre.

— Ssst! strigă o servitoare tânără și se opri, iar ceilalți îi urmară pilda.

Acum îi auzeam pe cei doi copii tânguindu-se cu

plânsul acela dureros, specific copiilor care au plâns zadarnic multe ore în şir şi acum le-a sosit izbăvirea.

— Dumnezeule! exclamă un om mai în vârstă; cunoştea plânsul acesta.

Am observat că băieţii nu mai erau singuri şi ne-am continuat drumul mai liniştiţi. Trecusem de iaz şi eram la oarecare depărtare de văgăună, într-un loc unde copacii se aflau la distanţă egală unul de altul fiindcă locul era paşnic şi ascuns. Cu cât ne apropiam mai mult, plânsul se auzea tot mai desluşit şi, în cele din urmă, interveniră şi alte voci. Erau părinţii care sosiseră primii. Când am ajuns la o distanţă atât de mică încât privirea noastră putea pătrunde prin ceaţa de zăpadă în golurile dintre copaci, am zărit doi bulgări negri în faţa a ceva înalt şi alb; tatăl şi mama îngenuncheaseră şi luaseră fiecare câte un copil în braţe; îndărătul lor era un meterez sau o colibă de zăpadă prăbuşită în care copiii îşi cău. taseră adăpost. Când felinarele se apropiară, văzurăm că erau îngheţaţi şi istoviţi; se învineţiseră de tot, degetele le erau ţepene şi abia puteau să se țină pe picioare. Nici unul nu avea căciulă; chiar dacă le luaseră cu ei, le pierduseră probabil în grămada de zăpadă. Nu răspundeau la dezmierdările şi la întrebările părinţilor, nu spuneau niciun cuvânt, plângeau doar, plângeau întruna. Eram adunaţi în jurul lor şi Stina plângea şi ea tare, cu sughiţuri. Plânsul copiilor, tânguiriile, întrebările şi dezmierdările părinţilor care păreau când disperaţi, când fericiţi, totul era zguduitor.

Atlung se ridică şi luă în braţe pe unul dintre băieţi, pe cel mare. Soţia lui se ridică şi ea şi-l luă pe celălalt. Câţiva se oferiră să-l ducă, dar ea nu răspunse, porni cu el în braţe, rostind cuvinte de mângâiere şi plângând neconţinut, până când se poticni şi căzu cu copilul sub ea. Refuză orice ajutor, se înalţă iar cu Storm în braţe, merse mai departe şi iar căzu.

Atunci ridică privirile spre cer, de parc-ar fi vrut să întrebe cum era posibil, cum era admisibil aşa ceva. Când mi-o imaginez azi, neajutorată dar plină de credinţă, aşa o văd înaintea ochilor: cu copilul căzut în zăpadă, în timp ce

ea, în genunchi, deasupra lui, cu fața scaldată în lacrimi, își îndrepta nedumeririle spre cer.

Cineva îi luă copilul și Stina o ajută să se ridice. Dar când băiatul se văzu în brațele altcuiva, începu să scâncească:

— Mamă, mamă! și-și întinse mâinile țepene și înghețate spre ea.

Doamna Atlung vru să-l ia numaidecât din nou, dar omul care-l purta, grăbi pasul, făcându-se că nu aude, deși vocea ei îl implora. Dar abia ajunseră pe cărare, că alergă înainte, opri omul și, rostind nenumărate vorbe duioase, își cuprinse din nou copilul cu brațele. Atlung dispăruse.

I-am lăsat pe toți s-o ia înainte.

Când am văzut-o pe femeia aceea la oarecare depărtare de mine, încovoiindu-se în vârtejul de zăpadă și strecurându-se printre copaci, când i-am auzit plânsul și vorbele de alint... atunci m-am lăsat din nou furat de gândurile mele de altă dată.

7

Am plecat numaidecât din Skogstad, fără să-mi mai iau rămas bun de la părinți care erau la căpătâiul copiilor. Mi s-a dat un cal până la prima stație spre oraș și peste puțin am pornit încet pe șosea. Din cauza, zăpezii, drumul era mai anevoios decât la venire. Câțiva fulgi mai zburau prin aer, dar cerul se însenina tot mai mult și lumina lunii se accentua treptat, așternându-se cu un farmec ireal peste pădurea ninsă care aici nu se scuturase încă de zăpadă. Detaliile se estompaseră, dar contrastele ieșeau în evidență și mai puternic.

Eram obosit și starea mea de spirit era corespunzătoare. Pădurea arăta ca un popor încovoiat și învins sub zăpadă; purta o povară copleșitoare, dar o tolera cu răbdare, îndrumându-și copacii, unul lângă altul, până în depărtări infinite. Poporul acesta prăfuit era supraviețuitorul unor timpuri dispărute, era învăluit în „zăpada căzută din cer, mărimmoăsa zăpadă...”

Și așa cum s-a întâmplat cu toate metaforele pe care le cunoaștem, chiar și cu cele mai vechi, desprinse de

motivul căruia îi serviseră și bucurându-se de viață proprie, așa s-a întâmplat și cu metafora mea. Am văzut neamuri dispărute, învăluite într-un nor de praf. De aceea se luptau între ele și se omorau milioane de oameni, pentru că totdeauna se găsea cineva oare să presare praf peste ele, din ce în ce mai mult praf. Adesea erau suflete duioase și delicate, încredințate că fac astfel lucrul cel mai nobil și cel mai frumos cu putință.

Și vedeam că toate împrejurările vieții, chiar și cele mai sănătoase, sunt acoperite cu un strat de praf; dorința de a se elibera de praf trebuia să fie cea mai gravă sau poate singura răzvrătire a oamenilor. v *

Și cum eram din ce în ce mai obosit și toate acestea se depărtau de mine, în timp ce evenimentele trăite de curând răsăreau din nou în fața ochilor mei, am auzit deslușit un plâns în pulberea de zăpadă care nici măcar nu mai cădea. Ceea ce auzeam era plânsul celor doi copii.

Bieții copii crezuseră în cele învățate de la oamenii în vârstă. Crezuseră în ființe mai bune decât noi, într-o viață mai caldă decât a noastră; iată de ce înfruntaseră frigul și rămăseseră neclintiți pe loc, plângând, cuprinși de teamă și plini de așteptare. Când izbucnise vuietul, tremuraseră poate de frica metamorfozei și fuseseră pur și simplu îngropați în zăpadă.

Am ieșit din pădure și am luat-o pe drumul lateral spre stație. Când m-am ridicat în sanie și am aruncat o ultimă privire asupra copacilor, erau scăldați în razele lunii care lumina acum din plin.

...Un vis îndepărtat al tuturor popoarelor, încolțit cu multă vreme înainte de începutul istoriei, un vis care ia mereu o înfățișare nouă, care se dezvoltă din cea anterioară, dar totdeauna în așa fel încât viața e mai puțin apăsată de cea nouă decât de cea precedentă și se desprinde cu mai multă hotărâre de ea.

Incomprehensibilul se înnoiește mereu și infinitul de asemenea; dar nu mai trebuie să ne înspăimânte și să ne inducă în eroare, trebuie să ne umple de respect și nu de praf.

Acum eram din nou instalat într-o sanie și sunetul monoton al zurgălăilor mă îmbia la somn. În clipa aceea plânsul copiilor bâzâi din nou în urechile mele, confundându-se cu sunetul zurgălăilor. Și, cu toată oboseala, mi-am imaginat ce avea să se mai întâmple cir cei doi copii, cum avea să arate peste puțin la Skogstad camera bolnavilor și cum aveau să arate toți cei de care mă despărțisem de curând.

Dar cită deosebire între ceea ce-mi închipuiam eu și ceea ce s-a întâmplat în realitate după plecarea mea!"

Am fost nevoit să mă gândesc la asta două luni mai târziu, când am refăcut același drum în tovărășia lui Atlung care-mi povesteia ce se întâmplase. Mă întorceam din străinătate și ne-am întâlnit în oraș.

Acum, când repovestesc faptele, nu folosesc cuvînt-o lui fiindcă n-aș fi în stare. Iată ce am aflat de la el:

Copiii aveau febră și făcură o pneumonie. Toată lumea își dădu seama din prima clipă că lucrurile vor lua o întorsătură urâtă, dar doamna Atlung era atât de convinsă că lucrurile se petrecuseră așa numai ca ea să-și poată păstra copiii acasă, încât și alții împărtășiră această oredință.

Oricât de grea ar fi fost boala, n-avea să fie decât o trecere spre fericire și spre pace. Înainte chiar de a-i găsi, soțul ei îi făgăduise solemn că nu va îndepărta copiii, ci va angaja un profesor particular care să-i supravegheze neîncetat. Îi repeta lucrul acesta la căpătâiul bolnavilor, ori de câte ori îi cerea ea, în nopțile lungi și în zilele liniștite petrecute împreună la patul copiilor. Soția lui nu fusese niciodată atât de frumoasă și el n-o iubise niciodată cum o iubea acum; de fapt doamna Atlung era într-un extaz neconținut. Îi mărturisi soțului ei că după ce el își exprimase hotărârea de a-i îndepărta pe băieți, deci cu vreo șase luni înainte, se rugase lui Dumnezeu să împiedice realizarea acestei hotărâri, se rugase neîncetat și nu ceruse decât asta. Știa că tot ce ceri în numele lui Iisus se împlinește. Mai procedase astfel și în alte cazuri oare i se păruseră niște verigi ale vieții ei, verigi firești,

călăuzite de credință; și de fiecare dată lucrurile se rezolvaseră în mod fericit. În împrejurarea aceasta, ceruse ajutor de la tatăl ei, chiar de la Stina, amândouă făgăduindu-și să nu se roage decât pentru asta. Nicio clipă nu-i trecuse prin minte că ar mai exista și altă modalitate pentru atingerea acestui scop, ca, de pildă, atât cât era în puterile ei și cât îi îngăduia credința, să studieze principiile pedagogice ale lui Atlung și să facă împreună cu el o încercare pentru a-și da seama dacă sunt sau nu nimeriți pentru o astfel de treabă. Ea pornea de la ideea că erau amândoi nepricepuți. Atunci ce-i rămânea de făcut? Numai Dumnezeu poate dacă vrea. Era treaba lui, mai mult chiar decât în toate celelalte împrejurări când îi ascultase rugămintea și iată de ce era convinsă că Dumnezeu voia. Considera orice întâmplare și orice om care venea la ei drept un trimis al lui Dumnezeu; într-un fel sau altul, toți trebuiau să alcătuiască verigi în lanțul de evenimente care aveau să modifice părerile lui Atlung. Când îi povestea toate acestea cu nevinovăție și credință, el avea impresia că nicio forță omenească nu-i putea rezista. Era atât de captivat de ce-i spunea încât nu numai că era convins de însănătoșirea copiilor, dar nici nu observă cât de bolnavă era ea însăși.

Doamna Atlung zăbovise mult în parc fără palton și cu picioarele în umezeală; starea de supraexcitație și nopțile de veghe, nepăsarea pe care o manifesta față de ea însăși fiindcă nu avea decât un singur țel care o făcea să uite să mănânce și să bea sau chiar să mai simtă nevoia de așa ceva... toate la un loc sfârșiră prin a-i slei puterile. Primele semne ale bolii se nimeriră să coincidă cu o stare de neastâmpăr și de extaz; nici ea, nici cei din jurul ei nu băgară de seamă nimic. În cele din urmă, fu nevoită să rămână în pat, dar era atât de veselă, atât de fericită încât ceilalți nu găsiră motive de îngrijorare. Delirul pe care i-l dădea febra se îmbina atât de bine cu viața, cu dorințele ei și cu credința ei, încât adesea nu? i., nu se putea face vreo deosebire între ele. Toți își spuneau că era bolnavă, dar nu că era în pericol. Docătorul era, într-adevăr, un om zgârcit

la vorbă, totuși, dacă ar fi fost vreo primejdie, ar fi vorbit, firește. Stina preluase îngrijirea bolnavilor și doamna Atlung trăia înconjurată de propriile ei vise și speranțe liniștindu-și soțul când dădea semne de îngrijorare.

Într-o zi, întorcându-se la prânz de la fabrică, Atlung se opri o clipă lângă sobă ca să se încălzească, apoi intră în sala cea mare unde se aflau toți bolnavii; căci mama dorise să rămână cu copiii. Patul ei era astfel așezat încât putea să-i vadă pe amândoi. Atlung intră fără zgomot. Încăperea era bine aerisită și frumoasă, o tăcere adâncă domnea în ea. La prima vedere, i se păru că nu mai era nimeni în cameră afară de bolnavi, dar după aceea își dădu seama că îngrijitoarea adormise într-un jilț mare pe care-l, trăsese în colțul cel mai îndepărtat, lângă sobă. N-o trezi; rămase un timp aplecat asupra copiilor care dormeau sau moțăiau, apoi se îndreptă încetisor spre patul scumpei lui soții bucurându-se că se odihnea, sau că dormea poate și ea fiindcă irn-i spusese niciun cuvânt de bun venit ca de obicei.

În fața ferestrei fusese instalat un paravan, astfel* că nu o văzu bine decât după ce se apropie mult de patul ei. Ochii Amaliei erau larg deschiși și din ei lacrimile se rostogoleau una după alta...

— Ce-i cu tine? întrebă el speriat.

Acum, când starea ei sufletească se schimbase, Atlung observă brusc cât de rău, cât de groaznic de rău arăta. Cum de nu observase oare mai de mult? Sau poate că observase, dar era atât de molipsit de încrederea ei încât nu dăduse nicio importanță faptului? Fu cât pe ce să-și piardă cunoștința; clar nelișiștea îi insuflă putere.

Îndată ce fu în stare să vorbească spuse cu glas scăzut:

— Ce-i cu tine, Amalia?

— Te văd, știi bine că té văd, îi răspunse ea vorbind încet și rar; buzele îi tremurau și ochii i se umplură iar de lacrimi, dar rămase liniștită în pat.

Mâinile - vai, ce mult slăbiseră 1 Verigheta era atât de largă pe deget... și doar el văzuse asta, de ce nu se

întrebare ce poate să însemne? Măinile-i erau întinse pe lângă corpul care părea subțirel de tot sub pătură. Ai fi zis că nu făcuse nicio mișcare din clipa în care i se făcuse toaleta, atât de impecabilă părea dantela care-i împodobeia încheieturile mâinilor; și doar trecuseră cu siguranță câteva ore de atunci.

— Dar ce s-a întâmplat, Amalia? izbucni el și se lăsă în genunchi în fața patului.

— N-am crezut așa, spuse ea atât de încet, încât în alte împrejurări Atlung nici n-ar fi înțeles ce spune.

— Ce înseamnă „așa”, Amalia? Haide, spune, Amalia!

Vedea că soția lui vrea să vorbească dar nu poate, sau e cufundată în gânduri. Ochii ei se umpleau mereu de lacrimi, gura îi tremura, dar nu se auzea niciun zgomot și ea nu făcea nicio mișcare. În cele din urmă, își îndreptă asupra lui ochii mari. Atlung se înclină spre ea ca să audă.

— N-am vrut să-i iau de lângă tine... de lângă tine! o auzi el șoptind, iar cuvintele: „de lângă tine” rostite la urmă, deși în șoaptă, erau pline de duioșie și de o durere fără margini.

Nu îndrăzni să-i mai pună vreo întrebare deși nu înțelegea ce vrea să spună. Singurul lucru pe care-l înțelegea era că ceva trebuie să se fi petrecut în dimineața aceea, ceva care făcuse trecerea de la viață la moarte. Amalia zăcea în pat de parc-ar fi fost paralizată. Nemișcarea ei însemna teamă; cine știe ce lucru cumplit o făcuse să amuțească, o strivise. Dar Atlung își dădu seama că îndărătul acestei tăceri inefabile se ascundea o agitație atât de mare încât inima ei era gata să se spargă. Își mai dădu seama că acesta era pericolul, că prezența lui sporea primejdia și că trebuia să-i dea un ajutor; își dădu seama că dacă nu pleca de lângă ea, chipul lui, așa cum arăta atunci, ar fi ucis-o. Nu-și poate aminti cum s-au petrecut lucrurile. Știe doar că a coborât o scară fiindcă-și amintește de un tablou pe care-l agățase chiar ea acolo și care-l reprezenta pe Sfântul Cristofor purtându-l pe pruncul Iisus peste un pârâu. După aceea se pomeni întins pe sofaua din camera mare, cu ceva umed pe frunte și

înconjurat de niște oameni printre oare era și Stina. Se zbătu multă vreme ca și cum ar fi fost pradă unui vis urât. Când o zări pe Stina, se simți iar cuprins de spaimă.

— Stina, ce face Arnalia? < *

Amalia avea febră.

— Dar ce s-a întâmplat azi-dimineață în timpul lipsei mele?

Stina nu știa. Nici măcar nu-i înțelegea întrebarea. În cursul dimineții nu fusese la doamna Atlung. Făcuse de gardă noaptea trecută când, ca și acum, doamna Atlung fusese pradă unui delir fericit. Venise doctorul s-o vadă în cursul dimineții? Nu, îl așteptau să sosească; în ajun spusese că va întârzia. Va să zică doctorul nu era neliniștit din cauza ei.

Vorbise doamna Atlung cu altcineva? Poate cu îngrijitoarea.

— Ad-o aici!

Stina ieși și Atlung ceru celor care se mai aflau în cameră să plece și ele. Avea nevoie să se reculeagă. Își rezemă capul în mâini și până să-și dea seama ce se întâmplă, izbucni în lacrimi. Trase cu urechea la propriile lui sughițuri de plâns, oare răsunau în camera aceea mare, și se îngrozi. Simți

— Da, simți că va sta aici săptămâni întregi singur ascultându-și plânsul. În timp ce se gândea la pierderea aceea imensă, soția lui îi apăru în fața ochilor. Se apropie de el în cămașă albă de parc-ar fi coborât din pat și-i spuse cuvânt cu cuvânt ce gânduri îi trecuseră prin minte. Se rugase lui Dumnezeu să lase copiii lângă ea și iată că Dumnezeu îi împlinise dorința într-un mod cumplit, fiindcă aveau să moară, cu toții, și ea și copiii. Gândul acesta o paralizase. Apoi spuse iar:

„N-am crezut așa; n-am vrut să-i iau de lângă tine

— De lângă tine”.

Cum de ajunsese brusc la ideea asta? Cum de se transformase siguranța ei neclintită în ceva atât de cumplit?

Îngrijitoarea nu știa nimic. Spre dimineață, doamna

Atlung se cufundase într-un somn care devenise din ce în ce mai liniștit. Când se trezi era ziua mare și ea mai rămase o clipă întinsă înainte de a i se face patul. Era mai slăbită ca de obicei și îngrijitoarea trebuise să-i dea și ea o mână de ajutor. Nimeni nu-i spusese o vorbă despre starea în care se afla, Ea însăși pomenise numai o dată ceva în această privință și anume, în momentul în care voiau să-i aducă supa:

— Nu, nu-i nevoie.

Se întinse iar în pat și închise ochii. Încercaseră s-o convingă să mănânce ceva, dar ea nu răspunsese nimic. Mai așteptară un timp, apoi o lăsară în pace.

Spre seară, febra crescuse și, din îndemnul medicului, o transportară în camera de alături. Atunci i se păru că-și ia zborul spre paradis și cântă cu o voce cam răgușită. Vorbea neîncetat, dar afară de psalmul acela despre paradis, nimic din ce spunea nu dovedea că și-ar mai aminti ce gândise în momentul acela de luciditate. Era din nou fericită și veselă. Spre dimineață ațipi, dar se trezi numaidecât și fu apucată de dureri cumplite, apoi lupta împotriva morții începu. Totodată își dădu seama că paturile copiilor nu mai erau acolo. Își privi soțul și întinse mâna de parc-ar fi vrut s-o apuce pe a lui. Atlung înțelese semnificația gestului: Amalia credea că băieții i-o luaseră înainte și voia să-l mângâie. Rămase așa până la sfârșit ținând în mâna lui mâna aceea mică și rece a cărei tresărire ușoară în lupta cu moartea era ultima pâlpare a unei vieți ce se stinge.

Pe urmă Atlung se lăsă în voia durerii lui nețârmurite. Nu mai întrebă pe nimeni cum se putuse întâmpla așa ceva și nici ce se petrecuse în dimineața aceea. Acum știa, știa că nu se întâmplase absolut nimic. Atât doar că o nouă idee pusese stăpânire pe mintea Amaliei; în mod tot atât de neașteptat ca și prima, când crezuse că de acum înainte totul va merșo bine și că băieții vor rămâne pentru totdeauna lângă ea, îi venise și cealaltă, ideea că numai în viața veșnică se va realiza unirea lor. Într-o zi își dăruise singură viața, în altă zi își pregătise

singură moartea.

Oare nu s-ar fi putut lua măsuri?

Vai, cât de mult regreta acum faptul că o lăsase să-și petreacă viața în visări molatice, că o împovărase cu grijile casnice și cu educația copiilor fără să creeze între ei doi o comunitate de înțelegere și de voință, că – din dorința de a o cruța, dar și din comoditate – nu-i ceruse să progreseze, că discutasese cu ea numai când îi venea chef, fără să încerce o colaborare. Da, se gândea acum neîncetat la lucrul acesta, incapabil să se mângâie și să-și acorde iertare fiindcă aceasta era cauza morții ei.

Într-o noapte, în timp ce rătăcea sub cerul limpede și înstelat, primele gânduri alinătoare mijiră în el. Oare Amalia ar fi renunțat vreodată la ideile ei copilărești pentru a le adopta pe ale lui? Oare simpla încercare de a le zdruncina n-ar fi fost o nenorocire pentru ea și n-ar fi îndepărtat-o cu desăvârșire de el? Era un lucru pe care-i admisesese dintotdeauna, determinându-l, în cele din urmă, să-și trăiască viața lui în timp ce ea și-o trăia pe a ei.

Era ciudat să-l auzi cum, într-o clipă de luciditate, aduna toate elementele care-i puteau spori bănuiala vinovăției pentru ca, îndată după aceea, să se liniștească, spunându-și că n-ar fi avut niciun rost s-o îndrepte pe drumul cel bun; poate că i-ar fi făcut doar rău.

Ceva mai târziu, aminti în fugă că o parte din vina față de soția și față de copiii săi avea la bază și alte motive, destul de variate și de dureroase, dar nu în același grad ca celelalte.

Nu «punea despre ce anume era vorba, dar arăta îmbătrânit cu zece ani.

4

Câteva zile după moartea Amaliei, Atlung primi vizita doctorului. Se simțise obligat să-i spună că dacă nu-i pomenise nimic despre gravitatea stării doamnei Atlung era pentru că fusese convins de vindecarea ei. Probabil că ceva se petrecuse în dimineța aceea.

Doctorul mai adăugă că băieții erau în afară de orice pericol; de altfel, cel mare nu fusese niciun moment cu

adevărat în primejdie.

Atlung nu-i despărțise nicio clipă pe copii de mama lor; în timpul bolii ei, crezuse ca și ea că vor trăi, iar în ultima zi că vor muri toți trei împreună. Nu-și putea închipui mama fără băieții ei.

Acum, când *trebuia* să-i despartă, primul sentiment pe care-l încercă fu nu de bucurie, ci de groază, la gândul că și în această privință femeia iubită se înșelase. Era ca și cum ar fi trăit încă și ar fi putut să vadă că totul fusese o greșeală și că această ultimă greșeală îi fusese fatală.

Primele ființe pe care le-am întâlnit când am intrat în curte au fost cei doi băieți în negru. Erau palizi și sfioși. Nu ne ieșiră în întâmpinare și nu răspunseră la dezmierdările tatălui lor.

În vestibul ne-am întâlnit cu Stina. I-am exprimat sincerele mele condoleanțe și ea mi-a răspuns cu glas coborât că de bună seamă căile Domnului sunt nepătrunse. El singur știe ce e mai bine pentru noi.

Atlung intră cu mine în cavoul familiei, o capelă mică de piatră, construită într-o pădurice din imediata apropiere a râului. Pe drum îmi povesti că ori de câte ori voia să stea de vorbă deschis cu copiii, încercând să fie și tată și mamă pentru ei, toate amintirile năvăleau peste el și nu putea să se domine. Avea să-și recapete treptat stăpânirea de sine, deocamdată trebuia să aștepte.

Cavoul era mic și curat, coșciugele erau înșirate pe jos. Nu exista ușa obișnuită, ci un grilaj de fier, deschis pentru moment, fiindcă în capelă lucrau niște oameni. Ne-am scos căciulile și am intrat. Un strat subțire de praf, ridicat de oamenii care lucrau, se așternuse peste sicrie. Ne-am apropiat de micul sicriu al Amaliei de pe care Atlung șterse praful cu batista; niciunul dintre noi nu spuse nime. Abia când am început să examinez celelalte sicrie și inscripțiile lor, mi-a explicat că sicriul soției lui avea să fie introdus într-unul de piatră. I-am spus că, procedând astfel, vom ajunge să conservăm din înaintașii noștri mai mult decât e bine să fie conservat.

— Dar asta e o dovadă de pietate, mi-a răspuns el

când am ieșit din cavou.

Afară era cald. Apele proaspete ale fiordului izbeau
ca o amenințare în zăpada albăstruie.

1882

CUPRINS

Prefață V

Tabel cronologic XXI

Arne (*în românește de Iulia Soare*). 1 Flăcăul vesel
(*în românește de Virgil Tempeanu*) 135

Fata pescarului (*în românește de Iulia Soare*) 243

Praf (*în românește de Iulia Soare*). 429

Redactor responsabil: ELENA MUP. CU
Tehnoredactor: ION TUDOR

*Dat la - cules 06.08.1965. Bun de tipar SZ.11.198S.
Apărut 1966. Tiraj 40.160 ex. Broșate 37.080 ex. Legate li
3080 ex. Hârtie tipar de 50 g/m". Format 700 X 920/32.
Coli ed. 22, 73. Coli tipar 16. A. nr, 1045911965. C.Z.
pentru bibliotecile mari 839.6 C.Z. pentru bibliotecile mici
839.6 - 32 = R*

Tiparul executat sub comanda nr. 50.628 la
Combinatul Poligrafic 5, Casa Scânteii" - Piața Scânteii nr.
1, - București - Republica Socialistă România.

b. björnson

«Când se rostește numele lui Björnstjerne Björnson
parcă s-ar desfășura stindardul Norvegiei. Cu calitățile și
lipsurile lui, cu geniul și cu slăbiciunile sale, el e tot atât de

complet norvegian pe cât de complet francez este Voltaire. În personalitatea sa Björnson rezumă întregul popor. Niciun alt contemporan nu reprezintă atât de desăvârșit dragostea acestui popor față de patrie și libertate, conștiința de sine, sinceritatea și energia sa tânără.

...După firea sa, el e pe jumătate căpetenie de clan, pe jumătate poet. El întrunește în persoana sa cele două personaje principale ale Norvegiei vechi: pe căpetenia de clan și pe scald.»

Georg Brandes

2 Bj. Björnson, *Briefe aus Aulestad*, Berlin, Fischer Verlag, 1911, p. 27.

1 Cf. Giacomo Prampolini, *Storia universale della letteratura*, vol. V, Seconda edizione, Torino, 1951, p. 678.

1 James Walter McFarlane, *Ibsen and the Temper of Norwegian Literature*, London, Oxford U.P., 1960, p. 78.

1 Joc foarte săltăreț, din sudul Norvegiei.